Стара српска књижевност

у 24 књиге

Уређивачки
одбор

Димитрије Богдановић (1930—1986)
Ирена Грицкат
Милорад Павић
Милорад Ђурић
Радмила Маринковић
Милисав Савић
Биљана Јовановић-Стипчевић

Књига пета
свеска друга

Приредила
Биљана Јовановић-Стипчевић

Данашња језичка верзија
Проф. др Димитрије Богдановић
Биљана Јовановић-Стипчевић

Теодосије

Службе, канони и Похвала

Просвета
Српска књижевна задруга
Београд 1988.

Садржај

Предговор

Византијски књижевни канон у српским службама средњег века

У каквом односу према византијској књижевности стоји књижевно стварање код Срба у средњем веку, можда се најбоље може видети на примеру служби, текстова на које се због њихове литургичке употребе наша књижевна историја до сада није много освртала. Нигде се боље не може пратити однос зависности, али и особене оригиналности српске литературе у односу на византијску — као у овом књижевном жанру. Ту се кроз познате, традиционално прављене и знане облике певала изворна српска реч. У низовима службе, у свим њеним стихирама, тропарима, канонима, у светилнима, кондацима, икосима, у одвојеним акатистима и молбанима, свуда се мисао српскога песмописца поистоветила са надахнућем византијског поете, да управо у том поистовећивању открије једно друкчије схватање оригиналности: оригиналност у свеопштем, у ономе што је много пре осећање целине него издвојености из целога.

Српски се песник овом научио певајући грчку, византијску службу на словенском богослужбеном језику. Чинио је то било да је византијски текст сам преводио са грчког језика, било да је читао и певао старе преводе, оне из времена Ћирила и Методија. Затим је, следећи узоре и поштујући освештана књижевна правила, за потребе својих култова стварао и сам нове службе. Све ове као да не показују никакву разлику према својим грчким обрасцима: исти облици, исти називи песама, исти распоред и композиција појединих целина, па чак, када се подробно размотри, и сличне, често потпуно истоветне стилске фигуре, сам њихов књижевни израз.

Откуда то, и како је уопште дошло до ове широке песничке идентификације српског са византијским у средњем веку? Како то да чак и знатно касније, у временима турског ропства, традиција византијског књижевног канона настави да живи у српском литургичком песништву, борећи се успешно

са временом, одолевајући променама, све до грађанских културних револуција XVIII—XIX века?

Да би се то схватило, потребно је познавати смисао и битна обележја византијског литургичког песништва и књижевног канона коме се то песништво било покоравало.

I

Религиозна песма у Византији није носила индивидуални карактер, мада је њу увек испевала одређена, често по имену позната па чак и чувена личност. Она као дело (ποίημα) одређеног аутора није индивидуална и није усамљена у своме песничком бићу зато што је црквена. То не значи да је ово само песма коју прописује црква. Канонски однос цркве, њен литургички однос према њој, у ствари, изведен је из једне дубље црквености самога песничког стварања — у овом роду песништва, разуме се. Црква је доживљена као „надлично јединство", што значи као целост једне заједнице која је невидљива колико и видљива, јер постоји у свим Христовим ученицима без обзира на то колико их је, где су, када су живели, кад ће се родити. То је један посебан вид друштвене свести, ирационално мотивисане свести која тежи божанству, а овоме, опет, као нечему апсолутном и једноставном у својој сложености. Црква је, у духу библијских традиција, посматрана као „тело Христово" коме је „глава Христос" (1Кор 12,27; Еф 1,22—23; Кол 1,18, 24); она је организам који спаја метафизичко са физичким, и који оно што својим бићем припада свету пролазности узноси до нечега вечног, до Бога који је „све у свему" (1Кор 15,28). Зато је на неки начин подељено са свима све што се религиозно доживљава па тако и религиозно песништво. У Византији, религиозна песма је таква, „надлична", баш зато што извире из једнога колективног осећања које се у самој византијској философији називало осећањем универзалности или „католицитета" (καθολικός, свеопшти). Кроз религију Византинац доживљава своје људско биће. Истина уметничког стварања за њега може да буде истина само ако у

људима открива оно што их повезује и ставља у лични и колективни однос са божанским, оно што их све, у читавој њиховој укупности, усмерава ка томе апсолутном идеалу или призива на њих тај идеал.

Сасвим је погрешно мислити да је таква византијска песма без емоције, рационална, и да је подређена захтеву једнога формалног изједначења као привида те духовне универзалности. Без обзира на различит ниво појединих песничких остварења, има ту увек онолико искрености колико је има сам религиозни доживљај који иза овога стварања стоји. Међутим, ту се управо пазило да песник буде достојан своје песме, достојан у тој чистоти религиозног доживљаја. Песништво је схватано као подвиг, свет и велик, подвиг који тражи жртву и потпуно саображавање песниковог живота идеалима његовог песништва. Идеал је у светости; доживљај светога, нуменозног, сакралног, корен је и основни мотив овога песничког стварања. Потреба да се изрази, основна потреба сваког уметника, јесте у овом случају на првом месту потреба испољавања свога односа према божанском, субјективна психолошка нужност успостављања личнога односа са божанским. Али се лично не издваја из општег; зато је и овај мотив — општи, црквени мотив. С друге стране, доживљај светога као покретач песничког стварања овде је разлог потпуног идентификовања уметниковог са његовом уметничком истином — религиозног човека са његовом религиозном истином. У томе је доживљају и његова естетика, ту су његова естетска мерила. Лепо је оно што је израз божанског идеала лепоте, оно што тежи ка степеницама на којима се налазе богонадахнути изабраници лепоте. Није уопште значајно да ли се ти ступњеви достижу угледањем, или дубљом идентификацијом, или пак потпуно самосталним напором стваралачке инвенције појединца. У ствари се угледање и стваралачки напор своде на потребу тог поистовећивања „свакога са сваким" чак и на уметничком плану. Важно је само то да уметничким стварањем овде господари закон који не трпи „да о светим стварима зборе нечисте усне".

Веома је важно при том разумети једну од основних мисли византијског погледа на књижевно, и свако уметничко стварање: то је мисао о јединственој стваралачкој енергији, која дејствује у људима потичући од божанства као божанска, „нестворена" енергија. Византинац гледа у акту стварања нешто божанско и вечно. Енергија стварања, креативна моћ, јесте божанска способност која се саопштава створеном бићу и којом то створено биће постоји и наставља да ствара. Стога је у крајњој линији прави аутор свакога уметничког дела, по томе схватању, сам Бог; човек је активни божји инструмент. Активни, зато што уноси и себе лично, свој израз, ограничења и успоне своје људске природе. Али ипак инструмент, зато што без Бога нико ту не може створити ништа, дакле ништа без учешћа у мистерији самога божанског стварања (μετοχή). Генеза уметности, књижевног израза или књижевне лепоте у ужем смислу, јесте, у склопу таквих погледа, нешто истоветно са генезом света и нешто што се корени у тајнама космогоније у најширем смислу речи.

Ови општи метафизичко-теолошки постулати византијске естетике од пресудног су значаја за разумевање многих проблема византијске, а посредно и старе српске књижевности. Пре свега, проблема односа према књижевној творевини, према песми — у овом случају. Песништво је нешто божанско само када је његова тема божанско биће, или божанска истина, значи не и у свом „лаичком" облику и садржају. Али тек такво песништво је право, и само оно је ту признато као права уметност. Од профаног се бежало као од „козмичког", а то ће рећи грешног и патвореног, што не траје дуже од једног људског века и не савлађује смрт. Међутим, према религиозној песми, духовној или црквеној песми, већ сам се њен творац односио као према нечему што није само његово. Реч коју пише, или је ствара певајући, као мелод, носи нешто од божанске стваралачке енергије, садржи у себи, како би се то рекло неоплатонско-хришћанском мистичком терминологијом, „семе Логоса" (λόγος σπερματικός), Бога у малом. Зато је и сама та реч, као дело „Речи" (Јн 1,1), као њен израз,

предмет извесног култа. Према њој се сам поет односи са страхопоштовањем које данашњи песник, из разумљивих разлога, уопште не осећа. За византијског песника, реч није средство интелектуалног експеримента и не живи сама. Византијски песник сматра да је посредник Речи, Логоса, да је на неки начин божји коаутор, и то одређује читав његов однос према сопственом производу, а других према овоме поготову. С једне стране, он је свестан недостатака онога људског и сопственог у томе производу; то је, онда, његово и само његово. С друге стране, он верује у божанску суштину свога стварања; и зато све што је добро, и трајно, све истински лепо и уметничко у своме делу он приписује Богу, а не себи. То осећање одговорности и поштовања у односу на изговорену реч, и на испевану реч посебно, подстиче византијског песника да се у своме стварању увек наслони на оно што је већ познато и проверено као аутентична реч божанске истине, оно што је свеопшта црквена свест верификовала као израз такве истине.

Ту долази до изражаја и једна од такође битних особина византијског духовног песништва: пресудна улога књижевне традиције, предања. Као што се и сама религиозна мисао, теологија, заснива на „светом предању" исто колико и на тексту Светог писма, тако и песничко стварање: и његов је основ предање, овога пута песничко предање. Па и то је предање освештено својом црквеном употребом и постало један вид општега црквеног предања, у коме песник тражи садржину и облик, обезбедивши се тим својим угледањем од сваког „новачења", и од свега уопште што би потврђивањем индивидуалне вредности ишло ка одвајању од вредности општих, универзалних, и у том смислу еклезиолошких (црквених). Зато византијски песник и мелод, творац црквеног песништва, хоће пре да опонаша и цитира неголи да тражи ново. Ако већ тражи нешто ново, онда је то најпре нова фигура, нова реч, али у већ устаљеним канонским оквирима песничког црквеног предања, које је у начелу неизмењиво.

Ту леже разлози за извесну статичност у историји византијског духовног песништва. Ако се нешто мења,

мењају се облици, и то тек кроз своју црквену употребу и оправдање, а не дејством сопствене, тако рећи ауторске вредности.

Исто тако, црквена природа овог песништва и религиозно-метафизички однос самог песника према свом стварању, условили су у Византији и одређени манир песничког изражавања, који је, када се боље погледа, манир сваке хришћанске молитве. Тај однос самоунижења и обезвређивања свога личнога, и настојање да се жиг својих недостатака и грехова избрише оним што је свеопште и што је потврђено као сакрално својом свештеном употребом, то је упадљива карактеристика оријенталне хришћанске молитве уопште. Отуда они самоизвињавајући уводи, као у песничком Мољењу Симеона Новог Теолога (XI в.) у чину причешћа:

Од скврних усана
од гнусна срца
од нечиста језика
од душе оскврњене
прими мољење Христе мој.

Тај основни тон смерноумља пред оним што је недостижно, сама та реч о недостижности, о неизрецивости, вечити лајтмотив о недостојности па чак и немогућности да се изрази оно што се силином инспирације ипак пробија ка своме изразу — то је, заправо, карактеристично за атмосферу молитве, а то је својствено и византијској духовној песми. Чак и када пева полетно и надахнуто, византијски песник је убеђен да муца и својим речима — кад год су „његове" — скоро да вређа оно о чему пева. И зато читаво његово певање обично протекне у противречном утркивању између признавања своје недостојности и неуморног стварања једнога достојног израза, изврсних, живих фигура, обрта и ритамско-мелодијске лепоте усхићенога људског говора.

У потреби да изрази своју религиозну мисао, византијски песник се наслања не само на традицију, на свеопште вредности црквенога прошлог него и на

црквеност свога времена. Песма као облик култа тражила је увек да се уклопи у општу композицију црквеног ритуала, у коме се у највећој мери и доживљавала свеукупност цркве. Тако настаје *служба*, посебна песничка творевина византијске књижевности.

Основа службе је колективни ритуал. Служба (ἀκολουθία) је литургички феномен, али је она у исто време и једна књижевна целина, сложени књижевни облик. Њом господари тзв. латревтички моменат, тј. моменат „служења" Богу, или светоме, а служење је одавање достојне поште и прослављање онога који је предмет култа. То је главни вид испољавања религиозног осећања. У религиозном смислу говори се после овога о једном још узвишенијем моменту, тзв. харизматичком или благодатном моменту, који, према теолошкој интерпретацији, значи остваривање односа између божанског и људског у акту служења, и то дејством самога Бога, изливањем његове милости (χάρις, благодати) на људе. Објективно, и једно и друго, заједно са трећим моментом сваког богослужења, названим дидактичким или поучним моментом, представља комплексан религиозни израз којим се потврђује припадност једној заједници идеје и живота, њено видљиво обележје. Али управо у томе што је богослужење својом суштином везано за колективно биће цркве („Јер где се двоје или троје сакупе у име моје, ту сам и ја међу њима", Мт 18,20), духовно песништво византијске цркве слива се у богослужење и поново извире из њега, обликујући се углавном кроз службу као низ појединих религиозно-песничких, књижевних облика, који се правилно смењују и међусобно прате по устаљеном реду (то и јесте „аколутија", „последованије"), да би и као целина били облик за себе, једна посебна песничка творевина.

Византијска служба се стварала током доста дугог времена, а наставља се на традицију старе хришћанске литургије одн. организованог молитвеног окупљања са читањем из Светог писма, молитвама и појањем. Занимљиво је да се служба (мислимо овде на службу као литургијску и књижевну целину) развија поступно акумулацијом и одабирањем текстова, много више него простом заменом једне структуре дру-

гом. У ствари, у првобитну хебрејско-хришћанску и монашку структуру богослужења, која се изградила углавном око класичне хебрејске псалмодије, уграђивале су се нове творевине, нове молитве и песме, тако да је грађевина расла и читаво богослужење добијало у својој сложености и обиму. Првобитно језгро, текст псалама и тзв. библијских песама, са читањима из Светог писма и обавезним молитвама и беседом, остао је и даље окосница богослужења, али попуњена и понекад управо претрпана новим текстовима, песмама и молитвама нових црквених песника.

У обликовању византијске службе, оне која је прешла и Словенима крајем IX века, могу се ипак запазити извесни преломни моменти. Песнички текстови једнога Романа Мелода (VI в.), тзв. „кондаци", мада су знатно обогатили првобитну византијску службу, ипак се нису могли одржати као њена основна садржина. Нису се у служби уопште ни могли одржати. Иако беспрекорни по свом облику, пребогати по надахнућу, топли и искрени, ови су се текстови тешко уклапали у практичну функцију службе, оптерећивали су је и онемогућавали њено даље проширивање. Осим тога, они су и превише сами собом сачињавали једну драмску, не само у ужем смислу песничку целину, која се није могла прилагодити оној другој, основној драмској целини — целини литургије, у којој средиште представља евхаристија (тајна причешћа). Зато је Романово песништво, управо због те своје неспособности да се уклопи у колективни култ и због те своје индивидуалности, истиснуто из ране византијске службе па за дуже времена чак и заборављено. Одржавају се краћи текстови, химне старих и нових хришћанских песника, све док у VIII в. ово песништво служби није обогаћено једном новом творевином, тзв. „каноном". Али се ни канон, о коме ће још бити речи, није могао одржати у свом првобитном облику, и то из сличних разлога из којих ни кондаци Романа Мелода: био је превелик и гломазан, и покрај њега као да није било места за друге текстове. Истина, сачуван је и данас, али певан само у одређени дан у години, Велики канон Андреја Критског (око 660—740), прави песнички мастодонт

од 250 строфа. Трајнију вредност и пресудну улогу у обликовању византијске службе имаће тек многобројни, али релативно мали и веома употребљиви канони Јована Дамаскина († 753).

Са Јованом Дамаскином почиње епоха оне византијске службе која се одржала до данас, допуњавана новим текстовима, нарочито новим канонима, али у својој структури и своме основном правилу иста. У ту епоху ући ће и словенско духовно песништво, захваљујући преводима почев од последње четвртине IX в., који су потом допуњавани самосталним песничким делима словенских писаца. То је и време коначног формирања византијских богослужбених књига, оних које садрже главне литургичке и песничке циклусе: октоиха, триода, минеја и др. Стваране још у столећима који су претходили, ове богослужбене књиге тек у VIII и IX в., са коначном победом источног православља над иконоборством, добијају свој данашњи облик.

У свим овим књигама већ у VIII, а поготову у IX в., јављају се службе као посебне литургијске и у исти мах књижевне целине. Међутим, литургичка функција је узрок што и те целине нису у тој мери непокретне и неизмењиве да се са њима даље баш ништа не би дешавало. У литургичком смислу, свака је служба не само целина него једна *динамична* целина, која има своје сталне, непромењиве делове, али и покретне, измењиве делове. Служба је таква иста целина, отуда, и у књижевном смислу.

Да би то било јасније, треба нешто рећи и о самој организацији богослужења у византијској цркви.

Сва се богослужења ту врше у одређеним циклусима: дневним, затим годишњим, и најзад пасхалним (ускршњим). У току дана, богослужење се врши у мањим целинама (аколутијама или последовањима) тзв. вечерња с повечерјем, поноћне службе са јутрењем и „часовима" (првим, трећим, шестим и деветим часом), међу које се ставља и „обедница". Све ове службе, које се састоје од псалама и других црквених песама и молитава, изложене су у књизи која се зове Часослов (Ὡρολόγιον). Те службе, које се зову и дневне или свакидашње, саме по себи још не-

потпуне, представљају основни костур богослужења. У њихову структуру уграђују се, потом, даљи текстови, и то из два основна извора. Први је извор Октоих (Осмогласник). Октоих је књига у којој су црквене песме за сваки дан седмице, груписане по „гласовима“ (мелодијским групама или целинама), који се смењују сваке седмице, да сваке девете недеље започне, пошто се заврши с појањем текстова осмог гласа, поновно певање Октоиха из почетка. Према томе, на текстове из Часослова (нпр. јутрење), додаваће се на одређеном месту и по утврђеном правилу песме из Октоиха, већ према томе о којој се служби дана ради и који је уопште дан и која седмица у години. Други је извор за уграђивање црквених песама у дневну службу Минеј (Месечник), књига у којој су службе, у ствари песме појединим свецима одн. празницима Христа или Богородице, и то у календарском поретку, за сваки дан свакога месеца у години. Свакога се дана у цркви, наиме, врши култ читавог низа светаца. Црквени „устав“ (типик) одређује који ће се светац само поменути у молитви, а коме ће се појати служба. За овај други случај, изложене су службе у Минеју. И тада се на текстове из Часослова и Октоиха додају текстови из Минеја, и служба (аколутија) постаје потпуна. Тек са свим овим текстовима, укључујући ту, најзад, и читање из Светог писма (паримије, јеванђеље, апостол), може се говорити о служби у пуном смислу те речи.

У току пасхалног (ускршњег) циклуса, који траје од припремних недеља за Велики пост (Четрдесетницу) па преко ускршњих празника све до прве недеље после Духова (Недеље свих светих), уместо Октоиха употребљавају се две књиге Триода као извор за текстове којима се свакога дана допуњавају текстови из Часослова и Минеја. То је трећи основни извор за комплетирање једне византијске службе, аколутије, као литургијске па и књижевне целине.

Посебно место има у дневном богослужбеном циклусу литургија, најважнија хришћанска служба. Она, међутим, најмање зависи од овог „кретања текстова“, јер има сасвим чврст и устаљен, још од IV—V в. потпуно канонизован текст, који је у исто време у

тој мери херметичан да се само мало текстова, углавном тропара на стихове Блаженстава из јеванђеља, и још главних тропара и кондака из Минеја, Октоиха или Триода, уноси у ову књижевну целину.

За уметање и комбиновање свих ових текстова постоје веома сложена правила, изложена обично у црквеном типику. Та су правила утолико потребнија, уколико су текстови бројнији, а ни број извора не остаје само на поменута три. Нарочити проблем је у томе што се временом увећавао број светаца, а сваки, по правилу, треба да има службу, јер је служба, као ритуални израз култа, један од битних елемената поштовања светих. Да би организација богослужења била заштићена од својевољних измена и таквих поремећаја који би могли срушити целокупну конструкцију колективнога културног живота цркве, створен је током времена својеврстан канон литургичких целина и оних књижевних облика који улазе у те целине. Тај канон, књижевни колико и литургички, одржава се и до данас у цркви помоћу чврсте традиције, и може се рећи да од VIII или најкасније IX в. никаквих битних новина у богослужбеним текстовима православне цркве нема. Тачно је утврђено какав се облик литургичкој песми уопште може дати да би та песма била уклопљена у богослужење и вршила своју литургичку функцију.

II

Српско духовно песништво средњега века грађено је по законима византијског црквеног песништва. У томе нема никаквог изузетка. Књижевни канон коме се покоравала духовна песма у Византији поштован је без икакве измене и у Србији. Ту се српска књижевност непосредно наставља на византијску и не одваја се од ове, осим језиком и оним посебним поетским елементима који су условљени специфичном мелодијом, и ритмиком, и другим особинама словенског језика. Све друго је исто: облици, називи, употреба.

Има више разлога за ово преузимање византијског књижевног канона у литургичком песништву средњовековне Србије.

Црквени карактер овог песништва, његова богослужбена функција јесте први разлог. Прихватајући источно православље још у временима покрштавања, а нарочито у доба покрета за стварање аутокефалне српске цркве (XII в.), Србија је у потпуности преузела од Византије облике и садржину њених култова. То је учињено већ са преводом Светог писма и богослужбених књига на словенски језик, трудом Солунске браће и њихових многобројних ученика који су византијском православљу обезбедили религиозну и културну превласт на читавом јужнословенском подручју, од Македоније до Србије и Бугарске. Може се слободно рећи да је управо византијска литургичка књижевност, присутна у песмама Октоиха, Триода, Минеја, Ирмологија и др., поред текстова Светог писма и Житија светих, највише и допринела обликовању културне свести средњовековне Србије, чак више од других књижевних дела превођених са грчког језика. Са црквеном песмом, захваљујући свакодневној потреби у вршењу колективног култа, били су упознати и саживљавали су се веома широки слојеви народа. Писмени део народа, свештенство и монаштво поготову, читао је и појао ове текстове свакога дана по више часова. Они су били освештани облик изражавања вере, знак припадности једноме свету који је претендовао да буде универзалан, пут излажења некадашњег „варварина" из уских оквира своје регионалности у светску духовну културу. Без икакве дискусије о томе да ли ће се што такво примити или не, примао се тај књижевни канон као закон вековне црквене традиције, као одлука божанске воље. То више није била ствар избора него ствар вере, и сваки покушај да се овај књижевни канон замени неким другим, новим, био би унапред осуђен као нарушавање божанске норме, безмало као јерес. Зато је наш песник у свом књижевном огледању у области духовног песништва ишао утврђеним стазама онога што је примио са вером, из Светога ромејског царства, а

у трагања за нечим новим и друкчијим није се ни хтео упуштати.

Захваљујући потпуној истоветности структуре и облика литургичког песништва код Срба и такве књижевности код Грка, могућно је приказати облике византијског књижевног канона на примерима старих српских служби.

Свака литургичка песма има своје одређено место у склопу једне службе (аколутије) и чини њен саставни део.

Према правилу или „уставу" црквеног богослужења на Истоку још од VI в., култ одређеном свецу врши се као једна сложена књижевно-литургичка целина под називом „памет светому" (μνήμη ἁγίου) у одређени дан године, по тексту из Минеја. Богослужбени комплекс овога култа, према томе, обележен је идејом спомена који се чини светоме, и тема оживљавања успомене на светог, на околности и одлике његовог живота, прожима све текстове једне „памети". Спомен је светог, опет, повезан са општим прослављањем Бога, који је „славан у светима својим", а ово се прослављање изражава у дневним службама Часослова и песмама Октоиха или Триода. Укрштање текстова из Часослова, Октоиха односно Триода и Минеја, према томе, последица је не толико формалних разлога и неке потребе да све богослужбене књиге буду у култу употребљене (тих књига има врло велики број), колико идеје о јединствености култа: култ светих није ништа посебно у односу на култ који се врши самоме Богу. Успомена светога доводи у сећање најпре самога Бога, чијим се дејствима, према теолошком схватању, људи чисте од греха и постижу светост. Стога је и комплекс богослужења једна идејна и органска, а не формална и случајна целина. Читавом службом и сменом чинова и текстова влада један основни мотив, и комбиновање текстова по правилу никад не доводи до вештачког суседства разноликих мотива, поготову не таквих који би били међусобно опречни. Било да текст долази из Минеја, или из Октоиха, или из које друге књиге, ток службе тече природно, композиционо и садржајно уједначен, ка своме климаксу и разрешењу, од почетне формуле

благослова и молитве до завршне доксологије (славословија) и отпуста, молитве која на неки начин резимира службу и читав култ светих своди на његову религиозну суштину: молитвено посредништво за милост и љубав божју, у уверењу да смрт не може раздвојити оне који су се здружили у вери и љубави.

Како изгледа састав једне потпуне службе?

Црквени (литургички) дан почиње вечерњим богослужењем уочи самог календарског датума у који пада спомен светога или празник. То је још стара хебрејска традиција. Стога у тексту сваке службе, после заглавља са ознаком, нпр. „Месеца јунија петнаести дан, памет светаго великомученика кнеза Лазара", долазе песме вечерња — малог (краћег) и великог (дужег) према томе од каквог је значаја празник и којим су знаком празник или памет светоме обележени у Типику. Обично се уочи самог вечерња, пред почетак, чита и пева *девети час* из књиге Часослова. Он има после почетне формуле благослова (Благословен Бог наш, итд.), кратке уводне молитве Светом Духу, пресветој Тројици и Молитву господњу (Оче наш), а затим три псалма, тропар дана са другим тропарима и кондаком, и молитвама, једном која се провлачи кроз све часове јер подсећа на свагдашње присуство и прослављање Христово међу вернима (Иже на васакоје време, итд.), и другом, која је прилагођена библијској теми овога часа, успомени на тренутак Исусове смрти на крсту. *Вечерње* (ἑσπερινός) је посвећено теми космогоније и божјег промисла или провиђења. Отуда на вечерњу доста старозаветних пророчких текстова (псалама и у одређеним случајевима „паримија" — одељака из Старог завета у којима су заступљене и књиге Мојсијеве, и историјске и поучне одн. пророчке књиге). Сви ови текстови садрже мисао о провиденцијалности људског живота и наговештавају месијанско спасење „од греха, смрти и ђавола". После уводног (предначинатељног) псалма у коме се говори о божјој бризи за свет (Пс 103), и велике јектеније у којој се усрдно (ἐκτενής) моли за сва права духовна и телесна добра свих људи и целе цркве, чита се Псалтир, и то одређена група псалама („стихословије Псалтира"). Псалтир има сто

педесет псалама, а издељен је на двадесет катизми (κάθισμα од καθίζομαι) седети, јер се за време читања Псалтира углавном смело седети, док се за време осталих молитава и песама у православној цркви претежно стоји). Псалтир се у току једне седмице, читан на вечерњу и на јутрењу, прочита сав. После катизме и мале јектеније, опет Псалтир, али сад појање стихова Пс 140 (Господи воззвах ка тебе), као и Пс 141 и 129. Певање ових псаламских стихова праћено је певањем посебних песама, тзв. стихира, које су ближе одређене у Октоиху и Минеју као стихире „на Господи воззвах". Пошто се испевају све стихире на Господи воззвах, чита се веома стара грчка песма Свете тихи светије слави (Светлости тиха свете славе), дело мученика Атиногена († вероватно 311) а не Софронија Јерусалимског (VII в.) како стоји у словенским часословима. После ове песме, опет стихови из Псалтира, сада под називом прокимен (προκείμενος) или „прокимен дана", за сваки дан у седмици други. После прокимена је вечерња молитва, опет јектенија (звана „прозбена"), па стихови из Псалтира пропраћени песмама које се овде називају „стиховне стихире"; псаламски стихови су овде изабрани према свецу и празнику. Потом је молитва Симеона Богопримца (Нинја отпуштајеши), која у крају дана види симбол смрти, краја живота, а затим са општим молитвама тзв. отпусни (завршни) тропари, „сугуба" (удвојена) јектенија и завршна молитвена формула звана „отпуст" (ἀπόλυσις), у ствари благослов којим свештеник допушта вернима да се разиђу својим кућама.

Већ се на деветом часу и вечерњу срећу основни облици литургичког песништва: тропар, стихира, кондак. Сваки од ових облика тражи посебно објашњење.

Тропар (τροπάριον) је краћа црквена песма састављена од неколико стихова, као строфа. Сам назив, по мишљењу већине стручњака за стару византијску химнографију, упућује на музичку намену ове песме, уколико је τρόπος (од чега деминутив τροπάριον) начин или модус певања одн. мелодија. Први се тропари јављају као самосталне песме још у IV и V в. (можда и нешто раније), и у њима се прославља светац у

стилу похвале или химне која истиче врлину светога, или доброту божју, или значај каквога празничног догађаја. Правило је да тропар за одређенога свеца увек помене име или бар категорију светога (мученик, апостол, преподобни и др.); он представља у ствари главну песму у част празника или светитеља, која ће се понављати из једне дневне службе у другу, кроз читав комплекс аколутије. Он се чак издваја из тога комплекса и пева се сам, у другим обредима када је потребно (обично у обредима Требника). Тропар на неки начин замењује све остале песме у част празника или свеца а у сваком случају је најпотребнија таква песма, без које се служба не може замислити. У византијском рукописном наслеђу се налазе чак и посебне литургичке књиге које садрже само тропаре, тзв. Тропологија.

Управо као посебна и основна песма о празнику или свецу, тропар се јавља у разним везама и са разноврсним садржајем, који тад одређује и његово посебно име. Тако *васкрсни тропар* (ἀναστάσιμον) има тему васкрсења Христовог, и пева се сваке недеље — дакле у дан посвећен васкрсењу, и то по редоследу из Октоиха. *Крстоваскрсан* (σταυροαναστάσιμον) спаја у себи спомен крснога страдања и васкрсења. *Богородичин* (θεοτοκίον) је посвећен Богородици, како већ само његово име говори, а присутан је у свакој служби, у сваком дневном богослужењу, на сваком часу, и то по правилу одмах иза тропара или на крају свакога низа песама, тропара или стихира. Похвалом Богородице или молитвом Богородици завршава се свако молитвено певање у православној цркви, било да се ради о редовним богослужењима или пригодним обредима. Тако је култ Богородице заступљен веома многобројним песничким текстовима, у којима је уметничка инвенција византијског песника пронашла најуспелије фигуре, најлепшу и најтоплију реч. Једна варијанта богородичног је *крстобогородичан* (σταυροθεοτοκίον), који се даје за службе среде и петка, тематски везан за Богородичине патње у подножју Исусовог крста.

За разлику од тропара, који поред свог одређеног места у поретку богослужења има и независну употребу, *стихира* (στιχηρά) је везана другим текстовима, и то стиховима из Псалтира. Без ових стихова нема стихире. По садржини и стилу, као и по својим просодијским елементима, стихира се иначе не разликује од тропара, осим што је понекад дужа и што се пева друкчије. Ипак су и стихире издвајане у посебне рукописе под називом Стихирар. И код стихира се разликују извесне посебне врсте, према месту и служби: стихире на Господи вазвах и стихире стиховне, које смо поменули на вечерњу, и стихире хвалитне (или: на Хвалите) које се певају на јутрењу. Низ стихира у свакој од ових категорија завршава се по правилу песмом (опет стихиром) у част Богородици, испред чега се пева кратка (мала) доксологија (Слава Оцу и Сину и Светому Духу, и нињА и присно и ва веки веков. Амин). Ове завршне стихире на Слава, и ниња (посебно: такве стихире на Господи вазвах) зову се *догматик*, пошто се у њима обично на песнички начин износе догматске представе о мистерији оваплоћења и искупљења, христолошка и сотериолошка догма, а најчешће и мариолошка догма, уколико је учење о Богородици Марији везано за доктрину о оваплоћењу Бога Логоса. Посебно место има *јеванђелска стихира*, која се пева на јутрењу после хвалитних стихира; као и васкрсних јеванђеља, и васкрсних стихира има једанаест.

Код стихира нарочито треба истаћи неке моменте, важне за разумевање самих текстова служби, српских као и грчких. Прво, за њих обично стоји да се певају „на 4", или „на 6", „на 8", „на 10", а то значи да се везују за прва четири одн. шест, осам или десет стихова из одређеног псалма. Осим тога, уз стихире стоје често и ознаке које их просодијски и мелодијски одређују. Најчешће је то реч „подобан" (προσόμοια) са почетним речима извесне друге стихире. У том случају, стихира је прављена у истом метру (што важи за оригиналне грчке стихире) и према мелодији (гласу) оне црквене песме чији се почетак наводи. Супротно томе, „самоподобан" (αὐτόμελον) је стихира која се не служи метриком и мелодијом друге песме, а сама је употребљавана као метрички и мелодијски узор за друге песме —

за „подобне". Најзад, „самогласан" (ἰδιόμελον) је стихира која има сопствену, самосталну мелодију и метар, а није ни узор другим песмама.

Поједине врсте стихира и тропара могу имати и заједничке називе, ако је њихова тема истоветна. На пример, и стихира и тропар могу носити назив *мученичан* (μαρτυρικόν), уколико су испевани у част мученика а нису у саставу посебне службе мученику. Или *тројичан* (τριαδικόν), песма која прославља посебно Свету Тројицу, излажући истовремено догму о Богу који постоји у три лица (ипостаси). Исто тако, тропари могу бити *покајни (умилителни,* κατανυκτικόν) ако је нагласак њиховог садржаја на кајању; налазе се у Октоиху. *Мртавни* и *покојни* (νεκρώσιμον) посвећени су молитви за покој душе умрлих — обично у службама суботе или погреба и помена. Посебна врста стихире, тзв. синтомон (σύντομον), која се састоји из четири до девет строфа, настала је вероватно у VIII в. и везује се за име Кипријана Мелода.

Трећи основни облик духовног песништва који се јавља већ на вечерњем богослужењу, јесте *кондак* (κονδάκιον заправо κοντάκιον нешто као rotulus, свитак), црквена песма која има своју дугу историју. Првобитно је кондак велика и сложена песма, састављена из осамнаест до двадесет четири мањих целина или строфа, са једнаким, природно наглашеним, а не квантитативним метром, истим бројем слогова у реду (исоколон), и истим местом акцента тј. наглашенога слога. На почетку овога низа налазио се увод (προοίμιον, κουκούλιον), који је постављао тему, и који се састојао од једне или две до три строфе, увек у другом метру (алометричан) од онога у осталом делу кондака. Строфе тог главног дела називале су се тропари или чешће *икоси* (οἶκοι), и биле повезане по правилу својим почетним словима у *акростих* (на словенском: крајегранесије), који је често скривао име песника. Уз сваки икос певао се рефрен или *припев* (ἐφύμνιον). Такви кондаци, заправо сложене и разгранате химне у правом смислу речи, настали су под утицајем сиријских песама, мадраша, из IV и V в. Роман Мелод (VI в.) је највећи песник кондака, али се тај облик химне, у том обиму и са том структуром, убрзо пот-

пуно изгубио. Такав је кондак био, у ствари, „версификована проповед, која се служила драмским средствима једне реторике украшене узвицима, питањима, апострофама итд." (H. G. Beck). Уместо овог првобитног кондака, који је понекад и превише развијао своје реторске и драмске елементе, у каснијим византијским службама, као год и старим словенским и српским службама, налази се искључиво низ малих кондака, који представљају по једну мању строфу, смештену обично на јутрењу после шесте песме канона, и пропраћену понекад икосом, у том случају само једним. Икос је повезан с кондаком и данас потпуно истоветном темом: он је, заправо, песничка варијација на тему кондака. И док се кондак пева, дотле се икос само чита попут духовне проповеди или молитве. По садржини, иначе, кондак са икосом химнично прославља свеца или догађај. Постоји мишљење да је каснији кондак некадашњи проемион (кукулион) кондака, а икос — остатак главнога текста кондака, један од његових тропара-икоса. Кондак се на вечерњем богослужењу јавља, у ствари, само на деветом часу и то када је празник.

Вечерње богослужење завршава се *павечерницом* (ἀπόδειπνον, повечерје), која може бити мала и велика. Велика се служи само у одређене дане, а мала редовно. Идеја павечернице је у испитивању савести и ишчекивању смрти, која нас може затећи у сну. По схватањима средњег века, душа се у сну до извесне мере одваја од тела, и њој зато у ноћи предстоји усамљена борба с демонима. Молитвама и песмом павечернице, она се наоружава против духовног непријатеља. После почетног „возгласа" или благослова као и на служби часова, читају се псалми кајања и молбе за помоћ, а потом велико славословије (доксологија), символ вере и канон пресветој Богородици из Октоиха. После канона су опште кратке молитве са Молитвом господњом, тропар светоме, и најзад, после нарочитих тропара или кондака, молитва Богородици од монаха Павла из Амореје (XII в.) и молитва Христу од монаха Антиоха Пандекта (VII в.) са кратком молитвом св. Јоаникија (IX в.) на крају. После отпуста се још једном чита јектенија,

којом се потврђује свеопштост хришћанске цркве и љубав која треба да влада међу вернима.

Јутарње богослужење сачињава други део књижевно-литургичког комплекса службе, и ту улазе: полуноћница, јутрење, први, трећи и шести час, обедница и литургија.

Полуноћница (μεσονυκτικόν) је служба телесног и духовног бђења. После јутарњих молитава појединца, полуноћница је прво колективно обраћање Богу. Она се служи у поноћ или два-три сата после поноћи, и садржи текстове и песме које опомињу на будност и спремно ишчекивање другог доласка Христовог. Свакидашња полуноћница (по васе дни) састоји се од мањих и већих делова из Псалтира, символа вере као и павечерница, поноћних тропара на тему јеванђелске приче о женику и десет девојака одн. на тему другог доласка Христовог, а затим, после свакочасовне молитве Иже на васакоје време, долазе текстови посвећени мртвима (псалми, тропари и др.). У суботу се служи суботња полуноћница, а у недељу — васкрсна полуноћница, које се по садржини донекле разликују од свакидашње. Суботом господари успомена на мртве, а недељом — текстови посвећени васкрсењу Христовом и Светој Тројици: тројични канон Митрофана (IX в.), тројични тропари наводно Григорија Синаита (XIV в.) и молитва пресветој Тројици од Марка Идрунтског (IX в.).

Најсложенији и најбогатији део службе јесте, у ствари, *јутрење* (ὄρθρος). И ту се разликују: обично, или свакидашње јутрење, затим велико јутрење (јутрење са полијелејем) и недељно одн. васкрсно јутрење. На јутрењу су скупљени углавном сви облици литургичког песништва, сачињавајући у редоследу богослужбеног правила један узоран књижевни склад. Јутарње богослужење је символ свануће хришћанске вере, преласка из таме у светлост, „из власти тамне у царство љубљеног Сина" (Кол 1,13). И оно почиње псалмима, најпре са два псалма (у уводном делу јутрења), а затим са шест псалама испред кога се изговара тзв. анђелска песма (Слава ва вишњих Богу). Шест јутарњих псалама носе заједнички назив Шестопсалмије. Сви ови псалми су месијански и покајни.

После Шестопсалмија долази јектенија па комбиновани псаламски стих Бог Господ и јави се нам, и потом тропар светоме чији се спомен прославља (тропар „на Бог Господ"). Ту се пева не само један тропар него и два, и три, према броју светаца који се прослављају тога дана и чије се службе укрштају. На појање тропара надовезује се опет читање катизми из Псалтира (две стихологије, са певањем седилни после сваке стихологије) а завршава се Покајним псалмом (Пс 50). Са овог псалма прелази се на канон, који заузима средишње место у читавој композицији јутрења. Певање и читање канона прекида се после треће песме, када се пева седилна службе из Минеја са богородичним, и после шесте песме, када се пева кондак са икосом и чита синаксар одн. пролошко житије светог. После осме песме канона пева се песма Богородице из Лк 1,47—55 са припевом Часњејшују херувим, а после девете и последње песме канона читав тропар Богородици Достојно јест. Када се заврши канон, пева се светилан, затим се читају Хвалитни псалми (хебрејски Халел) и мало славословије. Јутрење се завршава прозбеном јектенијом, стиховним стихирама слично онима на вечерњу (из Октоиха и Минеја), кратком молитвом Благо јест исповедати се, Молитвом господњом, тропаром светог с богородичним, сугубом јектенијом и сличним завршним молитвама као и на вечерњу.

Васкрсно јутрење одликује се нешто богатијим садржајем и певањем, као и читањем васкрсних јеванђеља. Свакидашњим двема катизмама додаје се и трећа катизма (седамнаеста) Блажени непорочни ва пут, после које се поју васкрсни тропари називани обично „непорочни тропари" али правилније „тропари после непорочних" (према словенском „тропари на непорочних"). После васкрсних тропара (а све ово пре канона) поју се у недељу ипакој, па степени антифони, прокимени и чита се јеванђеље (једно од једанаест „васкрсних", према посебном распореду који се назива стлп). Васкрсни егзапостилар пева се после канона, па тек онда долази светилан, и богородичан егзапостилара. Уместо малог славословија, које се

на обичном јутрењу чита, у недељу се пева велико славословије.

На јутрењу се тако јављају скоро сви облици византијске духовне поезије. О тропару, стихирама, кондаку, било је речи код вечерња. И овде, на јутрењу, тропар на неки начин носи читаву службу; стихира је и ту својеврсни проширени рефрен псаламских стихова; кондак је са икосом на своме правом месту, после шесте песме канона. Међутим, овде се јавља и низ потпуно нових облика, као што су: седилне, канон са ирмосима и тропарима, светилан и егзапостилар, а посебно још ипакој, степени антифони и тропари „на непорочних".

Седилна (κάθισμα) је песма која допушта седење, као и катизма Псалтира, за време свога певања или читања. Пева се после треће песме јутрењег канона, а пре тога још после сваке катизме Псалтира (отуд јој име). Налази се и после полијелеја, а то су стихови Пс 134 и 135 (у којима се стално понавља реч милост, ἔλεος), који понекад долази уместо треће катизме. Седилну прати богородичан после мале доксологије Слава, и нињa.

Светилан (φοταγογικον) се пева после канона, осим у недељу када се пева егзапостилар. Он се узима из Октоиха или Триода и Минеја. Његово је основно обележје тема божанске светлости и „просветљења", које представља услов достојног прослављања Бога. Ту долази до изражаја и основни симболични мотив јутрења као дневне службе: излазак из мрака у светлост, из смрти, коју симболише ноћ, у живот, који се открива у слици дана. *Егзапостилари* (ἐξαποστειλάριον), чији назив ни до данас није разјашњен, певају се на васкрсном јутрењу, истичући вест о васкрсењу, која и кроз остале песме доминира читавом службом тога дана. Васкрсни егзапостилари (једанаест, према броју васкрсних јеванђеља) налазе се у Октоиху, али и сваки већи празник има у Минеју свој егзапостилар.

Ипакој (ὑπακοή) је песма која се јавља више пута у циклусу службе: на васкрсној павечерници и полуноћници (овде после тројичног канона) и на јутрењу испред антифона степених и после треће песме канона и њене седилне. Она је, дакле, као и егзапостилар, у тематској вези са догађајем васкрсења.

Антифони (ἀντίφωνα) су, заправо, изабрани стихови из Псалтира, а називају се тако по начину певања псалама и других црквених песама, у коме су се смењивала два појца, или два хора, „одговарајући" тако, или „узвраћајући" (од ἀντιφωνέω) један другоме. То је још антички начин певања, који се примењивао и у хеленизираних Јевреја терапевта, а потом и у хришћанским црквеним општинама почев од Антиохије. Антифонски начин певања примењиван је потом уопште у црквеном вокалном музицирању, али се сам термин „антифон" задржао за ознаку сасвим одређених облика црквене песме: антифони катизме (делови катизме који се понекад певају наизменично); антифони изобразитељни (на обедници или литургији) са Блаженствима као својим трећим антифоном (Блажена); антифони свакидашњи у непразничне дане; антифони празнични са старозаветним наговештајем новозаветног празника; и најзад, степени антифони, или просто степена, састављени из стихова оних неколико псалама који носе натпис Песан степенеј а представља реминисценцију на певање уз пењање степеницама Јерусалимског храма. Степена има по три, са по три стиха, на сваком васкрсном јутрењу, а певају се по мелодији и тексту из Октоиха.

Међутим, најзначајније место и најзанимљивији облик на јутрењу, који се јавља и на полуноћници, јесте *канон* (κανών). То је сложена песничка целина, која је до свога данашњег облика, фиксираног већ у VIII в., дошла после извесне краће али значајне еволуције, о којој је горе већ било речи. Творац канона је Андреј Критски, а реформатор — Јован Дамаскин је скратио велики канон и дао му коначну структуру, написавши и велики број веома успелих канона, који се и данас налазе у богослужбеним књигама православне цркве. Козма Мајумски (око 743), савременик Јована Дамаскина, написао је такође неколико значајних канона, а потом долазе Јосиф Химнограф, браћа Грапти, Митрофан и други. Свакако у време превођења Октоиха и других литургичких књи-

га са грчког на словенски језик, канон је већ био потпуно обликован и његова структура је изгледала исто као данас, и апсолутно исто као у свим српским службама средњег века.

Основну тематику својих песама канон црпе из девет тзв. библијских песама, и то је, у историјском и књижевном смислу, полазна тачка сваког канона, укључујући ту и Велики канон Андреја Критског. Песме канона (чији назив долази од молитвеног „правила“ = κανών у палестинским монашким општежићима) уметале су се првобитно између тих девет библијских песама, да их потом сасвим потисну. Број библијских песама условио је дефинитивни број песама у оквиру канона, а њихова садржина дала је мотиве за безброј варијација у свим ирмосима па и многим тропарима канона. Девет библијских песама или ода (ᾠδαί) узето је из Светог писма, и то првих осам из Старог завета, а последња, девета (која се понекад у словенским рукописима дели на девету и „десету“), из Новог завета. То су: прва, песма благодарности, Мојсијева, по изласку из Египта и преласку преко Црвеног мора (2Мојс 15,1—19); друга, злокобна песма Мојсијева, уочи његове смрти, названа још „песмом укора“ (5Мојс 32,1—43); трећа, песма пророчице Ане, мајке Самуилове (1Цар 2,1—10); четврта, молитва пророка Авакума (Авак 3,1—13); пета, молитва пророка Исаије (Ис 26,9—19); шеста, молитва пророка Јоне у утроби кита (Јона 2,3—10); седма и осма, молитва и химна тројице младића („отрока“) у вавилонској пећи (Дан 3,26—56.57—58); девета, песма Богородице на Благовести (Лк 1,46—55) и условно десета, молитва Захарије, оца Јована Претече (Лк 1,68—79). Обично се каже да је ових девет песама „испевано у разним приликама од разних лица“, да им недостаје јединство, да су вештачки скупљене и да и сам канон услед тога трпи од недостатка јединства садржине (Л. Мирковић). То је само донекле тачно, јер постоји нешто што ипак везује све ове библијске песме управо тематски, идејно, у једну смисаону композициону целину. То је провиденцијална и месијанска идеја, која лежи у основи сваке библијске песме: Бог прати човека и води га ка

спасоносном крају, када ће се са доласком месије, Христа, испунити сва очекивања и све чежње човека зароблјеног грехом и стварношћу смрти. То је веома уопштен, али ипак, у томе, јединствен оквир и једна логичка нит која композиционо повезује девет библијских песама и песме канона, и која заокругљује основну тему канона: спасење остварено у светости онога који се прославља службом, или у догађају самога искупљења (господњи и богородични празници).

Тема девет библијских песама примењена је пре свега у првим строфама сваке песме канона (оде, ᾠδή), које носе назив *ирмос* (εἱρμός). То је песма која својим метром и својом мелодијом представља прототип или образац свих осталих строфа оде, *тропара*, истоветних са ирмосом по броју стихова, броју слогова у стиху и по положају наглашених слогова. Она је почетак у песничком низу, којим је тај низ формално и тематски условљен (εἱρμός од εἴρω низати заједно). У ствари, ирмос је била свака песма, дакле и кондак, која је служила као мелодијски или метрички образац другим песмама. У извесном смислу, свака је ода канона, по својој природи, кондак у његовом првобитном књижевноисторијском значењу. Издвојени из канона, ирмоси сачињавају *катавасију* (καταβασία), која се често пева као посебна целина, поготову када се хоће скратити служба. Ирмоси су се понекад издвајали у посебну књигу (Ирмологиј), а тако и катавасије (Катавасијар).

Свака песма или ода канона има поред ирмоса још неколико тропара, обично четири, мада понекад и више (шест), али је последњи увек богородичан. Тропари девете песме су у складу са темом одговарајуће библијске песме у целини посвећене Богородици, значи по своме садржају — богородични. Осим тога, све песме једног канона испеване су према једном мелодијском обрасцу, тј. по једном „гласу“, и то је још један, истина формалан елеменат који обједињује канон.

Исто тако, скоро је правило да у једној служби има по два или по три канона, од којих је последњи (или први) посвећен Богородици, а један обавезно

светоме који се тог дана прославља. Тада се канони „укрштају", и то тако да се певају најпре прве песме из свих канона, затим остале песме опет тако груписане да се појединачни канони у служби не јављају као непрекидне целине него су измешани и издељени по песмама. Наиме, литургичко првенство има песма (ода) као целина за себе, па макар била, заправо, сложена од две или три песме два или три канона. У том се случају песма другог и трећег по реду канона у рукопису означи без броја, само формулом „ин канон" (ἄλλος, други канон).

Честа је, скоро редовна, примена *акростиха* (крајегранесија, крајестрочија), који састављен од првих слова почетних речи сваког ирмоса и тропара у канону даје одређени стих, понекад истакнут у заглављу канона или не, а често у акростиху и име песника (нарочито у издвојеном акростиху ирмоса, или још чешће — богородичних).

Међутим, код канона постоји још једна занимљива појава. То је редовно испуштање друге песме. Ова је библијска песма злослутне садржине, претећа, а не утешна и охрабрујућа, песма која говори о казни, не о спасењу, која подсећа на грех више него на оправдање. Отуда је она прескочена у највећем броју канона већ приликом њиховог састављања, а задржана само у Посном триоду, тј. у службама Четрдесетнице (Ускршњег поста) и још делимично, са измењеном темом, у одређене дане Цветног триода (у периоду од Цвети до прве недеље после Духова). Осим овога, канони су писани и у скраћеном облику, као двопеснаци, или трипеснаци, или четворопеснаци, али се од њих у Минеју налазе само за три господња празника, а у службама светих таква се крађа верзија никад не појављује.

Јутарње богослужење се, после јутрења, наставља *часовима:* првим, трећим и шестим. Основна структура свих часова је иста: псалми, тропар дана са богородичним, опште молитве и Молитва господња, кондак дана, свакочасовна молитва Иже на васакоје време, посебне завршне молитве — за сваки час одговарајућа. Часови, иначе, представљају успомену на судбоносне моменте из историје искупљења: одвође-

ње Исуса Пилату (час први); пресуда Пилатова над Исусом, али и силазак Духа светога на апостоле у дан Педесетнице (час трећи); распеће Христово (шести час); смрт Исусова на крсту (час девети).

Са часовима се комбинују и тзв. *међучасија,* сасвим кратке литургичке целине намењене најпре индивидуалној молитви у монашкој ћелији, састављене из псалама, тропара и молитве.

Низ јутарњих часова завршава се *обедницом* (ἀκολουθία τῶν τυπικῶν), у дане када нема литургије, а *литургијом* када се служи спомен светоме. На литургији, којом доминира чин евхаристије (причешћа), и која представља текст фиксиран још у IV—V в., јављају се поново неке од песама из јутрења, како смо то већ казали: тропар и кондак, и извесни тропари из канона или потпуно посебни тропари који се певају на стихове Блаженстава из Мт 5,3—12.

Читав комплекс службе, осим литургије, може да буде обједињен у једну посебну литургичку целину, звану *бденије* или *агрипнија* (ἀγρυπνία). Бденије у ствари спаја вечерње (мало и велико) са јутрењем, и нема неких посебних текстова, осим што се за бденије понекад пишу и посебни канони, а изостављају се мала павечерница, полуноћница и уводни део јутрења.

За српско литургичко песништво важна је још једна византијска песничка творевина: *акатист* (ἀκάθιστος, неседилан). Раније приписиван цариградском патријарху Сергију, Георгију Писиди или патријарху Фотију, првобитни Акатист пресветој Богородици написао је по свој прилици Роман Мелод. Тек касније је садашња уводна строфа (кукулион) заменила оригинални Романов текст. Акатист је химна Богородици, састављена из дванаест кондака и дванаест икоса, који се наизменично смењују. То је, у ствари, развијен облик првобитног кондака, „најзначајнији представник тога књижевног рода" (H. G. Beck). Она је захваљујући својим изузетним песничким квалитетима освојила трајно место у византијском црквеном песништву, преведена на словенски са осталим литургичким песмама постала омиљена и међу Словенима, па је и ту као и у Византији служила као

инспирација и узор за писање других акатиста. Код нас — архиђакону Стефану (онај Лонгинов), и св. Сави (непознатог аутора), а на грчком језику — Исусу најслађем, св. Николи, анђелу чувару и многих других. По узору акатиста прављени су и у нашим службама кондак и икос после шесте песме канона. Исти облик, веома сличне фигуре, истоветан тон поздрава који води порекло из јеванђелске представе Благовести: „Радуј се" (χαῖρε).

III

Овај приказ византијско-словенске службе, разуме се, далеко је од тога да буде исцрпан. Али, чини ми се да ипак пружа довољно јасну слику у погледу односа између византијског и старог српског духовног песништва. Ту нема двоумљења: између та два песништва постоји један суштински па и формални (само не језички и мелодијски) идентитет.

Истоветност књижевног облика у византијским и старим српским службама, као и другим текстовима религиозног песништва, очигледна је. Исти књижевни канон господари и једном и другом поезијом. То је, у својој суштини, једно песништво. У преводу потпуно заједничко — осим језика, а у ономе што се у српском песничком стварању условно може назвати оригиналним, у службама и песмама насталим на нашем подручју и у нашој средини, истоветно по облику, маниру и функцији, по репертоару књижевног израза.

Јединственост литургичког канона условила је и ту јединственост књижевног канона, уз оне опште културноисторијске и психолошке чиниоце који су у оно доба онемогућавали духовно раздвајање и деобу Срба од Византије. Све је то разлог што се и касније, дуго после пропасти Византијске државе, у тешким условима турског ропства (у XVI и XVII в.) српско духовно песништво креће искључиво у сфери устаљених облика византијског књижевног и литургичког канона, и што не осећа потребу да се одважи на

опит тражења неких нових путева или излагања некоме другом, туђем утицају.

То се најбоље види и из тога што је без других елемената, чисто књижевном анализом, веома тешко разлучити оно што је преузето из византијских текстова путем превода, од изворног српског у старим српским службама. Ту су измешане фигуре и речи, калкови и „плетенија словес", и све је истоветно и на истоме ступњу, и стих поред стиха стоји равноправно, оригинални тропар поред преведеног богородична, без икакве битне разлике. Ми смо у овом издању покушали да раздвојимо српске текстове од текстова преведених са грчког, и саопштили смо — у оригиналу и у преносу на савремени српски језик — само прве, српске делове служби. Српски је песник по правилу преузимао, осим оних сталних непроменљивих делова службе, ирмосе и богородичне у канону одн. за канон који је правио своме свецу, мада код богородичних има изузетака. Када се буде приређивало критичко научно издање текстова ових служби, биће потребно објавити интегралне текстове, и то заједно са свим оним деловима који су прост превод са грчког, а ово ће се морати потврдити и упоредним објављивањем грчког изворника.

Питање оригиналности у нашем књижевном стварању средњег века мора и код нас бити постављено сасвим друкчије. Оригиналност није у новом и различитом, није ни у стварању једне српске варијанте духовног песништва. Она је у самој чињеници подударања стваралачких способности, у тој могућности да се прихвати врховни културни и естетски ниво тога света и да се учини својим. Оригиналност је и у новим стилским фигурама и речима, у новим комбинацијама познатих фигура, али је она, изнад свега, у конгенијалном достизању исте лепоте поетског израза, у изједначењу вредности, и то у истим оквирима, под истим књижевним каноном.

Димитрије Богдановић

Теодосије

Службе, канони и Похвала

Служба Светоме Симеону

Месеца тога (фебруара) 13.

Спомен преподобног оца нашег Симеона српског, новог мироточца

Вечер. На малој вечерњи поставимо стиха 4, глас четврти, (Подобан) „Зван са висине."

Божаственог сазнања
примив, Симеоне, сијање,
очи просветлив срца својега
јереси мракоту одгурнуо јеси
и као хоругве православну веру уздигао јеси,
од кнеза таме људе своје отео јеси
и благочашћем ове просветлио јеси,
стога твој спомен достојно славимо,
молећи молитвама твојим Исуса човекољупца
да просветли и спасе душе наше.

Као силни војник цара Христа
што царује над свима,
противнике вере низложио јеси
и људе своје неповредне од њих сачувао јеси,
и сваком добродетељи у животу, оче, обилан
као маслина плодовита ваистину јавио си се,
сад уљем мира свога освештаваш
твој спомен, Симеоне, што поју
и моле молитвама твојим Исуса човекољупца
да просветли и спасе душе наше.

Вечнога живота светлости
и с анђелима оног пребивања,
Симеоне, помињући,
сјај светски, оче, избегао си
и крст свој радосно примивши,
за распетим тебе ради пошао јеси
и у пустињи посној поста подвиге савршио јеси,
те сад у светлости светих веселиш се,
и стога твој спомен достојно славимо,
молећи Исуса човекољупца
да спасе и просветли душе наше.

„Слава", глас пети

Преподобни оче,
глас јеванђеља Христова чувши
свет оставио јеси,
богатство и славу ни за што држећи,
зато и вапијаше свима:
„Љубите Господа и наћи ћете благодат вечну,
ништа не цените више од љубави његове,
да када дође у слави својој
нађете покој са свима светима",
његовим молитвама, Христе, сачувај
и спаси душе наше.

„И сада", богородичан „Тебе као матер Божију молимо"

На стиховном стихире, глас други. Подобан „Доме Ефратов"

Богатство на земљи у радости раздав,
сад весело на небесима
примаш, Симеоне, награду.

Стих „Часна је пред Господом смрт"

Славу са сином презревши пропадљиву,
божаствене славе на веки удостојисте се
и тамо сада за нас молите се.

Стих „Прослављаће те преподобни"

Избавите, оци, у Христа молитвама својим
од сваке беде и озлобљења
вашега спомена штоватеље.

„Слава", глас осми

Цара свих Христа Бога
душе своје љубављу ранивши,
царства красоте оставивши,

нижње све као непостојеће презревши,
јеванђелски за Христом пођосте,
и добро се подвизавши у пустињи
смирењем и уздржањем
бесовске пукове уништили јесте,
и зато бесконачног живота удостојивши се
с небеским зборовима сад веселите се,
те с њима, богоносни оци,
Спасу свих, Симеоне и Саво, молите се
да умири свет и спасе душе наше.

„И сада", богородичан

Црква твоја, Богородице,
оздрављење је духовно,
њој притичући од болести греха ослобађамо се!

Тропар, глас трећи „Божаственом благодаћу", види на великој вечерњи.

На великој вечерњи певамо стихове „Блажен је човек". На „Господи вазвах" постављамо стих (!) и појемо стихире, глас пети. (Подобан) „Радуј се, посника"

Радуј се, Симеоне блажени,
сазнањем Тројице озарив се,
људе своје вером у Тројицу просветлио јеси,
и силом крста крепљен
душегубне јереси низложио јеси
и цркве свете подигао јеси,
и оваплоћеног Сина славити
једнака Оцу и Духу — научио јеси,
правдом и милошћу украшен
и свима делима божаственим обогаћиван,
сада с бесплотнима радостан предстојиш,
и с њима Христу моли се
душама нашим да пошаље велику милост.

Радуј се, Симеоне богоносни,
што рањен истинском љубављу
нас ради на земљи туђиноватеља

од Деве оваплоћеног Христа Бога,
красоте царства омрзнуо јеси,
од рода и чеда отуђив се,
људе задивио јеси одстрањењем из света,
бесе посрамио јеси смирењем својим,
анђелске зборове радошћу испунио јеси,
и с њима сада настањујући се,
светлости испуњавајући се божаствене
и пребогатог наслађујући се сијања,
Христу, оче, моли се
да дарује свету велику милост.

Преподобни оче, Симеоне дивни,
у Гору Атонску дошав
и ревнитељ постав посницима њеним,
младићки у старости подвиза се
уздржањем и молитвама,
њиву, душу своју обновив
и кишом суза ову напојив,
тројичаску благодат у њој посејав и узгајив,
и красно њено јави се сместилиште,
сад гробница твоја јави се пуна светога Духа,
миро исцељења изливајући,
око које народ твој стоји, блажени,
молитвама ти молимо се Христу Богу
да нам дарује велику милост.

Друге стихире, самогласно, о мироточењу Светог, глас други.

Миро као реку благовону,
благодаћу Духа наводњавана
гробница моштију твојих, ево, истаче
и бесова пукове духовно потапа,
благочастивих људи страсти црног очишћава
и душа скврност омива
и срца весељем напаја
оних што теби, оче, предстоје,
молећи се Господу
да се молитвама ти избавимо
од душегубног утапања.

Телесно родитељство
и духовно синовство повинув,
свом сину младићу у старости
послушан у пустињи, Симеоне, јавио си се,
стога и у гробу као жив послушао јеси,
посланицу његову с љубављу примивши,
и миро моштију твојих што испрва га
задржаваше
богато људима својим источио јеси,
нама што с вером црпећи богатимо се
тело и срце и душу освештавајући
и величамо вас што прослависте Христа,
дивна у светима својим.

Он који воду из суха камена точи
и суштаство природе претвара како хоће,
све твари Господ крепошћу
и стенописано твојега лика обличје
из суха креча мироточиво,
Симеоне оче, јавио јесте,
и као давно непокорна Израиља
благопокорне људе твоје задивљује,
знацима и чудима прослављa пред њим
као Мојсија свога угодника.

„Слава“, глас шести

О свечасном празнику светога ти спомена,
Симеоне, оче блажени,
са љубављу, верни, сабравши се,
достојно блажећи те, говоримо:
радуј се, благочашћа почетку људима својим
из којих трње јереси искоренив
православне вере лозу засадио јеси,
радуј се, Тројице поборниче,
црквама подизање,
ништима богатоподатељу,
радуј се, смирења узору
и странства учитељу
што пролазно царство одбацив,
испоснички у пустињи поживео јеси,

и сада с анђелима у Христа веселиш се
и њему за нас са њима моли се
да се спасу душе наше.

„И сада", богородичан

Ко да те не блажи, Дево пречиста?
Ко да не успоје пречисто твоје Рођење?
Вечан, беспочетан, Син Оца јединородни,
будући да се од тебе јединочедно оваплотио,
не у два лица раздељен
него у две природе несливено сазнан,
њега умоли, Пречиста и преблажена,
да се смилује душама нашим!

Прокимен дана, (паримије светитељске)

На литији стихире самогласне, глас четврти.

Блажен си, ваистину, Симеоне,
оче дивни,
јер ти̂ истинско савршенство младића
јеванђелски подражавајући,
богатство своје раздао јеси ништима
и узев крст свој, богоношче,
и тиме за учитељем пошао јеси,
земаљско са небеским заменив,
пропадљивим славу непропадљиву
платио јеси радујући се,
и сада с анђелским зборовима на небесима
у изобиљу царујеш са Христом Богом,
кога моли, преподобни,
да се од сваке саблазни змијине избаве
на земљи твог спомена штоватељи.
Тајним на небесима блистањем
пресветле Тројице озараван,
Симеоне присноблажени,
божанским дејством бог постајеш,
истачеш на земљи миро исцељења,
обогаћујеш са вером прилазнике,

но престолу предстојећи Христа Бога нашег
од којега, оче, обожен,
моли за оне што с вером твој божаствени
спомен творе
од искушења многоликих да се избаве
и да се спасу душе наше.

Разишав се по земљи
као извршитељи јеванђеља,
отачаство и род оставивши,
но и по смрти живи,
људе своје у ствари не остависте:
Божијим мигом
из туђиновања меð' своје дођосте,
стога и црква Божја весело мошти ваше
примивши
и њима украшена радује се,
па се духовно исповеда говорећи:
Просветли се красота моја
више од сваке лепоте,
велича душа моја Господа
што даде ми двојицу свету —
оца и сина,
навеститеље и утврђење вере,
почаст достојања мојих,
гле, архијереја̂ велика глава,
Сава преславни,
и Симеон дивни и многопевани
путовање духом на небеса сатворивши
у недра моја опет телесно настанише се,
приђите, празникољупци,
да сваког посебно и скупа похвалимо,
овог што царство остави
и у пустињи посника,
смирењем узнета и мироточива,
оног као пустиње васпитаника,
као мученика пошћењем,
као апостола проповедањем,
обојицу што се изврсно потрудише
и у свему Христу угодише,
те њему, слободни, моле се
да се спасу душе наше.

„Слава", глас пети

Затрубимо трубом песама
и све на похвалу достојну
богоносних отаца сада сазивајући,
цареви и кнежеви да се диве
свих цара блиским слугама
што кнеза таме смирењем сурваше,
пастири и учитељи,
преподобни и посници,
сви скупивши се усхвалите:
оца, као првога вере водитеља,
реку милостиње
и скрбнима утешење
и свих болесних смиловање,
а сина, као молитвама богодана
и млеком поста отхрањена
изврсна пастира и учитеља,
обојицу водитеља људи својих
и топле ка Богу молитвама предстатеље,
које хвалећи, овако рецимо:
О, оци и пастири добри,
Симеоне преподобни, Саво свештени,
Тројици сад како предстојите,
молите да се спасу душе наше.

„И сада", богородичан

Затрубимо трубом песама,
јер погледавши све са висине,
Царица Дева Мати благословима награђује
појце своје;
цареви и кнежеви да саберу се
и Царици да запљеште песмама,
Оној која је Цара родила,
и која је смрћу обузете, пастире и учитеље,
благоизволела отпустити!
Доброга пастира пречисту Матер
сакупљени благодаримо:
светилника светлозарног,
светлоносни облак од неба пространији,

ћивот оживљени, престо Владике као огњени,
сасуд златни што ману сакупља;
њу затворену, а Слову врата,
и свим хришћанима уточиште,
прослављајући је песмама богогласним, кажемо:
палато Слова,
удостој нас смерне небесног царства,
јер ништа није моћније од заузимања твога!

На стиховном (стихире), глас четврти, Подобан „Зван са висине"

Небеских красота сијањем
духовно, оче, просветљаван,
све што је красно на земљи оставив
и за све Христа стекао јеси
трудима посним, Симеоне, њега ради
подвиге у пустињи скончао јеси,
стога ти светли спомен песмама славимо,
твој гроб свети са вером љубимо,
молећи се да молитвама твојим Господу
добијемо живота вечног светлост.

Стих „Блажен је човек који се боји Господа"

Доласком светих моштију твојих
отачаство твоје обогати се,
и светла твоја црква ове примивши
мироподатне их имајући краси се,
и све верне сазива
светлоносни и свети спомен твој да празнују
и тајно њима говори:
Воду исцељења, миро црпите
што веру даје верним прилазницима,
празникољупци, приђите.

Стих „Часна је пред Господом смрт"

Видећи где се пророчке речи испуњавају,
говоримо:
Праведници на веки живе

и од тебе је, Христе, награда њима.
Гле, оца и сина,
по смрти су више но живи хваљени,
јер овај мироточив јави се,
онај цео нераспадљив благоуха,
обојица тобом, Вишњи, прослављани,
обојица чудима чудесним начињени
и прогоне духове лукаве
силом твојом.

„Слава", глас трећи

Благочашћа истините проповеднике
и цркве пресветле звезде,
Симеона, првога вере поборника,
и Саву, истинитог учитеља
и служитеља јеванђеља
и тумача Христових свештених тајни,
обојицу песмама похвалним штујмо,
јер они јаче од сунца
засјаше на тврди вере,
као лучама учењем
људе у ноћи несазнања уздигоше,
јер плеву злочашћа ишчупавши,
благочашћем одгајише људе своје
и наплодише правоверјем,
јер истинитог винограда Христова
грозд зрео истиниту веру
на стабљикама чеда својих носе,
од којег, верни, једући
на весеље скупимо се
и њима молимо се:
Симеоне богоносни, Саво свештени,
српска похвало и украшење,
пастири и учитељи,
првопастира и учитеља Христа молите
да душама нашим подари велику милост.

„И сада", богородичан

Без семена, од Духа Божијег,
Очевом вољом Божијег ти заче Сина.

који је без Матере, по Оцу превечан био,
плотски га родила јеси
и као дете подојила јеси,
и зато немој престати да молиш
да се од мука спасу душе наше!

На јутрењи тропар, глас осми „О теби Оче поуздано", по два пута слава, глас трећи.

Божаственом благодаћу просветлив се,
и по смрти показујеш светлост живљења свога
и истачеш миро благоухања
онима што притичу ка гробници моштију
твојих,
и људе своје упутио јеси ка светлости
богосазнања,
Симеоне оче наш, Христа Бога моли
да нам дарује велику милост.

„И сада", богородичан „На глас", после првог антифона седалан, глас осми. Подобан „Премудрости"

Милостива Бога милошћу
себе, оче, устројити желећи
милостив стекао јеси разум
и милостивно ниште обдарио јеси,
непостојаним богатством паметно
на веки постојано купио јеси,
које сад примајући радујеш се,
Симеоне богоносни и свеблажени,
моли Христа Бога
да сагрешења проштење дарује
онима што с љубављу штују
свесвету успомену твоју.

Два пута „Слава, и сада", богородичан, Подобан исти.

Као једину Деву међу женама,
тебе која си бесемено Бога телесно родила,

сви родови људски блажимо,
јер огањ божаствени у тебе се уселио
и као дете дојиш Градитеља и Господа;
стога и анђелски родови и људски
достојно славе, Пресвета, Рођење твоје,
и складно ти кличемо:
Моли Христа Бога да опроштај грехова дарује
онима који достојно поје слави твојој!

После друге катизме седалан, глас први. Подобан „Гроб твој"

Јутро боголепно изасјавши људима својим,
таму дубоку јереси одагнав, оче,
и душе њихове просветлио јеси вером,
стога црква твоја светлозарна
мошти твоје имајући, поје данас
светлозарни спомен твој, Симеоне,
Христа величајући.

Два пута „Слава, и сада", богородичан. Подобан исти.

Покајања путу научи нас
који смо скретали ка беспућу зала
и преблагога разгњевили Бога,
неискусобрачна Благословена Маријо,
уточиште људима без наде,
у Господа оправдање!

Иста, посла полијелеја седалан, глас осми, Подобан „Премудрости"

Властодржање светско и светске красоте
као сне обманљиве оставив,
и у Атонској пустињи са сином населив се,
где словесно стадо Господу сабравши,
свесветли светилници јависте му се,

смирењем предводећи и ове просветљавајући,
и стога с љубављу хвалећи величамо
свесвети спомен исхода вашег, молећи се:
Богоносни оци, Саво и Симеоне,
молите Христа Бога
да паству вашу у миру
свезом љубави сачува.

„Слава, и сада", богородичан, Подобан исти.

Јединога од Тројице,
изнад природе зачевши, Дево, и чудесно,
родила јеси, изнад суштаства и Слова,
и заједничку божанској вратила јеси природи,
природу човечанску из древности одбачену;
зато сви сабрани, које си Рођењем спасла,
Пренепорочна,
као од твојих речи научени, дужно те величамо,
молећи да Христа умолиш за опроштај грехова
онима који тебе славе, Матер његову!

Иста, степен први, антифон четвртог гласа, прокиман, глас седми, стих „Часна је пред Господом смрт преподобних", „Како ћу узвратити Господу за све", „Све што дише", Јеванђеље по Марку за трећу недељу поста: „Рече Господ, који хоће", после 50. псалма стихира, глас шести.

Засија данас преславно
свесветли твој, Симеоне, спомен,
сазивајући нас празникољупце
на похвалу славе Христа Бога нашег,
те притрчавајући ка гробници моштију твојих
мироисцељења дарове примамо
и тебе, преподобни, блажимо,
но имајући слободу
мир измоли душама нашим.

Канон Светоме оцу нашем Симеону новом миро-точцу чије крајегранесије гласи: Теодосије недостојни појем те, оче Симеоне

Глас четврти

Песма прва

Ирмос „Зборови Израиљћана"

Тезвиђанина ревношћу
срамне јереси истребио јеси,
па с њима у Христа молитвама својим
срамне моје помисли
да се истребе моли се,
да те са смелошћу похвалим,
Симеоне, богоносни и присноблажени.

Када се сјајем пресветле Тројице,
преподобни оче, озари,
јереси мрак оставив
људе своје извео јеси из таме несазнања
у светлост богосазнања,
Симеоне богоносни и присноблажени.

У Бога вером оснажен,
јеретичку охолост низложи
и рог цркве верних уздигао јеси,
Христа, Сина Оцу једнобитна
и Духу равночасна,
Тројицу нераздељиву
у јединoм божаству поштовати
људе своје научио јеси.

Богородичан

Лепотом благодати преукрашена, Богообрадована,
Очево Слово телесно јављено,
због благосрђа неизрецивог, изнад ума и Слова,
благословена родила јеси,
оставши чиста, Девом по Рођењу, неоскврњена!

Песма трећа

Ирмос „Не мудровањем ни силом"

На благочашће завист
и мржња братовља у тамницу те затворише,
где у обличју мученика Георгија
Божји анђео, оче, јавља ти се,
тешке окове на теби раскида
и из смртоносне јаме, Симеоне, изведе те.

Сујетни и плача достојни
због твоје љубави према Богу негодује,
Кајин по нарави да убије те поново покуша,
мноштво иноплеменика на тебе скупивши,
које у Господу оснажен
копље обрнувши, Симеоне,
низложио јеси.

Оног што теби мрежу припреми
њега у исту тако уплете
кад Бог освету своју на њему учини,
и као некад у мору фараона
и овог у речној води потопи,
тебе, оче, прослављајући достојно
што се у њега уздаде.

Богородичан

Једина ти си непорочна
и зато од скврни чиста Девице
покој небеских јавила си се блага,
стога се у тебе Христос уселио,
добродетељи пуна светиње, Пренепорочна,
којег измоли молитвама својим
да нас од порока избави!

Седалан, „Слава, и сада", глас осми.

Други Авраам природом и делима јавио си се,
милошћу и вером украшавајући се,
из отачаства и рода изишао јеси

Бога слушајући,
и у земљама туђим угодно њему поживео јеси,
стога и Авраамов део теби даровао јесте,
где сада, примив га, радујеш се,
и гробница моштију твојих
истаче миро исцељења,
твоје синове веселећи што те поју:

Симеоне, оче богоносни,
моли Христа Бога
да грехова опроштај дарује
штоватељима с љубављу
светога спомена твога.

Богородичан

Када дође да суди свој земљи
који је Творац и Владатељ, Син твој, Девице
чиста,
десним ме овцама прикључи, осуђеног,
и из паклене таме и сваке муке
слугу свог окаљаног истргни, молим се,
да благодарно величам богатство твоје благости,
Богородице свенепорочна,
и радујући се узвикнем:
Моли Христа Бога за разрешење грехова,
јер тебе, Наду, имамо, ми слуге твоје!

Песма четврта

Ирмос „Љубави ради"

Нераздељиве светлости божаства
трисветле Тројице, Симеоне,
људе своје осијањем просветлио јеси,
и њоме, оче, оснажен
вукове јеретике одагнао јеси, вапијући:
Слава сили твојој, Господе.

Јединством вере и наде и свезом љубави
душу своју, преподобни, имајући утврђену,
милостив и прав срцем јавио си се,

и стога као праведнику
светлост истинита засија теби
и супруг светлости — весеље.

Лепоте зажелев недомисливе,
што је од света добро устројив,
супругу и чеда оставив,
богатство и царство, оче, омрзнув,
крстоносно пустињу наследио јеси
и Христу са сином умро, вапијући:
Слава сили твојој, Господе.

Богородичан

Оживи ме, једина заступнице верних,
јер ти за Мајку Бога створена јеси,
Творца и Саздатеља,
који наш лик прими, Пренепорочна,
спасиоца из трулежи и смрти
и славом Божијом прослављеног!

Песма пета

Ирмос „Сада (ћу ускрснути), пророчки"

Славан у животу земаљског царства,
богатством и силом јавио си се,
и овај са испосничким заменив,
Христа цара на земљи оваплоћена
сиромаштву, оче, уподобио си се,
стога те многим даримa обогатио јесте.

Текуће и непостојано
са постојаним и вечним,
и привремено и пропадљиво
са небеским, оче, заменив,
где с анђелима ликујући радујеш се,
за нас служитеље твога спомена,
Симеоне, моли се.

О, добре ли трговине твоје,
о, премудре ли размене:
пропадљивим богатством
вечно откупио јеси,
и нижњу власт
са вишњим царством разменив,
у коме сада, оче, веселећи се
Христу за нас моли се.

Богородичан

Истинску те Богородице исповедамо,
Пречиста Владичице,
из тебе Рођенога Бога Слова знајући
у два суштаства слободно проповедамо,
по сопственој вољи сазнаном,
Христа Бога Мати Богоневесна!

Песма шеста

Ирмос „Бура ме намисли"

Научен вишњом, Симеоне, премудрошћу
и нижње презрев као нестварно,
у пустињу постом усељавајући се,
и Богу свагда исповедајући се
и њему, оче, љубављу привијајући се,
радосно поживео јеси.

За живота светског искусан у војинству
и над противницима победе многе однеевши
и у монаштву смирењем и молитвама
бесова пукове духовно победио јеси,
Симеоне оче, у обојем хваљени.

Изнад ума славе
и рајском лепотом насладе
и светлости духовне радости
надањем, оче, обрадован,
у пустињи усрдно са сином поживео јеси,
зато са њиме у Христа, Симеоне,
на веки радујеш се.

Богородичан

За нас моли Сина свога, Господа и Бога,
Владичице чиста,
који је владалачком снагом сведржећег
у немоћно плотско из тебе се обукао, Дево непорочна,
на добро људима, Човекољубац!

Кондак

Глас шести

Анђелско на земљи заволевши живљење,
властодржање светско и свет оставив,
пошћењем за Христом, Симеоне, пошао јеси
и њему љубитеље ти апостолски водио јеси,
вапијући: Љубите Бога
јер он љуби нас.

Икос

До распећа и смрти
нас ради пониженога
понизивши се, оче,
пошћењем крст понео јеси
и тиме оног што се хвалисао
да ће свој престо утврдити на облацима
низложио јеси,
јуначки на охолог уставши,
зато те веома прослави Христос,
велики дародавац,
којему сада предстојећи
помињи као отачаствољубац,
од напада противника
стадо твоје сачувај нерастурено,
и помазујући миром људе своје означи,
да губитељ душа од њих побегне
учини, Симеоне, молитвама својим,
апостолски водећи
и вапијући љубитељима твојим:
Љубите Бога, јер он љуби нас.

Месеца тога (фебруара) 13. Спомен преподобног оца нашег Симеона, новог Мироточца ...

Песма седма

Ирмос „Онај који из огња избави"

Младићки у старости
да тесним путем ходиш изволевши,
у пространство раја
до древа животног стиже,
где сад у наслади радујеш се,
да и ми до тога стигнемо —
Христу, Симеоне, моли се.

На земљи ништима
ти Богу, оче, позајмив,
који на небесима теби дарова
преподобних и праведних удео,
угледнику њихову на земљи
и у небеском равночасна начини те.

Заповести његове држећи
Христовом љубављу просветљаван,
сјај света оставивши,
од вреве светске у пустињу побегавши
и у Господњем, оче, учећи се,
надземну тишину добио јеси.

Богородичан

О, изнад ума твојих похвала!
Као ону која Бога заче,
Саздатеља, Творца и Господа,
родови те сви људски, Пречиста Дево, блаже,
хорови духовни бесплотних сила,
као Матер Бога, сви те без престанка
прослављамо!

Песма осма

Ирмос „(Свемоћни) избавитељу свих"

Од телесних лепота
као од сна побегавши,
духовне да добијеш зажелев,
у Гору Свету упао си, Симеоне,
и сина водитеља подвига духовних имајући,
у жељеном се ниси преварио.

За јединим жудећи што у живот води те,
светске красоте мимоишао јеси
и зато надземаљско наслеђе стекао јеси,
одакле просветли душе појаца ти,
просветљења неисказаног, Симеоне, удостојен.

Сунце на земљи
добродетељи сина твојега нађе,
његовим речима, оче, просветљаван,
звезда пресветла удостоји се,
са њиме предстојећи Христу Богу
за нас, хвалиоце вашег спомена, оци, молите се.

Богородичан

Онога који је од небитија
по рођењу раван Оцу,
према очевој замисли која све спаја,
Слово Божије беспочетно
боголепо родила јеси,
који је плотски, ради нас, човек био,
стога тебе, Богородице, православно умујемо!

Песма девета

Ирмос „Рођење твоје непропадљиво"

Велик у милости и доброти нађе се,
великих више ума добара наследник јави се

као син очевих ризница,
о, великодарне руке,
о, дара превасходнога,
Христа прославитеља ти,
оче Симеоне.

Родитељки једнога од Тројице
цркву светлу подигао јеси,
где твоје мироточиве мошти
исцељење верним прилазницима подају,
у којој људи твоји
спомен твој, оче, блажећи,
Христа величамо.

Оптерећени гресима
и страстима савијени
теби, оче, прибегавамо,
од обојег разрешење иштући,
но као изабраник Владике Христа
твојим молитвама подигни нас
од душегубних падова.
Сада твој свети спомен
служитеље своје освештава,
јер свето, оче, поживео јеси живљење
и светлост светих да добијеш удостоји се,
удостòји нас да добијемо део достојања твојих,
не прекоревајући због величине мољења.

Богородичан

Јединога од Тројице, једина Мати будући,
слободно моли Сина свога
да од насиља мучитељског, плена и робовања
рабе твоје спасе,
да спокојство и спасење дарује онима
који тебе прослављају!

Канон други Светом Симеону о мироточењу светих му моштију из свете његове гробнице

Глас осми

Песма прва

Ирмос „Пресечено"

Слово знања подај ми, беспочетно Слово,
јер имаш богатство милосрђа
безбројних твојих судби, Христе,
да и ја, душевни мрак избегнувши
и скврну ума очистивши,
достојно успојем твога угодника.

Богосветла те светилника познасмо
што светлошћу богосазнања
људе своје, Симеоне оче, озари
и таму јереси одагна прво,
а сад миром моштију твојих благоухаш,
зато ти светлоносни спомен празнујемо.

Врлином вере, оче, просијавши,
реку милостиње из срца твојега
ништима источио јеси,
и отуд мира потоке изливаш,
чији токови веселе град Божји, цркву твоју,
у којој твој спомен празнујемо.

Гробница моштију твојих, Симеоне,
кладенац јави се исцељења
што точи миро благоухано,
којим срце моје оми, молим ти се,
благоухање показујући Христу,
и ум мој обвесели
да твој светлоносни спомен пева.

Као два светила вером
људе своје просветлисте
чудесним блистањем,
Слова проповедањем

мрак јереси од њега одагнавши,
и сад га од поганске најезде
и сваке скрби, Саво и Симеоне,
молитвама избавите.

Богородичан

Цркву пресветлу Божију знајући тебе
све твари, ваистину, вишу,
Симеон твој угодник, Богомати,
светлу на земљи цркву
у твоју славу подиже, чиста,
у којој чистих гласова блажитеље ти спасавај.

Песма трећа

Ирмос „Ти утврђење јеси"

Блаженим човеком још Давид тебе нарече,
и од нас сада хваљен си,
савета нечастивих, Симеоне, не примивши,
с пута безаконикâ уклонивши се,
закону Господњем учећи се,
дрво плодовито засадив се
благодаћу Духа напајан.

Плодове благоухане добродетељи
делатељу Христу приносиш,
од кога благодат примивши,
миро сада, оче, истачеш,
просветли се успомена твоја
и на веки прослави се,
Симеоне богоносни,
похвало људима својим.

Псаламски као финикс
вером, Симеоне, у Христа процветао јеси,
и као кедар благочашћем
чеда твоја, оче, умножио јеси
и миром моштију твојих помазујеш
оне што спомен твој с љубављу поју.

Све красоте света чувственог превазишавши,
разумом, оче, богомудрим,
у вишњи живот умом си прешао
где с анђелима веселиш се
и мира твога источницима
људе своје радошћу напајаш.

Светлости великој предстојећи
и њеним зрацима осијавани,
пребогатим лепотама сијајући
душе рабâ својих просветлите,
Симеоне и Саво,
да певамо достојно
светлоносни вам спомен.

Богородичан

Ти дојиш млеком, Дево, храниоца свију,
непропадљиво рођеног из пречисте ти утробе,
и на рукама Сведржитеља носиш,
који је надградио кваром уништене,
и којег моли да и нас у вери постојаној
догради!

Песма четврта

Ирмос „Чух, Господе, глас"

Аврааму гостољубљем подобан,
Јова милостивост ништељубљем подражавајући,
око слепима,
нога хромима, Симеоне,
отац сирочади
и свима смиловање јавио си се,
и врсније од овога заискао јеси.

Младића савршенство заволевши,
богатство своје ништима раздавши,
царство оставивши
за Христом пошао јеси,
зато на небесима ризница теби дарова се
откуда богатство, миро, Симеоне, истачеш.

Од милосрднога твога срца
богатом руком ништима
благоухано миро сада истаче,
људе твоје помазујући, преподобни,
што добродетељи твоје похваљују,
јер награда је теби, оче, за прво друго.

Као рајски крин
вером процветао јеси,
као маслина што милост истаче
јавио се јеси,
као пупољак скровити
процветао јеси пошћењем,
те благовоњем и часним миром
цркву твоју испуњавајући,
благоухаш људе своје.

Пропадљиве славе красоту омрзнувши,
од света и светодржања
мишљу богомудром побегавши
и у пустињи пошћењем просветливши се,
Симеоне и Саво,
појце спомена вашег
молитвама вам озарите.

Богородичан

Помоћ славну стекавши те, Богородице,
Сава и Симеон твоји угодници
јереси храмове разорише,
и цркве у славу свих Бога
сина твојега подигоше,
у којима, чиста Владичице,
заступнице хришћана,
оне што тебе поју спасавај.

Песма пета

Ирмос „Зашто ме одгурну"

Умирите се и познајте,
чу преко Давида,
да сам ја Бог —

Бога где говори,
и царство метежно, Симеоне, оставив
у пустињи постом усмирио си се,
да како треба Бога познаш
и од њега будеш познан.

Светилника духовно пресветла
људи твоји добивши те веселимо се,
јер божаственом вером тобом просветљавани
и миром светих моштију твојих, Симеоне,
благоухањем обогаћени радујемо се.

Слушасмо за твоје дивоте испрва,
за славе и царства презрење,
а сада преславна видимо чудеса,
стенописано твог лика обличје
из суха креча моштима подобно
миро истаче.

Таквом славом прослави те,
таквим чудесима удиви те,
такве ти почасти на земљи дарова Христос
који богате даре даје љубитељима својим
на небесима, оче, што око не виде
нити је кадар ко исказати.

Животу непролазном
и радости непропадљивој,
весељу, ваистину, изнад ума,
Симеоне и Саво, престависте се,
јер делатним мудрољубљем
од вештаственог одбегнувши,
невештаствено добисте.

Богородичан

Чудесно ти зачеће, Девојчице,
страшно и чудесно,
које је изнад ума, Чиста, твоје Рођење;
одстрањену из древности од Бога
природу људску,
њиме си смирила, Владичице,
доброту јој највишу дарујући!

Песма шеста

Ирмос „Молитву своју излићу Господу"

Од многих служен,
служити изволео јеси,
од пребогатог убог да будеш
хтео си ваистину, оче,
и добром изменом изменио си се,
да се псаламски може рећи:
Ово је измена деснице Вишњега.

Храм себе Богу сатворивши
и цркву његове матере
са сином у Гори Светој подигао јеси,
коју и облагоухао јеси
миром светог ти тела,
која сад благолепијем
крашена синовима твојим
што спомен празнују твој,
гроб твој обнавља.

Делима добродетељи живоначелно дејство
од живоначелне Тројице примивши,
мртвојестаствени гроб,
заборава посредник,
као животочив сада јављаш,
нескривених твојих врлина, Симеоне,
потоцима мира твојега.

Благодат свемогућег Духа најпре
место у теби нашавши,
сад гробницу моштију твојих осењујући
мироточиви кладенац ову, оче, начини,
из кога благодат црпимо блажећи те,
Симеоне преподобни, инока̂ украшење.

Непомични стубови цркве Христове,
Симеоне и Саво, јависте се,
јер ви као прах јереси потрвши,
људе своје узвисисте ка вери благочашћа,

зато анђела̂ суграђани бисте,
певајући с њима:
Свет, свет, свет
Отац и Син и Дух свети.

Богородичан

Он који мигом једним све држи
и царује на веки над свима Христос Бог
из тебе, Богомати, оваплоти се,
бестрасан по божанству,
мене ради на крсту прикова се,
страдање као његово твоји угодници желећи
царство земаљско оставивши,
испоснички са њим разапеше се.

Песма седма

Ирмос „Божија силаска"

Пријатељ ништих и убогих
добар, милостив и дарежљив јавио си се,
и доброте Божије удостојивши се
добрих земљу наследио јеси,
откуда и нас сада, Симеоне, веселиш,
благоухајући потоцима мира твојега.

Сведушно Христа заволевши
и његове заповести држећи,
као река милосрђем
сухе од беде богато напојио јеси
и тиме свој спомен узвеличао јеси
и гробницу моштију твојих, оче,
миром обогатио јеси.

Он који у пламеној пећи росу излива
и чини да из сухог жезла цвет израсте,
диван у делима својим Господ,
и твога лика стенописано обличје
и сухога креча, Симеоне,
мироточиво јавио јесте.

Безмерним твојим смирењем,
безмерним хвалисањем подигнута
на земљу га, гордог, смирио јеси,
и сада штитом молитава твојих
од лукавости његових
људе своје, Симеоне, штити,
уљем мира твог
знаменујући оне што поју:
Благословен Бог отаца наших.

Светлога, оци, првога вашег живљења
светлија сад је успомена и часнија,
јер ризница доброте и дом милости јависте се
и прве доброте суштаства удостојисте се,
Симеоне и Саво,
истински слављени
и достојно хваљени.

Богородичан

Огњеним својим блистањем
просветли мрачно ми срце,
ти што на земљи роди
истока духовног сунце,
којим просветливши се твоји служитељи,
Сава и Симеон, Богомати,
људе своје на западу озарише,
научише певати:
Благословен Бог отаца наших.

Песма осма

Ирмос „Седам пута"

Као јутро,
као сунце
спомен твој засја,
просветљујући срца верних,
јер светлости и дана
јавио си се наследник,
где, оче, боравећи сада

помени оне што спомен ти блаже и поју:
Децо, благословите,
свештеници, запојте,
људи, преузносите на све векове.

Њиву духовну душу своју
милошћу к ништима посејав,
добро ти родиле плодове живота
у вечне си житнице, оче, сабрао,
и од изобиља небеског богатства твога
миром на земљи миомирисним
синове своје помазујеш.

Прекрасни душом
твој, оче, Сава љубљени
другог те патријарха
као првога Јосиф
новог нам Израиља приноси,
не из египатског ропства
него из Свете Горе,
и у земљи људи твојих утврђење
мироточива те положио јесте.

Црква твоја велика
као божаствени рај види се,
гробницу моштију твојих, оче, имајући,
цветове различне,
многолике добродетељи твоје,
чудесно миром процветавајући
и твога спомена, Симеоне, славитеље
облагоухава појући:
Децо, благословите,
свештеници, запојте,
људи, преузносите на све векове.

Туђестранствени гробови ваши
испосничким вашим телима осветлише се,
земља ваша благослови се
доласком ваших моштију,
цркве ваше красе се
мироподатне их и благоухане имајући,
које од Бога мѝром спасавајте.

Богородичан

Светлости двери отвори ми,
чиста Богородице,
ти што си људима у тами
светлост неописиву
описана телом Христа
сунце правде заблистала,
чијим лучама Сава и Симеон
озаривши земљу људи својих
вером у њега усвојише му се.

Песма девета

Ирмос „Задиви се“

Доласком, најпре, моштију твојих
отачаство ти радошћу испуни се,
представника те к Богу, Симеоне, стекавши,
и спомен твој сада славећи, веселимо се,
обогаћени уљем мира твојега.

Као стуб висок и крепак,
као добра поборника и отачаствољупца
христоимени људи твоји имајући те,
од противничких напада, оче,
и од сваке злобе
молитвама твојим Христу,
Симеоне, избављамо се.

Моштију ваших примањем
цркве ваше на земљи обогатише се
и духом на небесима
првенаца цркву просветљавате,
у којој с апостолима као учитељи
и с преподобнима као сапосници
за нас, Симеоне и Саво, молите се.

Престолу великом предстојећи,
погледајте на људе своје,
примивши наше мољење
мир од Христа измолите земљи нашој,

и деспоту нашем над противницима
победу нека пода
и у благоверју са нама да га утврди.

Преподобни и преблажени,
богоносни и богомудри,
равноапостолни и чудотворци,
пастири и учитељи,
многохвањени и многоимените оци,
Симеоне и Саво достојни дивљења,
од нас ову песму примивши,
спасавајте рабе своје.

Богородичан

Из пламена рођеног ти си ослободила,
као изнад ума огањ што рађа незаустављив,
који дође да разума огањ на земљу убаци;
њиме твоји угодници распаљени
с љубављу га следише.

Светилни

Божаственом благодаћу,
оче, просветљаван,
мраком јереси обузете
просветлио јеси људе своје
и одрицању од сјаја светског
собом научио их јеси,
и зато те с љубављу штујемо,
Симеоне мудри, инокâ похвало.

Као два светила на духовној тврди
земљу људи својих вером просветљавате,
и зато спомен ваш часно служећи
славимо прославившу вас пресвету Тројицу,
Симеоне и Саво, двојице света.

Богородичан

Они што твој свенепорочни, Богородице, лик
са љубављу не целивају,

у пакао огњени низлажу се
као безумни Арије,
а ми те, Пресвета, с љубављу целивамо,
Заступнице света, верно славећи!

На хвалите, (стих) „Све што дише", постављамо стиха 4, глас други, Подобан „Када са древа"

Када на земљи праведно поживео јеси,
ризница добродетељи нађе се,
дом отворен свакоме љубављу имајући,
сирочади отац,
ништима заступник јави се
и милости непресушни источник,
милости ради јављеног на земљи
Христа Слова Божјег заповести чувајући,
стога у царство његово сад приман,
Симеоне оче, сада радујеш се.

Када промисао Вишњега теби ждреб даде
да први поборник цркве у отачаству своме будеш,
подвижно јереси одагнао јеси
и сведушно цркве Богу подизао,
православља вером људе своје утврдио јеси,
и зато свети твој спомен штујући,
молимо се, Симеоне,
да се молитвама твојим Христу
у дан судњи избавимо од мучења.

Када си се љубављу према Христу ранио
царства красоте оставивши,
и радујући се за њим пошао јеси,
усрдно до пустиње стигао јеси,
у којој богоугодно поживео јеси,
и сада духовно у телу дејство,
мртав у гробу као жив показујеш
миро точећи, људе своје освештаваш,
Симеоне, отачаству своме украшење.

Као звезда што јутро јавља
сјајиш људима својим, преподобни,
најпре им јавивши духовно јутро

Христа Бога,
и вером у њега
јаче од сунца просветлио јеси,
сад покриваш од злодела вражја,
из буре сваке беде избављаш,
и зато твој спомен служећи, оче,
Христа Спаса хвалимо,
што тебе прослави, Симеоне.

„Слава", глас осми

С похвалама светло
спомен твој, преподобни, служи се,
и радошћу испуњава твога јунаштва хвалитеље,
јер ти давидски к Богу,
владајући земљом,
умом веома узе се,
царство оставив за Христом си пошао,
и у Гору Свету дође,
где испоснички са сином подвизавши се,
очи душевне просветлио јеси
и светлост, Симеоне, био јеси,
ка сјају незалазном преминуо јеси,
у коме сад Христу предстојећи
молитвама вашим њему помените
стадо ваше да сачува
од погубних му вукова.

„И сада", богородичан „Владичице, прими молбе слугу својих и избави нас од сваке беде и жалости"

Славословије велико и отпуст, и даје се братији миро од светог кандила, а ако има миро Светога, помазују се њиме, појећи Светоме стихире самогласне:

Приђите, празникољупци,
приђимо и ми, братије,
јер пресветли спомен оца нашег засија,
приђите с љубављу служећи га рецимо:
радуј се, светла похвало вере
и јереси низложитељу,
радуј се, мироточиви оче богоносни,

свих цара Бога нашега моли
да нас избави од саблазни лукавога
и спасе душе наше.

Пред Господом смрт ваша, преподобни,
часна ваистину јави се,
јер као бесплотни у плоти пропадљивој
врагове невидљиве у подвигу победили јесте,
те родови благочастивих поју вас
а нарочито часна стада инока
што их боголепно у црквама сабрали јесте,
у којима спомен ваш похваљујући,
Симеоне и Саво, вашим молитвама
од сваке напасти да се сачувају
Христа моле, у кога је велика милост.

Стих „Часна је пред Господом смрт"
„Слава", глас шести

Приђите, зборови православних,
у свечасни храм богоносних отаца,
да псаламски сагласну песму
прославитељу њиховом успојемо,
диван си, Боже, у светима својим, говорећи,
и свакоме посебно и скупа завапимо:
радуј се, земаљски анђеле и небески човече,
Симеоне преподобни,
радуј се, равноапостолни учитељу,
Саво свесвештени,
радуј се, предстатељу и похвало
христоименитих људи твојих,
и сад када Христу предстојите,
приљежно њему, оци, молите се
од сваке беде нас да избави
и спасе душе наше.

Глас осми

Ум окрилативши тамо
куда духовним узлете крилима,
ка висинама сазнања Бога,

и оца земаљског тада оставив,
небеског заволео јеси,
и оног што те родио телом
духовно родио јеси
и небеском Оцу усвојио јеси,
и обострано у Богу прославио јеси,
на небесима благом насладио га јеси,
а на земљи тело његово часно и мироточиво
молитвама ти начинио јеси,
зато те и апостолских дарова достојно јави
прослављени тобом Христос,
у кога је велика милост.

„И сада", богородичан „Нико од оних који ка теби притичу"

На литургији оба канона, песма шеста, прокимен, глас седми, „Часна је пред Господом смрт", стих „Како да узвратим Господу за све", Апостол Галаћанима „А род је духовни љубав", алелуја, „Блажен је човек који се боји Господа", Јеванђеље по Матеју „Све што примих од Оца мога", причастан „На вечни помен".

Служба светоме Сави

Месеца тога (јануара) 14.
Спомен Светога оца нашег Саве, првога архиепископа и учитеља српског

На малој вечерњи, на „Господи воззвах" постављамо стиха 4, и појемо стихире, глас четврти, Подобан „Даде знамење"

Светитељ богоносан
и пастир истинит
и стуб непомичан
и темељ вере неподвижан,
благочашћа лествица непоколебљива,
бедем цркве неразрушиви,
светитељâ лепота
и чудеса источник, Саво, био си,
стога те благочасно блажимо песмама
и свеосвештени ти данас служимо спомен.

Од сунца светлији просветљени спомен твој
верним засија људима твојим,
божаственим их блистањем просветљавајући,
Саво, сведобри оче свештени,
бесова таму одгониш,
стога те блажимо
и молбено певамо
као отачаствољупца и предстојника,
молитвеника за душе наше.

Благоуха гробница светог ти тела,
светитељу богонадахнути,
Христово усељење и благоухање постаде
и речима твојим богонадахнутим
јереси злосмрадне низложив,
људе своје облагоухао јеси,
и сада молимо те
помени све што те с вером помињу,
јер си у Бога слободу стекао, богоношче.

„Слава“, глас осми

Уледињену земљу срца људи својих
речима твојим обделавши,
вечноцватеће плодове благочашћа
у њему одгајио јеси Богу,
и чистотом живљења својега
разумне украсио јеси
и на ревност покренуо јеси собом
анђелском иночком живљењу,
да презру врѐмено указао им јеси,
божаствена цевнице,
бодро око,
пастира пастиру,
Саво, блажени оче и свештени,
прими нас, хвалиоце ти,
Христу моли се за душе наше.

„И сада“, богородичан „Кров твој, Богородице, исцељење је“

На стиховном стихире, глас други, Подобан „Доме Ефратов“

Ум за господара страстима поставив,
плотољубљем не заробив се,
анђелски чистотом, Саво, поживео јеси.

Стих „Часна је пред Господом“

Владатељ будући суплеменицима,
апостол и првосветитељ људима својим
од Христа, оче, дарова се.

Стих „Благо човеку који се боји Господа“

Стадо своје словесно, оче,
од противника нерастурено
у Христа молитвама ти, Саво, сачувај.

„Слава“, глас четврти

Од пелена љубитеље ти
људе своје заволео јеси,
за њих и до смрти трудив се
и по смрти их оставио ниси,
цела и благоухана
из туђестранства те примив,
као накит царски
имајући те веселимо се,
јер украси ове престолом првосветитељства
и царством улепшав, починуо јеси
и вером у Тројицу утврдио јеси
и сада певањем песама благолепих
твој спомен штујемо, молећи се:
Богоносни оче, Саво свесвештени,
Христа Бога моли
да се спасу душе наше.

„И сада“, глас исти, (богородичан)

Избави нас од невоља наших,
Мати Христа Бога,
која си родила Творца свију,
да ти сви кличемо:
Радуј се, једина Заступнице душа наших!

Тропар Светоме и отпуст

На великој вечерњи, певамо стихове „Блажен муж“, први антифон, на „Господи воззвах“ постављамо стихова осам, стихире, глас четврти, Подобан „Као одлична“

Оца на небесима заволевши,
земаљског оставио јеси
и до пустиње стигао јеси,
и одатле постом и молитвама
Духа светог зраке, оче, примивши,
у тами незнања људе своје

јаче од сунца, дошав, просветлио јеси,
Христа проповедавши у два суштаства
што из Деве нас осија.

Апостолима равнопроповедника,
светитељима истомудреника,
посницима саподвижника,
пастира изабрана,
милостиње благосрдна подател а
достојно хвалимо тебе,
Саво, оче наш богомудри,
што боготочном реком учења
безаконе јереси потопи.

Речи твојих учењем
српска се црква украси,
и сада радујући се православљем
с божаственим ти чедима свештено,
твој спомен светло штујемо,
Саво, оче свештени,
светитељима равночасни
и анђелима сапредстојниче
и молитваниче за душе наше.

Друге стихире, глас шести, Подобан „Све надање"

Сав освештан,
богоносац показа се,
уљем божаственим светим,
светим Духом помазан,
и светло свагда ликујући, преподобни,
у светињу над светињама улазећи
и људе своје као свештенотајник
спасним тајнама научио јеси,
те као ваистину јерарх изабрани,
Саво, оче богоносни,
са слободом моли се за душе наше. *Два пута.*

Од младости заблиста твоје живљење
добродетељи лучом, светитељу свеблажени,
и људе своје просветлио јеси,
прелести мрак разоривши ваистину,

и сада уселио се јеси
тамо где је светлост невечерња,
тамо где су анђелски зборови,
са којима предстојећи, преподобни,
помињи нас што спомен твој, Саво, служимо,
са слободом моли се за душе наше.

Ум твој, богомудри,
вером у божаствене заповести украшен
и светло обложен, преславни,
у смртном телу и пропадљивом
непропадљивости научи се,
и слободан од страсти
стече бесплотних светлост,
светитељу Саво богоносни,
светли отачаству светилниче
и молитваниче смели за душе наше.

„Слава", глас други

Славе у свих цара Христа заискав,
оца владара оставив,
у Гору Атонску дошао јеси,
где висост благородства
до раба смирењем изменив,
трудима многим тело намучио јеси,
а молитвама душу просветлио јеси,
добро иночки поживео јеси,
анђелски у пустињи поживео јеси,
апостолски у свету учио јеси,
болезнима поста
и по странству хођењем
мученичке подвиге извршио јеси,
и ко да исприча твоје добродетељи
којима небеско на земљи стекао јеси,
Саво, блажени оче,
пастиру и учитељу,
но како сад предстојиш Христу Богу
моли да се спасу душе наше.

„И сада", богородичан

Сена Закона мину
благодати које дођоше,
јер као купина што се распламса
и оста неопаљена
тако и Дева роди и Девом остаде,
за стуб огњени Сунце праведно,
за Мојсија Христос,
на спас душа наших.

Прокимен дана, и читање (три паримије светитељске) . . .

На литији, стихире самогласне, глас други

Ум преподобан
што увек на Бога мисли,
слободан и самосвојан,
страстима незаробљен,
душу чисту надгледањем,
срце милостиво и сузама скрушено,
а тело, молитвама, Богу послушно,
Саво блажени, стекао јеси
и реч мудрости смирењем украсио јеси,
сав од младости благошћу
Христу, оче, усвојио си се,
од кога првосветитељ као апостол
људима својим дарова се достојно
што их јеванђељем родио јеси
и православљем обогатио јеси,
и сада предстојећи Христу Богу
од сваких беда моли да их избави
и спасе душе наше.

Глас четврти

Јеванђелских источника
речима твојим, светитељу,
људи својих срца напојио јеси
и семе благочашћа у њима

молитвама својим узгајио јеси
и ове плод изврстан принео си Христу,
и сада предстојећи њему
са зборовима апостолâ и светитељâ,
помињи у молитвама својим њему
да нас сачува од сваког озлобљења
у миру да служимо спомен твој.

Српска велика црква
са свештеницима и кнежевима народним
и са свима вернима што празнују
добри спомен пастира и учитеља,
весело узвикује:
Душе праведних у рукама су Божјим,
а нама Бог дарова свете мошти њихове,
дођите, верни, да се узвеселимо,
уснуће смртно и моштију пренос
обадва празника светих штујући
као цветове хвалама уплетимо их, говорећи:
Радуј се, милостиње податељу,
Симеоне богоблажени, човече небески,
радуј се, чистоте обиталиште,
Саво свештени, земаљски анђеле,
радуј се, двојице света
што апостолски људе своје научисте
и поведосте их путем животним,
Тројици светој с анђелима предстојећи,
мир земљи нашој измолите
и душама нашим велику милост.

„Слава", глас пети

Анђелима сродан жудњом за чистотом,
од плотске љубави из млада побегавши
и тело тешко покориво
уздама уздржања удавив,
благопокориво души повинуо јеси,
пòмисли силом горе бољему потчинивши,
божаственог Духа сасуд удостојивши се,
први престо српски украсио јеси,
и људе своје богомудрости научио јеси,
и сада Христу предстојећи слободно,

Саво блажени, светитељу богомудри,
приљежно к њему моли се
да спасе душе појаца светога ти спомена.

„И сада", богородичан, глас пети

Радуј се, двери Божија,
радуј се, Рају, Дево чиста,
радуј се, стено и покрове,
радуј се, Пречиста.
Радуј се, вернима заштито необорива,
радуј се, тихо пристаниште
онима који се теби обраћају,
Пречиста!

И улазимо у цркву појећи (стихире) стиховне самогласне, глас други

Којим као венцима похвалама
да украсимо Саву свеблаженог,
који од истока духовног, Христа,
сунце духовно изасјао јесте
и људе своје на западу
богосазнањем научив,
просветлио јесте,
и као раб веран господару своме
у благочашћу их умножио јесте,
и зато, дакле, јединим га достојним
бесмртне славе накитом
украсио јесте Христос човекољубац
у кога је велика милост.

Стих „Часна је пред Господом смрт"

Каквим духовним песмама
да похвалимо Саву свештеног,
којим новога завета Божјег
таблице јеванђеља разумесмо,
којим православља веру истиниту познасмо —

у Тројици служити јединоме Богу,
и од Божјих тајни далеко отуђени
блискима постасмо и самоизвршитељи,
законом и обичајима
христоимени људи постасмо:
цара венчавамо
и светитеље посвећујемо,
и сваким добрим прописом украшени
Христа прослављамо,
у кога је велика милост.

Стих „Благо човеку који се боји Господа"

Каквим песменим красотама
да блажимо те, Саво, оче дивни,
јер живљења светлошћу и чудима дивним
у сазнању Бога свакога задивљујеш,
као Илија огањ давно
ти гра̂д са неба молитвом свео јеси,
брата умрлог оживео јеси,
раслабљенога подигао јеси,
море рибом дароносно себе повинуо јеси,
многа чудеса Богом сатворио јеси,
и стога твој спомен с љубављу празнујемо
величајући Христа, у кога је велика милост.

„Слава", глас четврти

Божаственог Духа благодаћу сабрани,
веселећи се, Симеона,
лозу благочашћа блажимо
од које грозд чистоте
Сава свештени израсте,
обојицу песмама похвалимо,
цркве духовне светилнике,
свете Тројице поборнике,
јереси низложитеље,
чиститељâ лепоту,
инокâ сабрање,
а ништима утешење,
сваком добродетељи богате

што Христу сада предстоје,
достојно апостолским
и посничким венцима украшени,
па њима и молбу завапимо:
молите свету смирење,
а душама нашим велику милост.

„И сада", богородичан

Имајући, Богородице, тебе,
уздање и заступницу,
нећемо се бојати злобе ђаволске
јер штитиш душе наше.

Тропар, глас трећи

Пута што води у живот
водитељ и првопрестолник и учитељ постаде
кад оно раније дође, светитељу Саво,
отачаство своје просветли
и роди у Духу светом као маслине дрво
свештена ти чеда,
и зато те као апостола
и светитеља врховног
штујући, молимо:
Христа Бога моли
да нам дарује велику милост.

„Слава и сада", богородичан

Теби, која доносиш спас рода нашег,
појемо, Богородице Дево,
јер плот коју од тебе доби
Син твој и Бог наш,
Распеће вољно примивши нас ради,
од пропадљивости нас њиме избави,
Човекољубац!

На јутрењи, тропар гласа осмог, на првој катизми, седалан, глас осми, Подобан „Премудрости"

Православља водитељу
и благочашћа учитељу,
чистото отачаства својега
и просветитељу,
инока украсе,
оче премудри, светитељу Саво,
учењем својим
људе своје просветлио јеси,
цевнице Духа,
моли Христа Бога за душе наше. *Два пута.*

Лаж светског богатства и сјај,
свега што се види лепоте нелепе
и велику љубав родитеља презрев,
за Владиком Христом пошао јеси
што смирењем сиротовању учи,
од кога постом и молитвама
истинско богатство и прави сјај,
царство неподвижно и вечно благостање,
Саво оче, наследио јеси,
Христу сад моли се
грехова опроштење да пода
штоватељима с љубављу спомена твога.

„Слава и сада", богородичан

Небесне двери и ковчег Завета,
свесвету гору, светли облак,
успојмо,
неопаљиву купину,
словесни рај и Евино дозвање,
васељене целе велико уточиште,
као спас, ње ради, оствари се свету
и опроштај првом сагрешењу;
зато јој и кличемо:
Моли Христа Бога,
да грехова опроштај дарује
онима који се побожно клањају Рођењу твоме!

После друге катизме, седалан, глас трећи, Подобан „Вери Божијој"

Добродетељи делањем
цркве велико засјао јеси сунце
и сјајем речи својих просветлио јеси
верних људи својих саборе,
истребио јеси и страсти зацрњење,
светитељу Саво, Христа Бога моли
да нам дарује велику милост. *Два пута.*

Други (седалан), глас исти, Подобан „Красоти девства"

Стуб и утврђење цркве Христове, оче, поставши,
да се искушењима лукавог не поколеба
премудро је сачувао јеси,
да Тројици једнобитној у једном божаству служи,
стога скупивши се штујемо тебе,
Саво богомудри.

„Слава и сада", богородичан, подобан

Као из необделаног винограда, Дево,
прекрасан грозд — Христос
из тебе је израстао
који нам источи вино избављења
душе и тела радујући свима;
стога ти, славећи те као узрочницу свега,
увек гласно кличемо:
„Радуј се, Обрадована!"

Затим, полијелеј, или непорочни, исти, седалан, глас осми, Подобан „Премудрости"

Уздржањем живљење украсив
и живљењем мудрости реч доказујући,
изврстан у добродетељи
васпитањем јавио си се,
законом и пророцима
апостолски учећи о Христу Исусу

људе своје јеванђељем родио јеси
и православља вером умножио јеси,
стога и по концу
бесконачну благодат примио јеси
и у гробу лежећи, неразрушив остаде,
Саво оче, светитељу блажени,
моли Христа Бога
сагрешења проштење да пода
штоватељима с љубављу светога спомена твога.

„Слава и сада", богородичан, Подобан исти

Као свенепорочна Невеста Творца,
као неискусномужна Мати Избавитеља,
као уточиште Утешитеља прослављена,
мене, безакоња порочно боравиште,
који свесно бејах поприште бесовско,
узнастој и злодејстава ових спаси ме;
светло обиталиште добродетељу својом
створивши,
Светлопримательско непропадљива,
одагнај облак страсти,
за вишње причешће припреми
и светлост невечерњу
молитвама својим!

Исти, први антифон четвртог гласа, прокиман, глас четврти „Јереји твоји обући ће се", стих „Ту ћу да узвисим рог", „Све што дише", јеванђеље за уторак прве (недеље) „Рече Господ, ви јесте светлост", исти, после 50. псалма, припело, глас шести

Духа светога благодат
твојим уснама изли се, оче,
и постаде пастир Христове цркве
учећи словесне овце, људе твоје,
да верују у Тројицу у једном божаству.

Први канон Светоме Сави чији почеци сачињавају овај склоп: Саву да похвалим, знања, Боже мој, даруј ми

Глас други

Песма прва

Ирмос „Дођите људи, певајмо"

Светлости од светлости,
Христе Боже,
од Оца пре векова рођени,
од искони са Оцем и са Духом,
мрак душе моје одагнав,
озари ум мој, молим се,
да могу певати твога угодника,
Саву свештенога.

Ако и човек, оче, по природи,
анђелски на земљи поживео јеси,
деснога из младости пута дохвативши се
целомудрија љубитељ будући,
Духа светога чисто обиталиште,
Саво свесвештени, јавио си се.

Мудрости почетак, страх Божји заволевши
и заповестима Божјим увек учећи се,
дрво засади се крај извора вода духовних
и њима, оче, напајан,
плод Христу, Саво, принесе се.

Богородичан

Чула је Ева, Првомати чиста:
„у болу родићеш чеда",
и ти чула си, Дево:
„Господ се с тобом радује!"
и радосни глас, Богоневесто,
који бол Праматере уништи!

Песма трећа

Ирмос „(Утврди ме,) на камену вере"

Презревши нижње као безвредно
и љубав родитеља омрзнувши,
пустињељубиво Христа потражио јеси
и мачем љубави његове пробо си душу своју,
њега љубећи и његове иштући
ненаситне красоте.

Ни за што на земљи не марећи,
у родитеља испросивши се за лов на звери,
у пустињу, оче, стигао јеси,
где многим пошћењем,
бодрим бдењем и молитвама
душегубне звери,
страсти умртвио јеси.

Христа, нас ради добровољно понижена
до рапског обличја заволевши понижење,
и овим узвишен гордога понизио јеси
и у телу многим уздржањем
Тројице благообитаван дом да будеш,
Саво свештени, удостојио си се.

Богородичан

Међу женама мати,
док беше Дева не позна је,
и мати по Рођењу девством удостоји се,
са тобом, Дево Богомати, то беше тако,
зато и појем весељем Духа:
Од тебе нема безгрешније, Владичице!

Седалан,
глас осми,

Подобан „Премудрости"

Бог који је Павлово засађење
и Аполосово заливање примио,
и ваше вером засађење

и учењем заливање примио јесте,
он који чини да све узрасте,
људе ваше благочашћа вером
молитвама вашим узгајивши умножио јесте,
те од њега као верни раби и делатељи разумни
за труде награду достојно примили јесте,
Симеоне преподобни, Саво свештени,
богоносни оци, пастири и учитељи,
првопастира и учитеља Христа молите
стадо ваше у миру да сачува
и спасе душе наше.

По два пута „Слава и сада", богородичан, који сви, уставши, појемо:

Теби, Обрадована,
сва створења радују се,
сабор анђелски и род човечански;
освећени храме и Рају словесни,
девствена славо,
из које Бог оваплоти се и дете би,
предвечни Бог наш будући,
јер од крила твога он престол сазда,
утробу твоју широм од небеса показа,
Теби, Обрадована,
сва твар радује се, теби слава!

Песма четврта

Ирмос „Појем те, јер гласом Господе"

Анђелском живљењу ревнујући,
владара оца оставивши,
у Гору Атонску стигао јеси
и отуд постом и молитвама
духовном истоку, Христу потекао јеси,
и од њега сунце људима западним засјао јеси.

Мудрољубљем море светског живота испитавши
и познавши сујетства дубину и богатство,
ово као гњило одбацио јеси,

па речи Христове изабравши
у сасуд срца свог сакрио их јеси
и њих као скупоцене одлучио јеси да чуваш.

Оне што по горама тегобно живе
босим ногама обилазећи, преподобни,
и топлим их хлебовима хранећи,
топле њихове примаше молитве,
од свију о Христу поукама
усхођења у срце своје полажући.

Ти родитеља по телу твога
духом родио јеси,
упутивши га да власт,
и супругу и чеда остави,
а он као Авраам
из отачаства свога у земљу туђу
теби, оче, у пустињу
преселник и сапосник постаде.

Богородичан

Заиста те сена посведочи
многоразличним ликовима јасно,
који показаше из тебе Оваплоћеног
јединог од Тројице, Пречиста,
непромењиво Богомати Владичице,
која си обновила свет!

Песма пета

Ирмос „Просветљење у тами"

Духа твојега ревност видевши
онај који све види унапред,
првог те пастира на западу
људима твојим поставио јесте,
и ти духовни исток,
оваплоћено Слово Христа,
проповедао јеси равна Оцу
и Духу светом сапрестолна.

Врлинама Авсидскога Јова,
ваистину, оче, подобећи се,
дом свој отворен имао јеси
и језика двери слађе од меда
имао јеси сладошћу,
гладнима спасење отварајући
душе испунио јеси речима,
анђелском храном.

Законима божаственим следећи,
законодавац јавио си се,
светитељ богоносан,
правило најпоузданије,
водитељ заблуделих,
светилник свесветли,
отачаство своје просветљујући,
Саво богомудри.

Богородичан

Усмери ум мој, Владичице,
који се труди на пучини јада
и којег трулих страсти најезда потапа,
спаси, Богородице,
онога који теби притиче,
јер друге помоћи, Пречиста,
сем тебе не познајем!

Песма шеста

Ирмос „У бездану греха"

Мраком јереси покривена
земља људи твојих некада,
сад православља светлошћу светли,
од старе прелести ослобођени
нов Израиљ народ Божији постаде,
истинитом закону тобом, богоношче, вођени.

Као апостол од Христа посла се,
и речју јеванђеља учећи
људе у ноћи незнања просветлио јеси,

исцељења творећи и чудеса велика
и овиме задивљујући привуче к њему вером
народа свога мноштво.

Веће иштући и боље желећи,
до Јерусалима, Египта и Синаја дошавши
и све пустињаке тамо обилазећи,
богатом руком свакоме дајући,
њиховим молитвама отачаство своје,
Саво, обогатио јеси.

Богородичан

Нас одвајкада срушене
што окусисмо дрвета горчину,
због саблазни пале, Пречиста,
обновила јеси,
Градитеља родивши — Слово испостасно
Дево Мати, Владичице!

Тројичан

Превечна природо и троипостасно јединство,
Оче и Сине и Душе пресвети,
светлости и животе богоначелни,
прими молитванике за нас твоје угоднике,
спасавај цркве твоје што у тебе верују
и удостоји нас да у миру славимо твоју моћ.

Кондак,

глас осми

Као првосветитеља великог
и апостолима сатрудника
црква људи твојих прославља те, преподобни,
но као слободан у Христа

молитвама својим од свију нас беда спасавај
да ти узвикујемо:
Радуј се, оче Саво богомудри.

Икос

Живљењем као анђео
на земљи, оче, јавио си се,
човек будући природом
и бесплотних чистоти уподобио си се,
зато нас и покрећеш
да задивљени овакве похвале кличемо:
Радуј се, оца благочастива изданче
и мајке побожне мезимче,
радуј се, молитвама богодани,
за оним што те даде из млада пође,
радуј се, пошћења светли цвете,
чистотом благоухани,
радуј се, целомудрија стубе
којима свака лаж потре се,
радуј се, смирењем високи
што бесова гордост обори,
радуј се, светилниче многосветли
и узношење Христу људи својих,
радуј се, црквама подизање
и светитеља освештање,
радуј се, сирочади хранитељу
и ништих подател͡ьу милосрдни,
радуј се, апостолâ равноратниче
јеванђелским учењем,
радуј се, мученикâ састрадалниче
по туђини хођењем,
радуј се, чудотворче дивних у Богу
и ужасних чудеса,
радуј се, похвало отачаства својега
што спасаваш појце ти.

Људи:
Радуј се, оче Саво богомудри.

Месеца тога [јануара] 14, Спомен Светог и преподобног оца нашег Саве, српског архиепископа . . .

Песма седма

Ирмос „Богу противне наредбе безаконог"

Живљења твога гледајући боголику врлину,
провидац света Бог изабра тебе
и прибројa апостолском збору првосветитеља,
богоносче,
благодаћу просветливши срце твоје
и људе своје њему просветлио јеси, вапијући:
Благословен Бог отаца наших.

Јеванђелских речи лучама
људе своје духовно озарив,
из недостојнога у достојно извео јеси,
и усахла срца њихова зловерјем
у Бога вером плодовита,
Саво оче, одгајио јеси.

Милостив и кротак,
преподобан и безлобан,
тих и разложан јавио си се,
као што Павле о Христу похваљујући рече:
Такав нам требаше архијереј;
Христа моли, Саво архијереју,
да у миру сачува стадо твоје.

Богородичан

Обнављају се у теби закони природе
јер изнад природе
природом непостижног
Бога, Дево, Емануила
преславно, Чиста, родила јеси
да бисмо се и ми, верни, родили.

Песма осма

Ирмос „Светлоносци у души"

Оног што у светима почива,
светога Духа благодаћу, Саво светитељу,
људима својим проповедао јеси
Сина сабеспочетна Оцу и сапрестолна,
човеком посталог
што чини да се спасу они што поју:
Дела сва Господа појте
и преузносите у све векове.

Добро завршив трку,
жељеном крају стиже радостан,
зато и црква твоја, оче,
светлоносни ти спомен служећи,
сазива преподобне пастире и учитеље,
који просветљавани поју:
Дела сва Господа појте
и преузносите у све векове.

Агаре чедима поганским, Измаилћанима,
када се стану дизати на стадо твоје,
забрани, светитељу, молитвама твојим,
јер велику слободу у Христа стече,
да у миру свештени ти спомен служећи,
радосно појемо:
Дела сва Господа појте
и преузносите на све векове.

Богородичан

Распеће и погребење
који од тебе непорочно, Дево, произиће
претрпе нас ради мучење,
његово страдање подражавајући преподобни
крста достојно мучењем пошћења
за њиме, чиста, пођоше.

Песма девета

Ирмос

„Који је од Бога Бог Слово"

Украшен, оче, ваистину,
добродетељним делима јавио си се,
украси се светлоносни твој спомен
благодатним лучама нас просветљавајући,
на који од беда и напасти да се избавимо
твојим молитвама Христу, молимо се.

Што те одгаји Христу
отачаство твоје радује се
и светли црква Спаса Господа и Бога
цела и благоухана имајући те,
и спомен твој радосно празнује данас,
којој и награду подав, светитељу,
од сваког зла је избави.

Молбу и појања гласе услиши,
светитељу Христов,
на веру и љубав људи својих погледај
и као отачаствољубац противи се, оче,
онима што с гневом на нас војују
и озго покров твој даруј хвалиоцима твојим.

Богородичан

Зацелила си муке, Непорочна,
и земаљских страдања древна,
родивши Бога, Цара Христа,
који је својом плоти
понео болести наше,
стога те сви родови, славећи,
Дево Владичице, Богоневесто,
величамо!

Други канон Светоме Сави о чудотворствима његовим

Глас осми

Песма прва

Ирмос „Наоружаног фараона"

Мени што хвалим твоје живљење,
у Христа слободу стекавши
од богатих светога Духа ризница
да капљу знања добијем, оче, молим се,
достојно да похвалим те, хвале достојног.

Из корена добра
још бољи изданак ниче,
водама богосазнања напајан
и плод благоухан јавио си се,
живљењем својим из младости, богоношче,
срца и душе појаца ти веселиш.

О, премудрог ли твога богоразума
којим извара оца својега ловом на јелене,
Христу, оче, ујеленивши душу своју
и Христовом љубављу паљен,
ка источнику бесмрћа
њему притекао јеси.

Према небеским лепотама изнад ума
љубављу покретан,
од земаљске малолепности побегавши,
јелењим трчањем Христа затражио јеси,
у жељеноме од њега, Саво оче, не превари се.

Љубављу према чистоти обузет,
благородност душе плотољубљем ниси заробио,
и стога сад венце чистоте примајући
с анђелима у Христа веселиш се
и њему за нас, Саво оче, моли се.

Богородичан

Од земље до неба досегла,
лествица указа се Јакову,
којом се Бог човеку приподоби,
благословена Пречиста,
чудо неизрециво,
призоре надумни,
спаси оне који ка теби притичу!

Катавасија

Морских дубина открио јеси дно
и по сухом своје извео
непријатеље у њима потопивши,
и као крепак у бојевима
прославио се јеси!

Песма трећа

Ирмос „Утврдитељ небеса"

На гору сазнања добродетељи узашав,
на видљивој Гори Атонској,
подобно ономе Исааку
самога себе узвео јеси,
и тамо као јагње свеспаљеницу
срце своје на жртву
духовно принео јеси.

Светилник, своју душу, сузама украшавајући
и рано Христу јутрећи,
пружањем руку у молитвама
Амалика — тело умртвио јеси
и у земљу бестрашћа ушао јеси.
Љубављу према бестрашћу подстицан,
плотска раздраживања угушио јеси
и душу божаственим сјајем просветлив своју
светлости духовне, Саво оче,
и ми да добијемо моли се.

Младости цвет главу осушив,
уздржањем удове умртвив,
постом се од тела одрекао јеси,
бдењем и молитвама снажећи се,
љубављу према Господу
врхунац добродетељи, Саво,
достигао јеси.

Благородношћу висок и добротом изврстан,
разума мудрошћу чудесан био си,
као цвет прекрасни чистотом сјајећи
и светлим смирењем, Саво оче,
украсио се јеси.

Богородичан

Мати Божија пречиста,
благословена и пренепорочна,
душе моје ране исцели
и страсти плотске,
и ум мој од муке сваке примири,
и од напасти ђаволске
истргни ме, Владичице!

Катавасија

Моћ даде Цару нашем Господ
и рог Христа свога узвиси,
од Деве рађа се
и иде ка Крштењу
и зато верни успојмо:
Нема светога као Бог наш
ни праведнијег од тебе, Господе!

Песма четврта

Ирмос: „Ти си ми, Христе, Господ, Ти си мој Бог, Ти, радовање"

Многобројно злато са оцем раздавши,
обојица као мудри домопазитељи
пропадљиво за непропадљиво разменисте.

и то сад примајући радујете се,
у Христа молитвама својим
оне што вас поју спасавајте.

Човека оца позвао јеси,
анђела пред Христа послао јеси,
чије по томе усахле свете мошти
мироточиве молитвама твојим посташе,
као најјача потврда
за срца твојега мољење.

Празноумни Гот братимљење ваше
и страх Божји и клетву презрев,
постара се да ти отачаство озлоби,
и њега од таквог умисла одвратити не могавши,
Божјему суду предао га јеси.

Поругани мудрац уображени
као Исеј неразумни,
добросаветником те не примивши,
Божију освету на себе навуче,
јер мач што га на паству твоју, оче, упери
од анђела у срце своје до краја га прими.

Просветљавани благодаћу крста твога
свети твоји, Владико,
земљу људи својих теби вером приведоше
син и отац, Сава и Симеон богомудрени,
њиховим молитвама од поганске најезде
спаси оне што поју:
Сили твојој слава, милосрдни.

Богородичан

Нови Мојсије јавив се,
као он скинију у пустињи
саградио си у Гори Светој манастир,
који умножио јеси твојега труда знојем,
и посветио јеси Божјој матери,
зато га и чувај, са њом,
молитвама својим Господу.

Катавасија

Чух, Господе, глас твој који рече:
„Глас вапијућег у пустињи“,
како се проломи над водама многим
и посведоченом Сину твоме
који сав беше божанско биће
Духом светим узвикну:
„Ти јеси Христос,
Сила Божија и мудрост!“

Песма пета

Ирмос „Зашто ме одгурну“

Као Господњи ученик, Владике свога
милосрђу, оче, подобећи се,
раслабљеног у цркву унео јеси,
и лечењем — молитвама Христу у сузама
обноћно лежећи крај њега
здрава га са земље подигао јеси.

Старцу светоме твоме оцу
за живота његова послушљив био си,
а када умре,
у гробу тебе јединога послушао јесте,
јер миро његово од многих мољено и недобијано
твојом, оче, посланицом
обилно људима источио јеси.

Други Илија јавио си се —
град с неба молитвом свео си као он огањ,
и овим цара задививши ужаснуо си,
у славу Божју и противницима на дивљење
ово, оче, учинио јеси
силом онога који ти за све моћ даје
Христа Бога нашега.

Непријатељ цар угарски
на отачаство твоје уставши,
твојим речима од свирепости своје одуста
дивећи се у теби присутној светости,

и раскајавши се врати се,
а градни лед љубећи, говораше:
Диван је Бог у светима својим.

Камен крајеугаони имајући у срцу
Христа за темељ,
прелести темељ силно испретуравши
и цркве необориво основање јависте се,
коју и чувајте непоколебљиву,
Саво свештени и Симеоне богоносни,
молитвама вашим.

Богородичан

Ка Христу Богу да уђу желећи,
за предводницу тебе изабравши,
теби што си на небесима Божја црква
храм твога Уласка на земљи, Богомати,
твоји угодници подигоше,
у њему не престај давати помоћ
славитељима твојим.

Катавасија

Исус, живота зачетник,
дође да осуду разреши,
да Адама Првозданога обнови;
као Бог, не требајући очишћења,
палога је, у Јордану, греха разрешио
мржњу у њему уништивши
и умом превечним својим
смирење донео.

Песма шеста

Ирмос „Молитву своју излићу“

Трисветле Тројице најпре олтар
срце своје сатворио јеси
и цркву Богу Спасу
у отачаству своме подигао јеси,

у којој, оче првопрестолни,
равноапостолни учитељ да будеш
од Христа удостоји се, Саво,
живот људима својим источио јеси.

Брат твој да је умро чувши,
анђелу у Христа слободом
да душу његову врати наредио јеси,
те га, дошавши, оживела нађе,
о, вере,
о, смелости,
да чуда, оче, ваистину ужасног:
земаљски будући, небеском заповедио јеси.

Духовно море страсти успавао јеси постом,
а видљиво море свирепо усталасано
бездан милости призвавши,
речју укротио јеси,
лађу спасивши од потапања
и оне у њој који су
у вери утврдио јеси.

Онога кога се све боји
и трепти од њега као од творца и Господа,
Исуса Христа целог стекавши,
Христа у срцу своме носећи,
Христа у себи имајући где говори,
мору и ветровима његовом силом запретио јеси,
и све се, оче, повинова теби
као његову изврсном ученику.

Богородичан

Желећи да виде славу небеског царства
твог сина и Бога, Богородице,
Сава и Симеон преподобни
славу земаљског царства оставивши
и Христов крст на раме узевши пођоше
живоносним његовим и божаственим стопама.

Катавасија

Глас Слова — светлости светило,
Даница звезда — Сунцу претеча;
у пустињи покајте се,
и свим људима даће очишћење,
јер томе Христос предстоји
да од пропадљивости
ослободи свет.

Песма седма

Ирмос „Божија силаска огњеног заустави"

Христовом љубављу, оче, побеђен,
нас ради телом на земљи
добровољног туђиноватеља,
престола узвишеност добровољно оставивши,
по истоку и западу и пучином морском
као сунце опходно туђиновао си.

Као Христов ученик
и кнез од њега постављен,
отачаства туђа обилазећи
приман од њих и вољен,
прослављен, оче, и даароносив,
јер све њих освоји у теби Божја љубав
и кротост и безлобност.

Онај који бездано море начини речју
ученика свога познавши тебе,
у болести твојој и теби, оче, послужи:
рибу велику као рукама валом изнесе
и у лађи теби болесном
у руке твоје положи.

У лађи твоји сапутници
море покорно теби
и дароносиво видећи,
ужасом, оче, обузети бише,
и неживом ствари приведени у сазнање Бога
скрушени поклонише се твојој светости.

Твог срца жељу испуњавајући,
Бог ради кога си по земљи туђиновао
у туђеземном граду дух твој прима,
и град овај за живота чудима,
а после смрти — прахом са гроба
и гробом задивио јеси.

Богородичан

Збор преподобних, следећи траг
који је из утробе Твоје неисказиво обасјан
Рођењем неизрецивим, Дево Мати,
небесном збору прикључи се;
са њиме молимо се:
Затражи да нама који те штујемо
опроштај грехова дарује!

Катавасија

Побожни младићи
у пећ ужарену уђоше,
а, шумећи, Дух хладни
неповредне их сачува
и Божијег анђела силазак;
стога, у огњу пламеном расхлађени,
са захвалношћу запојаше:
„Благословен буди Господе,
Боже отаца наших!"

Песма осма

Ирмос „Седам пута пећ вавилонску"

Земља из својих недара предаде тебе
свештенолепа, цела и неразрушива,
што благоуханьем и чудесима задивљује
житеље града Трнова,
који прахом гроба твојега пророчки вапију:
Праведници на веки живе.

Од камена сафира драгоценијом, оче,
показа се земља
што покриваше страдално ти тело
целебна и чудотворна,
и више него злато
разграбљивана од верних
што поју достојно:
Часна је пред Господом смрт светих његових.

Цара благочастива што светињу и благослов
твоје свето и часно тело држаше,
јављањем у сну да преда убеђујеш,
и ово чеда твоја са светитељима и свештеницима
као пребогату ризницу
у своју земљу донеше.

Христољубиви Владислав самодржац
као некада Давид
пред ћивотом, идући,
пред светим твојим телом
радоваше се, појући:
„Велича душа моја Господа,
јер даде ми оца и учитеља",
па га у цркви својој радујући се положи.

Престолу Владике свога сада предстојећи
и отуда зрацима обасјавани,
Симеоне богоносни, Саво богомудри,
молитвама вашим, свети,
од страсти нас греха избавите,
од поганске најезде
и различитих невоља.

Богородичан

На плећима херувимским страшним
ношен Владатель,
на престолу као огњеном,
у твоју, Чиста, усели се утробу
и примањем плоти човечанско обожи суштаство;
за Њега, молитвама својим,
спаси појце своје, Матере Његове!

Катавасија

Преславну тајну
вавилонска откри пећ,
истачући потоке расхлађене
хтела је да обузму огањ неприкосновени,
јорданску издржљивост
у телу крштеног Творца
благосиљају људи и преузносе.

Песма девета

Ирмос „Задиви се због тога небо"

Велик у трпљењу
и за зло добродатљив,
у животу и по смрти, оче, показа се:
грбавца што допуза до гроба твога
и поврх овог леже,
уместо освете здрава га на ноге поставио јеси
да у цркви ходи величајући Господа.

Превелика љубав ваша према Христу објави се
благодаћу датом вам, Симеоне и Саво,
мошти ваше благоухане су и мироиспустиве
а спомен славан и светлоштован,
свиме овиме осведочени говоримо:
Спомен праведника с похвалама бива.

Што је сада видљиво казујемо,
оно што је за љубитеље Бога,
где анђели желе привирити,
што вам је по заслузи спремљено,
„што око не виде и ухо не чу,
како Павле вели,
што нико не може исказати".

Гледајући анђелску и божаствену светлост
и свију светих зборове,
Саво свештени и Симеоне богоносни,
са њима молите човекољупца,
живота исправљење и грехова проштење
да пода хвалиоцима с вером вашега спомена.

Обојица у животу једнодушни,
обојица у пустињи сапосници,
обојица изнад ума добра примише,
обојица сада Тројици предстоје,
обојици сви скупа хвалославље приносимо,
које примивши, оци,
певаче ваше молитвама вашим спасавајте.

Богородичан

Једина која имаш слободу, Владичице,
за цео свет моли се Сину своме,
не помени безбројне саблазни наше,
заштити људе који ти умиљеним гласом кличу:
Спаси чиста Богородице,
оне који Те достојно величају!

Катавасија

Није у стању сваки
па ни небески ум
да те достојно слави, Богородице,
јер као потпуно добра веру си примила,
знајући љубав Божију и нашу
Ти хришћанима јеси Заступница
и Тебе величамо!

Светилан

Светилника те многосветла,
светитељу, знамо:
молитве чедо,
пустиње васпитаника,
чистоте обиталиште,
иноцима сапосника,
ништима хранитеља,
светитељâ светлост,
стога те, оче, верни појемо.

Други светилан обојици

Од истока духовног сунца, Христа,
светлозарне луче засјавши
и мрачну земљу људи својих
на западу просветливши
светлошћу речи и добродетељи делањем
и сада не престајте Господу молити се
да у миру сачувате, Саво и Симеоне,
спомена вашег штоватеље.

Богородичан

Ти која си Премудрост ипостасну
и предвечно Слово и Лекара свима
родила, Царице чиста,
од гнојних рана и повреда
зацели душе наше
и сачувај нас недирнуте
и од свакога насртаја,
оне који се теби увек моле,
Заступници света!

На „Хвалите Господа", „Све што дише", постављамо 4 стиха, и појемо стихире, глас осми. Подобан „О преславно".

Оче свештени, Саво богомудри,
уздржањем добро васпитан
до преславне добродетељи висине узрастао јеси,
у Христову тајну лепоту гледајући
чијим сјајем ум свој озарив,
људе своје просветлио јеси
и јереси одгурнуо јеси од цркве Христове,
и зато те светилника стекавши,
пресветли спомен ти хвалимо,
свештено блажећи.

Уручени ти талант умноживши,
удостојио си се радости Господа свога
и сада Богу предстојиш
са зборовима светитеља и посника,
свештенства одеждом, пребогати,
и венцем поста украшен,
благодаћу божаственог сјаја
и зраком духовним блистајући духовно,
оданде просветљавај молитвама својим
оне што празнују, Саво свештени,
твој светли и свети, оче, спомен.

Примивши твоје часне и свете мошти,
Саво блажени,
с вером и љубављу их штујемо,
јер ти си органон светога Духа,
што оглашава неизрециву тајну спасења
божаственим учењем својим велегласно,
проповедајући нам Слова оваплоћење,
које најчистије тобом, оче, познасмо,
и њему сада молитваника те нудимо
да у предањима твојим будемо сачувани.

„Слава", глас шести

Сунцолико засја светитеља Христовог спомен,
срца вернима духовно просветљавајући,
који и ми светло служећи данас,
молбено овоме завапимо:
Радуј се, снаго целомудрија
што незаробљеном сачува душе постојаност,
уздржања штитом обложив се,
радуј се, првопастиру и учитељу
христоимених људи својих,
радуј се, црквени украсе,
архијерејâ лепото,
инокâ похвало,
Саво преосвештени и свеблажени оче,
Христа Бога моли непрестано
да мир подари васељени
и спасење душама нашим.

„И сада", богородичан

Богородице Дево, ти јеси лоза истинска
из које нам израсте плод животни,
теби се молимо:
Моли се, Владичице,
са светим апостолима
да се смилују душама нашим!

Стихире, глас пети, „Господ сам"

Приђите, сви христољупци,
приђите, празник спомена служећи,
Саву свештенопроповедника јеванђеља
песмама да усхвалимо рекавши:
Радуј се, поточе словесни духовног раја,
што бразде нашег срца духовним водама
Божијим речима напојивши,
плодоносне их доказа Христу Богу,
што свима дарује просветљење
и велику милост.

Стих „Часна је пред Господом смрт преподобних"

Радуј се, благоверја водитељу,
божаствених налога служитељу,
Богу светли светилниче,
што срца која уђоше у мрак незнања
богогласним речима просветлив,
у светлост свете Тројице узвео јеси,
Саво, оче богоносни,
српска похвало и украшење,
предстојећи сада Христу Богу
моли се за творитеље светога ти спомена.

„Слава", глас осми

Ум окрилативши тамо
куда духовним узлете крилима,
ка висинама сазнања Бога,

и оца земаљског тада оставив,
небеског заволео јеси,
и оног што те родио телом
духовно родио јеси
и небеском Оцу усвојио јеси,
и обострано у Богу прославио јеси,
на небесима благом насладио га јеси,
а на земљи тело његово часно и мироточиво
молитвама ти начинио јеси,
зато те и апостолских дарова достојно јави
прослављени тобом Христос,
у кога је велика милост.

„И сада", (богородичан)

Ја, Дево Света Богородице,
под кров твој склањам се
знајући да ћу кроз тебе наћи спасење,
јер ти, Пречиста, можеш ми помоћи.

На литургији, из канона другога гласа песма трећа Светоме, и осмога гласа песма шеста, а обома на десетом прокимну, глас седми „Часна је пред Господом", стих „Како да узвратим Господу", Апостол Јеврејима, глава 318 „Јер такав нама требаше", алилуја, глас други „Јереји твоји обућиће се", Јеванђеље по Јовану, [10,9 и д.] глава 89, од половине, „Рече Господ, ја јесам врата", прича „За вечни помен", на трпези велика част за монахе.

Заједнички канон Спасу Христу, Светом Симеону и Светоме Сави

КАНОН ЗАЈЕДНИЧКИ СПАСУ ХРИСТУ, СВЕТОМ СИМЕОНУ И САВИ. ДЕЛО ТЕОДОСИЈА МОНАХА

Глас шести

Песма прва

Ирмос

Мачем би пресечено Црвено море
и валовима напајана пресахну дубина,
која за ненаоружане беше прелазак,
а наоружанима гроб,
и свечана песма Богу запева се:
„Јер, славно се прослави!“

Кад узвикнемо, Господе, почуј нас
и угњетене избави нас,
гнева својега вале заустављајући,
не предај нас нечастивим да прогутани будемо
да не кажу — где је Христос, Бог њихов,
залудан је ко служи њему.

Многу у Христа имајући слободу,
од беда живота овог, молимо се,
и од мреже вражјих нас избавите,
олакшавајући бреме грехова наших молитвама вам,
Симеоне богоносни и Саво свештени,
Христа молите.

Усколебани буром страсних помисли
к пристаништу молитава ваших прибегавамо,
од потопа греховног избавите
појце вашега спомена, оци,
вером од срца и душе радошћу.
Теби, Господе, исповедамо,
сагрешисмо и безаконовасмо,

свештеници и људи
сви скупа скренусмо,
многа су безакоња и крепки греси наши,
молитвама светих ти
не одмазди нам за грехе наше.

Богородичан

Тебе за Избавитељку и Посредницу,
слуге твоје, Чиста, предлажу,
да би на Суду Сина свога
вечних нас мука ослободила
без прекора штитећи живот наш
молитвама својим.

Песма трећа

Ирмос

Господ, Градитељ света,
саздање, бестрастан, осиротевши,
себи прикључи,
и Пасха, када је требало да умре,
самог себе предаде на заклање;
„Једите", узвикну, „тело моје
и у вери се учврстите!"

Господ будући свему саздатељ,
руке твоје створише и саздаше
и осим тебе нема спаситеља,
дело руку твојих не презри нас,
једини у благости неизменљиви
и неистражљиви у дарежљивости.

Из славе што надоле вуче
као из мреже истргнувши се,
к божаственој висоти смерношћу
светло, преподобни, узвисивши се,
светилници светли јависте се,
срца наша молитвама вам ка Христу
просветљавајте.

Потамнелу мраком јереси најпре
од сунца јаче вером Тројице
земљу људи својих просветливши
и нас, дакле, од греха црности
ка Христу сада молитвама вам,
Симеоне и Саво,
да се омијемо постарајте се.

Људи закона и благодати
онима без закона уподобисмо се,
мужеви крвници и лажљивци бисмо
и ходисмо стазом што гнев твој на нас наводи,
Господе, молитвама светих ти,
не погуби нас безакоњима нашим.

Богородичан

Чиста Богоневесто Дево Маријо,
смилуј се људима својим у незнању,
и Бога којег си родила,
иако смо га прогњевили безакоњима нашим,
материнским и свемогућим молитвама
обрати нама на милост!

Седалан, глас четврти, Подобан „Вазневши се на"

За шестокрилате и многоокате силе невидљиви
и ни за ког несхватљиви Владико,
што нас милосрђем милости удостоји
да виђен будеш у телу,
знајући немоћ нашу, јер у њу се обуче,
помилуј много ти сагрешивше
рабе твоје што поју тебе,
благопомирљиви Господе.

Подобан исти, богородичан

Побожно, и ка твојој, Богородице, светињи
ми, смерни људи твоји, теби се приклањамо
да храм Божији заслужимо,

молимо се, помилуј Пренепорочна;
јер, превазиђоше греси и нас саме,
и бојимо се, Владичице, мука и страхујемо,
те Сина свога измоли да нас од њих избави!

Песма четврта

Ирмос

Прозревши пророк тајне твоје
неизрециви, Христе, долазак, објави нам:
„чврсту љубав положићу у крепости, Оче дарежљиви“,
јер си јединородног Сина, благи,
Искупитеља, у свет послао!

У срца наша да примимо страх твој
твојим судовима устроји,
јер нећеш гневом својим, дуготрпељиви,
већ дарежљивошћу према нама и кротошћу
милост своју удивити, човекољупче.

Над царевима цару, једином небеском,
чијега царства љубитељи бисте,
царство земаљско оставивши последовасте,
Христа, преподобни, молите
што царује у нама,
да грехе до краја истреби
и душе наше ослободи.

Кад будемо на суду, молитвама вам
од огња гејене избавите,
од душепропадљиве скрби ослободивши,
рај да се нама отвори постарајте се
и тамошњег весеља наследницима покажите,
Саво и Симеоне, појце вам.

Због мноштва, давно, безакоња
људе за време Ноја потопио јеси,
због противприродног греха
Содомце запалио јеси,
Господе, молитвама светих ти
од такве нарави нечисте избави душе наше
и спаси нас.

Богородичан

Од потопа греховног, избави нас, Владичице,
која си бездан обиља из пламена родила, Чиста,
и ослободи душе наше
гасећи огањ страсти наших
росом милости Сина свога!

Песма пета

Ирмос

Спокојство потпуно онима који тебе љубе, Христе,
и просветљеност ноћи у храни твојих речи,
због тога те из јутреће ноћи молимо
да милост твоју примимо, Човекољупче!

Из ноћи злих дела мојих
у магли љутој унинија, због греха,
псаламски, светлости подататељу,
Боже, Боже мој, ка теби јутрим
и да изведеш душу моју, молим се,
приклони ухо твоје к мољењу мојем.

И висоту благородства и златопојасних оставивши,
у пустињи да живите изволели јесте,
јер сав свет је презира достојан
онима што за Богом жуде.

Од греха да одбегнемо
и сузама да се скрушимо,
да стењемо покајањем,
молитвама вам нас удостојите
да избегнемо будућу болезан
кад суза не буде примана
и стењање буде презрено.

Не на нас, Господе,
не на нас да излијеш чашу гнева твојега,
јер ми људи твоји христоимени

ако и сагрешисмо,
богу другоме не послужисмо,
молитвама светих твојих.

Богородичан

Копље мисленог греха у срце забито
душу ми слаби,
а ти, Чиста Владичице,
која си Христа родила,
који је мене ради
телесно копље примио и смрт умртвио,
животворном својом молитвом њему, спаси ме!

Песма шеста

Ирмос

Завапих, Господе, злима савладаног
и одбаченог, изведи ме, молим се,
из трулежи греха,
јер тебе поменух, Спаситељу,
и развесели се срце моје!

Секира што је при корену
смрт секући приближи се,
дрвету неплодном претећи спаљењем,
устрепти, душо моја,
и ти, срце моје, потреси се,
плодове покајања принеси вапијући,
поштеди ме, Господе, и спаси ме.

Не помињући зла којима Бога прогневисмо
за нас, преподобни, да умолите Бога постарајте се
да презре сагрешења и у покајање приведе,
јер неће смрти грешнику животодавац.

Са чиновима небеским Владики Христу
удостоји нас,

са њима, преподобни, молите се
благовремено живљење да пода
и да умножи плодове добродетељи,
Саво и Симеоне, у појаца вашег спомена.

Твојим, Господе, убеђен милосрђем
приклоњења ушију твојих молитви нашој
предстојећи
цара нашег у правоверју сачувај
и скиптар његов силом својом утврди,
презирући му сва сагрешења,
молитвама светих твојих.

Богородичан

Избави, Богомати Чиста,
спаси, Владичице, вернога слугу свога
јер другог уточишта немам;
ти си ми покров у напасти
и у невољи утеха,
јер када тебе поменух, Наду спасења,
узвесели се срце моје!

Кондак „Заступнице хришћанима“

Песма седма

Ирмос

У пећи Вавилонској Дечаци
ужарена огња не устрашише се,
и наредбе мучитеља победивши,
усред огња бачени, расхлађени појаху:
„Благословен јеси, Боже отаца наших!“

Божаственим ти, Господе, погледањем
погледај на нас, људе своје,
и прими молбе слугу својих, човекољупче,
и избави нас од греха смрти душегубне
и од поганске најезде
и од сваког мучења.

Непропадљиву славу примисте на небесима,
а на земљи спомен вам блажимо,
Симоне и Саво достојнохвални,
јер први миροподатељан
а други цео и благоухан,
обојица у Христа молитвама нас спасите.

Престоли када се поставе
и књиге делâ се отворе,
од удела козјег, грешничког стојања да избави
и овцама десним, светима његовим да прибројИ,
преподобни, Христу се цару молите
за оне што поју ваш спомен.

Бог милостив и штедар,
Бог суревњивац и осветник,
многа је у тебе милост,
много је и оптужење,
на лица се не обазиреш,
сваком према путу његовом судиш,
молитвама светих својих
не предај нас праведноме ти суду.

Богородичан

Ти која си милостива и мир градиш,
измоли Сина свога и Бога, Чиста,
да нас од труса снажног, и грâда,
принудне смрти, греха, и сваке злобе спасе,
и да агаренску безочност убрзо уништи!

Песма осма

Ирмос

Кип злоће богопротивне
божаствени младићи посрамише,
на Христа подиже се збор безаконих
смишљајући како да убије
Онога који у руци живот држи;
њега сва твар благослови
славећи у све векове.

Тело злобиво, души противно,
пренечисто имајући,
свима живљење блудно издејствова,
скрвним, пак, помислима
бесима сабориште себе начиних,
који увек да ме убију труде се,
к теби, Господе Спасе, прибегавам,
у рукама је твојим дихање сваке твари.

Многе задивисте
јеванђелски Христу последовавши,
пошћењем, пак, и смирењем
обилно у пустињи обогатисте се,
Симеоне блажени и Саво свештени,
двојице светодушевна,
Тројици сада за нас молите се.

Све што је на земљи оставивши,
свих цару Христу усрдно последовасте,
стога на небесима у вишњег Јерусалима
грађане вас достојно уписао јесте,
где штоватеље вам усрдне,
ако је и велико то што молимо,
у своје тремове примите.

Мач блистав с неба, натопљен крвљу,
и срп летећи што виде пророк,
гнев твој, Господе, на сагрешитеље
и оне што се ни пред одмаздом смрти не обраћају,
као милостив и благосрдан
одврати од нас молитвама светих својих.

Богородичан

Телесно, из утробе твоје непорочне,
Градитељ мој, Христос, изиђе, Чиста,
те њега као Сина измоли, Богородице Чиста,
када дође по делима да награди,
да ме праведног Суда избави
јер страшно је пасти у руке Бога живог!

Песма девета

Ирмос

Ка гостопримству Владике и бесмртној трпези,
на место уздигнуто, дођите верни,
да ум узвишени примимо,
Онога који је Слово превазишао
и од Слова се научио,
њега прослављамо.

Стих „Слава теби, Боже наш, слава теби!"

Странственика ме због преступљења заповести
примањем ти плоти, Владико,
милостиво са собом сјединио јеси,
и за бесмртне трпезе заједничара примио ме јеси
и вером, Слове, засадио јеси,
појем ти безмерну милост.

Множину сагрешења исповедајући,
срца и усне оскврнисмо,
дубину безакоња откривајући
и ваздух нечистотама помрачисмо,
теби, Господе, овога очиститељу, вапимо:
Твоја смо твар, помилуј нас,
због велике милости твоје.

Ко да се не диви и ко да не слави
твоје, Владико, дуготрпљење,
презирући безакоња и преступајући неправде,
прелазиш преко нечашћа
и све грехе наше обраћајући милујеш
и гнев не наводиш,
ко да искаже доброте твоје.

Ко је Бог као ти, Бог наш,
од кога небеса с анђелима ужасавају се
и земља с људима тресе се,
бездан узнемирава се
и ад испремеће се,
сва твар са страхом мења се,
ко да искаже силе твоје.

Богородичан

Ко ће успети достојно да те блажи, Богородице,
вишу од небеса и славнију од сваке твари?
Христа Бога, Цара свију и Творца, родила јеси,
те као Царица, са десне стране му предстојећи,
умоли га, Чиста,
да појце твоје од гњева свога избави
и милост им подари,
сада и у векове векова!

По завршетку агрипније читање из праксапостола, а ако имаш и Житије светога.

Заједнички канон Светоме Симеону и Светоме Сави на осам гласова

КАНОНИ ЗАЈЕДНИЧКИ НА ОСАМ ГЛАСОВА, ПРЕПОДОБНИМ И БОГОНОСНИМ ОЦИМА НАШИМ, СИМЕОНУ НОВОМЕ МИРОТОЧЦУ И СВЕТИТЕЉУ САВИ ЧУДОТВОРЦУ, УЧИТЕЉИМА СРПСКИМ. ПОХВАЛА ПРЕПОДОБНОМ СИМЕОНУ А БЛАГОДАРНА ПЕСМА СВЕТИТЕЉУ САВИ, ТВОРЕНИЈЕ ТЕОДОСИЈА ИНОКА И ПРЕЗВИТЕРА МАНАСТИРА ЗВАНОГА ХИЛАНДАР

КАНОН ЗАЈЕДНИЧКИ ПРЕПОДОБНОМ СИМЕОНУ И СВЕТИТЕЉУ САВИ

Глас први

Песма прва

Ирмос „Преукрашена божаственом славом"

Преукрашени божаственом благодаћу,
Симеон преподобношћу
и Сава првосвештенством,
све верне уче добродетељи
починући делима и усходећи виђењима,
са зборовима и похвалама
појући јединоме Богу нашему,
јер се славно прослави.

Преукрашен смиреноумљем,
инокâ мноштво, богоносни Симеоне преподобни,
сабрао јеси на весеље духовно,
показујући овим пут добродетељи
у труду и подвизима,
прославитељу твоме појући Богу нашему,
јер се славно прослави.

„Слава"

Преукрашен свештенства одеждом
сву светлу и боголепу, Саво,
цркву своју показао јеси

препуну сакупљених верника,
утврђену учењем твојим,
са вером и песмама духовним
појући јединоме Богу нашему,
јер се славно прослави.

„И сада", богородичан

Преукрашена божаственом славом
и као царица, Дево, предстојећи
са десне стране цара и Бога,
не престај молити се
да се сачува неповредно стадо сина твога
које сабраше Симеон и Сава
у име твоје, Богородице.

Песма трећа

Ирмос „Саздатељна и садржитељна"

Саздатељ и садржитељ свега
неподвижно и неразориво даде утврђење
цркви својој Христос,
Симеона преподобног и Саву светитеља,
једини свети,
прославитељ светих својих.

Саздатеља и творца свега
престолу предстојећи Бога,
оче Симеоне,
моли да утврђени будемо
неподвижни нападима вражјим,
да у тишини славимо јединога светог,
који у светима почива.

„Слава"

Саздатеља и промислитеља свију
не престај молити за стадо своје,
да сачува ово од напада противничких

и од губе јереси
и да га утврди, Саво,
у православним предањима твојим.

„И сада", богородичан

Саздатељна и садржитељна свега,
Божија мудрост и сила,
храм себи сазда од пречисте крви твоје,
те њега измоли, Богородице,
да и нас, храмове, покаже благодати својој,
да нас чашом весеља напоји
сједињеног са Духом Светим,
и на стубовима вере утврди
свете воље његове!

Песма четврта

Ирмос „Речи пророчке"

Речима светим, учењем вашим,
све научили јесте клањати се Богу творцу свих
и оваплоћеном од Деве Слову Очевом
и исповедати Духа светог с весељем
силом и божаством од прве двојице неразлучна.

Речима Спасовим повинујући се,
све што ти беше на земљи расточив,
ризницу у светлости вечној
себи сабрао јеси,
и узев крст с весељем
за њим пошао јеси, вапијући:
Сили твојој слава, човекољупче.

„Слава"

Речи твоје пророчке разиђоше се
по целој земљи у срца верних
и до краја васељене на исправљење живљења
и у Тројици сунцу праведном

полажу веру своју,
јер од почетка неба и до краја земље
све пуно је славе њене
и сваки се верник просветљава силом њеном.

„И сада", богородичан

Речи пророчке следећи,
дверима небесним и гором присеном
ваистину те, Богородице, називамо,
јер врелином греха распаљени,
ка теби притичући расхлађујемо се,
кроз тебе на врата рајска улазимо
оружјем пламеним и уз то непобедивим!

Песма пета

Ирмос „Божаствену и неизрециву"

Божаствену и неувелу
лепоту добродетељи ваших
наградом сведоче:
непресушно мира точење преподобнога
и цветна целост нераспаднута тела
онима што се у тами и сенци налазе
божаственом благодаћу
као сунце засјалог првосветитеља.

Божаствену и вечну лепоту
царства Христовог, Симеоне, гледајући,
приснотекући источник суза
изливати ниси престао,
божаственом посетом усељена у тебе
благодат Духа утешитеља
онима у тами несазнања показа те сунце.

„Слава"

Божаствену и нераздељиву моћ свете Тројице
људима својим проповедајући,
убедио јеси клањати се

ипостасном и савечном Слову беспочетног Оца
и од Оца исходећему Духу светоме,
све просветљавајућем трисијаноме сунцу.

„И сада", богородичан

Од божаствене и неизрециве доброте,
Славе Сина твога, Богородице,
да не отпаднемо,
него ме њој молбама својим удостоји,
мене који те православно исповедам
као ону која из девствене утробе оваплоћено
праведно нам изасја сунце!

Песма шеста

Ирмос „На морској пучини рођен"

Морских дубинородних змија
многоликих јереси главе разбили јесте,
што гнезде се у водама
у срцима њиховим на благочашће ненавиклих,
и плен тих змија ове отевши
Богу што грми над водом великом
жртву принели јесте.

Из мора прелести живота
што у поноре своје одвлачи,
у дубини срца, оче Симеоне,
представом тридневног погребења Владике
изишао си неповређен,
и спасен без спотицања у пустињи
жртвовао се јеси са песмом хвале Господу.

„Слава"

Море до дна наводњено учењем православним,
оче Саво, јавио се јеси,
и овим напојене спасене показао јеси овце
што за тобом иду,
моли међу њима и ми да будемо неповредни
у смирењу благочасно служећи Господу.

„И сада", богородичан

Поплаву која грешне рађа страсти,
потајне намисли наше,
обуздај, Богородице,
иконом девственог и пречистог Рођења твог,
и спасене покажи нас, и тиме неповредне,
да те песмама благодарности успојемо, Владичице!

Песма седма

Ирмос „Бестидној јарости"

Од бестидног напада и јарости
безбожних и зловерних народа,
божаственим молбама вашим нас избављајући,
јарост дакле, укротите,
и насиље победите,
богонадахнута светих
преподобна и свештена двојице,
и удостојте веселим гласом да певамо
посред храма вашега:
Препрослављени отаца наших Боже,
благословен јеси.

Бестидном лукавству бесовском
и огњу што распаљује страсти плоти наше
божаственим покровом молитава својих
укрепи нас, оче Симеоне, да се противимо,
тродела душе очистивши
срца просветљеним чувством да певамо:
Препрослављени отаца наших Боже,
благословен јеси.

„Слава"

Бестидном гордошћу на стадо твоје подигнута,
побожношћу противећи се,
чудотворством јарост укротио јеси,
а њега самог уверио јеси
богонадахнутим, Савом, језиком проповедајући

Тројице православно поштовање
у Оцу и Сину и Духу светом
нераздељивог Бога отаца наших.

„И сада", богородичан

Од бестидне клевете духова невидљивих злих
и огња мучења која очекују грешне,
молитвама својим, Дево Богородице, избави нас
који те славимо као истинску родитељку Онога
коме се клањамо и кога славимо
са Оцем и Духом, Христа Бога отаца наших!

Песма осма

Ирмос „Пламен што ороси"

Пламен страсти наших да сузама угасимо
удостојте,
од злочастивих и грешних што запаљују огањ
вечни
молите, свети, да се избавимо,
на источнику живота у обитељима вашим
да се наслађујемо певајући:
Саздатеља јединога појмо, избављени,
и преузносимо на све векове.

Пламеном разгоревши се љубави божаствене
јаросна раздраживања, преподобни Симеоне,
до краја умртвио јеси уздисајима скрушености,
анђеоликим на земљи сав се показао јеси,
а по разложењу смртном
источником се живим јавио јеси
што миро благоуханоточи,
веселећи чеда твоја
што поју прославитеља твога Господа.

„Слава"

Пламен љубави родитељске
одважно, Саво, угасио јеси,
од света и светодршца усрдно побегавши,

распаљивања младости постом пригушив
процветао си као дрво крај извора духовних,
што се водама уздржања напаја
и на време доноси плод
који весели срца оних што певају:
Господа појте и преузносите на све векове.

„И сада", богородичан

Пламен страсти што распаљује плот моју грешну
угаси Богородице, топлом помоћи својом,
и угашену светиљку срца мога
запали свемоћним својим покровом,
и бодра ме покажи да не бих због трулежи греховне
у пакао очајања сишао,
и ожививши ме кајањем поврати онога који дозива:
„Господу појимо избављени и преузносимо га на све векове!"

Песма девета

Ирмос „Побеђују се природе"

Победисте природна својства
непорочним и светим живљењем вашим,
јер у плоти живећи
за свет сте мртви постали,
и умрли живота нам вечног знамења јављате:
по смрти чудотворства,
по погребу мира источнике,
и спасавате увек, Симеоне и Саво,
штоватеље ваше.

Мењају се закони природе у теби,
оче богоносни,
јер се у смирењу младост одважила
да у висинама богосазнања поучава старост
што безлобна би као дете,
јер отац по плоти и седини мудрости

у духу кротости сину ученик био јеси,
и молитвама својим спасаваш, Симеоне,
штоватеље твоје.

„Слава"

Променише се својства ствари у теби,
Саво првосвештениче,
славу си презрео, смирење заволео,
за смирење на престолу високом учитељ
и по смрти од страсти исцелитељ,
спасаваш нас и к Богу молитвама својим
свагдашње хвалитеље своје.

„И сада", богородичан

Савладанога страстима многим,
леношћу и немаром, похлепом и малодушношћу,
мене, који сам сујети служио,
гњевом и јарошћу умртвљеног,
упути, Богородице, на стазе покајања
и из будућих мука истргнувши ме,
спаси свога славитеља!

КАНОН ЗАЈЕДНИЧКИ ПРЕПОДОБНОМ СИМЕОНУ И СВЕТИТЕЉУ САВИ КОМЕ ЈЕ КРАЈЕГРАНЕСИЈЕ ОВАКО: ГОСПОДЕ, ПРОСВЕТИТЕЉУ СЛЕПИХ, ТИ МЕ ПРОСВЕТЛИ

Глас други

Песма прва

Ирмос „Дођите људи"

Ходите, верни, духовно веселећи се,
усхвалимо добре заступнике наше
што разагнаше мрак прелести
и просветлише људе своје,
које примише из руке Христа Бога,
као спаситељи.

За духовним светилником пођимо, Симеоном,
поуздана водича имајући га што вапијаше:
Приђите, чеда, послушајте мене,
страхом Господњим и љубављу прожети,
да примите опроштај сагрешења која учинисте.

„Слава"

Саву, великог архијереја,
не најамника већ истинског пастира
што душу положи за овце
и због њих многе скрби претрпе,
појући да молимо, говорећи:
И нас у огради својој неповредне сачувај
и спасене приведи пастиреначелнику Христу.

„И сада", богородичан

Помоћницу верних и наду очајних,
тебе молимо, Владичице, која си Бога родила:
разрешење нам дај од зала која су овладала
нама,
и неокривљене предај,
Сина твога и Бога,
Страшном суду Христовом!

Песма трећа

Ирмос „Учврсти нас у теби, Господе"

Утврђење цркве и бедем верника
Саву архијереја,
узор смирења иноцима
преподобног Симеона,
гласом песама духовних венчајмо
што као финикс псаламски процветаше
у дворима благодати оца небеског.

Храброг у биткама видљивим
и силног у смирењу, Симеона,
што невидљивих врагова гордост
крстном силом победи,
молимо, припадајући, речима:
Стадо своје, оче,
у миру и јединству сачувај.

„Слава"

За Христом који се нас ради понизи
усрдно крст узев, Саво, пошао јеси,
препустив свету да погребе своје мртваце,
и стога велике славе твоје
и благодати удостоји тебе,
па светитеља шаље својеплеменим људима,
царства Божијег објавитеља.

„И сада", богородичан

Под твоју снажну заштиту притичући,
од надања нашег да не отпаднемо, Богородице
Пречиста,
него да се страсти на нас устремљених
ослободимо,
јер ти спасење јеси за све славитеље твоје!

Песма четврта

Ирмос „Дошао си од Деве"

Радуј се, корене благочастиви, Симеоне,
што пусти грану доброцветну, Саву архијереја,
који плодом учења православног
наслађује срце вернога стада вашег
и подстиче узраст духовног обновљења.

Умири у јединству духовне слоге
нашу неслогу, Симеоне, оче богоносни,
са слободом предстојећи миротворцу Христу,

који нам тебе и даде вођу
што богостројно све чини
на спасење наше и обновљење.

„Слава"

Првосвештеника украшење,
вере утврђење,
добри пастиру и вођо,
Саво, оче наш,
немој пустити да на нас навале вуци
што стада не штеде,
ни да се у нас нађу неки
што дрскости творе или говоре,
да у тишини славимо Господа,
спаситеља нашег и обновитеља.

„И сада", богородичан

Вичемо к теби ноћу и дању
недолични раби твоји, Богородице,
сачувај од напада вражјих, Владичице,
обитељ коју Сава и Симеон
служитељи твоји саставише и посветише теби,
спаситељки свих и обновитељки.

Песма пета

Ирмос „Светлости даваоче"

Као добродетељи ризнице
и узор богоугодног живљења
Симеона и Саву достојно похвалимо,
јер просветлише оне што у тами леже
и спасоше заблуделе,
и ми, ка њима притичући,
од страсти наших олакшање примамо.

Милосрђа пучину, Симеона,
у којој се исушују реке прегрешења
и дубину смирења што узводи на висину небеску
у себи што стече —
достојно блажимо,
јер овим крилима окриљађен у Духу светом
узлетев починуо јеси у Христу,
молећи за нас од прегрешења избављење.

„Слава"

Арону подобна, Саву светитеља усхвалимо,
што уста постаде кроткоме оцу своjему
који безмолвијем уђе у виђење богосазнања,
што је немире људи носио и судио
и не кип телета
но живога Бога лик људима показао.

„И сада", богородичан

Једина која си призив онима у тами незнања
просветљење и Предводница са којом лутања нема,
ти ме озари омраченог
и на стазу спасења изведи,
и од мркле таме и црва неуморног,
Богородице, ослободи,
јер осим тебе, ја другу заштитницу немам!

Песма шеста

Ирмос „У бездану греховном"

Светилника великог инокâ, Симеона успојмо,
што пут у дубину смирења собом овима показа,
Саву блажимо архијереја
који из бездана греха
из буре душепогубне људе ка Богу узведе.

Љубави божаствене безданом прожет, Симеоне,
неизрецивим даровима Христове благодати
обогатив се,
и нас из пучине вражде душепогубне,
у љубави Божјој сјединивши у Христу,
узведи молитвама.

„Слава"

Као светитеља што приноси Богу жртве бескрвне
молимо те, Саво, раби твоји:
Заустави борбе наше чувствене и страсти побуне,
и спасене из понора душепогубног
Господу узведи нас молитвама својим.

„И сада", богородичан

Тужнима утеха,
на пучини захваћенима
буром страсних помисли пристаниште,
пожуривши, заштити ме,
Владичице Богородитељко,
и у луку смирења уведи молитвама својим!

Песма седма

Ирмос „Богопротивне наредбе"

Царство земаљско за противно будућем држећи,
високи пламен ревности божаствене у срце
примивши
и ово оставивши и крст узевши,
за Господом пођосте,
а Христос као послушним својим ученицима
пружи вам даре духовне,
он, благословен и препрослављен Бог отаца
наших.

Боголикост непорочно, Симеоне, сачувао јеси,
добар човек у свету, растачући и дајући,
убогима показа се,
и правда твоја што на веки пребива
посведочи се,
узевши крст и за Христом пошав,
вршећи подвиге
савршенство достигао јеси.

Чврстином благочастивога разума
боље уместо горег изабравши,
љубав родитељску, Саво, оставивши
за Христом пошао јеси,
стога те и божаствених му тајни пристава
а роду и родитељима као апостола
на престолу светитеља,
сина њихова судију и учитеља
овима показује.

„Слава"

Имајући слободу у Бога
као истински његови угодници,
од најезде непријатељске
и од међусобног рата да нас избави
и пламен душегубних страсти наших
росом духовном да угаси,
њега умолите.

„И сада", богородичан

Милостиво очишћење и непорочна молитељка
буди нама, рабима твојим, Богородице,
и од пламена жестоког страдања избави нас,
јер ти, Милостива, имаш Онога који ће тебе
да послуша,
Христа којег си родила
и који росом своје благодати све расхлађује!

Песма осма

Ирмос „Некада, пећ ужарена“

Једномислена двојице,
нераздељивој Тројици предстојећи
праштење нашим сагрешењима
и страсних дејстава умртвљење измолите
да зла одрекнувши се
и добродетељ примивши, појемо:
Благословите сва дела Господња Господа.
Плодна маслина, Симеоне,
вере правошћу показа се,
милостив, ниште милосрђем обасуо јеси,
и у време своје добар пород Господу принесе,
од света се одрече и страсти умртви,
дом благодати постав,
и из часних моштију миро благовоно точећи
веселиш душе наше

„Слава“

Изданак богосађени, тако си назван,
цвет младости, Саво, Богу посветивши
достигао јеси духовни узраст
добродетељи вршењем,
трње зла искоренивши
лозу вере засадио јеси,
и рекама учења твога напајан
рај богосазнања се распростре.

„И сада“, богородичан

Угаси жудње тела мога, Владичице,
и обуздај страсне помисли ума мога,
и душу моју, што у гробу заборава лежи,
васкрсни,
да благоугодна дела чиним вољи Сина твога и
Бога,
јер тебе за надежду имам, Богородице,
која си обновила и исправила природу рода
нашег!

Песма девета

Ирмос „Беспочетног родитеља Син“

Служитеље ваше озго гледајући,
избавите од невидљивих врагова
и од рђавих људи озлобљења,
служитељу тајни Христових, Саво светитељу,
инока украшење, Симеоне богоносни,
да од беда избавивши се
љубављу вас узвеличамо.

Вери утврђење,
црквама јединство,
царевима победа над противницима
и смирење да буде дато
богочуваном стаду вашем,
за које се потрудисте,
јер вас у невољама брзо избављење имамо
и топле молитванике Христу,
кога величамо.

Од јарости и претње љуте
и од мучења у аду
раби твоји тебе предстатеља имајући
посредника у Бога, Симеоне, оче наш,
моли да се избаве
и живота удостоје у обитељима праведних,
тамо где се и сам веселиш у Христу,
кога величамо.

„Слава“

Талант што од Бога прими
удвостручио јеси,
и дуг, све што си стекао
Господу са слободом принео јеси, говорећи:
„Ево мене и људи твојих
које уручио ми јеси“,
стога и небескога гласа удостоји се,
што уводи добре и верне рабе у радост вечну,
које и ми, оче Саво, моли да се удостојимо.

„И сада", богородичан

Онога који Херувимима на рамену седи
узела си, Дево, на пречисте руке своје,
и милосрдно их му пруживши,
материнском слободом умоли га
да нас избави из руку оних што се против нас
бore,
и да поништи признаницу о греховима
славитеља твојих!

КАНОН ИСТИМ СВЕЦИМА, ЧИЈИ ПОЧЕЦИ ОВАКО ГЛАСЕ: ДА ПОЈЕМ РАЗУМОМ И ЉУБАВЉУ ТВОЈЕ УГОДНИКЕ

Глас трећи

Песма прва

Ирмос „Диван је који славно чини чуда"

Дивне међу светима што имају слободу
теби, Боже,
грехова уништитеље
и страсти истребитеље
и раба твојих спаситеље
приводимо на молитву,
Саву и Симеона,
чијим молбама просветли душе наше
да славимо избавитеља нашег Бога.

„Слава"

Аврааму подобно, оче Симеоне,
када те Бог позва
усрдно за њим пошао јеси
земљу отачаства оставив,
и предиван у добродетељима јавио си се
и вишњи Јерусалим у наслеђе обећано примио
јеси,
моли да се и ми у њега уселимо,
тебе предстатеља имајући.

„Слава"

Принос частан и непорочан, Саво,
Богу се принео јеси,
и труд твој као мирис благоухани примив,
свештеника те постави
што приноси жртве бескрвне
и посредуј за људе спасење,
којега и нас удостој
благопријатним твојим молитвама.

„И сада", богородичан

Оружје моћно и нападима неприступачно,
тебе имајући Пречиста Дево Владичице,
ратне походе и устремљења страсти одбијамо,
и остајући неповредни, тебе славимо,
истинску родитељку Спаситеља Бога нашега!

Песма трећа

Ирмос „Неплодна душо и бездетна"

Младић крепак пред непријатељима духовним
показа се,
не волећи свет ни што у свету надоле вуче,
оче Симеоне, познао јеси исконскога
и обојица победисте лукавога,
јер изнад свега што постоји одабрасте љубав
Христову
и њега исповедисте истинитог сина Божјега.

Сазнања божаственог пун, Симеоне,
смирењем безлобљу нас ради смиренога следио
јеси,
а у гордости узнета
и у злу препредена ђавола смирио јеси,
Христа умоли
да стадо твоје од сплетки ђавола
сачувано буде неповредно.

„Слава"

Анђео живљењем, Саво, био јеси,
пророчки благодат Духа светог примивши,
апостолски људе у свету научио јеси,
у мученике се уврсти православља исповедањем,
и са зборовима свију њих веселиш се на
небесима
у радости предстојећи Богу сведржитељу.

Богородичан

За земаљске обнова и приближавање Богу,
заблуделима одвраћање, грешнима спасење,
палима уздизање, буром свладанима
пристаниште,
тебе, нашу Наду и помоћ,
са достојном пажњом блажимо, Богородице
Мати Дево!

Песма четврта

Ирмос „Даровао си нам"

Жеравице распаљена огњем грехочистититељним,
муње што просветљавају душе у тами
несазнања,
преподобна двојице и свештена,
попалите трње злоће наше
и мрак страсти растерајте,
јер вас имамо поборнике крепке
што непријатеље као гром застрашују.

Милостиње пучину у тихости дајући,
ревност распламтелу што свет одсеца
и уз љубав Божију привезује
у себи спојивши, Симеоне,
у обојему Богу угодио јеси,
којег и нама милостива сатвори
твојим молитвама.

„Слава"

Ненаситом љубављу, Саво, за Христом ходећи,
од младости устремив се у пустињу као Претеча
и у њој мноштво сабрав спасаваних
Христу привео јеси,
и опет дошав
покајање и царство Божје проповедао јеси,
крштењем људе просветљавајући,
причешћујући га јагњетом Божјим
што грехе света очишћује.

„И сада", богородичан

Ти, очишћење за грехе и исправљање живота,
Сина свога и Бога умоли, Богородице,
да нас пре краја живота нашег обдари,
да се не хвалишу они што желе погибељ нашу,
већ да се посраме од тебе, заштитнице наше,
која ће њих да одагна,
а нас, рабе твоје, надом да испуни!

Песма пета

Ирмос „На земљи невидљив јавивши се"

Имајући слободу у Бога
као верни његови угодници,
чеда ваша од напада лукавога сачувајте
покровом молитвеним штитећи,
јер к вама припадамо,
чедољубивоме вашем благосрђу надајући се
и молитвама вашим уздамо се да помоћ
примимо.

Са љубављу штоватељи твоји
од љутих да се избаве, Симеоне,
лукавству да се уклоне
а љубављу у себи прожму,
лучама благодати да се просветле

и љубави Божјој да се сједине
и царства Христовог
молитвама твојим да се удостоје.

„Слава“

Јутро светло засјао јеси, Саво,
онима у тами несазнања,
да јутримо к Богу у гласу радовања и
исповедања
удостоји нас с љубављу песмама духовним
хвалитеље ти у цркви твојој,
коју у Богу начинио јеси,
и ову, молбама твојим чуваш неповредну.

„И сада“, богородичан

Бога оваплоћеног родила нам јеси
који се човекољубиво сјединио
са природом немоћне плоти наше,
и који је силом Божијом њу оснажио,
те њега умоли да нас појасом љубави божанске
учврсти, Богоневесто,
да походе ратне победи и смирење нам дарује!

Песма шеста

Ирмос „Који си на крају векова“

Ви што сте нам ограда и покров са Богом,
да погинемо у бурама страсти
и подизању непријатеља наших и озлобитеља
не оставите нас,
већ похитајте Христа молећи
у пристаништу благе љубави своје да нас спасе
и крмилар да буде нама
који вас у помоћ зовемо.

Висоту светску и славу, Симеоне,
богатство и насладу и сјај,
као пролазно и сени подобно добро упознао
јеси,
и све за трице држећи
и за Христом пошавши,
у пољу благо у срцу своjeм
њега нашао јеси, бисера многоцена.

„Слава“

Избављење невољницима,
угњетенима заступник,
ништима хранитељ,
отац сирочади,
удовицама старатељ,
прелашћенима на пут благочашћа извођење,
свима све, Саво, био јеси
и многе Господу привео јеси.

Богородичан

Тебе коју је Давид објавио, лепоту Јаковљеву
љубљеном Богу за обиталиште, Изабраницу
његову,
тебе Девом Богоневестом верни раби твоји
именујемо,
јер Бог се из тебе вазнесе,
и на руке твоје, на свети свој престо седе,
и ваистину над народима зацари се!

Песма седма

Ирмос „Три младића у пећи“

Тројице нераздељиве благочастиве проповеднике
и истините служитеље,
двојицу свету, Симеона и Саву,
у песмама усхвалимо,

да молбама њиховим пламен страсти погасимо
и огњеног се мучења избавимо, појући:
Благословен Бог отаца наших.

Вишњу славу и светлост,
насладу и неизрециву красоту,
неувенљиву лепоту у насељима праведних
са зборовима анђелâ и саборима мученика
и свима преподобнима
достојно примивши, оче Симеоне,
с анђелима певаш:
Благословен Бог отаца наших.

„Слава"

Ума мојега омрачење и ноћ помишљења
и буру страсти и потоп греха
у светлости, Саво, с анђелима Богу предстојећи
као пречистих његових тајни веран служитељ,
зраком растерај молитава својих
и у луче праведности увек да гледамо
удостоји нас.

„И сада", богородичан

Оног којег неизрециво родила јеси, Владичице,
који је плот узео од девствене и пречисте крви
твоје,
са свештеницима и преподобнима, као Бога
умоли
да телом и умом оскврњеног ме очисти,
да слободи удостóјивши се, успојем:
„Благословен, Пречиста, плод утробе твоје!"

Песма осма

Ирмос „Пећ вавилонска"

Симеона, који се у Бога поузда,
и нада га у вери не обману,
Саву, који стадо словесно сачува

и награду од Христа прими,
и једног као извршитеља и учитеља
великим наречена у царству небеском,
а другог као наследника овога
сиромаштвом духа достојно штујући,
хвалимо на све векове.

Горе Атонске телом усељеник, Симеоне,
горама вечним умом се ближећи чисто,
душевне очи подижући к Богу
и оданде помоћ призивајући,
од Бога који и примив у добродетељи улажење
твоје
сачува из тела излажење твоје
од лукавих духова неприкосновено.

„Слава"

Очима, Саво, телесним
не усхитив се земаљским красотама,
оком душевним мотрећи
на вечних блага насладу
и неизрециву лепоту Христову,
око светло као сунце
на тврди цркве од Бога се постави,
на којој православља учењем сијајући
мноштво верних синовима светлости показао јеси

„И сада", богородичан

Ти која си врата затворена и само за Бога
пролазна,
уласке спречи страстима мојим
и добродетељ да примим, учини;
да кроз тебе, избавивши се од врата пакла,
и ја уђем на она кроз која преподобни пролазе
у царство Сина твога и Бога!

Песма девета

Ирмос „На Синајској Гори“

На Атонској Гори у добродетељима просјале
свете
Симеона преподобног и Саву архијереја,
и духом на небеса узашле к Богу,
чудотворне и мироточиве мошти њихове
христоимени људи и верни цареви
као жезло крепости имају,
што чедо је племена њихова
из корена благочастивог.

Од искушења бесовских и непријатељске
најезде
тебе, оче Симеоне, заштитника имајући,
нећемо се бојати
и због тога припадајући молимо те:
Обитељ, што тебе заступника има,
сачувај неразоривом,
царевима над непријатељима победу
и мир свету измоли молитвама својим.

„Слава“

Крилима добродетељи узлетев, Саво,
на висину богосазнања,
кормило цркве као благочастив кормилар
од Бога примио јеси,
са једром крста
тишином Духа пресветог ову водећи
у пристаништу је безбедно спасао јеси,
која успомену твоју штује
непрестано Христа величајући.

„И сада“, богородичан

Вечни извор вода животворних,
тебе, која си пучину човекољубља родила,
Христа Бога нашег,

прилежно молимо, Владичице, и њега
са преподобнима и свештеницима
не престај за нас молећи,
из бура страсти да нас истргне
и непропадљивост источи душама
које тебе, Богородицу, побожно величају!

КАНОН ИСТИМА, ЧИЈЕ ЈЕ КРАЈЕГРАНЕСИЈЕ ОВАКО:
МИРОТОЧЦА СИМЕОНА И САВУ СВЕТИТЕЉА

Глас четврти

Песма прва

Ирмос „Црвеног мора пучину“

Мира благодатне пучине
из сухих костију точитеља Симеона,
и реку негда учења благочастивог
цркви даде Господ Саву архијереја,
што крстовито у пустињу за њим пођоше
и прелест ђаволу помоћу њих истребио јесте.

Источнике мира целебног из часне гробнице
са вером прилазницима Симеон излива,
јер источник милости још у свету показа се,
и крст узевши преподобним рукама
силу добродетељи у пустињи умножио јесте.

„Слава“

Росе благодати пун, Саво, Духа утешитеља
као река што у духовном рају извире
лице црквено богословља учењем напојио јеси
и у срца верних дрво живота од Господа
благочастиво укоренио се јеси.

„И сада“, богородичан

Облак светлости јеси, Богоневесто,
што њиме преподобни осењивани
море светско лако пресекоше

и неовлажено прелазе
прогонитељима неухватљиви,
у пустињи страсти чудотворе,
маном Христом наслађујући се,
кога нам нестворено даждила јеси.

Песма трећа

Ирмос „Радује се теби црква"

Зној труда преподобног Симеона
као мирис благоухани примивши Господ,
мира целебна источник
часне му мошти јавља,
и тврди стуб цркви даде Саву учитеља
и преко њих спасавано стадо људи
благочастивих
њих има крепост и утврђење.

Очиститељне од страсти и бесима противне
у плоти, Симеоне, добродетељи стекао јеси:
сузе и уздахе,
смиреноумље и безлобност,
стога и по блаженом твоме уснућу
духове лукаве прогониш
и миропомазањем недуге исцељујући
просветљаваш душе наше.

„Слава"

Чистотом душе и неоскврњеним телом
ризницом посталог благодати пресветог Духа,
Саву,
цркви својој Христос као деви чистој
девственика чувара постави,
коју сачувавши нетакнуту
и као царицу добродетељима украсив,
лику њеноме молити се
благочастивим људима наредио јеси.

„И сада", богородичан

Царицу преукрашену
што с десна предстоји у цара и Бога
тебе, Дево, руководитељку
Сава и Симеон имајући,
царство земаљско оставивши сину твоме
свих цару Христу,
за тобом приступише,
са њима као мати умоли њега
да у плоти нашој зацарене грехе умртви.

Песма четврта

Ирмос „Видевши те узнесена"

Анђеле земне и небеске људе
Саву и Симеона,
овог што по одласку на небеса духом
из часних моштију миро излива,
а оног што још у телу
међу нама чудотворства показа,
њих што у вишњима Богу предстоје
и на земљи хитре помоћнике
достојно усхвалимо.

Желећи вишњега царства удостојити се
нижње владичаство, Симеоне, оставио јеси,
крст узев, за Владиком Христом пође,
и реч његову испунио јеси што рече:
„Последњи биће први"
и дужан теби повиновати се,
као младенац безлобив повинујући се.

„Слава"

Јелен, жудећи за Христом источником живота,
нелажно, Саво, показао се јеси,
и као јеленолика ловина
прескочив замке препреденог ловца,
у мрежи пресветог Духа
ловина благопријатна Богу нађе се.

„И сада", богородичан

Светиња Вишњег, и свето обиталиште,
јавила си се, Богородице;
он у њој телесно населивши се
храмове духовне и мноштво светих дела испуни,
те њега умоли да и нас,
који те молбеним гласима прослављамо,
храмове покаже благодати његове!

Песма пета

Ирмос „Ти си ми Господе светлост"

Исуса човекољупца
светлости што у свет дође
светлошћу, свети, од њега просветљени,
Симеон и Сава,
из мрака несазнања у светлост богосазнања
људе уведоше,
вером их очишћавајући.

Уљем милостиње главу помазујући вере твоје,
а лице, опет, сузама умивајући,
оцу на небесима јављајући
у тајности дела твоја,
и мироосвештење производи
из часних моштију твојих,
награду твоју, Симеоне,
јасно свима показујући,
царство небеско.

„Слава"

Онај коме у вишњима с трепетом
чинови предстоје бесплотних,
чисти да му будеш служитељ,
Саво, удостоји те,
јер као жеравицу Исаија

и ти страшних тајни његових поруку примив
и њима усне очистив
срца просветлио јеси
са вером примаћеља њихових.

„И сада", богородичан

Огњем спаљивана и несагорива купина
преобразила је невино девство твоје, Богородице,
јер ти у утробу Божији огањ примивши
неопаљена сачува се,
а љубави његове огањ, у срце моје, слуге твога,
нека се убаци и разгори,
молитвама твојим, помози!

Песма шеста

Ирмос „Принећу ти жртву"

На тврдом камену вером
Симеон и Сава добродетељи своје наздаше,
а камен је и утврђење цркве Христос
који у пустињи негда људима воду источи
и који овог пастира цркви постави,
а из онога сухих костију источнике мира излива.

Гладан и жедан правде Божије, Симеоне,
гладне хранећи и наге одевајући
под кров душе своје благодат Светог Духа
уневши,
успокојио јеси,
и у безмолвија свезалишту
у срцу своме посећујући обожавано име Владике
Христа,
божаствене посете од њега удостоји се.

„Слава"

Искусан по свему
у добродетељима, Саво, показа се
преподобан,
безлобан,
праведан,
несреброљубив,
милостив
и дарежљив,
стога се и праведно светитељем нарече,
јер могаде да тугујеш због незналника
и грешницима очишћење да измолиш.

„И сада", богородичан

Светилиште духовно пресветло
које је пламен, Христа Бога, примило
и просветлило оне у тами незнања,
кадионицу златну Божијег жара,
тебе молимо пресвета Владичице,
злосмрадне страсти од мене одагнај
и омрачену душу моју
молитвама твојим светлошћу озари!

Песма седма

Ирмос „У пећи, Авраамови"

Анђелски на земљи живљење проживевши,
апостолски људе у свету
у благочашћу утврдили јесте,
и с мученицима и преподобнима
блаженство на небесима примајући
нама са вером и љубављу служитељима спомена вашег
сагрешења проштење измолите.

У рају уздржања,
смирењем, Симеоне, процветао јеси,

и у њему мноштво инока
добродетељима многоликим многоплоднима показао јеси,
који од часне ти гробнице
као на источнику бесмрћа миром освештавани
благовоње Христу принесоше се.

„Слава"

Учитељ на престолу високом
као апостол христоименим људима,
Саво, показа се,
на висину пре тога узашав добродетељи
и њих учењем твојим
стазом благочашћа упутивши,
од заблуде прелести избавио јеси.

„И сада", богородичан

Стазу спасења и привођење Богу
чисту матер Божју тебе имају свети,
светско све омрзнувши
часну лепоту заволеше, Христа,
сина твојега и Бога,
чије благодати и мене оскврњена,
очистивши молитвама својим, удостој.

Песма осма

Ирмос „Руке раширивши, Данило"

У свету светле и у добродетељи велике
милостињом свих цару Богу усиновљене,
што богатством пролазним вечно су купили,
смирењем височу небеску обрели,
Симеона и Саву усхвалимо.

Језеро милости у свету потребницима бивши, Симеоне,

дубину смерности примивши,
у пустињи сузе проливајући поживео јеси,
престављен од пропадљивога к Богу
миро освештења изливајући
са вером прилазницима недуге одгониш
и спомена твога хвалитељима,
веселиш душе наше.

„Слава"

Трудбенике поста у Гори Атонској
са топлом вером обилазећи, Саво,
достојно утешио јеси,
и њихове молитве
са твојим добродетељима спрегнуте,
росе благодати пуна
посетом Светог Духа показаше те,
и стога те Христос епископа људима својим
као достојна поставља.

„И сада", богородичан

Испуњење Закона и прореченог —
кроз врата затворена, из тебе Дево,
како и Језекиљ прорече,
Христос у свет изиђе,
и пред Богом даде вернима
хлеб да поједу — пресвето тело његово,
и Војвода поставши
мноштво је светитеља са собом Богу и Оцу
привео.

Песма девета

Ирмос „Камен који није руком сечен"

Тело на земљи остави Симеон
што миром благовоним благодат Божју
прославља,

и духом Сава на небеса узашав
остатке благочастивог предања
цркву чува неразоривом,
и обојица благопријатним молитвама
неповредно чувају стадо своје.

Језиком исповедајући истину
и срцем верујући праведно,
делима заповести вери помажући,
Богу угодио јеси,
и стога живот вечни
у царству небеском наследи,
и сведока верна, Симеоне,
моштију твојих мира источник неисцрпан.

„Слава"

Људима посредујући очишћење,
светитељ од Бога, Саво, постави се,
љубављу Христовом рањен,
престо напустив,
места света достиже
благочасно смотрењу његову клањајући се,
и из живота изашав у земљи туђој
чедима твојим даровање свето
непропадљиво тело твоје опет се дарова.

„И сада", богородичан

Као добру, као невину и блиску Богу,
као красну и од све твари светију,
коју заволе и избра обиталиште себи,
Деву пречисту и матер нелажну,
што Бога у плоти роди преподобни исповедише
и теби, Богородице, у чистоти послужише
у гласу хваљења величајући.

КАНОН ИСТИМА, ЧИЈИ ПОЧЕЦИ ОВАКО ГЛАСЕ:
У НАПАСТИМА БРЗО ИЗБАВЉЕЊЕ

Глас пети

Песма прва

Ирмос „Спаситеља Бога"

Спаситеља Бога
што верним људима непостидне заступнике
Симеона и Саву даде,
и преко њих прелест ђаволју
и нападача насиље побеђује,
њега јединог успојмо,
јер се прослави.

Уздањем и вером чврстом
и љубављу истинском
са Богом, Симеоне, сједињен,
њему угодио јеси,
коме и мноштво инока
за собом привео јеси,
што њега јединога певају.

„Слава"

Штитом речи твојих цркву Божју
нерањену стрелама нечастивих уста,
Саво, сачувао јеси,
и ову благочастивих у вери пуном показа
доброделањем Богу угодникâ
што њега јединога славе.

„И сада", богородичан

Исцељење болести, Чиста,
умртвљеност страсти и живота уздизање
да примимо молитвама твојим,
и кроз тебе будућих добара
са праведнима да се удостојимо!
Тебе, Дево, Матер Божију, побожно прослављам!

Песма трећа

Ирмос „Снагом Крста твога"

Молитванике за нас
твоје угоднике, Христе,
Симеона и Саву приводимо,
чијим посредовањем наша срца и мисли
у страху твоме утврди,
да љубављу међу собом сјединивши се
славимо тебе, од Оца и Духа нераздељива.

Жудећи за царством небеским,
земаљска блага оставио јеси,
жалац јарости сузама скрушености притупив,
мач духом изоштрен што страсти коље јавио
си се,
живот бестрасан у пропадљивом телу имао јеси
и у непропадљив, радујући се, Симеоне,
преставио си се.

„Слава"

Језик твој богословним,
душу очишћеном,
ум разборитим,
тело бестрасним,
усељена у тебе благодат пресветога Духа показа,
стога и по заслузи
на висоту светитељства узашав
напасао јеси стадо Христово, Саво,
на ливади благочашћа.

„И сада", богородичан

Ноћу и дању, чувај мене, слугу твога,
Владичице,
неповредива од валова страсти и напада
вражијих,

и ум мој расточен намислима штетним сабери,
у чистоти мисли оснажи
да тебе славим, Пречисту Деву,
Матер Бога нашег!

Песма четврта

Ирмос „Чух глас"

Непреласне учитеље и крмиларе живота нашег
што двери благочашћа отворише нама
и његовим стазама спасења добро нас водише,
силу и крепост вернима
Симеона и Саву с љубављу усхвалимо.

Ако се и престави од временог к вечном
Симеон,
и часно се тело његово у гроб положи,
он духом у помоћ нама хитро притичући
побеђује пукове противникâ,
из часне гробнице миро богато изливајући
облагоухава чувства душе и тела нашег.

„Слава"

Пастир словесног стада
Божијом благодаћу постави се,
и ово од вукова душепогубних
неповредно сачувао јеси за оно што долази
на пашњацима праве вере хранећи,
расточене скупљајући и у стадо враћајући,
и тако пастиреначелнику Христу,
Саво, угодио јеси.

„И сада", богородичан

Истинској родитељки Јагњета и Пастира
ми, раби твоји, притичући,
молимо Дево чиста: од сваког лукавства
разбојника мислених

сачувај нас под кровом својим,
и на Судишту Сина твога и Бога
десним ме овцама прикључи,
од леве нас избављајући, од јараца стране!

Песма пета

Ирмос „Јутрећи, вапијем ти"

Симеона, правило и узор инокâ,
смирење многима у знању,
Саву, стуб непомични и утврђење цркве,
приђите духовно празнујући
похвалним песмама успојмо
као топле заступнике
са вером призиватеља њихових.

Тиха послушника невољних што с вером зову
и ревнитеља огњенадахнута
противницима на истребљење,
тебе знајући молимо прилежно:
Од трулотворних страсти и сваког страдања
неповредна сачувај чеда своја
што тебе у помоћ, Симеоне оче, призивају.

„Слава"

Едема духовног дрво,
благочашћем засађено,
трудом окопавано и уздржањем напајано,
Саво, јавио си се,
красним цветовима богословља цркве
процветавши
плодовима бесмртности душе верних нахранио
јеси.

„И сада", богородичан

Пресветлу палату Христову, небо оживљено,
обиталиште пространо, утврђење преславнога
гласа,
вернима поуздано склониште, и помоћ пуну
наде,
тебе Богородице, знајући и теби притичући
од сваке се муке спасавамо!

Песма шеста

Ирмос „Повреди ме бездан"

Спасење изгубљенима у вреви живљења
Симеон и Сава, призвани само, јављају се,
тихо пристаниште и сарадници
бодрости и безмолвија иноцима,
и свима на помоћ готови
све од беде избављају.

Ралицом крста земљу срца свога
добро обрадио јеси,
бразде душевне сузама скрушености напајајући
коровне помисли из корена истргао јеси
и добродетељи клас сачувавши
у житнице небеског делатеља, Христа,
Симеоне, пшеница сабрао си се.

„Слава"

Обновљење државе,
царева венчање,
смиритељ несложних,
сузбијач беснила противничког,
цркве утврђење,
одгонитељ јереси,
сирочади отац,
удовицама заступник
и ништима хранитељ
од Бога, Саво,
верноме стаду твоме дарова се.

„И сада", богородичан

Сасуде златни, који си у себе сместио
небесну ману, Христа,
— насладу света,
на Крсном дрвету, из ребара божаствених
источено очишћење горчине,
коју је човек кушањем дрвета примио —
заиста те као Пречисту Деву именујем!

Песма седма

Ирмос „Они који у пећи ужареној"

Духовне светилнике што душе у тами несазнања
из прелести на стазу истине изводе
и благочашћем ове просветљавају,
Симеона и Саву достојно славословећи хвалимо
да молитвама њиховим од Бога помоћ примимо.

Природу мужаствено у добродетељи победивши
са пута широког коначно уклонивши се
и стазом узаном кроз врата тесна
у подвизима непоколебљиво ходећи,
у ширину вечног живота
и у весеље рајско, Симеоне,
радујући се ушао јеси.

„Слава"

Из уста капљући сладост божаствених речи,
руке пружајући дарежљиво потребницима,
на суду праведном од свију, Саво, достојно
сведочанства удостоји се:
Такав нам треба првосветитељ,
преподобан, безлобан,
од грешникâ по делима далек.

„И сада", богородичан

Градитеља свега родивши, Владичице Пречиста,
који се земаљскима из добросрђа приклључио
и преподобне са анђелским зборовима сјединио,
са светитељима који су по вери људи
Спасиоца,
умоли га Дево, да нам разрешење грехова
дарује!

Песма осма

Ирмос „Онај који је по Оцу превечан"

Благочастиви корен
што испусти гранчицу слаткоплодну
Симеон преподобни,
изданак корена православног
благочашћем процвали,
Сава блажени,
обојица заједно и сваки по имену
да похваљени буду песмама,
што у добродетељи живљење проживеше
и вером људе просветлише.

Анђеоликом седином Симеон светлећи
унутрашње просветљење срца и споља
показујући,
поглаварство светско усрдно оставив
као овца за пастирем за Христом пође
и као младенац безлобив себе смиривши
великим у царству небеском
по нелажној речи Христовој нарече се.

„Слава"

У срцу, Саво, љубав Христову примивши,
као јелен на источнике за њиме потрча
прогоњен од ловаца што те за ловину своју
држаху,

по Божјем промислу њих си прехитрио
и безделне отпустио јеси ономе што их посла,
божаствене ревности стрелом у срце устрељен.

„И сада", богородичан

Зрацима пресветлим твојим, Свенепорочна,
обасјај душу моју омрачену,
и ум мој од помисли штетних очисти,
и лењошћу и немаром савладаног
ка врлинама уздигни
да Сину твоме и Богу угодна дела чиним,
удостој ме!

Песма девета

Ирмос „Запевај, Исаије, Дева имаше"

Једнога Бога трисаставног
и Тројицу у једном божаству славећи,
на земљи благочасно поживевши
и преставивши се на небеса,
њему са слободом у слави предстојите
и њему, оци, непрестано молите се
стадо ваше од сваког зла
неповредно да сачува.

Не спречи те богатство
ни слава света не задржа те,
већ оно Богу рукама ништих мудро позајмивши,
за ову дародавца добра прославивши,
и јарам лаки, крст Христов узевши
у бестрашћа пристаниште стиже,
богатство вечно и славу с анђелима,
Симеоне, примио јеси.

„Слава"

Избављење брзо у напастима
тебе знајући, Саво богоблажени,
призивајући у помоћ, са вером вапијем ти:

Од скрби, смрти духовне,
твојим молитвама избави ме
и у бризи о покајању утврди,
у спасењу, оче,
и нераскајаном помажеш мени.

„И сада", богородичан

Природу анђеоску чистотом превазишавши, Дево,
природом Онога којег сва твар не може
примити,
а ти си га у утробу сместила,
обновитеља кроз тебе
природе пропадљиве, Владичице,
њега умоли
да од страсти природи приближених
избави нас
који те као истинску Мајку Божију
и по природи Деву величамо!

КАНОН ИСТИМА, ЧИЈЕ ЈЕ КРАЈЕГРАНЕСИЈЕ ОВАКО:
ПРИЗИВАТЕЉА ИМ С ВЕРОМ И ЉУБАВЉУ СРЦА

Глас шести

Песма прва

Ирмос „Помоћник и заштитник"

Помоћник и старатељ људи у спасењу
што добром приликом и стварима помаже,
то је Бог мој,
прославитељ светих у сваком роду и роду,
Бог који оце наше изабра, Симеона и Саву,
и узнесе их.

Не од дрвета непослушности високоумљем,
већ од дрвета живота, Христа, окусив

и за Христом пошав Симеон,
роду свом плодове добродетељи измолио јесте
што трње сваког зла искорењују.

„Слава"

Из корена православна
изданак благочашћа, Саво, процветао јеси,
страсти најпре пошћењем ослабив,
дрво живота у срцу људи својих засадив
веру непорочну,
и као рај красни цркву своју показао јеси.

„И сада", богородичан

Змију лукаву, Дево, преподобни посрамише,
јер нису послушали њу
што од непослушности равнобожност обећаваше,
но Христа, сина твог и Бога иго на себе узевши
кротости и смирењу научише се
и душама својим нађоше покој.

Песма трећа

Ирмос „Утврди ме, Господе, на камену"

Имајући чедољубно благосрђе за нас,
непрестано Христу молите се,
у свету да сачува нас
у огради вашој сабрана чеда ваша
од насртаја духовних разбојника
и да нас утврди на неподвижном камену
заповести његових.

У биткама видљивим
непријатељима страшан био јеси, Симеоне,
у борилиште пошћења ушав
бесе коначно низложио јеси,
и стога те, оче, молимо
од обојих нас нападнуте непобеђене
твојим ка Христу молитвама сатвори.

„Слава"

Авељ непорочну жртву Богу приносећи
као праведан посведочи се,
Сава себе приневши Богу на дар,
посвети се,
и као онај крвљу
и овај знојем труда свога земљу окропив,
и бескрвне жртве приносећи
земљу својеплемених људи
од прелести очистио јесте.

„И сада", богородичан

Из крила свога, младо Дете, Творца све твари,
родила јеси, Девојчице,
који је у преступљењима свет остарели обновио
и пропадљиву природу људску на небо уздигао;
њега умоли, Пречиста Владичице,
да ме прегрешењима умртвљеног
из гроба равнодушности уздигне.

Песма четврта

Ирмос „Чуо је пророк долазак"

Милосрђем, прво, према ништима,
а онда у монашком живљењу смирењем
заповести Христове изврши,
Симеон блаженство наследи,
родитеље, по јеванђељу, Сава оставив
чедо Божје постаде,
од кога и пастир верним људима посла се.

Потрошљиво богатство непоштедно сејао јеси
на помоћ потребницима,
и од старости увенулу плот постом исушив
богатство небеско по благослову
од Бога, Симеоне, примаш,
из сухих костију миро исцељења точећи
веселиш душе наше.

„Слава"

Молитве чедо својих родитеља, Саво,
као Самуил Богу посвећен си
и у Гори Светој уздржањем васпитан
уз људе преподобне,
као Самуил Израиљу
ти свему роду свом судија и свештеник
и помазатељ царевима од Бога постави се.

„И сада", богородичан

Изван сваке пропадљивости,
чистотом сачувавши се, Дево,
трулежи истребитеља и сејача чистоте бесемено си родила;
ти умртви кварљиве страсти тела мога
и нечисте намисли ума мога одагнавши,
од сваке ме љаге очисти!

Песма пета

Ирмос „Од ноћи јутрећи"

Једрилом лаким крста
Духом светим вођени, Симеон и Сава
мора духовног пучину препловивши,
у безмолвија пристаниште
у Гору Атонску уселивши се,
у којој у добродетељима поживевши,
многима пут спасења посташе
те их од буре греховне спасоше.

Христове заповести да делом испуни
Симеон се потруди,
и његову пречисту матер имајући
помоћницу и сарадницу,
храмове преукрашене у име њено подигав
иноцима обиталиште сатвори,
безмолвијем и кротошћу
дух страха Божјег у срце примив,
обитељ поста свете Тројице.

„Слава"

Међу посницима главар,
велик у добродетељима,
иноцима вођ и правило
и живљења утврђење,
међу светитељима врховни
и учитељ изврсни, Саво,
у роду своме поста,
и стога те молимо:
Благонаклон буди нама
са вером призивატељима твојим
и од беда избави нас.

„И сада", богородичан

Од недара не одвојивши се беспочетног
родитеља
телом је младенац као на колесници
херувимској
на пречистим рукама твојим, Богородице,
људима обличјем човек
а по духовном сазнању Бог,
кога умом неодступно гледајући преподобни
серафимским чиновима прибројише се.

Песма шеста

Ирмос „Завапих свим срцем"

Руно што прима росу духовну
безмолвно срце твоје поста,
што показиваше теби победу
над непријатељима невидљивим,
преподобни оче Симеоне,
река раја духовног, Саво светитељу,
јавио се богословни језик твој,
напајајући лице цркве
и плодове благочашћа у срцима верних гајећи.

Опкољена валовима нечистих мисли
и буроковитлана немиром плотских страсти,
твојим молитвама заштити ме, оче Симеоне,
и из пучине греховне извади ме,
па ме у тихо спасаваних пристаниште управи
божаствене Христове љубави.

„Слава"

Младост своју на дар свештено,
оче Саво, Богу принео јеси,
и у добродетељима трку скончавши
царства његовог достојан поста,
и њега као човекољупца умоли
младости моје сагрешења да ми опрости
и остатак живота мојега
да њему угађам управи.

„И сада", богородичан

Пучину милосрђа имајући —
Христа, бездан човекољубља,
умоли, Богородице,
да нам опрости безбројна сагрешења наша,
да нас од опадања бесовског избави
и жестоког у паклу мучења!

Песма седма

Ирмос „Сагрешисмо и у безакоњу"

Луче пресветле што светлошћу богосазнања
нас који бејасмо некад у тами несазнања
просветлише,
живљења нашега крмиларе
што страшним јављањем пукове непријатеља
одгоне,
Симеона и Саву имајући,
од беда спасавамо се.

Младићки у старости дубокој
у подвиге пошћења уђе,
у младости пре живљења светлости
заповести Христове, Симеоне, тачно изврšивши,
у првоме угодивши Господу
венаца праведних достојан поста,
а у другоме, због смирења,
у самога Христа се обуче.

„Слава"

Бдењем и појањем и на земљи лежањем
пошћењем и пламеном за поснике љубављу
и благопокорном службом, Саво,
у пустињи поживев,
и бодра у молитвама пастира
Христос те постави цркви својој
и ову у благочашћу целу сачувао јеси.

„И сада", богородичан

Са очима пуним сујетних погледа,
и ушима заглушеним небригом за речи Божије
и умом који је заборавом замрачен,
у хладном гробу лежим,
и вапијем теби, Богородице, благој мојој Нади:
Васкрсни ме, упутивши на стазе кајања!

Песма осма

Ирмос „Онај којег небески војници"

Са вером призивање твоје,
преподобни оче Симеоне,
што љубављу срца припадамо к теби,
Саво светитељу,
благопријатним ка Христу вашим молитвама
од непријатеља видљивих и невидљивих нас избавите
и сагрешења разрешење измоливши,
милости удостојте.

Из дубине срца уздисање
и топлих суза источнике,
у скрушености дух
и мисао смирењем Богу приносећи,
благодатне утехе светим Духом,
Симеоне, удостоји се,
пространство рајско и весеље
наследио јеси вечно.

„Слава"

Момцима и девојкама целомудрија учитељ,
старима и болнима саветник и храбрости виновник,
ништима добротвор,
тужнима утеха
и заблуделима, Саво светитељу,
исправљење на истину био си.

„И сада", богородичан

Слава си праведним, подршка преподобним,
светитељима похвала и сведочанство наученог,
Богородице Пречиста,
те с њима Христа, Сина твога и Бога, умоли,
да ми опроштај дарује за дела моја срамна,
и са десне стране преподобнима да предстојим
нека ми не ускрати!

Песма девета

Ирмос „Бесеменог зачећа"

Рајско дрвеће,
цвеће благоухано
и светле облаке
што дажд небески православног учења
даждише у срца верних,
и класје благочашћа узникоше,

што душе бесмрћа плодом нахранише,
Симеона и Саву,
као учитеље и светилнике наше
песмама величамо.

Давидову кротост имајући,
од сродника завишћу прогоњен,
Гедеоново уздање стекавши,
са мало њих хиљаде победио јеси,
Јеремијину плачевном живљењу, Симеоне,
подобећи се,
срце своје небески Јерусалим сатворио јеси
светога Духа усељењем.

„Слава"

Целомудрије и чистоту нетакнутим, Саво
сачувавши,
црква светоме Духу угодна показа се
и као цркве Христове светитељ
многочедном је благочастивима показао јеси,
царевима помазатељ и владајућима доброред
и свима све бивши многе Господу приведе.

„И сада", богородичан

Бесеменим зачећем Цара анђела
и телесним рађањем онога који нови Адам
постаде
праматеринско спотицање кроз тебе је
исправљено —
анђели и људи сједињени;
тебе као величину Божију
што моћна дела ствара
цео људски род заједнички блажи!

КАНОН ИСТИМА, ЧИЈИ ПОЧЕЦИ ОВАКО ГЛАСЕ:
МИЛОСТ ДАЈУЋИ И ОД СКРБИ ИЗБАВЉАЈУ

Глас седми

Песма прва

Ирмос „На миг твој у земаљски"

Мигом твојим,
земаљског живљења доброчинством
узор добродетељи чедима својим
Симеон поста, Господе,
и отуд божаственом жудњом
Сава испунивши се
стазом спасења без спотицања
крст поневши пође,
певајући ти песму благодарности.

Из метежа светског Симеон
као из египатског робовања изишав, Господе,
и кренувши на кратки поход у обећану земљу
у пустињи насели се
да жртву благодарности приноси теби, свих
Богу.

„Слава"

Љубави светске наслађење
као Мојсије насладу љубави египатске
Сава ни за што држећи,
изабра са посницима страдалничко живљење у
пустињи,
и отуда вођа људима од Бога шаље се,
које из мора прелести жазлом крстним изведе.

„И сада", богородичан

Они који тебе благочасно исповедају, Дево
Богородице,

као облак светлости и купину неопаљиву,
тобом су заштићени и од непријатеља склоњени:
и море страсти безбедно прелазећи,
маном будности наслађујући се
ка умном боговиђењу узлазе!

Песма трећа

Ирмос „У почетку небеса"

Спасења нашег человође поставши
што нас испрва свесилном речју Божјом утврдисте
да на темељу вере добродетељи назидамо,
на неподвижном камену исповедања Христова,
Симеоне и Саво,
да утврђени будемо молите се.

Пропадљиво живљење презревши Симеон
са сребром и златом из њега излази
и пријатеље овиме стиче, вечних обитељи житеље,
настани се у пустињи чекајући Бога спаситеља,
чије и благодати духовне утехе
у смирењу своме удостоји се.

„Слава"

Послушност стекавши према оцима духовним,
чедом свештеним послушања достојно Сава назва се,
синовима многим отац
светим Духом на спасење их приводећи,
и свештеником великим његове благодати
у дому Божјем назва се.

„И сада", богородичан

Основање вере и утврђење
тебе имајући, Богородице,
Симеон и Сава часну обитељ

оних што крстовито за Христом, сином твојим,
у пристаниште спасења иду
и теби у чистоти што служе —
у име твоје саставише,
теби посветивши ову, нади свих људи,
да је сачуваш свагда неразоривом.

Песма четврта

Ирмос „Очева недра не напустивши"

Дивног у мужаству Симеона,
најсјајнијег у чудесима Саву родитељевог,
што смирењем све задивише
и љубављу с Богом сјединише се,
што су нам учитељи спасења били
и вере утврђење,
приђите, да с вером и љубављу
у песмама усхвалимо.

Авраам, познат Богу и од Бога позван,
да страну земљу наследи, пође за њим
а Симеон на земљи својој
с вером и правдом Богу поживев
и ову напустив,
испоснички крст Христов узе
и за њим пошав
царство небеско у наслеђе прими.

„Слава"

Вером очевом
на жртву Исаак Богу је принесен,
љубав очеву
божаственом жудњом распаљен Сава победи
и словесну свеспаљеницу у труду пошћења
сам себе Богу принесе,
отац и патријарх избраном семену
по обећању Духа поста.

„И сада", богородичан

Пошто си Цара анђела и творца све твари
родила, Дево,
за апостоле си похвала, за мученике награда,
за пророке испуњење, за архијереје част,
за праведне си слава, нада спаса и Богу
усвојење!

Песма пета

Ирмос „Ноћ што не светли"

За младићем Јосифом што Египтом царева,
обузет глађу старац Јаков пође,
за младићем Савом што се ради Христа
у лик смирења одену у пустињи,
богатство обилно оставивши
старац Симеон пође,
у којој божаствено сазнање усавршивши
благодаћу духовним чедима умножише се.

Милосрђе као Јов према ништима стекавши,
Симеон праведних похвале од Бога удостоји се,
у безмолвију и у сузама трпљење показав,
не богатство пропадљиво двоструко примив
но Духа утешитеља благодат бескрајну,
и анђелским зборовима приброја се.

„Слава"

Јерихонске зидине свештеник Божји Сава разара
окореле у људима обичаје греховне,
затрубив око срца њихова јеванђелски глас
покајања,
и ћивот свештени носећи, очеве часне мошти,
што мира потоке као јорданске изливају
људима који с вером примају победу над
непријатељима.

„И сада", богородичан

Из таме равнодушности, немара и лењости,
будношћу ме изведи, Владичице, ка светлости
покајања,
и не остави ме испред двери
да неутешно призивам: Господе, Господе,
него га умоли да ми их отвори пре краја
живота мога!

Песма шеста

Ирмос „На валима неспокојства"

Савладатеље страсти и бесова победитеље
што се понизише Христа ради
и у добродетељима обогатише се,
што сиротовање телесно драговољно изабраше
и богатство духовно обилно примише,
Симеона и Саву штујући
рапски мољења овима принесимо.

Како да добродетељи твоје усхвалимо достојно
недоумећи,
љубављу охрабрени, тебе, оче, молимо
твојим молитвама, преподобни Симеоне,
у Христа Бога да милост нађемо надајући се
и сагрешења очишћење да примимо.

„Слава"

Од смрти безвремене и напрасне
од бесовског због пада нашег хвалисања
и од сваког озлобљења
и од насртаја злих људи, Саво светитељу,
избави нас твојим молитвама,
јер к теби припадамо
и тебе пастира имамо
од вукова душепогубних чувара нашега.

„И сада", богородичан

Кров силан и бедем чврст јеси, Богородице,
због тога ти, молећи се, узвикујем:
Лишеног добродетељи и језом страсти
савладаног,
кровом милости покривајући
и огњем који страсти уништава грејући
у луку чедности усмери ме!

Песма седма

Ирмос „Који у пећ огњену"

Рабе верне и послушне свих царa Христа
што разумедоше вољу господара својега
и што је угодно њему учинише,
талант умногостручише
и десетоградне власти удостојише се,
што у радости праведних живе
и градове наше молитвама утврђују,
Симеона и Саву у песмама штујмо.

Блажен јеси, Симеоне,
јер се чврсто са тобом здружило
као плодна лоза
сећање на смрт у пошћењу твоме,
сенком својом добродетељи твоје покривајући
уздаси као сладост
укоренише се око срца твојега,
човек који се боји Господа
благослова се од њега удостоји.

„Слава"

Из корена праведног
изданак чистоте, Саво, био јеси,
плодове приносећи
што расадитеља и господара веселе,
којима у духу хранећи се

вере правошћу добродетељи плодове показаше,
јело што погибељ твори презревши
занавек одгурнуше.

„И сада", богородичан

Цвет чистоте који нам је из корена Јевсејева
изникао,
Дево, плод бесмртности израсла нам јеси,
Христа, Цара и Господа,
њега окусивши преподобни, умом се неба
дохватише,
и светитељи, јеванђелским речима напојивши
срца људи,
рај красан — цркву показаше.

Песма осма

Ирмос „Огњем неопаљена на Синају"

Заборављајући оно што је позади
и за оним што је пред вама пружајући се,
не помињући племства
смирењем себе обучавајући,
Сава Симеону палица старости
Симеон Сави шлем спасења поста,
на једно гледајући
како да путем добродетељи ходе,
и пламене стреле лукавога угасише.

Блаженство земље кротких житеља
познавши, Симеон,
сиромаштво духа у плачу примив,
гладан и жедан правде био је,
милостив и срце очистив
богогледања удостоји се,
и овиме ученике своје
на висоту богосазнања узвео јесте.

„Слава"

Апостолског престола наследник бивши,
одликама њиховим, Саво, подобећи се,
достојно цркви Божијој поживе,
старе тешећи,
младе чистоти и целомудрију учећи,
сирочад милујући и удовице заступајући,
себе у чистоти сачувао јеси,
богатима претећи
да не високомудрују повинуо их јеси.

„И сада", богородичан

Пророцима нареченог и апостолима
проповеданог,
у плоти, Дево неизрециво родила јеси,
онога који мученике у страдањима окрепљује,
архијереје учењима њиховим прославља,
преподобне са анђелским чиновима сједињује,
са њима, Богородице, умоли га
да нам опроштај грехова дарује!

Песма девета

Ирмос „Ти која си непропадљивост потврдила"

Љубав по крви, Саво, раскинувши
оца у свету оставио јеси,
љубављу духовном распаљен, Симеоне,
за сином у пустињу пошао јеси,
и у њој никад не посрнувши
у Христу састали сте се,
и њиме вођени у добродетељи успели јесте,
у којој и нас молитвама вашим утврдите.

Велика пропаст бесима показа се, Симеоне,
јер богатством свету роб ниси постао,
већ ово корисним устројив
крст узевши за Христом пође,

а тело од старости изнемогло
постом да изнуриш постара се,
и у смирењу све замке њихове
неповредно прешао јеси.

„Слава"

Момци, у боју с врагом укрепитеља,
старци, разума управитеља,
удовице и деве, целомудрија учитеља,
ништи, добротвора,
тужни, утеху,
приђите да Саву
доброг пастира и учитеља
што свима све је био
песмама узвеличамо.

„И сада", богородичан

За оне који су се заузимали
ти јеси пристаниште и олакшање,
а и за мене, греховима обремењеног
и валима страсти потапаног,
са свемоћном својом молитвом од њих одбрана;
и као Исус ученицима, реци ми:
не бој се, ја сам она која ће те сачувати!

КАНОН ИСТИМА, ЧИЈЕ ЈЕ КРАЈЕГРАНЕСИЈЕ ОВАКО:
ДА ПОМОГНУ С БОГОРОДИЦОМ МОЈОЈ ХУДОСТИ

Глас осми

Песма прва

Ирмос „Наоружаног фараона"

Двери спасења нам отворише
чудотворац Сава пастирским жазлом,
а крсним знаком Симеон,
пресекавши море прелести

и бесе победивши
и људе упутише да се ових клоне
и правошћу вере да ходе,
песму Господу певајући.

Антонију Великом подражавалац постаде Симеон,
у плоти немоћној у невидљиву се битку упушта
и бесовску дрскост од паучине слабијом
изобличи,
свима показа њихове мреже
како се кидају трпљењем и смирењем.

„Слава“

Преподобан, безлобан и праведан,
светскоме туђ и уздигнут изнад сваке страсти
првосвештеник Сава постави се
Божијим судом изабран,
жртве бескрвне приносећи
што нечистоту страсти очишћавају,
људима спасење измолио јесте.

„И сада“, богородичан

Милостиво, Богородице, погледај на невољу моју
када будем стао пред Судиште Сина твога и
Бога,
правдајући се за све наглости живота свога,
и не дај да будем предан слугама
који ће дугове потраживати
него ме од њих ослободи молитвама својим!

Песма трећа

Ирмос „Небеског свода градитељу“

Милостиње источник, Симеоне,
био си, преподобни,
и Христу многе из далека привуче,
у овима и браћу Христову тобом препознав

Сава са њима усрдно пође да Христа тражи,
и у њега се обојица стога нађосте
међу спасенима.

Умом вечна блага посматрајући
врёмена презрео јеси, преподобни,
и имање своје ради Господа који га даде
држећи за заједничко — добро устројио јеси
и од свега ослободив се,
крст Христов, лако иго примивши,
за Христом, оче Симеоне, радујући се
пошао јеси.

„Слава“

„Хајде за мном“,
разумом, блажени, чуо си позив Господњи,
и свет, Саво, оставио јеси
да се светски о њему брину и сахрањују
мртваце,
а ти за Христом пошав
и заповести добро научив
и људима у свету
царство Божије објавио јеси.

„И сада“, богородичан

Као духовну лествицу, Чиста
схватили су те преподобни,
те са анђелима, који су се с тобом на небо
склонили,
замоли Анђела Великога савета,
који је кроз тебе ка земаљским сишао,
да милостив буде, човекољубац!

Песма четврта

Ирмос „Ти си ми, Христе, Господ“

Ти, Симеоне, Господа свом силом заволео јеси
Бога твојега,
ти, Саво, радујући се очинска недра остави

и љубављу сиромаштво Христово прими,
стога се са зборовима преподобних и светитеља
сјединисте, узвикујући:
Сили твојој слава, човекољупче.

Ти који у светлости преподобних боравиш,
стадо твоје, Симеоне, што тебе предстатеља има,
очинским благосрђем не остави,
но духом немоћ нашу не престај посећивати,
јер тебе и поглавара и молитваника
силна и душеспасна имамо.

„Слава"

Од беда и напасти и сваког страдања,
од недуга љутих и ненадане смрти
нас што тебе првосвештеника и доброг пастира
имамо,
твојим ка Господу молитвама избави,
Саво светитељу.

„И сада", богородичан

Који је бедем и скровиште, за болести
искупљење,
чистилиште греха, и спас душама нашим
тебе има, Богоневесто,
и теби припадамо да помоћ своју пружиш нама
који Сина твога призивамо:
Човекољупче, сили твојој слава!

Песма пета

Ирмос „Зашто се одгурну"

Уз Господа љубављу прилљубљени,
светске красоте презрели јесте,
дрво живота у срце примивши
благодат Духа,
зборове иночке саставивши

красним их рајем показасте,
што посред себе Христа
дрво живота има.

Одевен одеждом лика анђелског,
страшан, Симеоне, бесима јављајући се,
искусно у подвиг борбе с њима ушао јеси,
насупрот хвалисавој гордости
неизмерно смирење показујући,
насупрот очајању добру наду
која те није изневерила.

„Слава"

Росу благодати пресветог Духа у срце примив,
бразде, Саво, у срцу верних напојио јеси
из источника уста твојих
божаственим речима истеклим,
и ове обновио јеси
добродетељи плодове да роде
што Христа, делатеља душа, веселе.

„И сада", богородичан

Ти која си осењену снагу Вишњег,
долазак Духа Светог и Господа Славе
у себе примила,
осени својом благодаћу мене,
жегом греховном спаљеног,
и настој уз то да се не повинујем духу опаком
него светлим жељама Христа, Сина твога и
Бога!

Песма шеста

Ирмос „Ризу ми светлу подај"

„Да из валова морских живот мој изиђе
Господу",
Симеон са уздахом говораше,
„да дође к мени у пустињу отац и господар
мој",

Сава се Христу мољаше,
и ово добивши
све богоугодно учинише што год обећаше
на спасење своје Господу.

Из дома свога што богатством прелива
многима будући господар,
као из тесног свезалишта да изађе,
Симеоне, веселећи се,
у пустињу се усели као у царске дворе,
за наслађење пост
и потчињеност за вечну слободу
Христа ради држао јеси.

„Слава"

Целивом жељним у Христу Симеона љубећи,
благодарним гласом Сава Богу вапијаше:
„Откуда ми ово, да дође к мени отац и господар?!"
А слично и овај говораше:
„Благословен да будеш међу чедима,
и благословен растанак
и састанак твој са мном!"

Једногласје од свију чуло се:
Диван је Бог Израиљев
што прибра једномишљенике к себи,
младића Саву гледајући
у старачком благодарењу Богу,
старца, пак, Симеона,
у усхићењу весељем духовним
о преславноме сусрету њиховом.

„И сада", богородичан

Тебе коју Давид предсказа
ћивот свештени и Божје покојиште
преподобни заволеше, Дево,
и у чистоти да ти служе Симеон и Сава

пустињу за покојиште изабраше
и у њој часну обитељ у име твоје саставивши
као спасоносни ћивот
теби, свакоме предводитељки, предадоше.

Песма седма

Ирмос „Божија силаска"

Волећи више да у безмолвију на прагу леже Господњем
него да живе у земљи отачаства својег,
Симеон и Сава све њему оставише
у Гору Свету уселивши се,
у којој мноштво инока сабравши
место усељења славе његове сатворише.

Ћутећи језиком а срцем вапијући,
Симеон се исповедаше Господу,
и дугова разрешење од њега примив
многоклеветни језик бесова везао јесте,
које одгони далеко од оних што с вером
часној гробници његовој притичу
и миром се освештеним помазују.

„Слава"

Свенoћно стајање,
непрестано појање
и молитве пуне надом вршећи,
Сава топле сузе и благодарење од срца
Симеонове уздахе на очишћење грехова
и благодати усељење
и слободу у Бога
на помоћ примио јесте.

„И сада", богородичан

Једину чисту,
једину свенепорочну,
тебе познавши преподобни,

чистоту, Дево, заволеше
и непорочно путем Господњим ходише
тебе водитељку имајући
са којима моли се из тебе рођеноме
да нас од сваког преласног беспућа избави.

Песма осма

Ирмос „Седам пута пећ"

Оне што у богатству и сјају светском
сироте заволеше и њих за пријатеље стекоше,
што смирењем висину небеску достигоше,
што ћутањем и кротошћу
Духа светога обиталиште посташе,
Симеона и Саву усхвалимо.

Христа да угости у дому душе трудећи се,
благочастивом помишљу све занемаривши
ум што растаче,
скрушеношћу срца изабрао јеси духовно,
са сузама божаствених ногу његових, Симеоне,
да се дотичеш,
стога си и добио бољи део
који се од тебе неће узети на веки.

„Слава"

Учитеља Христа речима повинујући се,
оца оставио јеси својега
и опет њему са дужном чашћу послужио јеси
када је учитељ наредио,
он који обећа, Саво, да ће ти добро бити
и дуголетна сатвори те у царству небеском
и више од тога — вечна.

„И сада", богородичан

Дом Божји, цркве светињу,
и дивну заиста, Дево,
пророци предсказаше тебе

пуну неизрециве славе његове,
и овом славом да буду осијани
зажелеше преподобни,
теби, пречистој, побожно приступајући
у чистоти послужише,
и храм његове благодати да буду
удостојише се.

Песма девета. Ирмос „Задивише се свеколики"

Узор добродетељи,
Симеона преподобног,
почетак и учитеља богоугодног живота,
Саву светитеља,
сваког по имену и обојицу заједно
пријђите, иноци, са свештеницима
и благочастивих мноштва,
сви као поглаваре величајмо,

Стуба непоколебљива вернима
и иноцима утврђење,
преподобног Симеона,
што са слободом Богу предстоји
и молитвама немире борби наших олакшава
и страшним јављањем непријатеље побеђује,
песмама величамо.

„Слава"

Тврдо основање цркве,
перо Светог Духа
што пише нам благочашћа учење
и брише зле обичаје,
трубу доброгласну богословља
што јеком зловерне сузбија
и благочастиво против њих подиже,
Саву архијереја песмама величамо.

„И сада", богородичан

Спасиоца поробљених и просветљење оних у тами,
Судију свих и Господа,
којег си родила Дево,
са светима умоли да мене омраченог просветли,
од страсти избави
и на страшном суду свој опроштај дарује!

Крајегранесије седам канона, који имају крајегранесије овако:

Господе просветлитељу слепих, ти ме просветли
да појем разумом и љубављу твоје угоднике
мироточца Симеона и Саву светитеља,
у напастима брзо избављење
призиватељâ им с вером и љубављу срца,
милост дајући и од скрби избављају
да помогну с Богородицом мојој худости.

Заједнички канон Светоме Симеону и Светоме Сави четвртога гласа

КАНОН ЗАЈЕДНИЧКИ СВЕТИМ КТИТОРИМА СРПСКИМ СИМЕОНУ МИРОТОЧЦУ И СВЕТИТЕЉУ САВИ ЧУДОТВОРЦУ ШТО ГА ЈЕ НАПИСАО КИР ТЕОДОСИЈЕ СВЕШТЕНОИНОК

Глас четврти

Песма прва

Ирмос „Отворићу уста"

Отвори уста моја,
добра подательу Христе,
и примив помоћ Духа
реч благодарности изговорићу
молбеном спомену твојих угодника,
примивши њихову помоћ
успојаћу радујући се твоју благодат.

Отвори усне своје милостиво
и руке на молбу подигни
Богу свих и Владики, Симеоне,
да избави стадо твоје
од робовања и од страдања,
да те штујемо
певајући твоја чудеса.

„Слава"

Одрекнув се, Саво, плотских родитеља
са њима духовно Тројици
свих Богу усинио се јеси,
којој сад предстојећи
рабе своје избавите
од насиља противника
и непријатељског нападања.

„И сада", богородичан

Отвори ми врата милости своје,
Владичице, Мати милостивог,
која су улазак страсти Рођењем спречила,
да спасавши се твојим молитвама
с весељем успојем помоћ твоју!

Песма трећа

Ирмос „Твоје певаче"

Твоје рабе, благодетељу,
животворним утешитељем Духом
Симеона и Саву прослављамо,
и збор им духовно сабран
огради божаственим покровом
и благодати славе твоје удостој.

Твоје достојање, Симеоне,
заштити и избави од пљачке
зверолико устремљених на њ,
и побуну страсти наших
молитвама твојим укроти,
благодарно твоја чудеса да славимо удостој.

„Слава"

Твојом слободом, Саво, у Христа
не престај молећи за певаче твоје,
у збору спасаваних да се ови нађу
и да избављења од напада противничких
буду удостојени.

„И сада", богородичан

Не презри, Владичице, мољење раба својих
и милостиво бринући о мукама нашим
потруди се да нас хитро спасеш и удостојиш,
Дево,
Оне који те у хору поје и прослављају!

Песма четврта

Ирмос „Седећи у слави"

Седеоца на небу што гледа смирене,
Симеоне богоносни и Саво светитељу,
приљежно за нас молите
да се смилује на смирење наше
и од зла да нас избави
и да спасе нас који вапимо:
Слава сили твојој, Господе.

Седалиште светског владичаства оставив,
и смирењем за Владиком својим пошао јеси,
стога те и богатим даровима прославио јесте,
па њега, оче, непрестано моли
да стадо твоје од разбојника избави.

„Слава"

Сео си на престо узвишени светитељства
и напасао јеси апостолски стадо своје
и обитељи инокâ саставивши
божаственим учењем утврдио јеси,
које и сада молитвама ти
сачувај неповредне од непријатељске најезде.

„И сада", богородичан

Онога који је (у слави) на Херувимима седео
а Серафимима опеван
на рукама својим носила си, Дево Мати;
њега умоли да нас из руку увредитеља избави
и тамошњег затвора у паклу ослободи!

Песма пета

Ирмос „Удивише се свеколики"

Удиви на нама милости своје богатство, Господе,
молитвама твојих угодника,
јер ти, благосрдни Владико, примаш њих

што пријежно те моле за нас,
и од буре избављајући
смирење дајеш.

Удивљен си био у свему,
у смирењу високотворном
и мироточењу обилном,
јер ти, чудотворче преподобни, примаш
све што са вером притичу к теби,
и молитвама ти од беда избављајући
смирење дајеш.

„Слава“

Удивио си свако ухо и свако око
натприродним чудотворствима твојим,
звери обуздањем
и природе повиновањем
па још и анђелу заповедањем,
и на нама, велики светитељу,
покажи чудеса твоја
и молитвама ти од невоље избави,
смирење дај.

„И сада“, богородичан

Милост испољи, Владичице,
на непослушне рабе твоје
и избави нас од страсти што нас опкољавају
и непријатеља видљивих и невидљивих,
јер ти, Дево чедна,
као Мати Бога свију слободу имаш
и рабе своје избављајући од искушења
спокојством смирујеш!

Песма шеста

Ирмос „Завапи у праслици“

Вапите творцу и Богу непрестано
да обитељ вашу непоколебљивом сачува,
коју саставивши
у њој се испоснички подвизасте
као верни угодници Исуса, цара силâ.

Вапимо к теби, недолична чеда твоја,
покопај у јаму погубну
насртљиве на нас духовне и телесне непријатеље
и од пропасти и напасти да избави нас
моли Исуса, цара силâ.

„Слава“

Вапијати не престај за нас ономе
коме бескрвне жртве принео јеси
као истински светитељ,
да нас сачува од спопалих нас зала неповредне,
Исусу, цару силâ.

„И сада“, богородичан

Дању и ноћу, вапијем ти Владичице,
заустави помаму страсти наших
и из невоља и безнађа подигни нас
као истинска родитељка Исуса, Цара Силâ!

Кондак

Глас четврти

Симеон данас са Савом блаженим дошавши
духом
од напасти избављају стадо своје,
јер ови Тројицу проповедаше једнога Бога,
цркве утврђење непоколебљиво јависе се,
међу преподобнима мироточац
и међу светитељима чудотворац.

јер и у биткама непобедни заштитници јављају се,
царевима похвала
и људима својим утврђење.

Подобан „Вазнесе се“

Песма седма

Ирмос „Онај који из огња Авраамове“

Спасења нашег заступника Аврааму сличног
Симеона ти приводимо, Владико,
и као другог Исаака, Саву првосвештеника,
на Гори Светој на жртву што се принесе теби,
њиховим молитвама од беда избави нас вапиоце:
Свеопевани Боже отаца наших, благословен јеси.

Спасења нада да нас не превари
надајући се да ово тобом примимо, преподобни,
но да добијемо молитвама твојим
од страсти олакшање и душама спасење,
узвикујући:
Свеопевани Боже отаца наших, благословен јеси.

„Слава“

Спасивши себе од светског пристрашћа
крстовито у пустињу за Христом пошао јеси,
и у њој, у име његове пречисте Матере обитељ
саздавши,
мноштво спасаваних њему привео јеси,
кога и моли да је сачува неразоривом на веки.

„И сада“, богородичан

Мати Вишњег, спаси нас
који смо у тебе сву наду положили
и веру да се нећемо огрешити,
да ћемо непријатеље видети тобом побеђене,
а нас, слуге твоје, избављене
како са благодарношћу тебе славе,
Помоћницу свију!

Песма осма

Ирмос „Чуј, Девојчице“

Чуј, благодатељу, творче свих,
мољења за нас преподобних твојих,
да мучитељâ наших намере против нас
постану ускоро залудне,
и да будемо спремни за благодарење теби,
јер њиховом помоћу
од насилника избављени јављамо се
и стога веселећи се вапимо:
Благословите сва дела Господња Господа,
појте и преузносите на све векове.

Чувши глас јеванђеља, преподобни Симеоне,
и завете своје Христу испунио јеси,
као истинити његов служитељ,
и поста спреман да примиш Духа,
чијом благодаћу и нас сачувај неповредне
од напада непријатеља, видљивих и невидљивих,
што се против нас боре.

„Слава“

Чувене бише твоје врлине, Саво свеблажени,
јер примив благодат Духа
заблуделе обратио јеси на пут истинит,
буди спреман да примиш мољења наша
да тобом и сада од ових беда
и од душевних мука будемо избављени
и да благодарно узвикујемо:
Благословите сва дела . . .

„И сада“, богородичан

Чуј, Девојчице, Дево Чиста,
мољења наша која ти приносимо,
заиста Заступници свију;
спремна буди да нас жестоких опсада спасеш,
јер тобом се од древног,

прадедовског греха избависмо,
и зато ти с радошћу узвикујемо:
Благословите сва дела Господња, Господа,
појте и преузносите њега у векове!

Песма девета

Ирмос „Као оживљеном“

Као спасоносни по твом наређењу
начињен, Владико, ћивот,
тако сачувај цркву верних
од потопа јереси и насиља нападача,
мољењем Симеона преподобног и Саве архијереја,
свебогатих и увек спомињаних.

Као што свештени ћивот закона
потврду гнева Божјег наведе
на безаконе носаче и дрског дотицатеља,
тако, молимо се, богоносни Симеоне,
начини и храм гробнице моштију твојих
за насилнике твојега стада
што тебе, оче, не штују.

„Слава“

Као светиња божаствених истинити служитељ
слободу имајући у пастиреначелника Христа,
никако не остављај стадо своје
да дотакнуто и разграбљено буде
рукама неверника и бестидника,
што га сакупи са много зноја,
Саво блажени.

„И сада“, богородичан

Као оживљени Божији ћивот,
сачувавши се недирнута,
по закону природе пропадљиве
у храму твоме сабране, сачувај, Владичице,
од страсти које душу кваре
и напада супарника!

МЕСЕЦА ЈУНА 29.
СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГА ОЦА НАШЕГА ПЕТРА КОРИШКОГ

На малој вечерњи, на „Господа вазвах“ постављамо 4 стиха и појемо стихире, глас први. Подобан „Небесним чиновима“.

Наступио је, богоношче,
од сунца светлији спомен твој,
озарује ти прилазнике с вером,
бесмрћем облагоухава
и душама излива исцељења, Петре,
молитваниче за душе наше.

Чувствене страсти телесне победио јеси
уздржања уздама, чудотворче Петре,
и ревност бесплотних на земљи показа,
све жеље плотске духу покорио јеси,
и зато сад у небеским дворовима боравећи
моли за душе наше.

Блажени Петре,
положив темељ добродетељи,
свукао си старога човека с пожудама
и у Христа се обукао, ваистину,
зато и посрамио јеси, преподобни,
многе вражије пукове,
предводитељ монахâ поставши,
моли да се спасу душе наше.

„Слава“, глас шести

Преподобни оче,
по целој земљи проће глас о врлинама твојим,
стога на небесима наће награду за труде своје,
бесовске разбио јеси пукове
и анђелске достигао јеси чинове,
њихову животу непорочно ревновао јеси,
слободу имајући у Христа Бога
о спомену твоме мир измоли душама нашим.

„И сада", богородичан

Нико ко теби притиче
од тебе постиђен не излази,
Пречиста Владичице,
но благодат моли
и дар на молбу прима користан.

На стиховном стихире, глас четврти.
Подобан „Даде знамење".

Блаженство изнад ума желећи божаствено
за слатко јело држао си уздржање,
сиромаштво за богатство,
сиротовање за велико имање истинско,
понижење за славу,
па стога и жељено у духу добио јеси,
у скинијама светим боравећи, Петре.

Стих „Часна је пред Господом смрт".

Живот пустињачки без освртања завршио јеси
и веру сачувао јеси,
зато и примио јеси, оче, венац правде
што ти га уготова Христос,
који по заслузи даје награде
и почасти дарује
и накнаде за труд,
кога да и нас сада избави од беда, моли.

Стих „Благо човеку који се боји Господа".

Свако сладострашће кротећи,
тела се одрекао јеси, богомудри,
мучећи чула уздржања трудом
и суровим пребивањем,
трпљењем искушења
и крепким одолевањем бесима,
и за све то бесконачну примио јеси насладу
и јело бесмртно
и радост неисказану.

„Слава", глас исти

Сиромаштво Христово заволео јеси благочасно,
богатство оставио јеси пропадљиво
и живот пролазни, мудри,
па крст на раме узевши
и тесном стазом радостан ходећи,
газећи сласти плотске
уздржањем, свети, свакаквим и злострадањем,
стигао јеси од ширине божаствене рајске,
Петре преподобни оче наш.

„И сада", богородичан

Имајући, Богородице, тебе,
уздање и Заступницу,
нећемо се бојати злобе ђаволске
јер ти штитиш и спасаваш
од беде душе наше.

Тропар

Глас први

Пустиње житељ и у плоти анђел
и чудотворац показа се, богоносни оче наш
Петре,
јер постом и бдењем и молитвама
небеске дарове примив,
исцељујеш болесне и душе прилазника ти с
вером.
Слава укрепитељу твоме,
слава овенчатељу твоме,
слава ономе што свима тобом даје исцељење.

Богородичан

Када ти је Гаврило са ускликом благовестио:
„Дево, радуј се!"
Владалац свију оваплоти се у теби,
ћивоту светом,

како рече праведан Давид;
јавила си се широм од небеса
носећи Градитеља свога.
Слава ономе који се у тебе сместио,
слава ономе који је из тебе изашао,
слава ономе који нас је
Рођењем твојим ослободио!

На великој вечерњи певамо стих „Блажен је човек", „Славу" прву. На „Господа вазвах" поставимо стихова 8, стихире, глас осми. Подобан „О преславно чудо".

Оче богомудри, Петре,
од светске вере себе одлучио јеси
и надземаљском узиђе савршенству,
у оној жудећи за добра источником,
у овом истинску љубав достигао јеси
и њеним сјајем, блажени, осветљен
молитвама својим од греховног мрака нас
избави.

Оче богомудри, Петре,
мраз ноћни и дневну жегу
надом, преподобни, у вечна добра поднео јеси,
ти што на земљи удове своје умртвив
блажени живот добио јеси,
унутар ложнице бивши, свети, радосно
лепоту безмерну гледаш саздатеља свога.

Оче богомудри, Петре,
у пустињи ме сада страсти заблуделог
на прави пут добродетељи упути,
на покајања стазу молитвама твојим,
на испуњење божаствене воље,
на неутрошивог блага примање,
да у радости служим твој спомен, свехвални.

Оче богомудри, Петре,
у зборове испосничке уврстио си се,
бестрашћем украсивши се,
уселио се јеси у обитељи преподобних,

тамо где је светлост незалазна,
тамо где је дрво животно,
и сада моли се Христу Богу
да се спасу душе наше.

„Слава", глас први

У пустињи твоја страдања
ко да искаже, блажени оче,
или ко подвиге твоје да исприча:
борбу са бесима и сурово боравиште,
сузе и скрушеност,
пост и наготу телесну,
мразом и ветром шибан
и сунцем паљен,
сведок твојега страдања,
стена гроба твојега,
на којој као на стубу стајао јеси,
о твоме трпљењу јасно казује,
као бесплотан у плоти поживео јеси,
задивио јеси анђеле
и бесе посрамио јеси,
све верне сада споменом твојим веселиш
и Христу за њих моли се
да се од искушења лукавога избаве,
Петре преподобни, молитвама твојим.

„И сада", богородичан

Славу света која је из човека проклијала
и Владаоца родила,
небесне двери, успојмо, Марију Девицу,
бесплотнима песму и побожнима поуку;
јер она јави се — небо и храм Божији,
она препреке мржње разрушивши
мир донесе и царство сврже;
јер њу имајући за учвршћење вере
поборника имамо —
из ње рођеног Господа!
Смело, дакле, смело, људи Божији,
јер он ће као свемогућ
непријатеље да победи!

Вход. Прокимен дану и три читања (паримије светитељске).

На литији стихире, глас четврти.

Дом и палату оставивши,
у пустињском бездомљу населив се, преблажени,
по брдима и гудурама радујући се с љубављу,
у рупама и пештерама весело си седео,
кроз непроходно прохођаше непобедив,
и студен и врућину да трпиш није ти досадило,
већ саздатеља јединог да нађеш
увек се трудио јеси.

Озго силом си крепљен, Петре,
гладовањем и сиромашким подвигом
божаствено познао јеси
и на молитви стајањем
источнике божаствене, сузне потоке
као рајске источнике заволео јеси,
и одатле се обогатио јеси:
у разуму неподвижно,
у души равноанђелско
и у плоти стекавши нескврно.

Светлошћу чудеса својих као сунце сијајући,
земаљске просветљаваш крајеве,
слепима вид дајући
и хромима хођење
и свима болеснима раслабљене удове утврђујеш,
оче Петре, молитвама својим,
јер Христос видевши тебе
чудотворца дивна свету даровао јесте,
њега не престај молити за све нас.

„Слава", глас други

На земљи анђела
и на небесима човека Божија,
света благоукрашење,
наслађење добрима и добродетељима,
испосника похвалу

Петра штујмо,
јер засађен у дому Божјему
процвета праведно,
као кедар у пустињи
умножив стадо Христово словесних оваца
преподобношћу и правдом.

„И сада", богородичан

Осим тебе, уточишта ка Творцу,
ми не стекосмо, Богоневесто,
и не откажи нам заступљење своје,
нити посрами оне што се с љубављу
приклањају
предстатељству твоме, Мати Бога Вишњег,
него се заузми и помози
и од страсти нас ослободи!

На стиховном стихире, глас пети. Подобан „Радуј се посницима"

Радуј се, преподобни оче,
богомудри и свеблажени,
од вреве живота разумно побегавши
у Гору пак Светозвану стигао јеси,
где постом и молитвама
и с бесима борбом
тамошњу змију победио јеси трпљењем,
анђеле живљењем задивио јеси,
Бога сведржитеља развеселио јеси,
коме сад предстојећи,
моли се за оне што поју с вером
свети твој спомен.

Стих „Часна је пред Господом смрт преподобних"

Високо угнежђена птица
у стеновиту пештеру, оче, уселио си се,
на студени промрзаван

и врућином жежен,
Амалика — тело низложио јеси
и бестрашћа светлошћу, оче, облиставан
као муњама огњеним молитвама својим
бесовски збор попалио јеси,
на стени гроба твојега
где као на стубу стајао јеси,
тамошњу змију прогнавши, свети,
молитвама својим, блажени Петре,
Христа Бога моли за душе наше.

Стих „Блажен је човек који се боји Господа"

Лета на земљи многа јурећи удаљи се,
у пустињи, оче, сакривен настани се
давидски чекајући Бога спаситеља ти,
на кога сву наду положио јеси,
а стога и по уснућу твоме, преподобни,
исцељења кишу изливаш
и чудесима дивним спомен твој
достојно, верни, да узвеличамо, оче,
молитвама својим све нас помилуј.

„Слава", глас шести

Боголикост сачувавши неповредном,
ум за господара страстима погубним испоснички поставивши,
до богоподобности колико је могућно узашао јеси,
јер мушки природу принудивши
потрудио се јеси да горе покориш бољему
и плот да потчиниш духу,
па зато иноцима јавио си се глава,
грађанин пустиње,
милосрднима помазатељ
и правило добродетељи најтачније:
сад се на небесима огледају разрешеним,
чисто посматраш, блажени, свету Тројицу,
проповедајући као посредник за оне
који те с вером и љубављу штују.

„И сада", (богородичан): Богородице, ти заиста јеси лоза.

За време благосиљања хлебова, тропар Светоме, два пута, и „Радуј се, Богородице Дево", једном.

На јутрењу после прве стихологије, седалан, глас први. Подобан „Гроб твој"

Древноме Авааму подобећи се, оче,
удаљив себе од рођака плотских
повинова се, Петре, откривеноме Богу нашему,
и стога поставши
и душу светлијом од сунчевог зрака
показао јеси, богомудри, пребогато. *Два пута.*

„Слава, и сада", богородичан

Ти једина без семена родила јеси Бога,
чудо изнад ума, Дево Мати,
стога те као Богородицу клањањем прослављамо,
јер ти родила јеси Цара Славе
којега умоли да свет примири
и душе наше спасе!

После друге стихологије, седалан, глас четврти. Подобан „Задиви се"

Удаљио си се, преподобни, од света
и у пустињама, познато је, настанио си се,
Господа избавитеља ти од невоље увек чекајући,
и зато угодивши Владики, свеблажени,
примио си неоствариво небеско царство
у коме сада боравећи
помињи штоватеље твоје. *Два пута.*

„Слава, и сада", богородичан

Обновила јеси, Пречиста,
божанским својим Рођењем
страстима уништену природу смртну
земно рођених,
и све си из смрти уздигла
ка животу непропадљивом,
стога те дужно блажимо сви, Дево преславна,
како и прорече . . .

После полијелеја, седалан, глас осми. Подобан „Премудрости"

Антонија божаственог духовно
добродетељноме живљењу ревнујући,
на раме си своје узео крст Господа свога,
оставив светску бригу и страст,
умртвљењем и духом поживео јеси,
стога и твар преславним чудима испунио јеси,
преподобни,
благодаћу Духа, Петре, оче наш,
моли Христа Бога
да грехова проштење дарује
штоватељима с љубављу светога спомена твога.

Други седалан, подобан исти

Земаљско све оставивши
у свету живећи телесно,
духом си био земаљски анђео,
јер приступајући умртвив страсти плотске
Тројице угодник јавио си се, блажени,
и стога невољнима исцељујеш страсти
и духове одгониш речју благодати,
Петре преблажени,
моли Христа Бога
да грехова проштење дарује
празноватељима с љубављу светога спомена
твога.

„Слава, и сада", богородичан

Небесне двери и ковчег Завета,
свесветлу гору, светлозарни облак,
успојмо,
неопаљиву купину, словесни рај и Евино
дозвање,
васељење целе прво уточиште,
као спас, ње ради, оствари се свету
и опроштај првом сагрешењу;
зато јој и кличемо:
Моли Христа Бога,
да грехова опроштај дарује
онима који се побожно клањају Рођењу твоме!

Антифон четвртог гласа. Прокимен, глас четврти. „Часна је пред Господом смрт преподобних". Стих „Како да узвратим Господу за све" „Све што дише". Јеванђеље по Матеју, зачало 43. После 50. псалма, стихире, глас пети.

Преподобни оче,
сна ниси дао својим очима
ни веђама својим дремања
докле год душу и тело
од страсти ослободио ниси
и себе уготовао Духу обиталиште,
јер дошав Христос са Оцем
обитељ у теби сатвори,
и једнобитне Тројице служитељ био јеси,
великопроповедниче Петре,
моли се за душе наше.

Канон преподобном Петру

Глас четврти

Песма прва

Ирмос „Црвеног мора пучину"

Мени што спомен твој певати почињем
у Христа молитвама својим, преподобни оче,
благодат Духа измоли, молим се,

да њоме светло похвалим
светло живљење твоје,
Петре свети, инокâ похвалио.

Од млада узраста, преподобни,
безмолвијем и кротошћу и смирењем украшен
љубитељ божаствене заповести јавио си се,
почетак премудрости најпре
страх Божји заволе.

Христова љубав кад душу твоју распали,
неповратно од света побегавши
у пустињу, оче, стигао јеси,
где постом и молитвама
Духа светог ризница, Петре, да будеш
удостојио си се.

Богородичан

Родила си Онога који је пре тебе
по Оцу предвечан
и оста непропадљива,
стога те, Богородице,
искрено исповедамо, прослављена Владичице!

Катавасија „Отворићу уста своја"

Песма трећа

Ирмос „Твоји појци, Богородице"

Уздржања огњем страсти, оче, попалив,
свећа светла чистотом јавио си се,
просветли душе наше, преподобни,
што спомен твој, Петре, с љубављу појемо.

Дрво у долини уздржања, Петре блажени,
засадио си се благодаћу Духа напајано,
и сада плодове добродетељи
исцељења пружаш појцима спомена твога.

У борби с бесима по оштром вучен камењу
плот своју виде растрзавану
и као верни раб Христа Владике свога,
Петре блажени,
радујући се претрпео јеси.

Богородичан

Жене рађају као мајке,
али не остају деве као ти, Дево Чиста,
нити је иједна Бога родила,
осим тебе, Богородице Чиста!

Седалан, глас осми, Подобан „Премудрости"

Жудњом и љубављу за Господом својим
од људског сажитељства удаљив се,
до непроходног места стигао јеси,
те у пештере и распукло камење населив се,
сам као птица поживео јеси
у Господа гледајући,
његова испуњавајући наређења,
од њега и благодат примив, преподобни,
да исцељујеш болести
и духове да одгониш,
зато и сада вапијемо ти,
оче, преблажени Петре,
моли Христа Бога
да грехова проштење подари
штоватељима с љубављу светога спомена твога.

Два пута „Слава, и сада", богородичан

У напасти многоплетене упавши
врагова видљивих и невидљивих,
обузет буром сагрешења безбројних мојих,
као топлом заступљењу и покрову моме, Чиста,
пристаништу твоје благости притичем,
стога, Пречиста, из тебе без семена оваплоћеном
без престанка се моли за све рабе своје,

који те поју непрестано, Богородице пречиста,
молећи га пријежно
да опроштај сагрешења дарује онима
који достојно прослављају Славу твоју.

Песма четврта

Ирмос „Недокучива Божија промисао"

Бесхлебан као бесплотан
дивљих биљака једењем
више него масном трпезом укрепљаван,
од благог Бога похваљиван јавио си се
више него Израиљ што једе ма̀ну у пустињи.

Свеноћним молитвама својим ниси заспао на смрт,
и сада у светлости Господњој светлост видиш,
нераздељиве Тројице сјајем озариван,
и отуда просветли душе појаца ти.

Анђелско живљење свевидац видев,
молитве твоје послушав, првога анђела
на прогнање зле змије
шаље ти, Михаила архистратига.

Богородичан

Пошто су те сви родови изабрали
да красног добротом родиш Господа,
измоли га, Дево, Мати чиста,
да молитвама својим
сурових бесова најезду примири.

Песма пета

Ирмос „Удивише се"

Свет као варалицу омрзнувши,
у пустињи у каменој пештери живећи
и у њој ништа немајући, утврди се,
и видљивих лопова, оче, не побоја се
нити се духовним даде разбојницима.

Гавранова мноштво и зверова чељусти,
бесова, оче, на тебе нападања
за дечје играње држао јеси,
и као камењем молитвама својим
са стене их своје, Петре, одагнао јеси.

Жељаним постом грло своје огорчавајући,
тесним путем и тужним на земљи, оче, ишао јеси
и у ширине небеске стигао јеси,
неизрецивом се лепотом, Петре, наслађујеш.

Богородичан

Заиста те славим као Мајку Божију пречисту,
и теби као анђео кличем:
„Радуј се, благословена, обрадована!"
— Вест и говор који стрепњом испуњавају —
чудесно обиталиште све твари, Владичице!

Песма шеста

Ирмос „Божаствено ово"

Богатство, преподобни, за немаштину држећи
и Христа за све то стекавши
и више но богаташ радујући се у пустињи,
Христовом љубављу ношен, Петре, поживео јеси.

Не свеза се узама плотољубља,
сластољубљем грла не умртви се,
од оних у гробу страсти побегао јеси
и нас што појемо твој спомен
из јаме страсти изведи молитвама твојим.

Зимом, оче, изнуриван,
духовном топлотом загреваше се,

и зимом недуга сада обрване
молитвама твојим, Петре, исцељујеш,
па зато, окупљени, твој спомен празнујемо.

Богородичан

Светитељским гласом појемо тебе,
лепоту Јаковљеву,
која је телесну светлост родила свету,
која је од светлости онога који просветљава
душе славитеља спомена његовог.

Кондак

Глас други

Подобан „Истрајни"

У чврстом трпљењу ван света поживевши,
анђелâ сажитељ, Петре, јавио си се,
узвеселио јеси свевишњег Бога и саздатеља,
па ти је надземаљско насеље даровао сада
Христос човекољубац који те прослави,
једини зналац срца.

Икос

Посредника ти нудим, Спасе мој,
новозасјалог Петра, преподобнога твог,
молитвама његовим озари ми ум
и скруши срце моје
да пустињске подвиге његове певам достојно
што тебе ради, Слово, у посту и наготи
пострадав
и вражје подлости оснажен тобом низложи,
и тако, достојно, од тебе прослави се,
Христе човекољупче,
једини зналче срца.

Месеца тога, 29. Житије преподобнога оца нашег Петра пустиножитеља . . .

Песма седма

Ирмос „Не послужише твари"

У горама као у градовима
по гудурама као по кућама пребивајући,
слатком вечером и пићем —
постом са сузама себе нућаше,
и сада с анђелима, оче, на небесима
вечном се храном, Петре, достојно наслађујеш.

Наготом, оче, мучен,
о одећи тела не побрину се,
учењем Христа свог радујући се,
на круне умом гледајући,
будућих лепота одежду чекао си
и сада то примаш веселећи се.

Од хвале као од штете бежећи,
у гудурама пустиње тајећи се,
тајни испитатељу и скривеног зналцу,
твоје живљење Богу оне показаше
и сада, ето, да чудеса твориш
благодат, оче, дарова ти се.

Богородичан

Имајући тебе за Заступницу
и стену необориву, Богомати чиста,
раби твоји ти побожно кличу без престанка:
Радуј се мосте помоћи која Богу водиш верне,
радуј се покрове душа наших!

Песма осма

Ирмос „Побожни младићи"

На стени, по псалму,
као птица усамљена на крову
поваздан злостављан од врага и нападан,

трпећи, претрпео јеси Христа ради
и горду њихову на тебе хулу и понижавање
уз помоћ Христову оборио јеси.

Љубављу, оче, крепљен
онога што створи медовну сласт
и жуч на крсту нас ради окуси,
горка ти јела не дојадише
док ти се благодаћу његовом
у ма̀ну не претворише.

Пештера твоја, преподобни оче,
бесова најпре обиталиште бивши,
сад је часна и света црква божаствена,
у којој се утврди
и у којој спомен твој штујући
од болести исцељења примамо.

Богородичан

Оружје којим смо од давнина плећи обложили, Дево,
сада узвраћа, јер слово телесно обложено
родила јеси,
у две природе схваћено,
од којег стрепе анђелски чинови
и којег прослављамо у све векове.

Песма девета

Ирмос „Свак земнородни"

Христа на крсту опомињући се,
распето живљење имао јеси,
и конац блажени примив
причасник божаствене славе јавио си се,
и зато што с анђелима Богу предстојиш —
за појце с љубављу твога спомена моли се.

Колико је од ништега ума могуће
похвале песму прими, преподобни,
и милост од Христа измоли ономе
што моли се у покајању да је постигне,
и тамо к себи очински примаш,
ако и јесте велико мољено.

На дан благонарочит,
с божаственим светим и врховним ученицима,
спомена твога славље се утврди,
са којима те, оче, у вери празнујући
њих што узвелича и тебе што прослави
Христа сви величајмо.

Богородичан

Пошто си Цара свију, Христа, родила,
од свију узвишенија
и непорочнија од анђелских сила,
са Претечом и апостолима, пророцима и мученицима,
све светитеље примивши,
као мати умоли Сина свога
да смирени живот и спасење дарује
славитељима твојим, Мајке Божије!

Светилан

Свет си за пустињу разменио,
богатство — сиромаштво стекао,
плач — весеље на земљи имао,
пошћењем плот осушио,
молитвама душу просветлио своју,
због тога славом весеља небеског
обогати те Христос, велики дародавац,
и стога те штујемо, оче Петре,
врховног апостолаимењаче.

Богородичан

Као човека родила јеси Христа,
Анђела Великог савета, свеопевана Девојчице,
чији Крст апостоли проповедаше,
којим народе просветише,
и преподобни, узевши га,
сапоснички следише Сина твога,
и сви научише да Богородицу славе
и да се клањају Рођењу твоме.

Стихире на хвалите, глас осми

У колесницу седе што на небу јури, дивни,
и добродетељи вишеграда достигао јеси
испосништвом,
из пустиње гледајући на вишњи Јерусалим
надземни
и достојне почасти за труд и подвиге примив,
с небеским главарствима се радујеш, преблажени,
вечнога блага наследник и царства житељ
поставши,
моли се, богоносни Петре, Спасу свих
да умири свет и спасе душе наше.

Подвига строгошћу, блажени, нелажно заштитив
се,
и благодаћу Духа наоружав се,
Амалика победио јеси
и свако мрачно таме нападање,
помисао очистив
оног што на висину мами разобличио си,
победник над дусима јавио си се, преблажени,
и санаследник Христов јавио си се,
бесплотних подражавалац поставши,
моли се, богоносни Петре, Спасу свих
Врѐмено и доње презрев, богомудри,
високо и трајно заволео јеси божаственом
љубављу,
јер крст свој понесе на раме своје јеванђелски
и Бога заволео јеси,

пошћењем мушки победив бесовске пукове,
с небеским се веселиш зборовима као непобедив,
и пречисти храм желећи
бесконачног живота удостојио си се,
моли се, богоносни Петре, Спасу свих
да умири свет и спасе душе наше.

„Слава", глас четврти

Крст свој, оче, поневши,
у непроходним горама и пештерама и понорима
као на небу настанио си се,
биљкама дивљим хранећи се,
разбесмеле страсти плотске умртвио јеси
и душу непоробљену од ових сачувао јеси,
четрдесетодневно као Мојсије и Илија поставши
змију молитвама прогнао јеси
и бесова навалу трпљењем победио јеси,
анђеле живљењем задивио јеси,
Бога сведржитеља увеселио јеси
и њему сад предстојећи
моли се за певаче светога ти спомена.

„И сада", богородичан

Избави нас од мука наших,
Мати Христа Бога,
која си Творца свију родила,
да ти сви ускликнемо:
Радуј се, једина, спасење душа наших!

Славословије велико и отпуст.

Похвала Светом Симеону и Светом Сави

Благословен оче!

Пресвети просветитељ засија нам данас својим светим оцима, јер пресветлим сјајем озаривши се и светло нас просијавши, обасјал је, дакле, и пресветлом и сваке награде Божије и радости достојан. Ка њима као љубљеним чедима отаца духовном весељу сада сазивајући ваше побожне душе, и као милошћу отаца у светој овој цркви радосно примајући и љубављу веселећи, пре плотске, духовну вам приуготовљавам трпезу, испуњавам ову похвалу светима и тиме и самим нашим светим оцима, испуњавам је радошћу духовног весеља, испуњавам је слашћу божанских речи — анђеоском храном. Јер, храном анђеоском Свето писмо речи назива. Њима се душа која им тежи умно насићује и као тело храном речју опрохрањена бива.

Давид, окусивши сласт божанских речи, назива њима, рече Богу: „Како су слатке грлу моме речи твоје, слађе од меда устима мојима. Од заповести твојих постадох разуман; зато мрзим на сваки пут лажни."[1]

А за плотску трпезу када једном седоше људи да једу, како је записано, и сити усташе, Бога заборавише који их је нахранио, започеше недостојне игре, те падоше мртва тела њихова у пустињи.[2] А ви умне, духовне трпезе који су јели, незасити и поучени, много пута храну заборављаше да поједу, а и други, само је окусивши, у потпуности су се хране одрекли: задовољавали су се плодовима дрвећа и растућим биљем, и са такве трпезе чак слађе устајали; јер и онима који са такве трпезе једу треба рећи: „Хлеба анђеоског јеђаше човек."[3]

Јер њега је Бог мој Исус — истински хлеб небески и истинска награда живота, много више дао и оставио им. И нису били за благодати заборављени, ни незахвални, нити незадовољни као стари који су једући ману роптали на хранитеља.[4] Него су храњени

Похвала Теодосија монаха светим и преподобним оцима нашим Симеону и Сави, учитељима српским

Благослови оче!

Пресветли просветљен засија нам данас спомен светим оцима, јер пресветлим сјајем озаривши се и светло нас просијавши, обасјан је, дакле, и просветљен и сваке награде Божије и радости достојан. Ка њима као љубљеним чедима отаца духовном весељу сада сазвавши ваше побожне душе, и као миљенике отаца у светлој овој цркви радосно примајући и љубављу веселећи, пре плотске, духовну вам приуготовљавам трпезу, испунивши ову похвалу светима а тиме и самим нашим светим оцима, испунивши је радошћу духовног весеља, испунивши је слашћу божанских речи — анђелском храном. Јер, храном анђелском Свето писмо речи назива. Њима се душа која им тежи умно наслађује и као тело храном речју окрепљена бива.

Давид, окусивши сласт божанских речи, задивљен њима, рече Богу: „Како су слатке језику мојему речи твоје, слађе од меда устима мојима. Од заповести твојих постадох разуман; тога ради мрзим на сваки пут лажни."[1]

А за плотску трпезу када једном седоше људи да једу, како је записано, и сити уставши, Бога заборавише који их је нахранио, започеше недостојне игре, те падоше мртва тела њихова у пустињи.[2] А са умне, духовне трпезе који су јели, насладом засићени и поучени, много пута храну заборавише да поједу; а и други, само је окусивши, у потпуности су се хране одрекли: задовољавали су се плодовима дрвећа и растућим биљем, и са такве трпезе чак слађе узимали, јер и овима који са такве трпезе једу треба рећи: „Хлеба анђелског јеђаше човек."[3]

Јер њега је Бог мој Исус — истински хлеб небесни и истинска наслада живота, место мане дао и осладио им. И нису били за благодати забринути, ни незахвални, нити незадовољни као стари који су једући ману роптали на хранитеља.[4] Него су хранећи

се њоме са великом благодарношћу Бога хвалили, остајући у души ведри и срца оснаженог. Као што је и сам Онај, права истина, Христос Бог, када је ради нас као човек искушаван, говорећи праву истину кушачу и лажљивцу рекао: „писано је: не живи човек о самом хлебу, но о свакој речи која излази из уста Божијих."[5]

А реч Божија је све што је о Богу казано, и свим што је о Богу речено душа је задивљена и скрушена Бога помиње и бежећи од зала њему се приклања. И сећањем на речи и у срцу молитвом се поучавајући као да се Богу приближава и с њиме сједињује. И уста Божија су све што се о Богу говори и поучава. Јер рече: „Од недостојног ка достојном речју ћу те уздићи јер си уста моја"[6], да би се према наученом речи житијем потврдиле, да би се усавршио онај који поучава, а не да хром остаје[7]; а рече и: „Поче Исус учити и говорити"[8], но пошто су многи од вас у то упућенији, уздржавам се од даљих поука.

А ову умну и духовну трпезу не износим усред коњских трка, где није прикладно о добрим делима слушати, ни на бучне улице где забављач, махнитајући, штетним бесовским песмама и лажним мудровањем душе сакупљених повређује јер загађеним и нечистим речима ум њихов скрнавећи не развесељава га него уништава; нити онима који често из непромишљености сакупљени, сунцем пржени и ветром и прашином засипани, до краја истрајавају у тим мрским призорима, из лудости их за добро држећи.

А у цркви Божијој, где смо се сада сабрали, као на небесима, итекако вреди устрајати, ту где смо удостојени да молитве и молбе благодарности и похвале анђелски Богу приносимо, где све светом лепотом украшено видимо, где не гледамо запреге колске, ни коњска одвраћања, нити слушамо штетне речи певача који нам свест нашу скрнаве, него се светим песмама и духовним појањем наслађујемо и у души веселимо. И сина громова громоречито, глас Божији слушамо како узвикује:

„У почетку беше реч, и реч беше у Бога, и Бог беше реч. Она беше у почетку у Бога. Све је кроз њу постало, и без ње ништа није постало што је постало."[9]

И опет његове речи и Бога Господа нашег Исуса Христа који све поучава, говорећи: „Ако имате љубав к мени, заповести моје држите;"[10] „ово је заповест моја вама: Љубите један другога;"[11] „По том ће сви познати да сте моји ученици ако узимате љубав међу собом;"[12] „љубите непријатеље своје, добро чините онима који на вас мрзе;"[13] „опраштајте и опростиће вам се, дајите и даће вам се;"[14] „благо сиромашнима духом; благо гладнима и жеднима; благо кроткима; благо милостивима."[15]

А и безумне наше скупове и недостојне он прекорева: „безумниче! ову ноћ узећу душу твоју од тебе; а што си приправио, чије ће бити?"[16], и опет: „пријатељу! како си дошао овамо без свадбеног руха, које је радости достојно; свежите му руке и ноге, па га узмите те баците у таму најкрајњу; онде ће бити плач и шкргут зуба."[17]

Док оне који слушају он чак и за сродинке прима и блаженима назива. Јер када је Исус учио, рекоше му: „отац твој и мати твоја и браћа твоја напољу стоје и желе да те виде"[18], а он према свима који су седели и слушали поуке његове пруживши руку пуну благости и божанску, рече: „Ако неко од ових извршава вољу Божију, он је отац мој, и брат мој, и сестра и мати."[19] И када задививши се његовој поуци подиже глас свој једна жена из народа, и хвалећи га рече: „Благо утроби која те је носила и сисама које си сисао"[20], он, испољавајући једнакост у љубави, коју је са мајком свију заједнички прихватио, рече: „Благо онима који слушају реч Божију, и држе је."[21]

Видите ли колика добра смо ми, у цркви Божијој сабрани, удостојени да чујемо. У њој као да неки радо слушани певачи уз китару, читањем житија древних светитеља и изабраних мужева и поређењем са њима, уши наше слатко поучавају. Душом и срцем бивајући умиљени духовно се ка Богу уздижемо, дивећи се њиховој великој смерности и трпљењу за

муке Христове, исцрпености од поста и подвижништву у пустињи.

Јер слушамо божаственог Павла како о њима, о њиховим светим страдањима за Христа поднетим, говори: „Како искушења кроз ругање и ране поднесоше, па још и окове и тамнице; камењем побијени бише, претрвени бише, искушани бише, од мача помреше; идоше у кожусима и у козијим кожама, лишени сваке утехе, у невољи, у срамоти, у сиротињи; по пустињама потуцаше се, и по горама и по пећинама луташе, и по рупама земаљским стешњени, верни остајаше Богу, они којих не беше достојан свет."[22]

Све ово, дакле, и више од тога о њима слушајући, какве су подвиге и чуда у име Божије чинили, Бога прослављамо који их је оснажио; а њих саме, са њиховим лепим обичајима и доброчинствима, славећи и блажећи величамо и тиме се старамо за оне који беху очеви наши.

Јер једни од њих, изобилно чинећи добра дела Богу, мученичком крвљу венаца украсише се.

Други, пак, изашавши од својих на високе планине, заволеше дивљих звери станишта; мраз и жегу дуго трпећи, болестима и постом до крви измучени, и свакодневним патњама изложени, у мукама умреше.

А неки други, праведношћу и вером, самилошћу и даривањем сиромаха, и свим оним што је заповеђено да се на земљи за спасење чини, Богу угодише, коначно се тиме истински умиливши.

И они који према Јеванђељу савршенство младића подражаваше, све своје су убогима, Богу, раздали, а своје оставили; једни богатство, други царство и све остало презревши, следише Христа који поучава и многоструким његовим даровима и признањима обогатише се.

А неки већ од младости у посту и умерености, у чистоти девства и животу пустињачком изузетни беху. На крају, апостолским и многим другим даровима на земљи удостојивши се, светлост посташе и приведоше Богу оне које су учењем посветлили.

*

Овим хваљеним светитељима и од Бога изабраним људима припадају и свети оци наши, које смо и у наслову Слова њима прибројали; преподобни Симеон, кажем, и свеосвећени Сава, које сада прослављамо. Јер њих заиста треба славити и достојно блажити, будући да су као и ми пропадљиви били, али су више него ми Бога заволели. Царство и све сувишно, овоземаљско, као безвредно презревши, и свесрдно Бога следивши, искрено су се потрудили да му угоде. И због њихове љубави ка Богу и Бог заволе њих и узвелича их и прослави, „јер оне ћу поштовати који мене поштују, а који мене презиру биће презрени."[23]

Па онима које је и Бог узвеличао и прославио, ко да прећути похвалу, скривајући је? Јер лепо је и нама и заиста достојно њих славити и као блажене прослављати. А наша похвала није од оних које више нашем спасењу користе, јер похвала праведнима је од Господа, и венац славе и хвале, вечна радост на главама њиховим, пошто њему угодише.[24] Због тога је, нама за поуку и као корисна, она и установљена: да садашњи нараштај пишући сачува одличја најбољих мужева којима су Богу угодили а тако и оно чиме су од Бога удостојени; да не би у дубоком заборави остале прикривене врлине изузетних, него да се што јаснијим и разумним речима оне откривају; да не остане скривена корист онима који слушају, јер се зна да ће слово о врлинама многе умилити, и као неким останом, убодом душу ранити, јасно је обновити и покренути ка житију оних који су у Богу поживели.

Јер о свим исправљењима преподобног оца нашег Симеона — како нисмо од почетка у њима учествовали и због многих година које нас удаљавају од његовог земаљског живота — ми не можемо казивати. Него само према житију његовом, како смо га читајући разумели, које је пребогата ризница или дар очев, а које нама, деци његовој, они који памте у књизи оставише.

Јер чујемо како беше муж за којег и Давид у почетку својих књига, пре нас похваливши га, рече: „Благо човеку који не иде на веће безбожничко, и

на путу грешничком не стоји, и у друштву неваљалих људи не седи. Него му је омилио закон Господњи и о закону његову мисли дан и ноћ."[25] Муж славан по племенитости и богатству, муж у бојевима изузетан и у потпуности ратовању обучен, муж величан у крепости, и више него било који други на гласу по страху који улива противницима; муж благочашћем и вером, гостољубивошћу и штедрошћу према сиромасима веома украшен; муж по снази и богатству више обдарен од Адама и Јова, и у сваком благостању у Богу богат; добри муж који стално чини милостиње и много се брине за сиромахе и убоге; муж хваљен због разборитости и праведности; муж који је, велим, у духовној чежњи од свих истрајнији, муж у свему по вољи Божијој!

И како се, по достојанству узвишен, шта више самодржац, правдом и побожношћу просветли и земљу свога народа православљем ка Христу обасја, јереси изагна и цркве подиже; како, потом, смеран постаде, и царство и лепоте овоземаљске остави; од многих служен, будући светао и узвишен, у потпуној скрушености, крстоносно пусто место досеже, и странствовањем и у посту, како је то свима знано, до краја живота на њему поживе.

Каквом се топлотом мира појавио, и каквим је кајањем и умиљењем, смерношћу и љубављу, и скривеним уздасима у Богу поживео, то зна само онај који испитује утробу и срце.[26] А ја о томе не умем да говорим, јер видим мужа чију је величину и Бог признао, и дивим се. А држим да ничим није био толико обдарен колико смерношћу, скрушеношћу срца и љубављу ка Богу.

Уосталом, уколико и ми, будући да то превазилази наше Слово, не успемо да испричамо све о његовом земаљском животу — о доброчинству и штедрости према сиромасима, или о смерности пустињачког пошћења, и о умиљењу Богу — садашња нас збивања о њему извештавају. Јер највећа доброчинства његовог живота из мртвих костију јављају се и као животочна миром изливају, о чему су многи од вас слушали, а неки знају јер су и видели.

А објава сведочанстава ваших побожних душа, због снаге у подражавању доброчинстава преподобног оца нашег, значајнија је од мог закаснелог причања. Јер и мања дела великих, за слабе, нећу рећи за нерадне, јесу велика. И ако неко од оних људи које је Бог узвеличао своју лењост или слабост покуди, и умили се, и себе осуди, и то је корисно.

Зар неће и садашње земаљско прослављање преподобног оца нашег Симеона, да не говорим о оном на небу, ваше усрдне душе које Бога љубе задивити и умилити? Зар нас неће снагом својом ка похвали и ревности уздигнути? Па како не би када нам потврђује да је својом смерношћу и љубављу за Бога толико постигао и таквим признањем од њега удостојен да миро не точи само из костију његових него и стенописана слика светог лика његовог, њему у славу за Бога постављена, из тврдог камена и сувог креча из себе мӣро одаје, и да ће се и од сада видети када се поново буду одавале велике и умом непојмљиве слава и почасти.

И да схватимо да душа која тражи Господа, налази га. И да ако неко њега ради што добро чини, неће остати скривен од његових свевидећих очију, и да постоји онај који за добра добрим узвраћа, како се то види према чудима оца нашег.

Шта, дакле, ми на све то да кажемо? Која достојна уважења да му на дар принесемо? Њега је пред анђелима на небу и пред људима на земљи Бог прославио! Хоћемо ли се и ми задивити изузетном мужу, небесном човеку и земаљском анђелу? Зар га нећемо блажити говорећи са Давидом: „Благо човеку који се боји Господа, силно ће бити на земљи семе његово"[27]? Зар га нећемо похвалити говорећи: „праведник ће се спомињати у век"[28]? Зар му се не приклањамо молећи да се и за нас моли, и с вером и љубављу спомен његов служећи, зар не кажемо: „Како је добар Бог за оне који су у срцу праведни, који не унижава оне који су у духу смерни?" Нећемо ли попут апостола рећи: „Јер Бог није неправедан да заборави дело ваше и труд љубави коју показасте у име његово, послуживши светима и свим сиромашним?"[29]

Јуче је он свој хлеб разделио и примајући убоге нахранио их, а данас у Аврамова насеља примљен с њиме се весели!

Јуче је он Христа ради странствовао, а данас с њиме заједнички царујући, радује се!

Јуче је он пред нама из смерности главу приклањао, а данас његов гроб мироточиви ми целивамо клањајући се.

Јуче нас је телесно тешио, а данас у цркви духовно весели!

Јуче нам је вино љубави црпео, а данас нас миром својих светих моштију помазујући освећује!

Видите ли колоких су добара од Бога удостојени они који су њему угодили, и колика добра нама у животу и после смрти чине праведници, па тако и ова која су о преподобном оцу нашем Симеону, а оно што је, потом, у Заједничком слову о њему, нека сачека ред.

А сада приђимо његовом сину, по телу, а оцу по Духу Светом. И нађимо и тај од доброг дрвета плод изузетан, те због доброг плода и дрво умножено прославимо и ублажимо! Ка свесветом и свеосвећеном Сави, кажем!

Јер и он, иако природно, није обично рођен. Јер молитвом измољен Богом беше дат родитељима, и од младости као анђео, чистотом сјајећи, јави се, те сваком лепотом улепшан и украшен беше.

И Христа ради, са свим лепотама овога света и оца који је царевао остави и васпитаник пустиње постаде; чедо послушања, изданак молчанија, грана уздржљивости, цвет пошћења, плод смерности, љубављу и милосрђем усавршен. У свакој доброти природе од Христа учитеља обогаћен, по заслузи се за учитеља удостоји; и земљу народа свог попут апостола у свој удео прими, Светом Писму је научивши, и вером просветивши, и изузетне Богу привевши.

И страдања његова, и путовања, и муке велике око оснивања пустињачких манастира, и у туђим земљама, и у земљи отачаства свога, како да је црквама украси, и вером православном просветли, да је светитељима и људима саимених Христу узакони.

А и странствовања многа по свим земљама, и не један него и два одласка до Јерусалима и Синаја, до Египта и Либије, чак до Великог Вавилона, где је света места обилазио, и клањао им се, и са светим и врлим оцима о духовним питањима расправљао, примајући од свију молитву и благослов. И као трудољубива пчела од различитих цветова, житија отаца пустињака, која су неизрециво од меда слађа, у душевно саће претварао односно у уздизање срца свога полагао.

И милостињу обилно раздавајући попут апостола је реч делом ширио; тражио је и откупљивао мошти светих, и ако је нешто штовања достојно и свето у туђини налазио, и то је откупљивао и сабирао и у своје отачаство доносио, што је све његовим светим молитвама до сада сачувано, и лепотом и светошћу у отачаству његову светиње и божаствене цркве украшава.

А сва та путовања и трагања, трпљења и страдања, ко ће успети да наброји или исприча?

Јер они који земаљски живот воле и себе љубе, обилну храну и нерад величају, славе оне који добра имају. Али ја у томе ништа од свега тога не налазим. Јер не држим га за оног који себе љуби него за некаквог гневног и немилосрдног који непријатељ своме телу беше. И уколико би требало да га похвалим, за слабости бих га похвалио.

А онога ко од младости до дубоке старости у трпљењу живљење поднесе нико не би успео да опише ко га због апостолских страдања која су га красила не би прославио. Јер кроз њега се све апостолски успунило, само што није био Јудејац ни из народа кажњеног; и та у Богу путовања многа, и на њима невоље на рекама, невоље са разбојницима, невоље у пустињи, невоље од бура морских, у страдању и подвижништву, у пошћењу, у гладовању и жеђи.

Туга за све цркве у отачаству његовом, жалост и голема патња за братију и сроднике које негда у мржњама смириваше, престојаше им, заштићаваше их, за

њих посредоваше и мољаше; и као нека бесплотна сила окрили их и у љубави да остану учврсти. Те иако га многи од њих вређаше, и не послушаше га, он не устукну него као други Мојсије или Самуило све тегобе и противљења поднесе, и не озловољи се него и опадан за њих мољаше.

Ко сада пред свршеним делом и због ситница да поклекне? А тај који све стече ни пред чим не устукну него све тегобе с лакоћом подневши себе даваше заборављајући прошло због онога што следи.

Хвали ли ко од вас чудотворце нека и овога похвали и на његова чудесна дела погледа! И уколико се са пажњом удубиш, видећеш да она нису обична него заиста дивна и зачуђујућа; и као Исаија о твари Творца, рећи ћеш:

„Прослављам те, Господе, Боже мој, и појем име твоје, пошто си чудесна дела преко својих светитеља испунио!"

Јер и он, као Исус мој речју, раслабљеног молитвом уздиже. И као негда Илија огањ, град са неба молитвом приведе, и као он Ахаву, задививши противничког цара, Угрина, од безбожништва одврати; и као он за Богом ревнујући, бесрамне свештенике и гнусне јеретике, такође због распри о Богу, иако их не закла као он ножем, као вукове их разјари и од стада одагна, да не би, као они Израиљ за Ваалом, народ његов од Бога у јерес преобратили.[30] И многе учењем о Богу он од вукова у јагањце обрати. И умрлог брата коме је погреб припреман молитвом оживе, и анђела, дотле само анђелским, монашким образом украси, рекавши да се душа у Богу врати, а затим поручивши да се поново узме.

Који тада видеше и сада слушају о заиста задивљујућем чуду, како бесплотни и небесни земног и телесног послуша. Јер комадом папира и мастила наложи оцу да из гроба, из светих моштију миро излије. И у гробу и на западу, мртав живога са истока послуша; и светло послушање умрлог оца, које је у животу ка сину за спас свој имао, онога који у гробу лежи, пре бих рекао на небесима борави, то потврђује.

А велику пучину преброђујући, мору од јаких ветрова разбеснелом и валима који брод разбијају запрети Божијим именом и оружјем Крста, и слегоше се ветрови и море и тишина би. И брод са ученицима и онима који са њим пловише од смртоносног потапања спасе се. А они који беху задивљени говораху: „Велик је Бог, оче, и реч његова света на устима твојим!" — јер негдашње о негдашњим светитељима слушасмо сада, а данас новог, дивног светитеља очи наше видеше!

Чиме достојно да узвратимо твојој светости, пошто си нас од гроба у мору снагом твојих моћних молитава Богу избавио? А средио си да чак и бездан, бездан милосрђа Господа, у болести њему послужи, валом положивши велику рибу на груди онога који је у броду лежао. И то је чудо велико којим светитељи прослављају по чудима неизрецивог Бога; како се вал, који је вода и разлива се, кротко се уздигавши као неки послушан раб, и као рукама у руке светога рибу на дар приневши, и брод не окваснвши, у море вратио.

Јер је и после смрти грбавца, који је пузио, гробом исправивши, уздигао и учинио да исправљен хода.

И остала његова чуда која у животу и после смрти створи, многа да мимоиђем, те да се и не наброје сва исцрпно, године су потребне да се испричају.

А шта ако величине и лепоте веома разборитих и побожних душа није неко промислио, или да није таква вера и смелост у Богу великих и изузетних светих мужева које због чуда хвалимо? Зар нису она као и самог мог Христа божанске снаге, таква божанствена чуда, када је са неба од божанског не отступивши, ради мене и свих људи на земљу сишао. Онај који и ученицима тада рече, а и сада свима говори: „који верује мене, дела која ја творим и он ће творити, и већа од ових творити."[31]

И када са његовог проклетства усахну смоква, ученицима који су се дивили и прослављали моћ и снагу његових речи, и који рекоше: „учитељу, види,

смоква коју си проклео усахнула је"[32], Исус одговори: „Заиста вам кажем: ако имате веру и не посумњате, не само смоквено учинићете, него и гори овој ако речете: дигни се и баци се у море, биће, и све што узиштете у молитви верујући, добићете."[33]

Јер и ми који смо људи Христу саимени, ако заповести његове чувамо, Христови смо ученици. И сва власт знакова и снаге која је ученицима дана биће и нама дана.

„Ево вам дајем", рече, „власт да стајете на змије и на скорпије и на сваку силу непријатељску"[34], „А знаци онима који верују биће ови: именом мојим изгониће ђавле, узимајући змије у руке, на болеснике метаће руке, и оздрављаће."[35]

Па зар нису многи светитељи, после апостола, као апостоли многе научили, и моћ и знакове и чуда као апостоли у Божије име испуњавали, и оснажени били да муке за Христа поднесу?

Јер познато је како многе слепе просветлише, прокажене очистише, раслабљене подигоше, грбаве исправише, слабости људске отклонише, болесне излечише, мртве оживеше, звери укротише, огањ угасише, олово расхладише, змије растргнуше, змајеве умртвише, смртоносним напицима напојени беху и неповређени осташе, језера осушише, преко вода суви пређоше, ветрове зауставише; једни град, други кишу, а неки огањ, свако према својим молитвама са неба снесе; на земљи будући, сунце које је небом хитало зауставише; а неки наредише да се и горе покрену, и у море сурвају, и поново на своје место врате; бесове прогнаше, и у непролазне планине и пећине и у шуме безизлазне као вратима их речју затворише.

Као што и пре њих Бог мој Исус легион бесова са свињама дубини морској на помор предаде, његовим именом и вером и молитвом и они све то учинише. Њихова величина у цео свет не може се сместити нити исказати.

И зар нису она велика и неиспитана или страшна и зачуђујућа? Зар нису изнад ума и неизрециво узвишена? Зар не задивљују срце и не умилњавају душу?

За Бога, његовим именом, оно што узноси земни чине! И она што су извршена вером и молитвом њему, зар нису славна или дивна? Зар нису и изнад људи хваљених и блажених који достојни спомена и штовања беху? А да би их и већим надањима обрадовао, рече им Господ: „Али се томе не радујте што вам се духови покоравају, него се радујте што су ваша имена написана на небесима."[36]

Са овим светим и великим мужевима, преко тако великих чуда, посматрамо и схватамо мужа којег сада хвалимо — свети, веома прослављен, кажем, првосветитељ наш и равноапостолан учитељ, отац наш Сава. Са њима заједничар и велик беше, јер ничега у односу на оне који су се у пустињама уздизали, у односу на послушнике и поснике, преподобне и молчалнике не беше лишен; зар и међу светитељима није апостолски заблистао.

Јер чистотом и постом, трпљењем и смерношћу, учитељством и задивљујућим чудима, молитвом и даривањем ништих, странствовањем и путовањем, и свим добрима Богу изузетно угоди. Осредње је превазилазио, усавршене достизао, и није ни у чему иза других заостајао.

Јер и он их је као и они древни светитељи, вером и молитвом у име Божије испуњавао. „Све је могуће ономе који верује"[37], али не само обична вера, него и дела која је оснажују, смерношћу, па чак и љубављу све испуњавају и оживљавају. Јер, „вера без дела је мртва"[38], рече апостол, те нема ни смелости да моли, нити наду да ће неко мољење примити онај ко дела нема која веру јачају. „Покажи ми, рече, „веру твоју из дела својих"[39], и поново: „и ако имам сву веру да и горе премештам, и ако предам тело своје да се као хлеб сажеже, а љубави немам, ништа сам"[40], па чак и молитва може да се оствари само онако како нас је Исус Христос Спасилац и Бог наш научио, када је рекао:

„И кад стојите на молитви праштајте од срца ако што имате на кога: да Отац ваш који је на небесима опрости вама погрешке ваше."[41]

*

О сваком посебно, о светим оцима нашим говорисмо, пошто ни житијем, ни делом, ни добродетељу не беху мање значајни од негдашњих светитеља, нити су у било чему иза њих заостајали; те због снаге, и чуда, и похвала, и онога што је обојици заједничко поново настојимо да их скупа прославимо.

Али, задивљен сам, и како да их прославим не знам! А како бих и могао да достојно прослављам оне који су по Божијем провиђењу призвани; које Бог раније од свих позна и одреди да првенци у милости буду међу многом братијом нашом; и служитељи Новога Завета, Јеванђеља Сина његовог, и са њим у слави заједничари да буду. Јер, „које напред Бог позна те и одреди на службу себи", рече апостол, „а оне које дозва оне и оправда; а које оправда оне и прослави."[42]

Шта, дакле, о њима да кажем када их је Бог оправдао и прославио?[43] Јер лепо је и нама са Богом их прослављати и као достојне блажити! А ко да не блажи изабранике Божије? Оне које Бог оправдава и прославља, ко да не похвали?

Па пошто су и више него достојно у Богу поживели, ми као неискусни, не успевајући да их по заслузи похвалимо, похвалних слова нисмо желели да се дотакнемо. Ипак, уздајући се у ваше молитве, и око тога смо се потрудили! А ако се наше плетеније речи удостоји Похвале светим оцима, не мислите да је то домишљање ума мога. Него од њих самих, од страдања у Богу и од заслуга за добра дела похвале њихове ка њима приносимо.

А Похвалу светима изричемо на похвалу Бога који их је укрепио, чијом помоћи су свети чудесна дела испунили и испуњавају, на Божију дарежљивост и велико удивљење његовој доброти, коју он за људе, што вољу његову чине, с љубављу гаји. На корист и уздизање онима који слушају све о светима проповедамо, да свим добрима, повестима и делима,

добро у добрима умиљени, од сведоброг Бога, за све и увек, добро похваљени будемо.

Приђимо, оци и браћо, самима себи, сви који смо се благодати отаца насладили, и сада се наслађујемо, и поново ћемо се насладити!

Приђимо сви, и ублажимо свим све оне који беху, и штујмо све оне који све нас штују!

Приђите, дакле, и радосно притецимо слављу, и прихватимо га са љубављу!

И сви усрдно дарежљиви будимо! И нека нико од нас који прилазимо малодушну лењост не испољи! Пошто ми који двоструко од отаца примамо и двоструко и добро обогатићемо се! Њиховим молитвама, кажем, душевно и телесно обогаћени ћемо бити.

Принесимо, дакле, свако од нас према својој моћи, оно што су за очеве вољени дарови и што од нас траже! Не говорим о злату и сребру, ни о сјајном бисеру, ни о драгом камењу. Јер њих и у земаљском животу они презреше и као привидан сан одбацише, а сада са Христом на небесима будући никако на њих не помишљају; но принесимо оно што је и самом Христу угодно, онима који слушају и служе испуњењу и пажњи онога који наређује и који појање, свете песме и молитве нису немарно подносили.

Неко ко је у власти, видевши њихово уподобљење Богу, и изузетну смерност, и презир према почастима, неће охоло повереним му управљати. Други, угледавши њихово изванредно живљење у пустињи, нека смерност душе своје стекне осудом себе. И ако иза њиховог узвишеног пута за Богом заостаје и мале је снаге, нека за њима крене, а не да из очајања што су недостижни, тромошћу се обленивши, поклекне. Јер тешко да је и крепким и смелим душама могуће достићи њихову смерност и страдање у Богу.

Извесни дивљење имају ка висини чуда којима их Бог прослави и уважи, и којом се Бог у њима, смерношћу њиховог живота, прослави.

Сви који веру, а не сумњу у оно што је о њима казано, према њима, имају, сви, псаламски да кажем,

као празникољупци, данас, „Приђите, узрадујмо се, Господу" у спомен отаца! Од примерног и изузетног њиховог живљења за Бога, као од различитих и мирисних цветова, венце Похвале сплетавши, њих увенчајмо! И признањем њихових добродетељи, хор сакупимо који прославља, говорећи:

Радуј се, Симеоне, преподобни и мироточиви,
благочашћа богосађено дрво
при духовним водама напајано,
који си плод свој, Саву,
још у време земаљског живота,
посленику Христу дао,
цвет који од почетка чистотом младости
светлије од љиљана сјајећи, јави се,
пријатан мирис изнад свих миомириса,
светошћу душе угодан!
и лист твој, оче,
не отпаде, кажем,
синови синова твојих
светим твојим и Богу благоугодним молитвама
све до сада побожно код нас царују!

Радуј се, овога сине,
Саво, оче свети, молитве чедо,
пустињски плоде, од младости чистотом анђеле,
иако из жудње за чистотом и непорочношћу
телесну децу не пожеле,
Духом Божијим си многе Богу родио,
јер не жени,
Господу се постара да угодиш!

Радуј се, Симеоне преподобни,
премудри купче путем јеванђеља,
који си лепе бисере,
веру, наду, љубав,
с милосрђем имао,
и стога све своје ништима раздавши,
једини драгоцен и непроцењив бисер,
божаством Христа, потраживши, нашао јеси,
пропадљива непропадљивим купивши,
пролазна вечним заменивши!

Радуј се, Саво, оче богомудри,
равноапостолни учитељу наш,
благовесниче Јеванђеља,
проповедниче Христових божаствених светих тајни,
што као првосвештеник освећивати научи се!

Радуј се, Симеоне, преподобни оче,
јер истинити глас Јеванђеља чувши,
крст свој на раме у истину узевши,
и све земаљско занемаривши
за Христом који учи кренуо си.

Радуј се, Саво, свети оцу оче,
који те је телесно рађајући
за Бога Духом родио,
наставниче мучнога пута
и учитељу у младости старца,
којег си молитвама својим Христу
после смрти мироточивим учинио!

Радуј се, Симеоне преподобни,
духовни сине сина,
од тебе телесно рођеном,
послушниче и учениче у старости,
младићу старешини и у пустињи служитељу, испосниче!
Смерност твоја, оче, ум ми задивљује,
за живота и после смрти у гробу,
послушање твоје ка сину твоме
застрашује ми срце,
странствовање обојице умиљава ми душу,
љубав ваша за Бога многе превазиђе!

Радујте се, оци добри,
за нас истинског благочашћа корени свети,
темељи свете божаствене вере,
неразрушиво, на Христу камену непоколебљивом!

Радујте се, свечасни оци,
животу истинитог винограда — Христа,
плодоносној и истинитој лози,

који на стаблима деце своје
што обилују гроздом зрелим
истиниту веру приносе!

Радујте се, преподобни оци,
који сте преподобношћу и истином украшени
били

и Христу саимене људе своје
вером и обичајем православља,
обичајима добрим украсили —
цркве светитеља лепотом градње
краља нашег крунисањем!

Радујте се, богоблажени оци,
једномишљеници у Богу,
једнодушни и једноделатељни,
који у два тела исту душу носите!

Радујте се, двојице света,
за нас казиватељи свете и једиросуштне
божаством,
нераздељиве и животворне Тројице,
објавитељи очинског Божијег провиђења,
— које је за наш спас од Пречисте Богородице
и увек Деве Марије, од Слова његовог и Бога —
оваплоћења Христовог Духом Светим!

Радујте се, двојице,
као садрузи свети
и прави Божији посленици,
који удвостручено, трпљењима многим
земљу људи својих узоравши,
и умножено семе, благочашћа веру,
у њој Словом посејавши,
плод спасених Богу принесосте!

О, свеблажени и љубављу неисказиви и за нас незаменљиви добри оци! Како о вама испричати можемо? Задивисте људе, устрашисте бесове, анђеле обрадовасте богодоличном смерношћу и у пустињи изврсним вашим живљењем! Како и која трпљења ваша и муке да набројим? Колике вам благодарности ду-

гујемо! Али, не успевамо према заслузи! Јер, стално вас прослављамо, у род и род штујемо, и у векове векова благодат за вас имамо. Јер пре вас у тами незнања бесмо, а са вама ка светлости богопознања узнигосмо се!

Вама, дакле, од мрачних обмана, јереси,
ослободисмо се,
и крстећи се трисијаном светлошћу божаства
просветлисмо се!
И уподобљени бесмо
да се синови Божији назовемо,
да будемо и зовемо се,
и Христу саимени људи изузетни,
и царско свештенство, и народ свет,
не незнабошци као некад!
Вама безбожне службе код нас уништене беху,
и противнички ђаво од нас некада хваљен,
сада, потврђеном снагом Крста,
осрамоћен и унижен и од вас сатрвен показа се!

Вама богописане таблице Новога Завета,
Јеванђеља Сина његовог, разумесмо,
и њега који телесно дође примисмо,
вама који у Богу јесте;
даде нам вама власт да синови Божији будемо
који верују у име његово[44],
у водом и Духом рођеног!

Ви, дакле, као два светила
на своду небеском, мисленом,
јависте се,
која су од мисленог истока
истоком Христа изашла,
и на западу непознања истине,
тамом јереси земљу људи својих помрачену
светлошћу Речи озаривши
просветлисте!

Ви, као две реке из мисленог раја истичући,
људима својим објависте се,
и од нечистоте их најпре речју чистећи,

и бањом, тајном крштења, умивајући,
и из извора живота ребара Божијих напајајући,
и вером и надом у поновни живот веселећи
од пролазног за будући живот их припремисте!

Ви се слично небу живом јависте,
не звезда шароликошћу него добродетељима
од њих више украшени сијајећи,
и не ћутећи него речима
славу Божију и сву твар Творца разјашњавајући,
и од несуштаства у суштаство све привевши,
собом сте нам се потврдили!

Вас као умне изворе прослављамо,
јер струје живота нису из жила камених
него из срца ваших;
реч Христа Речи у себи имајући
и овим благочашћем људе своје у јереси
пресахнуле,
напојивши — расхладисте,
жеђи греховне зауставивши!

Ваш храм Пресветом Тројицом достојно
називамо
јер собом, живим људима, цркве Богу
сатвористе!

Вас као у истину умне посленике блажимо
јер нештедице сејући милосрђе
и душевну њиву сузама напајајући,
и сада, у обиљу жањући,
с радошћу на небесима снопове примате!

Двоструко и троструко, за живота,
поснички, апостолски подвизасте се
и у свему добро Богу угодисте!
А којим похвалама да се удостојимо
да вас прославимо?
Којим лепотама, блажећи,
да се удостојимо?
Духовне као невидљиве не знамо,
а чулне, ако кажемо:

„Скровишта пребогата и бисере непроцењиве
у срцима нашим вама стекосмо,
за вредније од сафира и од смарагда
у душама нашим вас држимо";
али шта су они према вашој за нас благодати
или према нашој за вас љубави истинитој!

Као сунце исправљањима вашим засијасте,
и као зрацима светлим
животом и делом и речима
нас просветлисте!

Вама ноћ јереси избегавши,
као синови светлости и дана удостојисмо се
и као наследници сачуваних части уписасмо се!
Вашим поукама и само царство небесно
покајањем да добијемо надамо се!

Радујте се, оци, и веселите се,
јер за нас је многа ваша награда на небесима
од оног који рече:
„а ко изврши и научи тај ће се велики назвати
у царству небеском"[45]!

Ви, дакле, од почетка, сами извршивши
и друге собом Речи научисте,
делима реч потврђујући
узор људима дасте
како да ружно, земно, одбаце!

Ви заиста велика дела извршисте,
и добро научисте,
и од Бога велики бесте,
и у векове да будете именовасте се!
И чему ове хваљене похвале
онима од Бога хваљеним
и у царству његовом
ка којем многи теже,
великим да се назову њиме посведочени,
а и ми, уз то, ваша сведочанства, кажемо:
до вас долази,

шта више на вама ће се испунити
реч коју изговори апостолима:
„Ви сте видело свету!
Као град што на гори стоји"[46]
добродетељу не сакристе се,
јер не под посудом да би само себе,
него на висини, да би све просветлили,
свећњак за свећу живљење и реч имајући,[47]
Богом постависте се!

Већи и од Тита, који је од почетка у Далматију дошао, потом, јависте се. Апостолима без зазора вас називамо — апостолска дела у вама стекоше се, јер као и они Јеванђеље код нас проповедасте. Истргосте обмане као плеву, прогнасте јереси као вукове, разористе жртвенике њихове као гадости, цркве у висину као небеса уздигосте; сакуписте православљем људе као стадо, архијереје уведосте као пастире, корене грехова као трње искорeнисте и лозу благоверну засадисте; јереси посекосте као храстове, и пшеницу, реч благочашћа, посејасте, пожњасте, сакуписте, и плодове сачуване Христу принесосте, и још их и сада приносите. Слушасте и послушасте Христа који учи и говори: „који остави оца или матер, или жену, или децу или богатство"[48].

Славу царства, красоте света и лепоте видљиве као привид одбацисте. Отачаство и род остависте, своје напустисте и пустињу достигнусте, преснички у њој искушавасте се, послушањем украсисте се, смерношћу узвисисте се, странствовањем удостојисте се, сузама и молитвама украсисте се; љубављу према милосрђу многе надмашисте, милостињом и штедротама према ништима веома се обогатисте; у животу и после смрти, задивљујућим чудима узорно се прослависте!

А зашто се од мноштва многих ваших дела само ми, набрајајућ их, трудимо, и не можемо према значају да их похвалимо, нити успевамо да добра дела ваша, која су на све стране и код нас, славно испричамо?

Јер многа добра дела ваша у тајности и невидљива беху, видљива Јединоме — свевидећем скривених и испитивачу тајних! Па и као видљива да нам у помоћ притекну, мноштво је многих: сваки узраст и сва лица, колико световњаци толико и свештеници, они који владају и који су подређени, посници и пустињаци, ништи и убоги, сви који се обилно многим вашим делима насладише и сада се наслађују. Уколико су неки од раније што од вас примили и сада од вас примају, нека нас известе, и заједнички са нама данас сакупивши се, нека вас за то прославе.

Вас који сте епископе научили да освећују, који сте цареве крунисали, цркве украсили сакупљеним монасима, који сте се на власти од неправде уздржали, у војсци грабеж спречили, богате научили да дарују, убоге помогли, који сте слепима вође, старости штовање, страних примаоци, ништих даривоаци.

Тужни утешитеље, млади учитеље, удовице и сиромаси заступнике — оце нека прославе; обесправљени правдиве, повређени помоћнике и избавитеље, душевно и телесно оболели изврсне лекаре, робови ослободиоце, заробљени искупитеље и ослобођење, који су наги заштитнике, брачни и девствени непорочне, пустињаци и посници храниоце и сапоснике — сви људи украситеље неписаних закона и закона узаконитеље, сви, дакле, свакога од вас, с нама нека их узвеличају.

Вас, дакле, за прве просветитеље у Богу
и сада за топле заступнике
који њему предлажу, имамо;
десне предстатеље који су унапред
спасење наше промислили,
темеље чврсте праве вере,
стубове благочашћа непоколебљиве;
православља уточиште необориво,
заштиту неуништиву која ђаволске стреле
одбија,
штитове који нас од напада јеретика бране,
заштитнике искусне
што пукове противника покоравају и низлажу!

Вама устанке ратне и свирепости уништавамо,
и охолу намисао према нама
и гордост њихову сатиремо,
и победом за Бога — победе постижемо!

Ви од земље до неба показасте се
и душе су ваше, према написаном,
у руци Божијој[49];
но и доласком светих ваших моштију
земља народа вашег
благослови се и просветли;
и цркве ваше поносе се
имајући ове мироточиве и благоухане,
и као неким царским накитом
њима украшене прослављају се!

Ви се са анђелима достојно веселите,
са патријарсима и апостолима као учитељи,
са преподобнима и посницима зборујући,
јер на земљи свима једнаки
житијем и добрим делима јависте се!

И сада на небесима
у светлости, Духом Свете Тројице
са њима усељени веселите се,
али и на срцима нашим вером сте исписани.

Ваше свете иконе гледајући
поносимо се и као живима радујемо;
гробове ваше светле и чудотворне,
клањајући се, са љубављу целивамо,
јер који се посничким телима вашим осветише
исцељењем се обогатише!

Спомене ваше часно и свето штујемо,
у њима суделујући освећујемо се.
Двострука слава ваша
пред анђелима на небу
и пред људима на земљи!

И да обојици заједно кажемо:
колико частан и славан беше на земљи живот ваш!

Најузорнији, у истину, и преславан,
а изнад свега блаженства на земљи,
сада и у векове векова спомен ваш!

О колико се удивисте, како се славно удостојисте! Пребогато се прослависте од Христа, свих добара даваоца славнима. Такве су вама почасти, о, преподобни оци, као што су награде за трпљења због Божије вере и цркве, његове. Такве су за вашу заштиту ништих и напуштање овоземаљског стоструке награде; такви су за вашу смерност и презир славе, и странствовање и у пустињи живљења, и посничка подвижништва од Бога дарови. А они се код нас сада виде, кажемо, а вама се за онај, будући, жељени и бесконачан век припремају; како Павле каже: „што око не виде, и ухо не чу, и у срце човеку не дође, оно уготови Бог онима који га љубе"[50].

Трудисмо се да похвалама венце славе сплетемо, али се не удостојисмо достојно по достојанству вашег достојанства; пошто немоћни бесмо, Давида и његовог сина у помоћ узесмо, и са њима вам кажемо:

„Веселите се праведници пред Господом; праведнима доликује славити."[51] Часна је пред Господом смрт ваша, јер заповести његове у животу слушајући, њега штовасте!

У вечни спомен, спомен ваш! Спомена достојна добродетељна дела испунисте, и праведност ваша према заслузи кроз векове траје!

„А праведници живе до века, и у Господу је награда њихова, и брига за њих Свевишњег".[52]

„Спомен праведников остаје благословен, а име безбожничко труне",[53] јер дела праведних су живот, а плодови нечастивих греси.

„А праведник ако и умре, мир ће наћи"[54], а спомен праведника радост за оне који се боје Господа.

„Спомен праведника је са похвалама, похвала праведника весеље за људе".[55] Бесмртност је спомен његов, како је Господу знано, и зато пријатна беше Господу душа његова.

Шта су лепоте видљиве? Који дарови, који сјај и почасти царске могу тако увеселити побожне душе као похвала праведницима, међу којима су и ови свети оци наши, исти и подједнако гласовити, чији нас спомен данас све радосним и веселим чини?

Где су моћни и богати који су нечасно на земљи поживели? Где је Нерон и Диоклецијан? Где је Максимијан (!) и други мучитељи? Да ли овима вечни спомен, да ли ови од доброчинстава вечно живе? Зар није јасно како је са хуком безакоња њиховог брзо пропао спомен њихов, а добици и раскош са оцем њиховим ђаволом у огњу су вечном. А ако и за благочастиве кажем:

Где су цареви и властодршци? Где управљачи и војводе? Где су моћници и племениташи, и други многи, који су се обилном храном у потпуном спокојству хранили, и без кајања цео свој живот у лењости и нечистоти жалосно истрошили? И уопште Бога не потражише, нити су били наклоњени према ништима да би њему угодили. Такође ни у дубокој старости не хтедоше да се умиле, нити да се од злих обичаја кајањем удаље. Него замишљајући да су бесмртни, многе мучећи, срца своја ухранише као за жртвени дан. Суд не поменуше, нити награду, када ће Бог на суд да седне, када ће свако јавна и тајна дела своја да види; када ће сам тај праведни судија и Бог све заједнички праведном мером мерити и судити. Мали са великим, цар са војником, владар са робом, отац са сином, нараштаји и народи, и сви ће према делу награде да приме, добре или лоше, према поштењу у животу.

Устручавам се да кажем да и међу нама, самим иноцима, који не живе у немоћи, влада неред и немар према доброчинству. И ништа за онога који се на добра дела, одбијањем лоших, осмелио! А којег за исправног држимо, не за оног који у грех пада, беспућем храмљући и више него други посрће; и од многих слављени и светлост свету названи, из не-

пажње слепи у понор се сурвавају. Јер замишљају да су побожни или монаси, а од побожних дела и монаштва одричу се и зато далеко од њега одстоје.

Благочашће је благочашће и према добрим делима је названо, и њима се Бог прославља. Пошто рече: „Тако да се светли ваше видело пред људима да виде ваша добра дела и славе оца вашег који је на небесима."[56] А добра дела су ова: благодарност Богу и молитва од чиста срца; раздавати хлеб свој гладнима, посећивати сиромахе и удовице у жалости, и неокаљана себе сачувати од целог света; и смерност, и према свему Божијем љубав без лицемерја. И према снази, пошћење и покајање стално понављати. А не као неверници који немају наду у васкресење и храном и пићем себе разарају.

А где су ови, било да су световњаци или монаси? Да ли нас неко од таквих спомeном својим развесели, или радоснима чини, или житијем oслади, или чудима задиви, или миром омирише? Да ли овима кажемо: Спомен са похвалама? Или, пријатна беше Господу душа њихова? Или, вечан је и неће нестати спомен њихов, јер ни . . . ?

Или овима, слично Сарданапалу, надгробно рећи: „Оно имам што поједох и попих, и са љубављу лепо поживех. Сада све остаде и ја сам пепео", и како је у књизи о Јову речено: „А човек умире изнемогао; и кад издахне човек где је?"[57] А ако би неко од ових и васкрсао и поново био, сигурно би у огњу мучен био. Од таквог постојања свако је непостојање боље. Па шта више него ако се каже ономе који се није родио: нити треба на свет доћи, ни јавити се, нити поновни живот видети и горко се мучити.

Јер рече: „И изићи ће који су чинили добро у васкрсеније живота, а који су чинили зло у васкрсеније суда."[58]

О колику радост и неизрециво весеље, о колики страх и трепет неисказив, праведнима и грешнима, којом, и која, према делу, реч ова Господа Бога мога казује! И због тога је оне који су њему угодили увек достојно блажити, и њих вечно као живе и више од тога прослављати, будући да и после смрти постоје

као они који нису умрли. Богу живе сви они који су за Бога живели. И због тога вечно живе, а нити спомени добрих дела после смрти могу умрети!

Због ових, и ми, браћо, у нади за вечна добра, сваку лошу пожуду, незаситост и облапорност, и сваку неподобност од душа наших одагнавши, омрзнимо нечасне животе и прекор смрти оних који су нечасно живели и живе!

Због неразумности, за њих је стомак Бог! О њима, непријатељима Крста Христовог, који су за живота умрли, Павле говори. „Они који су у сласти", рече „за живота умиру", који стекоше окрутношћу себичних према ништима, камена и тврда срца, који запушише уши своје да не чују и да се не сажале, чак и према најближима и своме по крштењу роду.

О окрутности! О нечовештва њихових! Ни написано: „Господу позаима ко поклања сиромаху"[59] није их нагнало да према овима бољи постану.

Јер колико и о другима, и за ове вреди речено: „моја је освета, ја ћу вратити, говори Господ"[60]. А и Давид каже: „Бог и Господ се свети, Бог се свети и не колеба се"[61]. И Наум: „Бог је ревнитељ и Господ је осветник; осветник је Господ и гњеви се"[62].

Јер ако је и велико од Бога милосрђе, оштар је и прекор. И не гледа ко је ко, него свакоме према учињеном суди, пошто их због немилости према ништима Бог омрзну и жестоко, јеванђелиски одагна[63].

И нигде тако стрпљив, кротак и човекољубив судија и Бог! Нисмо чули да се за било које грехове Бог тако неограничено свети, и у гњеву и јарости им говори: „идите од мене проклети у огањ вечни припремљен ђаволу и анђелима његовим"[64], не помиловавасте ништа и непомиловани бићете. Зато верујемо реченом: „јер ће ономе бити суд без милости који не чини милост"[65].

И колико нам је у моћи удаљимо се од немилосрдних нарави, које су шкртошћу стешњене и споре на добра дела. А похрлимо добрим и прослављеним мужевима, а са њима и нашим светим оцима, као онима који су добри и добро у Богу поживели, желећи да вечно са њима будемо и живимо! Стога по-

стом и молитвама, и милосрђем према снази нашој, и штедростима према ништима, и ми узнастојмо да као они Богу угодимо!

Пре свих жртава и поста и молитава, принесимо му од нас тражену милост према ништима, јер хвали се милост на суду[66], и тиме ћемо спокојство и љубав стећи. Учећи се послушању и смерношћу украшени, одбијајући злобну завист и охолост које нас од Бога деле, апостолски кажемо: „Један другом с поштовањем што више чинимо, стално се молимо, Духом пламтимо, Господу служимо"[67], како бисмо, свим добрима овде обогаћени, спремни сачекали блажену награду.

На дан доласка Господа нашег Исуса Христа, када дође да суди свој земљи и сваком према делу узврати, када дође са светима својима да се прослави и диван буде за све који у њега вероваше и заповести његове чинише, тада ће сам Судија и Бог наш Исус Христос радосно да нас прими, и чућемо од њега онај нама пријатан и жељени глас:

„Ходите, благословени Оца мојега! примите царство које вам је приправљено од постања света"[68]! А ово је на крају, када ћемо поново бити примљени са светим оцима нашим, ако се поменутим добрима одавде ка њима припремимо!

А сада спомен њихов прославимо, с љубављу га испуњавајући, и молебно, као увек и сада, приклањајући им се, рецимо:

О пречасна и дивна, света и јединодушна двојице, преподобна, преблажена, богоносива, богомудрена! Пастири и учитељи, много слављени и веома славни оци, који сте Богу надање и спас наш, Симеоне и Саво! Од јадног ума ово мало Похвално слово, које као дарове што се у рукама држе теби приносимо! Иако неукрашено знањем, јер је од оскврњена срца и нечистих усана, и недостојно вашег достојанства, не презрите, нити одбаците, јер знамо да није достојно ваше превелике почасти и достојанства од Бога.

Него и ову децу своју, јер су из љубави према ћутању, очинским милосрђем као рођену примите! Али не због грубости речи, него од срдаца, која превазилазе слабост и љубави душа, слушајући поми-

лујте, и наше молбе и молитве, ако и недостојне, јер су неочишћене од страсти и свега што није Богу угодно. Него као оци ово од нас примајући и удостојивши, Христу Цару и Богу свију принесите, нама мир и спасење од њега измоливши.

Јер знамо како се стидите мноштва наших безакоња, јер сраме се очеви бешчашћа деце. Него нека бескрајно мноштво грехова наших не заустави велику вашу слободу ка Богу. Наши греси су међу нама раздељени и стога вама ништа није забрањено. Јер вашу молбу за нас очекује, и вашим молитвама украшава се као цар својим вернима и вољенима чије молитве испуњава.

Јер ви нам о ономе, који је стрпљив и спор на гњев, и који одвраћање ишчекује, и покајање прима, и брз је на милост, први рекосте! Уђите сада смело к њему, и примивши наше обећање да ћемо са злобама престати, стишајте га да срџбу одложи, и јарост одврати, и дâ нам времена за обраћање!

Измолите милост, јемчите за нас кајањем нашим, и испуњавајући дело које смо вам поверили као истинити нам се јавите! Помозите да се покајањем спасемо!

И као они који воле отачаство, земљу нашу, непријатељима неосвојену, у миру сачувајте! Од глади, смрти, невоља, греха душеубица и међусобних ратова спасите, и све Христу саимене људе своје молитвама ка Христу као штитом од истребљења јеретичког браните, да не би синови безакоња, из сујете радећи, брбљајући рекли: „Где је Христос Бог њихов?“[69] И цркве ваше које за Господа подигосте, неприкладне јеретичком простослављу, до краја сачувајте!

Род са гране ваше утврдите да код нас благочасно царује, и измоливши у њега победу над народима непријатељским, ваше духовно стадо, које сте у светом вашем врту за Господа сакупили, од мислених вукова и људи крволочних, цело и сачувано, ни душом нити телесно заклано, као пастири добри сачувајте! А међу њима и мене, иако са злим делима, крастави и у лишајима!

Но да бисте болести обуздали, оци самилосни, ране моје излечите! Ако сам због непослушности и

својевоље охромавио и иза стада заостао, не презрите ме, и као мислени плен вукова не оставите! Но на раме као Бог узевши ме, у врт спасења ваш унесите ме! И молитвама својим ране моје, које су из непослушности, исцеливши, здравим ме овцама својим прикључите, да бисмо сада сачувани, за оне који нас чувају, заповести ваше заједнички чували!

А ви ћете све нас да чувате и сачувате, и када одавде будемо тамо представљани, у вечним насељима где сте сада, ви ћете да нас примите! И ако и мали делић вашега пространства добијемо, знаћемо добро да нас није изневерила нада коју ишчекујемо, и вашим молитвама њој сподобити се, припадајући, молимо се!

Самом том Христу Исусу, Цару и Богу нашем, и с њиме заједнички Оцу и Светоме Духу, слава и беспочетност, сила и моћ, част и поклоњење, сада и увек и у векове векова, амин!

снојевом охромљено и ни стада много, не презри-
те мо[illegible] је као мисаони плен вуком не оставите! Но на
раме као Бог узевши ме, у пут спасења вашем уместе
мој. И молитвама својим [illegible] које, који су из Непо-
ступности, исцелиши, [illegible] свој[illegible]
[illegible] да бисмо сада [illegible] који нас
[illegible] милости ваше [illegible]
А ви бесте све нас да видите и [illegible], и [illegible]
[illegible] будемо [illegible] представљени, у вечним [illegible]
где сте сада, ви бесте за нас примити! И ако и [illegible]
[illegible] вашега пространства добијемо, [illegible]
да ово нисте [illegible] нада коју [illegible], и ма-
[illegible] молитвама [illegible] сподобити се, [illegible]
много се!
Самом том Христу Исусу, Цару и Богу нашем, и
с њиме заједнички Оцу и Светоме Духу, слава и бе-
споменост, сада и мој, част и поклоњење, сада и
увек и у векове векова, амин!

Пропратни текстови

Другом књигом Теодосијевих сабраних дела обухваћени су четири службе и десет канона, значи све што припада песничком, химнографском жанру, као и *Похвала светом Симеону и Светом Сави*, претходећи првим свескама или посебно реторски уједначен и са деловима који чине веће песничке целине.

Службе и канони, у облику у којем су били штампани у Србљаку[*] 1970. године, доносе се у преводу Димитрија Богдановића без знатних измена, те и чине највећи део тек[illegible] [illegible]. [illegible] није био обухваћен једним делом који, пошто је [illegible] по византијском [illegible], [illegible] није ушао у Србљак. Међутим, према изложеној и на ову целину усмереној концепцији, по којој сви текстови треба да буду интегрално представљени, [illegible] су за ово издање посебне допуне. [illegible] су [illegible] стари делови служби и канона: [illegible], [illegible], [illegible] стихови, литургијска упутства, као и многобројни [illegible], изузев оних у којима се помињу Симеон и Сава због чега су већ у Србљаку преведени. Такође, и превод *Похвале* објављује се у целини први пут у овом издању.

Проблем издавања химнографских целина појединих или њих писаца средњег века још увек није до краја разрешен, пошто [illegible] у [illegible] [illegible] и [illegible] [illegible] и претходним и [illegible] [illegible]. Иако веома много [illegible] једних текстова, тако да су сва издања [illegible] това, за сада, само једна од постојећих [illegible] која се заснива на основу [illegible] сличности са [illegible]. Међутим, већ је у рецензији С. Петровића о Србљаку [illegible] је значајно [illegible] химнографских [illegible] и [illegible] су за [illegible]

* *Србљак. Службе—канони—акатисти*, књига прва, приредио Ђорђе Трифуновић, превео Димитрије Богдановић, превод редиговали Димитрије Богдановић, Ђорђе Трифуновић, Београд 1970, 139—297.

Белешка о овом издању

Другом књигом Теодосијевих сабраних дела обухваћени су четири службе и девет канона, значи све што припада песничком, химнографском жанру, као и *Похвала светом Симеону и Светом Сави,* превасходно прозни састав али посебно реторски уздигнут и са деловима који чине веће песничке целине.

Службе и канони, у обиму у којем су били штампани у *Србљаку*[1] 1970. године, доносе се у преводу Димитрија Богдановића без икакве измене, те и чине највећи део текстова. Њима није био обухваћен мањи део који, пошто је преузет из византијског наслеђа, раније није унет у *Србљак.* Међутим, према измењеној и за ову едицију усвојеној концепцији, по којој сви текстови треба да буду интегрално представљени, извршене су за ово издање неопходне допуне. Преведени су тзв. стални делови служби и канона: *ирмоси, катавасије, подобни,* псаламски стихови, литургијска упутства, као и многобројни *богородични,* изузев оних у којима се именују Симеон и Сава због чега су већ у *Србљаку* преведени. Такође, и превод *Похвале* објављује се у целини први пут у овом издању.

Проблем издавања химнографских целина појединих наших писаца средњег века још увек није до краја расправљен, пошто захтева потпунији увид у изузетно богато али и веома оштећено и недовољно проучено рукописно наслеђе. Иако је и претходним и садашњим истраживањима учињено веома много, нова сазнања често мењају слику о развоју појединих текстова, тако да су сва издања интегралних текстова, за сада, само једна од постојећих, сачуваних варијаната која се издваја на основу потпуније сагласности са већином преписа. Међутим, већ је у расправи С. Петровића о Србљаку показано колико је значајно издавање потпуних химнографских целина и колико су за књижевну анализу

[1] *Србљак.* Службе-канони-акатисти, књига прва, приредио Ђорђе Трифуновић, превео Димитрије Богдановић, превод редиговали Димитрије Богдановић, Ђорђе Трифуновић, Београд 1970, 139—507.

важни унутрашњи односи појединих делова[2]. И Димитрије Богдановић је проблему целина на више места посветио пуну пажњу доказујући да се сви делови једне целине морају посматрати у њиховом нераскидивом јединству. Већ у самом *Србљаку*, у тексту који се преузима за предговор овом издању Теодосијевих дела (II)[3], Д. Богдановић јасно показује да је структурно јединство служби унапред одређено прихватањем византијског канона. Иако написан пре двадесетак година, његов текст је управо по овоме ставу у сагласности са новијим тумачењима на која наилазимо у поетикама византијске књижевности или у појединим новијим расправама из области словенске химнографије. Још уверљивије, јер су и оживљена самим прилазом, изложио је Д. Богдановић своја схватања о структурној условљености свих делова једне службе у есеју *Литургијски ритам*[4] којим је цео проблем знатно приближио данашњем осећању за песничке вредности. У *Сабраним списима* Светог Саве његов је став недвосмислен: „Моје је мишљење, данас поготову, да се службе и у преводу морају издавати у свом пуном саставу и првобитном склопу, без обзира да ли је и шта је ту „оригинално" а шта преведено и преузето, и без обзира на то да ли је по среди песнички текст или „рубрика", литургијско упутство. Ово последње је неопходно као обележје структуре и сигнал жанровских одлика песме[5]." Исто тако и у књизи *Шест писаца* XIV века, која обједињује књижевно стваралаштво мање познатих српских списатеља у изузетно значајном периоду развоја српске књижевности, он о допуни својих ранијих превода служби и канона, о тзв. преузетим деловима, каже: „При томе сам се руководио

[2] Светозар Петровић, *О издавању средњовјековног пјесничког текста*, Зборник за славистику 8 (Нови Сад 1975), 9—40.

[3] Димитрије Богдановић, *Византијски књижевни канон у српским службама Средњег века*, О Србљаку, Студије, Београд 1970, 95—125, исто без промена преузето за предговор овом издању.

[4] Dimitrije Bogdanović, *Liturgijski ritam Stare srpske književnosti*, Delo, knj. XXIX, br. 9—10 (Beograd, septembar-oktobar 1983), 64—72.

[5] Свети Сава, *Сабрани списи*, данашња језичка верзија Лазар Мирковић, Димитрије Богдановић, приредио Димитрије Богдановић, Стара српска књижевност у 24 књиге, књига друга, Београд 1986, 147.

начелом представљања интегралних текстова у сложеним химнографским жанровима какве су службе, одуставши од узалудне и неумесне тежње да разлучим ‚оригинално' од преузетог' "[6].

Разумљиво је што је расправа о химнографским целинама започела са *Србљаком* пошто је у њему први пут представљено богатство српског средњовековног песништва а тиме и омогућене прве озбиљне и стручне расправе о овом делу књижевног наслеђа. То потврђује и низ драгоцених прилога у књизи *О Србљаку*[7] у којима је већ била наговештена потреба даљих и потпунијих истраживања свих видова тешко приступачне и многоструко условљене материје.

Несумњиво је, међутим, да су у тренутку настанка *Србљака* и неки практични моменти одлучивали не само о карактеру него и о обиму, за наше тадашње прилике, иначе грандиозног корпуса, који би са допунама био увећан за једну четвртину. Ипак, како видимо, већ тада су изречена мишљења да су јединство и целовитост химнографског текста многоструко условљени и прихватањем канона унапред дефинисани.

Већ са издањима у првом колу, начела нове едиције остварила су се на начин који потврђује да ће се управо на основу интегралних издања химнографских текстова у делима појединих аутора моћи да наслуте и нека посебна значења која преузети делови, пошто су одређеном функцијом чврсто укључени у целину, сугеришу. Њихова вредност откриваће се, истина постепено, тек у сложеним и потпуним анализама целокупног текста; за сада се, у оквиру коментара, и то само на појединим местима, указује на смер могућих интерпретација, јер њихове садржине и песничке вредности, а посебно функција, омогућавају прецизније издва-

[6] *Шест писаца XIV века*, Григорије Рашки, Јаков Серски, Силуан, Непознати Светогорац, Монах Јефрем, Марко Пећки. Избор, данашња језичка верзија и редакција Димитрије Богдановић. Стара српска књижевност у 24 књиге, књига десета, Београд 1986, 213—214.

[7] Ђорђе Трифуновић, *Стара српска црквена поезија*, исти, *Белешке о делима у Србљаку*, исти, *О овом издању*. О Србљаку, Студије, Београд 1970, 7—93; 269—366; 491—495.

јање елемената који су у околном тексту главни, структурни носиоци значења.

У сажетом и информативном предговору овом издању Теодосија (II), Д. Богдановић је већ идентификовао значења појединих песничких жанрова, а даље ће се, само ради илустрације, на примеру *подобних* и *ирмоса* показати како у анализи једне веће целине мањи песнички жанр унапред одређује ниво интерпретације.

Анализа показује да *подобан* није само црквена песма која је слична узорној строфи из одређеног литургијског корпуса. Та његова особеност, сличност узорној строфи, дејствује даље. Аутор настоји да покаже како су и песничке и садржајне вредности у његовим *стихирама* сличне онима у *подобном,* значи песми која је већ уведена као слична узорној строфи, а која у служби такође постаје врста узора. Због тога се степен идентификације непосредно оствареног са узором јасно задржава на нивоу сличности. Са једне стране, тиме се сигнализује да до потпуне идентификације није дошло, али се са друге стране недвосмислено сугерише да из оствареног дêла, при анализи текста, као релевантне треба издвојити оне елементе који најјасније на сличност упозоравају или њу потврђују.

Друкчији ниво интерпретације сугерише *ирмос.* Он је прва строфа у песми канона и у специфичном односу према осталим деловима песме — *тропарима* који следе. Јер тема песама у канону преузима се из библијских песама и управо је *ирмос* строфа која је јасно означена старозаветном и ређе новозаветном тематиком. Стога је *ирмос* у песми чак у одређеној опозицији према *тропарима* који следе, али не у данашњем смислу те речи. Управо, делови се супротстављају само зато да би се, пошто су према духовним праобразима и они у суштини исти, уверљивије објединили. Јер, *ирмосима* се прориче, они имају провиденцијални карактер, а *тропари* у оквиру песме потврђују да се прорекнуто остварило. Постигнуто је, значи, јединство — делови се повезују на нивоу потпуније идентификације. Отуда управо потичу паралелизми, или чак хипертрофије (јер остварено као да чак превазилази наречено), значи они елементи који се у анализи целокупне песме могу поузданије издвојити по својој посебној семантичкој означености.

Са више сигурности, као носиоци битних значења, могу се из текстова издвајати они делови на које нпр. указује присуство *богородичног* или текста псалама, јер се трајно, на различитим нивоима, остварују искључиво духовне садржине. Данас би се чак могло рећи да се, не само према егзегетским тумачењима, него управо према функцији коју одређени песнички жанр у већој химнографској целини добија, у средњовековном песништву односи исказују на следећи начин: свет идеја — праобрази — свет превечан и који је од увек, реализује се у лику — икони — новоствареном праобразу на одређеном нивоу вредности преко правлика — узора — слоја из прошлости који се већ остварио а сада наговештава да ће се лик — икона заиста остварити, те да ће као остварени праобраз значити и трајну вредност, у последњем временском слоју идентификоване духовне садржине.

За превод допунских текстова морали су бити коришћени они преписи са којих су за *Србљак* преведени основни делови[8], због чега за ово издање и нису контролисани други преписи нити вршена детаљнија поређења. Ипак, допунски делови за Теодосијеву *Службу Светом Сави* нису могли бити преузети из Празничног минеја Божидара Вуковића на који се аутори позивају. Очигледно је да је Д. Богдановић за превод *мале вечерње* користио препис из *Минеја* за јануар у збирци Музеја Српске православне цркве у Београду бр. 26, те сам и ја допунске делове превела према њему. Избор текстова остаје проблем све док не буду завршена текстолошка истраживања за критичко издање Теодосијевих дела. Међутим, већ данас је извесно да би за једно од будућих издања Теодосијеве *Службе Светом Сави* озбиљније морао да се узме у разматрање препис из друге четвртине XIV века у збирци Хлудова, у Државном историјском музеју у Москви, бр. 151.

Према литургијском упутству на крају *Заједничког канона Спасу Христу, Светом Симеону и Светоме Сави* Теодосије одређује да се житије светога на агрипнији чита уколико оно постоји у манастиру. На агрипнији, за коју у почетку каже да се служи уколико се не служи велика вечерња, могло је да се чита и шире житије, али је јасно да се ово

[8] Ђорђе Трифуновић, *Белешке о делима у Србљаку.* О Србљаку, Студије, Београд 1970, 278—291.

упозорење односи и на пролошко житије на јутрењи, што потврђује и најстарији, напред поменут препис Савине службе, Хлудов 151, где се после икоса у канону житије не наводи. Узрок томе можемо видети у чињеници да су у то време већ постојала неколика старија пролошка житија Симеона и Саве и да су уз Теодосијеве службе читане старије верзије; истовремено то потврђује, како се и до сада претпостављало, да Теодосије пролошка житија није писао.

У рукописима према којима је пренос служби на савремени језик вршен налазе се пролошка житија чији се настанак везује за крај XIV века, због чега су у преводу служби само назначена места где житија долазе. Изостављени су канони Богородици који прате и многе друге службе у византијском и словенском наслеђу.

Житије Петра Коришког, чије је место у преводу такође само означено, доноси се у првој књизи Теодосијевих дела у овом издању.

Паримијама је такође означено место у све три службе, док се у коментарима наводе библијски одломци из којих се оне образују.

Похвалу Светом Сави и Светом Симеону превела сам према издању Т. Јовановића[9], уз контролу преписа, сматрајући да незнатно оштећени текст у репрезентативном препису Таха Марка, из седамдесетих година XIV века, треба задржати као основу и за превод.

Место предговора, доноси се већ поменута расправа Д. Богдановића, *Византијски књижевни канон у српским службама средњег века.* Такође је за ово издање из *Србљака* преузет и *Речник појмова, личности и навода из Светог Писма*[10], који је савесно и зналачки припремио Младомир Тодоровић и који ће у значајној мери помоћи рашчитавању библијских места у тексту.

Непосредни библијски цитати, аналогије и алузије због тога се за службе не доносе у посебном прегледу, али се у коментарима указује на она места која су мање разумљива или у контексту имају значајнију а и књижевну функцију. Библијски цитати доносе се само за Похвалу[11]. Исцрпније коментаре израдила сам само за прве две, највеће службе, док сам *службу Петру Коришком* и каноне коментарисала претежно путем литургијских реалија. И у прве две службе, коментарима углавном указујем на неке од могућих смерова интерпретације појединих делова.

[9] Томислав Јовановић, *Похвала Светоме Симеону и Светоме Сави Теодосија Хиландарца,* Књижевна историја V, 20 (Београд 1973), 703—778.

[10] Младомир А. Тодоровић, *Речник појмова, личности и навода из Светог Писма.* О Србљаку, Студије, Београд 1970, 377—444.

За време рада настојала сам да и коментаре и пренос на данашњи језик, према својим моћима, ускладим са узорним коментарима и инспиративним преносима Д. Богдановића, који је за све ове ни мало једноставне послове имао и друга, већа знања и прави дар.

Биљана Јовановић-Стипчевић

[11] Према Ст. Станојевић и Д. Глумац, *Св. Писмо у нашим старим споменицима.* Посебна издања СКА књ. LXXXIX, Друштвени и историјски списи књ. 39 (Београд 1932), 255—273.

Библијски цитати

Похвала Светом Симеону и Светоме Сави.

1 Пс. 118 (119), 103—104.
2 Вид.: Пс. 77 (78), 28—31.
3 Пс. 77 (78), 25.
4 Вид.: Пс. 77 (78), 18.
5 Мт. 4, 4.
6 Неидентификовано библијско место.
7 Упор.: 3 Цар. 18, 21.
8 Мт. 4, 17.
9 Јн. 1, 1.
10 Јн. 14, 15.
11 Јн. 13, 34; 15, 12.
12 Јн. 13, 35.
13 Лк. 6, 27.
14 Лк. 6, 37—38.
15 Мт. 5, 3.6.5.7.
16 Лк. 12, 20.
17 Лк. 22, 12—13.
18 Лк. 8, 20; Мт. 12, 47.
19 Мт. 12, 49.
20 Лк. 11, 27.
21 Лк. 11, 28.
22 Јевр. 11, 36—38.
23 1 Цар. (1 Сам) 2, 30.
24 Пс. 1, 1—2 и Приче 10, 7—6.
25 Вид.: Приче 10, 7
26 Јер. 11, 20.
27 Пс. 111 (112), 1—2.
28 Пс. 111 (112), 6.
29 Јевр. 6, 10.
30 Вид.: 3 Цар. (1 Цар.) 18, 23—30.40.
31 Јн. 14, 12.
32 Мт. 21, 20.
33 Мт. 21, 21.
34 Лк. 10, 19.
35 Мк. 16, 17.
36 Лк. 10, 20.
37 Мк. 9, 23.
38 Јак. 2, 20.
39 Јак. 2, 18.
40 1 Кор. 13, 2—3.
41 Мк. 11, 25.
42 Рим. 8, 30.
43 Вид.: Рим. 8, 31.
44 Јн. 1, 12.
45 Мт. 5, 19.

46 Мт. 5, 14.
47 Вид.: Мт. 5, 15.
48 Мт. 19, 29.
49 Прем. 3, 1
50 1 Кор. 2, 9
51 Пс. 32 (33), 1.
52 Прем. 5, 15—16.
53 Приче 10, 7.
54 Прем. 4, 7.
55 Вид.: Приче 10, 7.
56 Мт. 5, 16.
57 Јов. 14, 10.
58 Јн. 5, 29.
59 Приче 19, 17.
60 Рим. 12, 19; Јевр. 10, 30; П. зак. 32, 35.
61 Вид. Рим. 12, 19.
62 Наум 1, 2.
63 Вид.: Кол. 3, 25.
64 Мт. 25, 4.
65 Јак. 2, 13.
66 Јак. 2, 13
67 Упор. Јак. 2, 26.
68 Мт. 25, 34.
69 Вид.: Пс. 79 (80), 10.

Библиографске скраћенице у коментару

Азбучник — Ђорђе Трифуновић, *Азбучник српских средњовековних књижевних појмова*, Београд 1974.

Ф. Баришић, *Хронолошки* — Фрања Баришић, *Хронолошки проблеми око године Немањине смрти*, Хиландарски зборник 2 (Београд 1971), 31—56.

Д. Богдановић, *Литургијски* — Dimitrije Bogdanović, *Liturgijski ritam stare srpske književnosti*, Delo, knj. XXIX, br. 9—10, (Beograd, septembar-oktobar 1983), 64—72.

Л. Мирковић, *Литургика* — Лазар Мирковић, *Православна литургика или наука о богослужењу Православне источне цркве*, I, друго издање, Београд 1965.

С. Петровић, *О издавању* — Светозар Петровић, *О издавању средњовјековног пјесничког текста*, Зборник за славистику 8, (Нови Сад 1975), 9—40.

Ј. Поповић, *Догматика* — Јустин Поповић, *Догматика православне цркве*, I, Београд 1932; II, 1935; III 1978.

Речник — Младомир А. Тодоровић, *Речник појмова, личности и навода из Светог Писма*. О Србљаку, Студије, Београд 1970, 377—444.

Свети Сава, *Сабрани списи* — Свети Сава, *Сабрани списи*, данашња језичка верзија Лазар Мирковић, Димитрије Богдановић, приредио Димитрије Богдановић, Стара српска књижевност у 24 књиге, књига друга, Београд 1986, Коментари Димитрија Богдановића: 155—197.

Теодосије, *Житије* — Теодосије, *Житије Светог Саве*, превео Лазар Мирковић, превод редиговао Дими-

трије Богдановић, Београд, СКЗ, 1981, Коментари Димитрија Богдановића: 227—282. Сада, у овом издању: Теодосије, (I) *Житија.*

Шест писаца — *Шест писаца XIV века.* Григорије Рашки, Јаков Серски, Силуан, Непознати Светогорац, Монах Јефрем, Марко Пећки. Избор, данашња језичка верзија и редакција Димитрије Богдановић, Стара српска књижевност у 24 књиге, књига десета, Београд 1986, Коментари Димитрија Богдановића: 225—304.

стр. 41 Новог мироточца — Мироточац је посебна категорија светих у православној цркви, која се одликује чудом истицања миомирисног уља („мӱра") из светих моштију, тј, из тела сачуваног у „нетакнутом" стању после смрти. Симеон је „нови" мироточац, нова појава из времена установљавања култа почетком XIII века. Вид.: *Шест писаца,* 234.

Подобан „Зван са висине" — Подобан (грч. προσόμοια, ὅμοια) је црквена песма која је у византијској поезији према метрици, а у словенкој претежно музички, у тону — гласу, и по садржају слична узорној строфи из Минеја или Октоиха. Вид.: Л. Мирковић, *Литургија,* 237 и Б. Трифуновић, *Азбучник,* 239. — Пажљивије праћење стихира, и у нашој служби, показује настојање аутора да кроз њихов садржај искаже сличност са подобнима, да потврди одређени степен идентификације светога са узором.

Божаственог сазнања — Не само у првој стихири него и у другој и трећој, „висини" и позиву из подобног, кроз симболику сазнања и светлости вечног живота, приближен је и сам Свети Симеон или, тачније, он постаје сличан узору, овде Христу. У сијању сазнања и просветљењу треба видети дејство Ума Божијег, а у првим стиховима све три стихире почетак основних мотива који ће се претежно исказивати кроз духовну садржину. Непосреднија историјска актуализација, којом се покреће други ток, такође сталних мотива службе — опредељење за православље, победа јеретика, Симеонове врлине и чуда, посебно, мироточење, напуштање светског сјаја и одлазак у пустињу — развија се унутар стихира као други ниво исказа али објед़ињен са првим; својеврсни рефрен садржи стално обраћање монаха који прослављају помен и моле Симеона да их као приближен Христу спасе и просветли.

стр. 42 Свет оставио јеси — Као и сви други слични искази (царства красоте оставивши, сјај светски избегао си, красоте царства омрзнуо јеси) истичу монашки подвиг који подразумева одрицање од пролазних овоземаљских вредности и који се редовно изричу у опозицији земаљског и небеског. Међутим, овде су то и непосредне алузије на Немањину абдикацију и Сабор у Расу, који се датирају 25. мартом 1196. Вид.: Ф. Баришић, *Хронологија*, 55.

„И сада", богородичан — Уношење литургијских упутстава, богородичних, стихова, тзв. сталних делова службе, већ у самом почетку јасније открива структуру и оживљава ритам. Вид.: Д. Богдановић, *Литургијски ритам* и *Белешку о овом издању*.

стр. 43 Црква твоја Богородице — У контексту литургије, вероватно преузет, богородичан може да има и шири значај, али се овде, највероватније, мисли на Хиландар где Теодосије борави, а који се локализује поменом Горе Атонске, и посвећен је Богородици Одигитрији (Наставници, Путеводитељки); подигнут 1198. године уз учешће Светога Симеона. Међутим, саме мошти и мироточење везују се за Студеницу, посвећену Богородици Добротворки (Евергетиди), која је као задужбина Стефана Немање подигнута између 1183. и 1196. Можда је управо овде важно напоменути да формуларно обраћање аутора, у духу средњовековне смерности, у самом тропару, израженије је на почетку другог канона, посвећеног мироточењу, док се у првом исказује акростихом. Овај канон се по већем броју ирмоса везује за Савину *Службу Светом Симеону*, за коју Д. Богдановић сматра да је цела испевана за студенички култ. Вид.: Свети Сава, *Сабрани списи*, 194. То, разумљиво, не значи да порекло другог канона треба везати за Студеницу, јер одсуство јасније формуле ауторске смерности у тропару првога канона свакако је искључен акростихом. Односно, смерност је исказана, али у оној мери у којој се она исказује и на другим местима. Иначе, Теодосије и службе и *Житије* и *Похвалу* започиње са наглашеном ауторском бојажљивошћу, што значи да је ово опште место било и саставни део његове поетике.

Радуј се — Сагласност подобног и анафора у прве две стихире има овде несумњиво и стилски значај јер се појачава ритамски низ, иако у специфичном односу сличности и приближавања. Анафоре су овде тзв. херетизми из *Акатиста Богородице* и имале су широку примену у свим жанровима српске средњовековне књижевности: у одломцима житија (ритмичкој прози), похвалама и поезији. У њиховом присуству чешће се види утицај *Акатиста*, иако долази из Благовештенског, Арханђелског поздрава Богородици (Лк. 1, 28). Стихирама, којима започиње Велика вечерња, херетизмима се и упозорава на теме којима се исказују значајнији догматски ставови: Тројица и сазнање Тројице, јединосушност Лица Свете Тројице, и ипостасно сједињење двеју природа у Христу. Упореди са стиховима у *Похвали* где је јасно испољен утицај стихира. Вид.: Ј. Поповић, *Догматика* I, 125—131 и II, 176, о поменутим догматима. Догматска садржина, међутим, излаже се уз обиље светлосних симбола, који се и иначе везују за Тројицу, тако да се постиже и одређена прозрачност стихова који су у слоју историјског актуализовања посвећени мироточењу.

стр. 45 Телесно родитељство и духовно синовство — Исто као и исказ: Посланицу његову с љубављу примивши, односи се овде на мироточење које је Светом Симеону наложио син Сава. Због тога се истиче послушност у гробу која је наставак земаљског односа исказаног горњим парадоксом.

Стенописано твојега лика обличје — Миро не точи само из гроба него се јавља и на фресци, што је потврда о постојању данас уништеног а потом, вероватно према првобитном, обновљеног слоја фреске која се налази у Студеници. У *Похвали* је ово место исказано са „из себе миро одаје", при чему је Теодосије употребио кованицу

миропрозебателна, што значи миро које клија, ниче, избија.

И као давно непокорна Израиља — Мисли се на место где свети Илија уништава присталице Ваалове (3 Цар. 18, 36—40). Ову паралелу, нешто разрађенију према захтеву жанра, има Теодосије и у *Похвали* и у *Житију*.

О свечасном празнику — Односи се на спомен којим се у томе тренутку обележава дан смрти Светог Симеона. Са „Славом" шестога гласа, стихиром која следи, опет са херетизмом, наглашава се да почиње празновање у монашком збору, с тиме што је Симеон овде почетак општег благочашћа. Тема спомена се и даље појачава и има својеврсну кулминацију у последњој стихири, испред првог канона. Шири се бројем учесника, анђелским зборовима и преподобнима, али и „људима својим" и „штоватељима" који спомен прослављају.

стр. 46 Кога те не блажи — Иако је у питању Богородичан, наглашеније је сажето догматско излагање о оваплоћењу, али и о божанској природи, личном svојству Сина, који је „вечан и беспочетан", јер је Син Оца који је у апсолутном смислу вечан. Вид.: J. Поповић, *Догматика* I, 142—148 и 167—175. Види и *Речник* — Беспочетан.

Паримије — читају се: 1) Прем. 3, 1—9; 2) Прем. 4, 7—15; 3) Прем. 5, 15—24; 6, 1—3.

Узев крст свој, богоношче — према Мт. 10, 38; 16, 24; Мк. 8, 34 и др. — значи опредељење за Христа и небеско, одређено, за монашки подвиг, али је крст и оруђе, овде против јереси. Вид. *Речник* — крст.

Божанским дејством Бог постајеш — Место где је експлицитно исказана тема обожења Светога Симеона, и овде уз дејство Свете Тројице која га уводи у божанско биће.

стр. 47 Разишав се по земљи — Стихира обједињује Симеона и Саву, а прослављање, иако се набрајају биографски подаци, деснички се ненаметљивом употребом псаламских цитата обогађује и интензивира.

стр. 48 Затрубимо трубом песама — У потпуности библијска тропа, јер труба, трубити или трубити трубом, уз разумљиве промене у значењу и по функцији, јавља се на више места (Лев. 23, 24; Број. 10, 3—4; 4 Цар. 11, 14; Пс. 80(81), 4) и појачава свечаност тренутка: А кад једна затруби, тада нека се скупљају к теби кнезови, главари од тисућа Израиљевијех, кад обе затрубе, тада нека се скупља к теби сав збор на врата шатора од састанка (Број. 10, 3—4). Узор овде није из јеванђелске традиције где труба има негативну конотацију (Мат. 6, 2), а контекст исто тако искључује аналогију са трубом седмог анђела из Откровења (10, 7) где је све подређено последњем суду и васкресењу. Карактер химне упућује на узоре из старозаветног слоја, који су овде песничка праслика, посебно што им и претходе старозаветна читања — светитељске паримије. — Свечаном збору прикључују се Симеон и Сава, обојица „водитељи људи својих" и њихови заступници пред Тројицом. Стихира је у потпуној сагласности са богородичним који јој следи и такође има улогу узора. Изузетно свечаним богородичним, обиљем светлосних епитета и симбола, као и праликама Богородице завршава се одељак.

Царици да запљеште песмама — Једна од тропа, где су руке замењене песмама, којом се посебно наглашава радост прослављања спомена светоме.

стр. 49 Ћивот оживљени — Вид.: *Речник* — Ковчег завета.

Њу затворену, а Слову врата — Симболична визија светих врата, кроз која пролази Бог а која остају за увек затворена, пре и после оваплоћења Логоса, позната је из Језек. 43, 27—44. Ово место протумачено је као праслика Богородице. —

Узевши тело од Деве и уселивши се у њену утробу, Слово — Премудрост Божија учинила је себи дом, због чега је Богородица при крају песме и Палата слова. Вид.: J. Поповић, *Догматика* I, 192—193 и II, 235—237.

Небеских красота сијањем — Основне мотиве *Службе* раздвајају стихови, чиме се истичу њихови посебни али и паралелни токови. Завршни акценат стављен је на „чудесна чуда" којима су обојица „начињени".

Праведници на веки живе — Стих је из треће паримије у *Служби*, која је највероватније преузета из службе Симеону Столпнику са којим започиње црквени годишњи круг (1. септембар); из Прем. 5, 15.

стр 50 Цркве пресветле звезде — У примени светлосних симбола, местимично, слаби градација, јер не само Христос него и Симеон и Сава као његови следбеници „јаче од сунца засјаше".

Истинитог винограда Христова грозд Из познате метафоре „Христ чокот" којом се указује на плодност. Слично у Савиној *Служби Светоме Симеону* са „многоплодна лоза", где се такође на Симеона преноси дар укорењен у Христу: Јн. 15, 1—5. Вид.: коментар Д. Богдановића у Свети Сава, *Сабрани списи*, 190.

стр. 51 По Оцу превечан — Као истинити Бог, Христос је у тренутку зачећа примио човечанску природу у јединство своје Божанске Ипостаси, али је неизменљиво остао исто Божанско Лице које је по Оцу пре сваког времена. Вид.: J. Поповић, *Догматика* I, 193—194 и II, 233.

Подобан „Премудрости" — Истичу се њиме и основне теме тропара и стихира: у претходној песми „светлост богосазнања", и у оној која следи стицање „милостивог разума"; посматране у оваквом јединству, којим се интензивира почетак јутрење, јасније откривају ауторску тежњу.

Бесемено Бога телесно родила — Опет део догматског тумачења зачећа који је исказан и у дијалогу између Арханђела Гаврила и Деве Марије (Лк. 1, 31—35). Вид.: J. Поповић, *Догматика* II, 235—241.

стр. 52 Огањ божаствени — Вид.: *Речник*. Али у овом контексту он ће бити огањ који ће се као енергија благодати и љубави пренети и на светитеља. Вид.: коментар Д. Богдановића у: Теодосије I *Житија*, стр. 230.

Као дете дојиш Градитеља — Кроз овај лирски исказ, превасходно догматски карактер богородичног са симболиком духовне садржине и песнички је обогаћен.

Властодржање светско — Односи се не само на опредељење за монаштво него и на абдикацију 1196. Али је реч о другој фази Симеоновог монаштва, после одласка из Студенице 8. октобра 1197. и доласка у Атонску „пустињу", чиме се наглашава традиција источњачког монаштва и прихватање пустињачког поретка. Вид.: Ф. Баришић, *Хронолошки* 31—56, као и коментаре Д. Богдановића у: Свети Сава, *Сабрани списи*, 186 и Теодосије I *Житија*, 229.

стр. 53 Јединога од Тројице — Догмат о рођењу Сина — Јединога од Свете Тројице, којим се покреће и тема о ограничености људског разума и немогућности да се продре у тајанствену природу догађаја. Али се и овде песнички превазилази растојање, јер је Рођење довело у интимнији однос Бога и људе.

стр. 54 Ирмос — Данас се под ирмосом (грч. εἱρμός) подразумева строфа која заједно с мелодијом служи за углед — узор тропарима песме који следе, док се тропари по ритму и мелодији равнају према ир-

мосу. Преузети су из византијске црквене поезије и унсти у одговарајуће словенске црквене књиге: ирмологије, октоихе, минеје, триоде и др. Вид.: Л. Мирковић, *Литургика*, 227—228 и Б. Трифуновић, *Азбучник*, 106. О њиховој функцији више у предговору Д. Богдановића овом издању *Византијски књижевни канон* и његовом есеју: *Литургијски ритам*. Такође неколико речи и у *Белешци о овом издању* у овој књизи. Према тумачењу уз *подобан* рекла бих да у *ирмосу* и садржајно треба видети не само узор него и својеврсни пралик збивања који се у осталим строфама песме исказују, као и тежњу да се догађај песме на једном вишем нивоу идентификује са прорекнутим.

Ирмос „Зборови Израиљћана" — Ирмос прве песме у канону четвртог гласа на Преображење. Цела прва песма сажима мотиве из претходних стихира и тиме чини мост са претходним одељцима у *Служби*, а посебно наглашава тему која је увод у православну тријадологију. Вид.: Ј. Поповић, *Догматика* I, 125—181.

Тезвићанин — Вид.: *Речник*. Тема истребљења јереси и даље је равноправна са темама светости, врлине, чуда, опредељења за небеско.

Изнад ума и слова — Наглашава се ограниченост разума са људским својствима релативности, али не као ауторска немоћ да се искаже него као став да су „Догмати туђи умовању". Вид.: Ј. Поповић, *Догматика* I, 35—36 и 72—83.

Рог верних — Библијски симбол моћи (Пс. 74, 11) Вид.: коментари Д. Богдановића у *Шест писаца*, 250.

стр. 55 Ирмос „Не мудровањем ни силом" — Ирмос треће песме у канону тројичном четвртог гласа, у недељу на полуноћници, у октоиху. Садржајно, у ирмосу као обрасцу, супротстављени су мудровање, сила и богатство ипостасној премудрости, док

се у осталим тропарима дејство премудрости доказује кроз чуда и чудесно из Симеоновог живота.

стр. 56 Десним ме овцама прикључи — Вид.: *Речник* — десна страна, као и Мт. 25, 33: И постави ће овце с десне стране себи, а јарце с леве. Епитети Богородице и у овом богородичном претежно према *Акатисту Богородици*.

Из паклене таме — О последњем суду и васкресењу вид.: Мт. 8, 12 и Ј. Поповић, *Догматика* III, 782—791.

Ирмос „Љубави ради" — Ирмос четврте песме другог канона Претечи четвртог гласа, уторак јутрења, у октоиху. Потврда предвиђеног је у другом тропару и исказује се „свезом љубави" и „прав срцем", што се односи на Симеона.

стр. 57 Ирмос „Сада ћу ускрснути, пророчки" — Ирмос пете песме другог крстоваскрсног канона четвртог гласа, васкрсна јутрења, у октоиху. Ирмос сугерише тему васкресења, а остали тропари, као својеврсну потврду прорекнутог, исказују Симеоново опредељење опозицијама привременог и постојаног, пропадљивог и вечног.

стр. 58 По сопственој вољи сазнаном — Овако сам превела израз: „самовластьно познаваемомоу" који се односи на Христа.

Ирмос „Бура ме намисли — Ирмос шесте песме канона четвртог гласа на Преображење.

За живота светског — У контексту Симеонове светости земаљско се конкретизује истицањем његових ратних победа.

стр. 59 Анђелско живљење — Односи се на монашки подвиг. Кондак и икос у завршним стиховима сажимају основне теме и своде их на љубав према Богу која је увек узајамна.

стр. 60 Ирмос „Онај који си из огња" — Алузија на спасење три дечака из пећи вавилонске своди се у осталим тропарима на „тесни пут" (вид.: *Речник)* као истоветност у страдању, који и Симеону доноси „надземне тишине". У питању је ирмос седме песме канона Богородици, у суботу на повечерју, четвртог гласа, у октоиху. Потпунији текст могао би да гласи и: Онај који младиће из огња избави.

О, изнад ума твојих похвала — Слична места коментарисана напред. Овде појачава тон химне којим је богородичан у целини прожет.

стр. 61 Ирмос „(Свемоћни) избавитељу свих" — Ирмос осме песме канона Богородици четвртог гласа, у суботу на повечерју, у октоиху. Песма је ирмосом и завршним стиховима осталих строфа усмерена ка Христу као узору којем се Симеон и Сава кроз светлосне симболе приближавају.

Онога који је од небитија по рођењу раван Оцу — Док је Отац Бог сам по себи, дотле су Син и Свети Дух од Оца беспочетно и вечно. Исказ наглашава једносушност Сина са Оцем, вечност његове божанске Ипостаси (Јн. 1, 1).

Ирмос „Рођење твоје непропадљиво" — Ирмос девете песме канона четвртог гласа на Преображење. Посвећен Богородици, „прообразио" је Симеонову градњу Хиландара: Родитељки једнога од Тројице цркву светлу подигао јеси. Више о Хиландару вид.: коментар Д. Богдановића, Теодосије I, *Житија,* 238.

стр. 63 Канон други... о мироточењу — Д. Богдановић (Свети Сава, *Сабрани списи,* 188—189) истиче да је већ у Савиној *Служби Светоме Симеону,* која је намењена студеничком култу Светога, очигледно присутна тема чуда. У темељна чуда, на којима се изграђује култ спадају целокупност моштију, мироточивост и чудотворна исцељења. Код Теодосија су она уведена у стихире, али други канон је и посеб-

но, искључиво њима посвећен. Међутим, подударност Савине и Теодосијеве службе у још већој мери потврђују одабрани ирмоси — сви ирмоси од четврте до девете песме у канонима су истоветни. Типологија светитеља дограђује се у Теодосијевом канону избором првог ирмоса из канона Светоме Николи, вероватно као обрасцу светитеља и чудотворца, као и избором трећег из канона Богородици као заштитници храма.

Богосветла те светилника — Метафоре и симболи светлости карактеристични су за све прве, ударне стихове појединих песама и строфа, чиме Теодосије наглашава одуховљеност лика, док су у преосталим стиховима они преобраћени у опозиције јеретичком мраку. Богородичан прве песме другог канона понавља тему последње песме првог канона — о градњи храма, којом се успоставља мост између две целине унутар *Службе* а тема мироточивости обогаћује.

стр. 64 Ирмос „Ти утврђење јеси" — Или: Ти утврђење јеси. Трећа песма Канона Богородици осмога гласа, у суботу на повечерју, у октоиху.

Блаженим човеком још Давид тебе нарече — Провиденцијална, месијанска идеја преноси се са Христа на Светога Симеона. Разрађена је и у *Похвали* где је вероватно непосредно пренета из *Служба.*

Благодаћу Духа напајан — Односи се на садржински истоветне метафоре — дрво плодовито, дрво напајано, којима се идеја обделавања и узраста преноси на праведнике (Пс. 1, 3: дрво засађено крај водених потока). Међутим, праведник се постаје само силом Светога Духа која омогућује бићу да врати божанско обличје. Вид.: коментар Д. Богдановића, Свети Сава, *Сабрани списи,* 186.

П с а л а м с к и к а о ф и н и к с... и к а о к е д а р — Опет симбол за праведника према Пс. 92(93), 12. Јавља се и у Савиној служби. Вид.: *Речник*.

стр. 65 У в и ш њ и ж и в о т — Визија небеског и рајског која се код Теодосија јавља на више места у претходним стихирама и песмама; према њој, Немања се са анђелима (или на другим местима са свим праведницима и светима) весели тамо где је „умом прешао", где њега и Саву светлост осијава, а која креће од Онога који је у ирмосу градитељ неба и земље.

Т и д о ј и ш м л е к о м — Треба издвојити овај лирски исказ као опозицију свечаној слици „на рукама Сведржитеља носиш".

Ч у х, Г о с п о д е, г л а с — Ирмос четврте песме другог крстоваскрсног канона осмога гласа, на васкрсној јутрењи, у октоиху. Исти ирмос и у Савиној *Служби Светом Симеону*.

А в р а а м у — Прототип доброчинства, Авраам је овде прототип Светог Симеона. Вид.: исто и у Савиној *Служби*, коментар Д. Богдановића, Свети Сава, *Сабрани списи*, 192.

стр. 66 Р а ј с к и к р и н... м а с л и н а... у библијској традицији, а овде и контекстом потврђени, симболи плодности праведника — Светог Симеона. Вид.: *Речник* — маслина.

Ц р к в е у с л а в у с в и х Б о г а. — Алузија је несумњиво конкретна и односи се на манастире и цркве које су Немања и Сава подигли.

И р м о с „З а ш т о м е о д г у р н у" — Ирмос пете песме васкрсног канона осмога гласа на васкрсној јутрењи, у октоиху. Исти и у Савиној *Служби*.

У м и р и т е с е и п о з н а ј т е — Непосредан одјек ирмоса, јер Симеон не само што није одгурнут од лица Бога него он и чује Бога, што је јасна потврда

његовог обожења. Без експлицитног исказа, он се тиме пореди са Мојсијем, иако Бога чује преко Давида.

стр. 67 Ч у д е с н о т и з а ч е ћ е. Д е в о ј ч и ц е — Песник је несумњиво намерно инсистирао на парадоксу који је у српскословенском задржан. Због тога сам и у преводу другога стиха задржала „страшно и чудесно".

стр. 68 И р м о с „М о л и т в у с в о ј у и з л и ћ у Г о с п о д у" — Ирмос шесте песме другог крстоваскрсног канона осмога гласа, на васкрсној јутрењи, у октоиху. Исто и у Савиној *Служби. Светом Симеону* (Свети Сава, *Сабрани списи)*.

О в о ј е и з м е н а д е с н и ц е В и ш њ е г — Могло би да се односи на више псаламских места, али је највероватније преузето из Пс. 44(45), 5.

Г р о б т в о ј о б н а в љ а — Јасно се односи на Хиландар.

стр. 69 И р м о с „Б о ж и ј а с и л а с к а" — Ирмос седме песме васкрсног канона на васкрсној јутрењи, осмога гласа, у октоиху. Исто у Савиној *Служби*. Симеон је остварио оно што је ирмосом прорекнуто а што потврђују паралелизми у даљим тропарима: изливањем росе у пламеној пећи „из сухог жезла цвет израсте" а Симеоновог лика „стенописано обличје из сухога креча" излива мѝро.

стр. 70 О г њ е н и м с в о ј и м б л и с т а њ е м — Пошто их је просветлио Христос „истока духовног сунце" Сава и Симеон „људе своје на западу озарише", а под западом се и на другим местима подразумевају српске земље.

И р м о с „С е д а м п у т а" — Ирмос осме песме васкрсног канона осмога гласа, у октоиху. Значајан је по паралелизмима трећи тропар: Сава-Јосиф; други патријарх (Симеон, а под првим се подразумева Јаков): нови Израиљ (Срби, пошто су хришћани, а

подразумева се стари — Јевреји); египатско ропство — Света Гора (пошто се и Симеонове мошти преносе у „земљу" његових „људи". Вид.: *Речник* — Израиљ и имена.

стр. 72 Ирмос „Задиви се" — Ирмос девете песме васкрсног канона осмога гласа, васкрсна јутрења, у октоиху. Деспот није синоним за владара него права актуализација у препису. Последње песме и стихире често садрже молбе за победу и мир у „земљи нашој".

стр. 79 Светитељ богоносан — У преводу цела стихира осим, последња два стиха, који су својеврсни свечани рефрен, јесте вишечлана метафора. Сваки члан дат је у посебном реду и тиме је набрајање растерећено. Овоме помаже и анафорско понављање везника *и* у четири стиха.

Од сунца светлији — унутар друге и треће стихире започињу основни мотиви службе али и мотиви двају канона, који су, за сада, у склопу целине, на знатној удаљености.

стр. 80 Уледињену земљу — Као онај који срца речима обделава, Сава се овде уздиже ка беседнику. Испред свечаног завршетка стихире трочлана метафора даје се опет у одвојеним стиховима.

Ум за господара — Стихирама на стиховно покреће се други низ мотива службе, али се већ овде, путем поређења, опозиција и атрибута може приметити разлика између Симеона и Саве. Нпр. плотољубље-анђелска чистота овде пре упућује на Савино опредељење за монаха у најранијој младости него што се наглашава сам одлазак у монахе.

стр. 81 Од пелена — Као и горе; ипак, потврђује се да се у конкретизацији лика не иде на устаљене формуле, те се у други план помера питање општих места.

Оца на небесима — исто опште место код Симеона и Саве овде одређује истоветан мотив.

стр. 82 Речи твојих учењем —Савин беседнички дар и још више значај за српску цркву стално ће се наглашавати преко речи, учења и управо те врсте просветљења.

стр. 83 Светлост невечерња — Божанска непристулна светлост којој се Сава после смрти приближио.

Славе у свих цара — У целини, која је у ствари биографија у сажетом исказу, постигнут је свечани тон низом епифора који превод пажљиво чува.

стр. 84 Сена Закону мину — Пралик је минуо преко оствареног Рођења њиме наговештеног.

Купина — Вид.: *Речник*.

Паримије — Читања су из: 1) Приче 10, 7. 6; 3, 13—16; 8, 6. 34—35. 4. 12. 14. 17. 5—9; 1, 23; 15, 4; 2) Приче 10, 31—32; 11, 1—2. 4. 3. 5—12; 3) Прем. 3, 1—9.

Ум преподобан... слободан и самосвојан — Потврђује специфичност метафоричких исказа када аутор тежи индивидуализацији.

стр. 85 Српска велика црква — Моменат синтезе: спомена уснућа и преноса, и Симеона и Саве; да би се „цветови хвалама уплели" започиње анафорски низ. Двојица света, али уз херетизам и у непосредној близини са Тројицом, формулација је која је за Теодосија карактеристична.

стр. 86 Којим... каквим.. каквим... — Градација у три самогласне стиховне стихире која појачава похвалу, песму: којим као венцима похвалама, каквим духовним песмама, каквим песменим красотама.

стр. 87 Божаственог Духа — Кулминација прослављања испред тропара као посебно значајног песничког жанра у служби, али и ван ње.

стр. 89 Небесне двери и ковчег Завета — Вид.: *Речник*. У богородичном се нижу праслике Богородице без њеног непосредног помена.

стр. 90 Подобан „Премудрости" — Овом узору, божанској Премудрости, Сава код Теодосија постаје сличан: живљењем мудрости реч доказујући.

стр. 91 Као свенепорочна — Кроз метофоричке исказе уздигнута Богородица.

стр. 92 Ирмос „Дођите људи, певајмо" — Ирмос прве песме првог канона умиљенија другога гласа, у понедељак, на јутрењи, у октоиху.

Светлости од светлости — Да би озарио ум и могао певати Христовог угодника, у акростиху, осим знања, Теодосије од Христа тражи да одагна мрак душе његове.

стр. 93 Ирмос „Утврди ме на камену вере" — Ирмос треће песме канона тројичног другога гласа, у недељу на полуноћници, у октоиху. Цела трећа песма потврда је Савине вере, а кулминација је у обожењу: Тројице благообитаван дом да будеш.

стр. 94 Ирмос „Појем те, јер гласом Господе" — четврта песма из канона треће песме — тројичног другога гласа, у недељу на полуноћници, у октоиху.

стр. 95 Заиста те сена посведочи — Односи се на праслике Богородице које се исказују различитим, „многоразличним" метафоричким исказима а истовремено садрже истину оваплоћења.

Ирмос „Просветљење у тами" — Пета песма из канона треће песме — тројичног другога гласа, у недељу на полуноћници, у октоиху. У погледу избора важна је чињеница да се три узастопна ирмоса преузимају из тројичног канона.

стр. 96 Језика двери слађе од меда — Доследност у развоју мотива који је назначен већ са почетним стихирама, али се стално исказује новим стилским фигурама.

Ирмос „У бездану греха" — Ирмос шесте песме канона другога гласа у суботу на повечерју.

стр. 98 Живљењем као анђео — Изузетно развијен облик икоса са наглашеним низом анафора, овде херетизмима у сваком другом стиху, што је иначе карактеристика икоса као жанра.

стр. 99 Ирмос „Богу противне наредбе безаконог" — Ирмос седме песме васкрсног канона другога гласа, васкрсна јутрења, у октоиху.

Тих и разложан јавио си се — И овде су сасвим посебни атрибути којим Теодосије индивидуализује Савин лик.

стр. 100 Ирмос „Светлоносци у души" — Ирмос осме песме канона другога гласа на Рођење Богородице.

стр. 101 Ирмос „Који је од Бога Бог Слово" — Ирмос девете песме другог крстоваскрсног канона другога гласа, васкрсна јутрења, у октоиху.

стр. 102 Ирмос „Наоружаног фараона" — Ирмос прве песме васкрсног канона осмога гласа, васкрсна јутрења, у октоиху.

стр. 103 Лествица — Мотив лествице Јаковљеве (Пост. 28, 12—17).

Ирмос „Утврдитељ небеса" — Ирмос треће песме из канона прве песме.

стр. 104 Врхунац добродетељи — Ово место могло би се издвојити као посебно, у смислу значења које је идентификација са „Утврдитељ небеса" из ирмоса јер је постигнуто највише, али и као песничка слика.

Ирмос „Ти си ми Христе... Ирмос четврте песме из канона прве песме. Требало је: „Ти си сила, Господе".

стр. 105 Земљу људи својих — Цела је песма низање Савиних чуда, али се у петом тропару, обраћајући се Христу, славе Сава и Симеон што су земљу људи својих њему привели, по чему би ово место било у сагласности са ирмосом и променом која је у његовом тексту извршена. Овде имамо, значи, и повратно дејство, утицај оствареног на предречено.

стр. 106 Чух, Господе, глас — Цео други канон омогућује још потпуније рашчитавање песама по вертикалној оси: од ирмоса, преко тропара и богородичних до катавасија. Ово је и једини канон у који су катавасије унесене, али не са циљем скраћивања службе, како се то у одређеним случајевима чини. Катавасије овде означавају свечану службу на којој су морала учествовати два хора која су их појала. О овом песничком жанру вид.: Предговор овом издању Д. Богдановић, *Византијски канон,* 121, Л. Мирковић, *Литургика,* 231, *Азбучник,* 118—119. При томе, катавасије одабране за ову службу имају и посебне песничке вредности. Богате су садржајем, изузетно важним догматским излагањима и сугестивним песничким сликама.

Ирмос „Зашто ме одгурну" — И у овом канону, пет ирмоса, за песме од пете до девете, подударни су са ирмосима у Савиној *Служби Светом Симеону* а исто тако и са ирмосима у другом канону Теодосијеве *Службе Светоме Симеону.* У овој подударности могли би се наслутити различити узроци: истоветност гласа, тема чуда и мироточења, блиска типологија светитеља. Међутим, у свему овоме требало би видети и непосредан утицај Савине *Службе,* чији ауторитет и овај избор потврђује. — Због назначене подударности ирмоси се у коментарима не понављају. У канону који је цео посвећен теми чуда, грађа је по песмама распоређена на следећи начин. У првој и трећој песми је Савин живот који је монашки подвиг и самим тим се сврстава у чудо. Од четврте песме ређају се чуда са много више наративних елемената, али се већ у четвртој песми, пре осталих, помињу чуда везана за историј-

ска збивања, за спасавање земље од непријатеља. Од пете до седме песме набрајају се појединачна чуда позната из ранијих житија, а разрађена у Теодосијевом *Житију Светог Саве* и претежно наведена у *Похвали*. Осма и девета песма су уснуће (смрт) у Трнову, пренос и потом „благоуханост" његовог гроба. Вертикалним читањем завршне девете песме, издвајајући стихове прве и последње строфе, ирмоса и катавасије, добијамо следећи однос: Задиви се због тога небо, према: није у стању свaки па ни небески ум. Иако се и ирмос катавасија садржински односи на Богородицу, јер у питању је девета песма, а са друге стране је катавасија и својеврсна замена за ирмос, обе песме као стожери подржавају највеће чудо канона, визију Савиног и Симеоновог небеског живљења. Последњим тропарем девете песме исказује се опет својеврсна синтеза, уз употребу анафоре, али се овде понавља обојица место двојица.

Заједнички канон Спасу Христу, Светоме Симеону и Светоме Сави

стр. 119 М а ч е м б и п р е с е ч е н о — Предност коју има препис овога канона у односу на остале Теодосијеве химнографске целине налазимо у чињеници да су ирмоси донети у целини, што ће савременом читаоцу олакшати потпуније праћење развоја мотива кроз целу песму, јер ирмоси су и појцима и слушаоцима или тачније читаоцима из времена настанка канона познати, те се у већини случајева у рукописима налази само њихов почетак, док се у цркви поје цели. Посебна сагласност између ирмоса и стихова првог тропара на неколико места је очигледна — формално означена, а садржинска подударност може се следити и у оним песмама где се та истоветност не означава. Неколике случајеве ове подударности издвајамо: Господ који је градитељ свега, према: Господ будући свему саздатељ; Кип злоће богопротивне, према: Тело злобиво души противно; Ка гостопримству Владике: примањем ти плоти, Владико (други стих првог тропара). Садржински, цео канон је интониран као канон „умиљенија", сав прожет обраћањем грешника Христу, Симеону и Сави за опроштај и спасење. Међутим, његова права вредност у односу на индивидуализацију Симеоновог и Савиног лика тешко би се могла издвојити. Посебно, и беснички и садржајно, значајнији су делови који се односе на божанску природу Христову; издвајамо ирмос треће, четврте и девете песме, апокалиптичну визију у четвртом тропару осме и девете песме, значи у завршним тропарима последњих песама у канону. Тема Страшнога суда само је у овом канону дата у тако јарким песничким сликама: Мач блистав с неба, натопљен крвљу, и срп летећи што виде пророк, гнев твој, Господе . . . ; Ко је Бог као ти, Бог наш, од кога небеса с анђелима ужасавају се и земља с људима тресе се, бездан узнемирава се, и ад испремеће се, сва твар са страхом мења се. Мимо

неколика места, и мотиви и леснички исказ претежно су понављање претходних химнографских целина. Међутим, у наглашено емотивном тону, који преовлађује и који је интимно обраћање спаситељима, требало би потражити праве вредности овога канона. У најстаријем препису, а и неким другим у Теодосијевој Служби Светом Сави (Хлуд. 151 — друга четвртина XIV века) ово је канон на агрипнији када нема велике вечерње.

Заједнички канон Светоме Симеону и Светоме Сави на осам гласова

Канон првога гласа

стр. 131 Осим упозорења која даје о потреби чувања целине служби, задржавајући се посебно на канону, Светозар Петровић је тачно показао колико и како стални делови служби доприносе читању, разумевању и интерпретацији песничких вредности текста. По њему, песникова реакција на сваку појединачну унутрашњу релацију може да буде њена пуна актуализација, или неутрализација, или пак неко средње решење, с тиме што би чак и као потпуна неутрализација била естетски релевантна чињеница. Пратећи значај ирмоса у канонима, колико му је у том тренутку према објављеној грађи било могуће, он је односе између ирмоса и тропара, на којима се и у овом коментару нешто више инсистира, издвојио као показатеље без којих није могућа свестранија анализа, чиме је њихов значај оценио на прави начин. (Светозар Петровић, *О издавању,* 22—28). Како су показала и наша досадашња објашњења у коментарима, ирмос се претежно следи као узор највишег степена. Песниково усаглашавање објекта са узором није само унапред задато него је у односу ирмос-тропари-богородичан предвиђена потпунија идентификација, на коју се указује формално или садржински а која не мора да буде ни непосредно ни лако уочљива. Уопштено би се смело закључити да Теодосије ову идентификацију постиже у свим напред коментарисаним службама, односно канонима, али је она сигнализована на различите начине; уз то, реч је о односима где би свака редукција при поистовећивању морала да буде ублажена, јер несумњиво је да песник тежи идентификацији са праликом којим је већ потврђен праобраз. (О појању види расправу: Д. Стефановић, *Појање старе српске поезије,* О Србљаку, 1970, 127—140).

Међутим, у химнографској целини која је пред нама, ослобођен од гломазне структуре службе, усредсре-

ђен на каноне, а и са већим искуством, Теодосије је ову идентификацију, актуализујући ирмос садржајима тропара, не само доследно и у пуној мери остварио него је и инвентивно означио. Почетак ирмоса, често први стихови првог или сва три тропара, и први стих богородичног у већем броју канона и песама, иако недоследно и уз извесне модификације, изједначени су.

У првој песми однос је следећи: преукрашена божаственом славом — преукрашен божаственом благодаћу — преукрашен смиреноумљем — преукрашен свештенства одеждом — преукрашена божаственом славом. У трећој песми подударност означава преко атрибута „саздатељна и садржитељна", у четвртој песми преко „Речи пророчке", реч постаје семантички посебно означена у свим тропарима и богородичном. Према ирмосу шесте песме „На морској пучини рођен" варијације су следеће: морских дубинородних змија — из мора прелести живота — море до дна наводњено — поплаву која грешне рађа страсти. На крају, према ирмосу девете песме „Побеђују се природе (закони)" имамо: победисте природна својства — мењају се закони природе — променише се својства ствари у теби. Сличним или чак идентичним уметничким поступком Теодосије и у осталим песмама остварује значењску, смисаону и формалну сагласност. Сви ирмоси преузети су из канона првога гласа Службе на Успење Богородице, те се ово потпуно угледање може тумачити и као приближавање Симеоновог и Савиног успења Богородичином и као непосредна ознака да се свих осам канона посвећују Хиландару — његовој заштитници.

Канон другога гласа

стр. 139 Ирмос „Дођите људи" — Ирмос прве песме канона умиљенија Исусу Христу другога гласа, понедељак јутрења, у октоиху. Даље, у тропарима, успостављени су односи: ходите, верни — за духовним светилником пођимо — спасене приведи (у трећој строфи тек у последњем стиху).

стр. 140 *Истинског пастира* — исто што и пастир добри или пастир без атрибута, ван синтагме, а прототип му је Исус Христос (Јн. 10, 11. 14).

Ирмос „Учврсти нас у теби, Господе" — Ирмос треће песме канона Богородици другога гласа, субота повечерје, у октоиху. Варијације које следе: утврђење цркве и бедем верника — храброг у биткама видљивим и силног у смирењу, те у богородичном: под твоју снажну заштиту притичући.

стр. 141 Ирмос „Дошао си од Деве" — Ирмос четврте песме канона васкрсног другога гласа, васкрсна јутрења, у октоиху.

стр. 142 Ирмос „Светлости даваоче" — Ирмос пете песме канона умиљенија Исусу Христу другога гласа, понедељак јутрења, у октоиху. Варијација у односу на светлост у првом стиху првог тропара: као добродетељи ризнице, и даље: просветлише оне што у тами леже, као и у богородичном: ти ме озари омраченог. — Међутим овако упрошћено изнети показатељи у коментарима могу да сугеришу супротно жељеном — да су у питању и поједностављена решење у Теодосијевом песничком поступку, због чега се стално морају имати у виду укупне особености песничког текста.

стр. 143 Ирмос „У бездану греховном" — Ирмос шесте песме канона Богородици другога гласа, субота повечерје, у октоиху.

стр. 144 Ирмос „Богопротивне наредбе" — Ирмос седме песме васкрсног канона другога гласа, васкрсна јутрења, у октоиху. Теми три дечака у пећи Вавилонској саображене су особине Симеонове и Савине: високи пламен ревности божаствене у срце примивши, због чега, као и три дечака, добијају „даре духовне".

стр. 146 Ирмос „Некада, пећ ужарена" — Ирмос осме песме васкрсног канона другога гласа, васкрсна јутрења, у октоиху. Јавља се, посредно, актуализа-

ција са „једномислена двојице" који Тројици предстоје, јер су за духовну издржљивост, као и три младића, обдарени највишом милошћу и приближени Тројици. Али се јавља и непосреднија алузија — последњи стих првог тропара преузима се из химне тројице младића према којој је грађен ирмос.

стр. 147 Ирмос „Беспочетног родитеља Син" — Ирмос девете песме васкрсног канона другога гласа, васкрсна јутрења, у октоиху.

Канон трећега гласа

стр. 148 Ирмос „Диван је који славно чини чуда" — Ирмос прве песме канона умиљенија Исусу Христу трећега гласа, уторак јутрења, у октоиху. Слављење Саве и Симеона сабражавањем божанском узору: дивне међу светима — Авраму подобно — принос частан и непорочан, јер диван је Бог који чудом спасава Мојсија а и они који ће у „вишњи Јерусалим" бити уздигнути. Вишњи Јерусалим исто што и Горњи Јерусалим, вид.: *Речник*.

стр. 149 Ирмос „Неплодна душо и бездетна" — Ирмос треће песме канона умиљенија Исусу Христу, глас трећи, уторак јутрења, у октоиху.

стр. 150 Ирмос „Даровао си нам" — Ирмос четврте песме канона Богородици трећега гласа, субота повечерје, у октоиху.

стр. 151 Причешћујући јагњетом Божјим — Вид.: *Речник* — Јагње.

Ирмос „На земљи невидљив јавивши се" — Ирмос пете песме другог крстоваскрсног канона трећега гласа, недеља јутрења, у октоиху.

стр. 152 Ирмос „Који си на крају векова" — Ирмос шесте песме канона умиљенија Исусу Христу трећега гласа, понедељак јутрења.

стр. 153 Лепоту Јаковљеву — Мотив из псалма 46 (47), 4; овде истовремено алузија и на Лествицу Јаковљеву — рођењем Христа од Деве спојено је земаљско и небеско.

Ирмос „Три младића у пећи" — Ирмос седме песме канона умиљенија Исусу Христу трећега гласа, понедељак јутрења, у октоиху. И овде паралелизам: три младића — Тројице нераздељиве — и Симеон и Сава као двојица света. Рефрен првог и другог тропара из библијске песме према којој се гради ирмос.

стр. 154 „Благословен, Пречиста, плод утробе твоје!" — Лк. 1, 42.

Ирмос „Пећ вавилонска" — Ирмос осме песме канона Богородици трећега гласа, субота повечерје у октоиху. И у осмој и у деветој песми Теодосије мноштвом атрибута индивидуализује ликове Симеона и Саве.

стр. 156 Ирмос „На Синајској Гори" — Ирмос девете песме канона Богородици трећега гласа, недеља повечерје, у октоиху. И Синајска Гора и Атонска Гора пут су ка висини богосазнања. Вид.: *Речник*, а осим тога треба имати у виду „купину несагориву" — праобраз Богородице.

Канон четвртога гласа

стр. 157 Ирмос „Црвеног мора пучину" — Ирмос прве песме канона Богородици четвртог гласа, субота повечерје, у октоиху. Актуализација теме ирмоса јасно означена: Мира благодатне пучине... реку негда учења — источнике мира целебног — река што у духовном рају извире — море светско лако пресекоше (Симеон и Сава у богородичном).

стр. 158 Ирмос „Радује се теби црква" — Ирмос треће песме васкрсног канона четвртог гласа, васкрсна јутрења, у октоиху.

Девственика чувара — Свети Сава као архијереј Српске цркве.

стр. 159 Ирмос „Видевши те узнесена" — Ирмос четврте песме канона Богородици четвртог гласа, субота повечерје, у октоиху.

Анђеле земне и небеске људе — Понавља се на више места. Омиљена фигура парадокса, ознака за преподобне.

Јелен... јеленолика ловина — Вид.: *Речник*.

стр. 160 Ирмос „Ти си ми, Господе, светлост" — Ирмос пете песме канона Богородици четвртог гласа, субота повечерје, у октоиху.

Као жеравицу Исаија — Вид.: *Речник*, али овде и дар говора.

стр. 161 Несагорива купина — праслика Богородице.

Ирмос „Принећу ти жртву" — Ирмос шесте песме канона Богородици четвртог гласа, субота повечерје, у октоиху.

На тврдом камену — Вид.: *Речник;* овде у смислу испуњења божјих заповести, и не као градитеље цркве него посебно мироточивост пореди Теодосије са каменом из којег Христос воду истаче.

стр. 162 Које је пламен — Исто као и огањ у претходном богородичном означава тему оваплоћења Христа — Логоса и дејство Духа Светог; у употреби ових симбола увек и актуализација пралика Богородице — три младића у пећи вавилонској и несагориве купине.

Ирмос „У пећи, Аврамови" — Авраам трајно парадигма за светост. Према ирмосу светост три дечака и Авраама се варира у тропарима који следе. Ирмос седме песме канона тројичног четвртог гласа, недеља полуноћница, у октоиху.

стр. 163 Ирмос „Руке раширивши, Данило" — Ирмос осме песме канона тројичног четвртог гласа, недеља полуноћница, у октоиху.

стр. 164 Испуњење Закона и пророчког — односи се на прорицање девичанства које ће бити сачувано и после оваплоћења Бога Логоса и на симболичну визију светих врата кроз која пролази само Бог а потом остају затворена. Ј. Поповић, *Догматика* II, 235. Праслика се преузима из Језек. 43, 27—44.

Ирмос „Камен који није руком сечен" — Вид.: *Речник* — камен, камен на коме се црква зида. Отуда и у првом тропару Симеон и Сава чувају неразориву цркву и у њој стадо своје.

Канон петога гласа

стр. 166 Ирмос „Спаситеља Бога" — Ирмос прве песме другог крстоваскрсног канона петога гласа, васкрсна јутрења, у октоиху.

Ирмоси у овом канону нису узимани из различитих канона. Као први, тако и сви остали од трећег до осмог преузети су из другог крстоваскрсног канона петога гласа, док је девети (овде се, разумљиво, под бројевима подразумевају ирмоси за одређену песму у канону) из канона тројичног истога гласа, недеља полуноћница, у октоиху, као и претходни. Почеци ирмоса трећег до осмог: „Снагом Крста твога"; „Чух глас"; „Јутрећи, вапијем ти"; „Повреди ме бездан"; „Они који у пећи ужареној"; „Онај који је по Оцу предвечан", а почетак деветог „Запевај, Исаије, Дева имаше".

Штитом — Реминисценција на Еф. 6, 11.14. али је овде штит реч којом се исказује права вера, што значи да је и знатно парафразирано наведено место. Симбол вере и правде.

Будућих добара — У егзегези будућа добра су остварење праобраза — света идеја.

стр. 167 Богородичан — Овде је управо богородичан актуализација ирмоса, јер је Крст симбол Христовог васкрсења и победе над ђаволом а у богородичном долази: од валова страсти и напада вражијих.

стр. 168 Пастир словесног стада — Прототип Савин је, значи, Исус Христос који је пастир добри Јн. 10, 11. 14. Паралела се продужава у богородичном: Истинској родитељки Јагњета и Пастира. Вид. и *Речник* — Јагње.

На пашњацима праве вере — Реминисценција на Пс. 78 (79), 13.

стр. 169 Од јараца стране — Вид.: *Речник* — десна страна. Мт. 25, 33—40, где је десна страна за овце — праведнике, а лева за јарце — грешнике.

Едема духовног дрво — Дрво рајско. Према Пост. 2, 15. првобитни рајски врт био је у Едему. Лоцира се у Месопотамији. Д. Богдановић, *Шест писаца*, 249.

стр. 171 Сасуде златни — Богородица је сасуд Духа Светог а овде се сасуд, чест библијски симбол, везује за ману којом је Христос нахранио Јевреје за време лутања по Синајској пустињи (Изл. 16, 31—35), тиме и за Христа.

Са пута широког — Широк пут је опозиција тесном, уском путу — путу праведника — Мт. 7, 13—14.

стр. 173 Јединога Бога — Тринитарни догмат, по коме је божанство једно, а три лица (ипостаси) у њему имају једну исту природу, једну суштину — божанску природу одн. суштину. Формулација Првог (325) и Другог васељенског сабора (381). J. Поповић, *Догматика* I, 125—131.

Канон шестога гласа

стр. 174 Ирмос — Сви ирмоси овога канона преузети су из молабног, првог канона Јосифа Химнографа шестога гласа, уторак јутрења, у октоиху. Почеци ирмоса су следећи: „Помоћник и заштитник"; „Утврди ме, Господе, на камену"; „Чуо је пророк долазак"; „Од ноћи јутрећи"; „Завапих свим срцем"; „Сагрешисмо и у безакоњу"; „Онај којег небески војници"; „Бесеменог зачећа".

Роду и роду — Подразумевају се сви нараштаји, који су били и који ће доћи. Честа библијска метафора, види нпр. Ис. 60, 15.

стр. 176 Авељ — Паралела са Савом гради се на опозицији крвне и бескрвне жртве, жртве Старог и Новог Завета.

стр. 177 Као Самуил Израиљу — Вид.: *Речник* — Самуил.

стр. 178 На колесници — Фигура која се на другим местима гради према огњеним колима којима се пророк Илија узнео на небо (4 Цар. 2, 11—12), али овде је колесница херувимска према Христу и паралелизам серафимским чиновима преподобних.

Руно — Вид.: *Речник,* али се овде симболом Богородице означава Симеон.

стр. 179 Опкољена валовима — Цео други и трећи тропар и богородичан реминисценција су на библијску песму на којој је грађен ирмос (Молитва пророка Јоне 2, 3—10).

стр. 180 У самога Христа се обуче — односи се на Симеоново опредељење за монаштво.

стр. 182 Давидову кротост — За поређења са Давидом, Гедеоном, Јеремијом, небеским (горњим) Јерусалимом вид.: *Речник.*

стр. 182 Цара анђела — Као и Нови Адам и Цар анђела је Исус Христос.

Канон седмога гласа

стр. 183 Ирмос „На миг твој у земаљски“ — Ирмос прве песме канона Богородици седмога гласа, субота повечерје, у октоиху. Сва три тропара и богородичан очигледна актуализација ирмоса грађеног према Мојсијевој песми благодарности по изласку из египатског ропства. Види и теме за друге ирмосе Д. Богдановић, *Византијски канон* (предговор овом издању).

Они који тебе благочасно исповедају — Богородицу није признавала несторијанска јерес. Вид. Ј. Поповић, *Догматика* II, 230—231.

стр. 184 Ирмос „У почетку небеса“ — Ирмос треће песме канона тројичног седмога гласа, недеља полуноћница, у октоиху.

Богородичан — Посвећен Хиландару.

стр. 185 Ирмос „Очева недра не напустивши“ — Ирмос четврте песме канона тројичног седмога гласа, недеља полуноћница, у октоиху.

Авраам — Овде се Авраам не помиње као прототип гостољубља и дарежљивости него због своје чврсте вере у Бога и наслеђа стране земље која је за Симеона Света Гора.

Словесна свеспаљеница — духовна жртва која је сам Сава као речит беседник и посебно надарен, што се на многим местима наглашава.

Отац и патријарх — Подразумевају се старозаветни патријарси, односно Сава је као архиепископ српске цркве и отац и патријарх као патријарси Израиља.

Избраном семену — Српски народ, као и Израиљћани, јесте изабрани народ. О томе В. Ђурић: *Слика и историја у средњовековној Србији.* Глас САНУ CCCXXXVIII, Одељење историјских наука 3 (Београд 1983), 117—133 (Приступна беседа у Српској академији наука и уметности).

стр. 186 Ирмос „Ноћ што не светли“ — Ирмос пете песме канона Богородици седмога гласа, субота повечерје, у октоиху.

За младићем Јосифом — Паралела Јаков—Јосиф и Симеон—Сава. Вид.: *Речник*, а посебно В. Ђурић: V. J. Djurić, *Le Nouveau Joseph*, Cahiers archéologique, 33 (1985), 99—109.

Јерихонске зидине — Поређење Светог Саве и Исуса Навина. Вид.: *Речник;* — Ѝсус Навин и Јерихон, а посебно: В. Ј. Ђурић, *Нови Исус Навин*, Зограф 14 (1983), 5—16.

Ћивот свештени — Исто што и Ковчег завета (вид.: *Речник)* у којем су се чувале таблице Декалога, Божијих заповести или Закона, које су добијене на Синају. Овде је ћивот ковчег са моштима Симеоновим а односи се на Савин повратак у Србију ради измирења браће.

стр. 187 Ирмос „На валима неспокојства“ — Ирмос шесте песме канона тројичног седмога гласа, недеља полуноћница, у октоиху.

стр. 188 Ирмос „Који у пећ огњену“ — Ирмос седме песме канона Богородици седмога гласа, субота повечерје, у октоиху.

Десетоградне власти — Власт духовног декаполиса; тако је талант умногостручен. Вид. Мт. 25, 14—30.

Као плодна лоза — Мотив другог и трећег тропара и богородичног јесте мотив корена и лозе

Јевсејеве, који се, у време када настају Теодосијеви канони, широко, и у другим областима, примењује на лозу Немањића. Види и *Речник* — лоза.

стр. 189 Ирмос „Огњем неопаљена на Синају" — Ирмос осме песме канона тројичног седмога гласа, у октоиху.

Палица старости — Метафоре *палица старости* и *шлем спасења* не срећу се на осталим местима.

стр. 190 Апостолског престола — Архиепископски престо Светога Саве.

Ирмос „Ти која си непропадљивост потврдила" — Ирмос девете песме васкрсног канона седмога гласа, васкрсна јутрења, у октоиху.

Канон осмога гласа

стр. 191 Ирмос „Наоружаног фараона" — Ирмос прве песме васкрсног канона осмога гласа, васкрсна јутрења, у октоиху. У првом тропару опет јасна актуализација или, тачније, саображавање ирмосу, а померање метафоричног исказа, као и увек, ка апстракцији: двери спасења се отварају сечењем „мора прелести".

стр. 192 Антонију Великом — Египатски пустињак и један од највећих светитеља Источне православне цркве — преподобни Антоније Велики рођен је 251. год. Поређење Симеона и Антонија Великог грађено је на основу подударних елемената Симеоновог и Антонијевог житија.

Ирмос „Небеског свода градитељу" — Ирмос треће песме другог, крстовваскрсног канона осмога гласа, васкрсна јутрења, у октоиху.

стр. 193 Умом вечна блага — У другом тропару Симеон умом посматра вечна блага, а у трећој је Сава разумом чуо позив Господњи. Ово „рационално" обележавање Теодосије најчешће примењује у индивидуализацији Савиног лика. Али он и за себе у акростиху моли да разумом и љубављу поје своје угоднике.

Анђео Великог савета — Исус Христос је Анђео Великог савета.

Ирмос „Ти си ми, Христе, Господ" — Ирмос четврте песме канона тројичног осмога гласа, недеља полуноћница, у октоиху.

стр. 194 Ирмос „Зашто ме одгурну" — Ирмос пете песме канона тројичног осмога гласа, недеља полуноћница, у октоиху.

стр. 195 Ирмос „Ризу ми светлу подај" — Ирмос шесте песме канона — другог — Претечи, осмога гласа у октоиху.

стр. 197 Спасоносни живот — Обитељ манастира Хиландара.

Ирмос „Божија силаска" — Ирмос седме песме канона Богородици осмога гласа, субота повечерје, у октоиху.

Мноштво инока — И у службама и у канонима стално се наглашава многобројност братства Манастира Хиландара. Ово се сигурно не односи непосредно на Теодосијево време јер он у таквим подацима пажљиво користи изворе и традицију.

стр. 198 Ирмос „Седам пута пећ" — Ирмос осме песме канона тројичног осмога гласа, недеља полуноћница, у октоиху.

Ум што растаче — Наглашава се напуштање свега што ум растаче, значи и овде, као и на многим другим местима, што је већ напред назначено, код Теодосија је ум скоро увек у позитивној конотацији, не као ум телесни — ум ограничен.

стр. 199 Ирмос „Задивише се" — Ирмос девете песме канона тројичног осмога гласа, у октоиху.

Перо светог духа — Метафора за Светога Саву, мислим, сасвим усамљена и у Теодосијевим и у другим текстовима посвећеним српским светитељима.

стр. 200 Крајегранесија — акростих — *Заједничког канона Симеону и Сави на осам гласова* — Акростих је спроведен у седам канона, с тиме што је у првом изостављен; Теодосије их понавља издвојене образујући песму од седам стихова, чија је садржина ауторово обраћање Господу за „просветљење слепих". Како је већ напред наглашено, посебно је значајна његова формулација да за своје угоднике жели да поје „разумом и љубављу".

Заједнички канон Светоме Симеону и Светоме Сави четвртога гласа

стр. 201 Ирмос „Отворићу уста" — Ирмос прве песме другог, крстоваскрсног канона четвртог гласа, васкрсна јутрења, у октоиху = Благовештенски канон (25. март).

Отвори уста — Ауторово обраћање за помоћ — формуларно али са ослањањем на ирмос. И у другом тропару означено је угледање — идентификација Симеона са алузијом на Мојсијеву моћ и спасење Израиља. Означеност је настављена и у богородичном: отвори ми врата милости своје.

стр. 202 Ирмос „Твоје певаче" — Сви тропари, укључујући и богородичан, развијају тему спаса певача, духовног збора, прославитеља, али са наглашеном зебњом од „зверолико устремљених". Реч је о ирмосу треће песме другог, крстоваскрсног канона четвртог гласа, у октоиху = Благовештенски канон (25. март).

стр. 203 Ирмос „Седећи у слави" — Ирмос четврте песме канона Богородици четвртог гласа, васкрсна јутрења, у октоиху = Благовештенски канон. Кроз целу песму и даље се развија тема страха од зла и разбојника. Остварена је комуникација славе земаљског и небеског, опет према ирмосу. Према књижевном поступку, доследности у означавању песничких целина и означавању зависности појединих делова овај је канон најближи канону првога гласа из претходне химнографске целине.

Ирмос „Удивише се свеколики" — Ирмос пете песме другог, крстоваскрсног канона, васкрсна јутрења, четвртог гласа, у октоиху = Благовештенски канон (25. март). У овој песми, као и у претходним, означеност угледања доприноси појачању ритамског низа: удивише се — удиви на нама — удивљен си

био — удивио си свако ухо. Тако и у другим песмама. Реч која је носилац значења у ирмосу постаје анафора — понавља се у следећим тропарима.

стр. 205 Ирмос „Завапи у праслици" — Ирмос шесте песме канона тројичног четвртог гласа, недеља полуноћница, у октоиху — Благовештенски канон. Односи се на пророка Јону из чије молитве се преузима тема ирмоса, и у том смислу се даље актуализује тема целе песме преко испосника и светитеља.

Кондак — У кондаку су наглашене основне теме канона: спас од напасти и проповедање Тројице.

стр. 206 Ирмос „Онај који из огња Аврамове" — Ирмос седме песме канона Богородици четвртог гласа, субота повечерје, у октоиху = за Цветну недељу. — Развија се тема жртве у тропарима преко паралеле Авраам и Исак — Симеон и Сава.

стр. 207 Ирмос „Чуј, Девојчице" — Ирмос осме песме Благовештенског канона четвртога гласа (25. март). Отуда и химнични завршеци свих тропара.

стр. 208 Ирмос „Као оживљеном" — Симболично значење живота преноси се на Хиландар у завршној песми канона. Ирмос је из девете песме Благовештенског канона четвртога гласа (25. март).

стр. 209 Бесовске разбио јеси пукове — Конкретно се мисли на борбу Петра Коришког са бесима, ђаволима, не као у Служби Светом Симеону или канонима где су непосредне алузије на јеретике или на непријатеље у ратовима. Вражији, бесовски пукови и борба Петра Коришког са њима чине издвојену тему у књижевном наслеђу тога времена. О томе више у *Житију Петра Коришког* и расправама које га објашњавају. (Теодосије, Сабрани списи I — аутори: Д. Богдановић, В. Јеротић и М. Павловић.)

стр. 210 У скинијама светим боравећи — Мојсијев првобитни храм Израељаца — скинија — постаје у средњовековној поезији метафора за сваку цркву и манастир јер се њима многоструко потврђује остварење пралика у новозаветним, Христовим црквама.

стр. 211 Газећи сласти плотске — Појачаним исказом Теодосије индивидуализује природу монашког подвига Петра Коришког. Тропар, којим се испред богородичног завршава мало вечерње не садржи посебности, даје стандардну слику светитеља. Њих срећемо касније, на великој вечерњи у првим стихирама: мраз ноћни и дневну жегу; удове своје умртвив; унутар ложнице бивши, а посебно после „Славе" првога гласа, где су скоро биографски пребројана страдања Петра Коришког.

стр. 214 Паримије — Читања су из: 1) *Прем.* 3, 1—9; 2) *Прем.* 5, 15—24; 6, 1—3; 3) *Прем.* 4, 7—15.

Дом и палату оставивши — У стихирама на литији даље се развијају теме означене у првим стихирама. Теодосије инсистира на посебностима Петровог подвига и цела Служба Петра Коришког, у поређењу са претходним службама и канонима посвећеним Светоме Симеону и Светоме Сави, најбоља је потврда да службе нису понављање задатог обрасца. Пустињу насељавају и Симеон и Сава, али је

она овде „пустињско бездомље"; уз Саву и Симеона не налазимо да су у рупама и пештерама весело седели, нити су „високо угнежђена птица" која на стени „као на стубу" стоји. Чак да је у питању угледање на службе светитеља стапника из византијског наслеђа, непознат је стуб на стени.

стр. 217 У пустињи, познато је, настанио си се — Теодосије увек указује на изворе; очигледно да у оваквој формулацији можемо наслутити усмену традицију, која, међутим, не мора бити и једини извор, како то сведоче споменици у Кориши и посебно Црква Св. Петра Коришког. Вид.: В. Ј. Ђурић, *Најстарији живопис испоснице пустиножитеља Петра Коришког*, ЗРВИ, 5, 1958, 173—200; В. Ј. Ђурић, *Византијске фреске у Југославији*, Београд 1974, 34 и 193 (живопис цркве датира трећом деценијом XIII в.).

стр. 219 Преподобни оче — Све је у исказу појачано: сна ниси дао својим очима ни веђама својим дремање; јер дошав Христос са Оцем обитељ у теби сатвори; великопроповедниче Петре, атрибут који не налазимо чак ни уз Светога Саву чије се беседништво толико наглашава, а и паралеле са највећим беседницима Источне цркве, Јованом Златоустим и Василијем Великим потврђују то и у ликовном наслеђу.

Ирмос „Црвеног мора пучину" — Ирмос прве песме канона Богородици четвртог гласа, субота повечерје, у октоиху; специфичност ирмоса у овом канону је у томе што ниједан ирмос није из служби осмога гласа него су сви из служби четвртог гласа; то је вероватно усаглашено према ирмосима који у овом канону преовлађују, односно, ирмоси треће и пете до девете песме су алтернативни ирмоси за Благовештенски канон (25. март) који је четвртог гласа.

Мени што спомен твој — Теодосије, као и у другим канонима, први тропар прве песме посвећује мољењу Духу Светом којега Христос треба да измоли за помоћ аутору.

стр. 220 Ирмос „Твоји појци, Богородице" — Ирмос треће песме другог, крстоваскрсног канона четвртог гласа, васкрсна јутрења, у октоиху. У тропарима и даље житијни подаци који ће, разумљиво, тек после *Службе*, којом је установљен култ, у *Житију* бити разрађени. Седалан и богородичан, који следе после треће песме тематски су усаглашени, али седалан садржи и живописан опис: те у пештере и распукло камење населив се, сам као птица поживео јеси у Господа гледајући.

стр. 221 Врагова видљивих — стално се потврђује Теодосијева тежња ка конкретизацији биографских детаља.

стр. 222 Ирмос „Недокучива Божија замисао" — Ирмос четврте песме другог, крстоваскрсног канона четвртог гласа, васкрсна јутрења, у октоиху.

Ирмос „Удивише се" — Ирмос пете песме другог, крстоваскрсног канона четвртог гласа, васкрсна јутрења, у октоиху. = Благовештенски канон (25 март).

стр. 223 Гавранова мноштво — Служба није ограничила Теодосија на апстрактније формулације; она је управо засићена живописним детаљима: Гавранова мноштво и зверова чељусти... за дечије играње држао јеси... и као камењем са стене молитвама... одагнао јеси.

Ирмос „Божаствено ово" — Ирмос шесте песме Благовештенског канона четвртог гласа — 25 март. Веза ирмоса и тропара који следе успоставља се путем теме и скоро у свим песмама путем односа ирмос — богородичан.

стр. 224 Подобан „Истрајни" — Значајан сигнал је подобан испред кондака, који, међутим, сем Петровог имена нема ниједну другу означеност.

Икос — Теодосије је и икос преобратио у једну врсту формуларног ауторовог обраћања Христу, ко-

јег ослољава са Слово. У кондаку и икосу понавља се рефрен: једини зналац срца (у икосу вокатив).

стр. 225 Ирмос „Не послужише твари" — Ирмос седме песме Благовештенског канона четвртог гласа (25. март).

У горама као градовима — Сва поређења у тропарима седме песме грађена на супротстављању удаљених појмова како би се подвукао сасвим посебан подвиг.

Ирмос „Побожни младићи" — Ирмос осме песме Благовештенског канона четвртог гласа (25. март).

стр. 226 Ирмос „Свак земнородни" — Ирмос девете песме Благовештенског канона четвртог гласа (25. март).

стр. 228 У колесницу седе — Градећи их на елементима које користи и у претходним песничким целинама, Теодосије успева да у стихирама на хвалите осмога гласа досегне изузетну живописност; спој земаљског и небеског није само у колесници што на небу јури, него и у томе што Петар не посматра вишњи Јерусалим са неутралног места, или умним очима, он непосредно „из пустиње" види вишњи Јерусалим.

Похвала Светоме Симеону и Светоме Сави

Похвала Светоме Симеону и Светоме Сави је једини текст који у српској средњовековној књижевности потврђује постојање овога жанра у његовом пуном обиму и, додајмо, узорито следи настављаче грчког енкомиона у Византији. Према класичној шеми чувају се три основна дела: Увод, два слова — одвојено Симеону и, потом, Сави, а затим заједничко прослављање обојице светитеља.

Унутар ових делова издвајају се мање целине. У првом делу три тематске целине: духовна трпеза, црква, и опште особине светитеља и преподобних. Други део има мањи увод којим се Симеон и Сава уводе у збор светитеља, на основу чега састављање похвале постаје обавеза оних који уживају плодове њихове светости; затим, слово посвећено Симеону и на крају слово посвећено Сави; оба слова испуњена су својеврсним коментаром извора, помињањем писаних житија, усмене традиције и сведочанства очевидаца који могу да потврде одјеке њихове светости; на крају помињу се и она сведочанства која су и састављачу похвале и учесницима у цркви још увек видљива; ове интерполације су и најзначајнији део са становишта средњовековне књижевне историје. Трећи део — прослављање — такође има три мање целине. У првој се најпре обједињују оба светитеља, затим долази позив на прослављање са анфорама „приђимо; приђимо; приђите", и на крају разматрање о користи које ће за учеснике прослављање да донесе. Друга целина трећега дела је управо део који је песнички носилац похвале и Теодосије овај одломак посебно означава са позивом учесницима да сви заједнички венце похвале сплету, после чега и следи право песничко прослављање са анфорама у песничким целинама који у погледу форме и унутарњег ритма у највећој мери следе стихире из служби. Тек у трећем делу ове целине је онај део који бисмо могли означити као епилог.

Коментар појединости не чини се нужан, јер су, пре свега, библијски цитати претежно издвојени (према Станојевић-Глумац, *Свето писмо*, стр. 255—273 са незнатним исправкама или допунама), за сва библијска имена или појмове који се помињу постоји *Речник* који прати ово издање, биографски подаци и сва места која се односе на чуда Симе-

онова и Савина коментарисана су и у *Житију Светог Саве* (Теодосије, Сабрани списи I) и у службама. Известан коментар заслуживао би већи број места у тексту у вези са преводом, али је ово посао који се на прави начин може извршити тек после потпуније контроле преписа, значи после критичког проучавања текста.

Једна тема, која није присутна само у Похвали, али је њено појачавање можда и жанровски условљено, јесте тема свете двојице, Симеона и Саве, која је и песнички кроз анафоре и путем наглашене употребе двојине исфорсирана. При томе, треба имати у виду да Теодосије свесно избегава употребу „обојица“ и да употребом „двојице“ наглашава атрибут којима их јасно приближава Светој Тројици.

Биљана Јовановић-Стипчевић

Речник појмова, личности и навода из Светог Писма

СКРАЋЕНИЦЕ ЗА КЊИГЕ СВЕТОГ ПИСМА*

КЊИГЕ СТАРОГ ЗАВЕТА

Пост.	Прва књига Мојсијева; Постање
Изл.	Друга књига Мојсијева; Излазак
Лев.	Трећа књига Мојсијева; Левитска
Броj.	Четврта књига Мојсијева; Бројеви
П. зак.	Пета књига Мојсијева; Поновљени закони
Ис. Нав.	Књига Исуса Навина
Суд.	Књига о судијама
Рут.	Књига о Рути
1. Цар.	Прва књига о царевима; Прва књига Самуилова
2. Цар.	Друга књига о царевима; Друга књига Самуилова
3. Цар.	Трећа књига о царевима; Прва књига о царевима
4. Цар.	Четврта књига о царевима; Друга књига о царевима
1. Дн.	Прва књига дневника; Прва књига Паралипоменон
2. Дн.	Друга књига дневника; Друга књига Паралипоменон
Јездр.	Књига Јездрина
Неем.	Књига Неемијина
2. Јездр.	*Друга књига Јездрина*
Тов.	*Књига о Товиту*
Јудит.	*Књига о Јудити*
Јест.	Књига о Јестири
Јов.	Књига о Јову
Пс.	Псалми Давидови; Књига псалама; Псалтир

* „Скраћенице су дате за све књиге Светог писма по њиховом пореклу у словенској Библији, Москва 1862.

Књиге чији су називи штампани курзивним словима нису унесене у Даничићев превод Старог завета. То су такозване неканонске књиге Светог писма. Пошто се и оне употребљавају на богослужењима у Православној цркви, а често су навођене и у поезији Срба, било је нужно да се користе при изради овог Речника.

Књига чији је назив штампан размакнутим курзивним словима, Четврта књига макавејска, није унесена у словенску Библију, јер није у броју неканонских књига. Али је за објашњење неких појмова било нужно да се и она наведе, па је унесена у овај списак и наводи се према грчком тексту у Септуагинти.“

Приче	Приче Соломонове; Књига прича Соломонових
Проп.	Књига проповедникова; Еклесијаст
П. пес.	Песма над песмама
Мудр.	*Књиīа йремудросйи Соломонове*
Сирах	*Књиīа йремудросйи Исуса сина Сирахова*
Ис.	Књига пророка Исаије
Јер.	Књига пророка Јеремије
Плач	Плач Јеремијин
Посл. Јер.	*Посланица Јеремијина*
Вар.	*Књиīа йророка Варуха*
Јез.	Књига пророка Језекиља
Дан.	Књига пророка Данила
Ос.	Књига пророка Осије
Јоил	Књига пророка Јоила
Ам.	Књига пророка Амоса
Авд.	Књига пророка Авдија
Јона	Књига пророка Јоне
Мих.	Књига пророка Михеја
Наум	Књига пророка Наума
Авак.	Књига пророка Авакума
Соф.	Књига пророка Софоније
Аг.	Књига пророка Агеја
Зах.	Књига пророка Захарије
Мал.	Књига пророка Малахије
1. Мак.	*Прва књиīа макавејска*
2. Мак.	*Друīа књиīа макавејска*
3. Мак.	*Трећа књиīа макавејска*
4. Мак.	*Чейврйа књиīа макавејска*
3. Јездр.	*Трећа књиīа Јездрина*

КЊИГЕ НОВОГ ЗАВЕТА

Мт.	Свето јеванђеље по Матеју
Мк.	Свето јеванђеље по Марку
Лк.	Свето јеванђеље по Луки
Јн.	Свето јеванђеље по Јовану
Д. ап.	Дела светих апостола
Јак.	Саборна посланица светог апостола Јакова
1. Петр.	Прва саборна посланица светог апостола Петра
2. Петр.	Друга саборна посланица светог апостола Петра
1. Јн.	Прва саборна посланица светог апостола Јована

2. Јн.	Друга саборна посланица светог апостола Јована
3. Јн.	Трећа саборна посланица светог апостола Јована
Јуд.	Саборна посланица светог апостола Јуде
Рим.	Римљанима посланица светог апостола Павла
1. Кор.	Коринћанима прва посланица светог апостола Павла
2. Кор.	Коринћанима друга посланица светог апостола Павла
Гал.	Галатима посланица светог апостола Павла
Еф.	Ефесцима посланица светог апостола Павла
Флб.	Филибљанима посланица светог апостола Павла
Кол.	Колошанима посланица светог апостола Павла
1. Сол.	Солуњанима прва посланица светог апостола Павла
2. Сол.	Солуњанима друга посланица светог апостола Павла
1. Тим.	Тимотеју прва посланица светог апостола Павла
2. Тим.	Тимотеју друга посланица светог апостола Павла
Тит.	Титу посланица светог апостола Павла
Флм.	Филимону посланица светог апостола Павла
Јевр.	Јеврејима посланица светог апостола Павла
Откр.	Откривење светог Јована Богослова; Апокалипсис

ОСТАЛЕ СКРАЋЕНИЦЕ И ЗНАЦИ

акад.	акадски
арам.	арамејски
Вук	Вуков превод Новог завета
грч.	грчки
Даничић	Даничићев превод Старог завета
егип.	египатски
јевр.	јеврејски
лат.	латински
перс.	персијски
срп. слов.	српскословенски
фенич.	феничански
LXX	Септуагинта, грчки превод Старог завета из 3. века пре Христа

Vg	Вулгата, латински превод Светог писма из 5. века по Христу
[ ]	у угластој загради дата су објашњења и текстови којих нема у изворнику

ТРАНСКРИПЦИЈА ЈЕВРЕЈСКОГ ПИСМА

Вокали		*Консонанти*	
Камес	ā	Алеф	'
Патах	a	Бет	b
Серè	ē	Гимел	g
Сегол	e	Далет	d
Хирек магнум	ī	Хе	h
Хирек парвум	i	Вав	w
Холем	ō	Зајин	z
Комес хатуф	o	Хет	ḥ
Шурек	ū	Тет	t
Кибус	u	Јод	j
Шᵉва мобиле	ᵉ	Каф	k
Катеф патах	ă	Ламед	l
Катеф сегол	ĕ	Мем	m
Катеф камес	ŏ	Нун	n
		Самех	s
		Аин	'
		Пе	p, ph
		Саде	ṣ
		Коф	q
		Реш	r
		Шин	š
		Син	ś
		Тав	t

Речник

У овом су Речнику дата само најнужнија објашњења за појмове, личности и наводе из Светог писма који су поменути у Србљаку. При читању текста Србљака био сам пронашао већи број библијских појмова, али је главни редактор овог издања Србљака др Ђорђе Трифуновић извршио „чишћење" наслова јединица које треба обрадити. Том приликом одбачено је 230 наслова. Тиме је коначно утврђен број наслова за обраду. — Речник је рађен с циљем да послужи као приручник за што боље познавање и разумевање поезије Србљака. Пошто је та поезија сва прожета д у х о м и р е ч и м а Светог писма, овај је Речник њен мали библијски коментар.

По своме облику и методу обраде појединих јединица овај је Речник први те врсте код нас Срба, који, на жалост, ни до данас још немамо правог и потпуног библијског речника или лексикона. Јер, *Вођ по Светом евангељу*, Београд 1906, који је с руског превео и допунио ђакон Милан Н. Милутиновић, ограничен је само на један, по обиму мањи део Светог писма и има карактер библијске симфоније или конкорданције. А *Библијско-богословски речник*, Ниш 1934, који је с руског превео протојереј Драгиша Љ. Милетић, у ствари је тематска симфонија само за нека питања из Светог писма, и то без навода из такозваних неканонских књига.

Принцип навођења текстова Светог писма. Уколико нису узети из овог превода Србљака, текстови Светог писма се наводе: Стари завет по преводу Ђура Даничића; Нови завет по преводу Вука Караџића. Оба превода дају се у екавском говору.

Сви наводи из Светог писма дати су по нумерацији у српском преводу Ђура Даничића и Вука Караџића, а за такозване неканонске књиге по нумерацији у словенској Библији.

Ј е в р е ј с к и т е к с т Светог писма Старог завета наводи се по: R. Kittel, *Biblia hebraica*, Stuttgart, [6]1950, а према уобичајеној транскрипцији латиничким писмом.

Грчки текст Светог писма Старог завета наводи се по: A. Ralfs, *Septuaginta*, Vol. I—II, Stuttgart, [4]1950; а грчки текст Новог завета наводи се по: Nestle, *Novum Testamentum Graece*, Stuttgart, [11]1949.

Латински текст Светог писма наводи се по: *Bibliorum Sacrorum*, Typis polyglottis Vaticanis, 1951.

За словенски текст Светог писма коришћена је Бїблїа и̂лѝ кни́ги свѧще́ннагѡ писа́нїѧ ве̂тхагѡ и̂ но̂вагѡ завѣ́та. Москва̀ 1862, али су сви наведени текстови дати у српскословенској редакцији.

Српскословенски текст наводи се: Псалми по рукописном *Псалтиру* из Библиотеке Матице српске у Новом Саду (инв. бр. 113443; сигнатура РР 180); остали старозаветни текстови дати су углавном по њиховим наводима у нашој старој књижевности (коришћено је дело: Ст. Станојевић и Д-р Д. Глумац, *Св. писмо у нашим старим споменицима*, Београд 1932), док су наводи из Књиге пророка Данила и Књиге пророка Авакума пренесени у српскословенску редакцију из словенске Библије. Новозаветни текстови навођени су по Єванґєлиє кнєза Мирослава, Изд. Љуб. Стојановић 1897, и *Вуканово Еванђеље*, Изд. Јосип Врана, Београд 1967,

Навођење текстова Светог писма у Срб. јаку није увек једнообразно. Некада се текстови наводе дословно, некада се парафразирају а некада служе само као основа за слободно песничко стварање. О томе се водило рачуна при навођењу текстова Светог писма у овом Речнику. — Ако је текст Светог писма дословно навођен, у малој загради иза текста дато је место одакле је текст узет. Уколико је текст Светог писма парафразиран, на њега се указује речју *види*, која стоји испред обележавања места на које се указује. А речју *упореди* указује се на оне текстове Светог писма који служе као објашњење или допуна неког појма, или већ указаног текста Светог писма.

Распоред наслова јединица у овом Речнику је азбучни. На исти начин су дати и поднаслови у јединицама. Изузетак је учињен једино у случајевима где је хронолошки или логички распоред подеснији да што боље објасни неки појам (види, на пример, јединицу *Бог*).

Авакум (јевр. *ḥăbaqqûq*: борац, рвач), пророк у јудејском царству. Живео у 7. веку пре Христа. Поред осталог, прорекао да „Бог дође из Темана и Светац с горе Фарана" (Авак. 3, 3), то јест — с Југа, јер су Теман и Фаран јужно од Јудеје. У грчком преводу Старог завета, а отуда и у словенском преводу стоји: богъ отъ юга приидеть, и светыи изъ горы приосѣнієныѥ чеще, покры небеса добродѣтель ѥго и хвалєниꙗ ѥго испльнь землꙗ. Православна црква под горы приосѣнієныѥ чещѥ разуме Богородицу (види *Канон на Рождество Христово* и *Канон на Сретење*, ирмос 4), а речи покры небеса добродѣтель односе се на Исуса (види *Канон Сретење*, ирмос 4).

Авель (јевр. *hebel*: пролазност), други син Адама и Еве (види Пост. 4, 2). Принео с вером Богу жртву и Бог му примио принос (упореди Јевр. 11, 4). Невин пострадао од свога брата Кајина, који га је убио из зависти (види Пост. 4, 1—16). Био први мученик за веру (упореди Мт. 23, 35) и као такав праслику је праведнике који су често гоњени.

Авраам (јевр. *'abrāhām:* Отац [Бог] је узвишен), родоначелник јеврејског народа. Живео у 20—19. веку пре Христа. Историја његовог живота изложена је у Пост. 11, 26—25, 10. Ради очувања чисте монотеистичке вере, био изведен из Ура Халдејског (види Пост. 12, 1; 15, 7) и преко Харана (види Пост. 12, 5) доведен у Ханан или Палестину (Пост. 12, 6). Због тога што је дошао у Палестину с оне стране Јордана или, по некима, Еуфрата, Авраам се назива *иречанин* (јевр. *'ibrî*, Пост. 14, 43) или *пресељеник, дошљак*.

Авраамова вера. Авраам је поверовао Богу и Бог му прима веру као праведност (Пост. 15, 6; упореди Јевр. 11, 8—9. 17). Хришћани се називају потомци Авраамови по вери (упореди Рим. 4, 16).

Авраамово гостољубље, назив за шесто јављање Бога Авраму у долини Мамријској у виду три путника (види Пост. гл. 18), које је Авраам срдачно дочекао и богато угостио (упореди Пост. 18, 1—8).

Авраамов део, израз којим се означава учествовање у небеским радостима или рају. Види *Авраамово наручје*.

Авраамова жрѿва, приношење Авраамовог јединца сина на жртву (види Пост. 22, 1—19), чиме је Авраам посведочио своју веру у Бога (упореди Јевр. 11, 17).

Авраамово наручје или *Авраамово крило*, библијски израз за рај. Види: богаташ и убоги Лазар (Лк. 16, 19—31).

Агара (јевр. *ḥāgār:* бекство), Египћанка, робиња Авраамове жене Саре. С Агаром је Авраам имао сина Исмаила (види Пост. гл. 16), од кога је постао „велик народ" (Пост. 21, 18; упореди 17, 20) — Исмаилћани или Агарени.

Агарени (= Исмаилћани). Авраамови потомци по сину Исаку служе као праобраз хришћана (види Гал. 4, 28), док су његови потомци по Исмаилу праобраз нехришћана или безбожника. Отуда назив безбожни Агарени.

ад (грч. ᾅδης: невидљив, лишен светлости) или *шеол* (јевр. *š^eʾol*; непозната етимологија) на језику старозаветних писаца означава место пребивања умрлих људи (упореди Јез. 31, 14; Авак. 2, 5) или царство мртвих (упореди Јов. 38, 17), које је мрачно, без икакве светлости (упореди Пс. 49, 19). У Старом завету *ад* је место затварања душа свих умрлих, и праведника (види Пост. 37, 35; Пс. 89, 48) и грешника (види Ис. 14, 15; Јез. 26, 20; 32, 18). После искупитељског подвига Исуса Христа, који је ослободио праведнике из *ада* (упореди 1. Петр. 3, 18—19; 4, 6; Еф. 4, 8—10) и увео их у рај (види Лк. 23, 43; упореди Лк. 16, 22—25), *ад* остаје место затварања једино душа грешника.

мучење у аду може бити ублажено, јер светитељи и праведници могу својим молитвама избавити душе људске из адских мука (упореди 2. Мак. 12, 39—44).

Адам (јевр. *ʾādām:* земљани). Тако је назван први човек који је био саздан од земље (јевр. *ʾădāmā*; Пост. 2, 7). Земаљски Адам је праобраз Исуса Христа (упореди 1. Кор. 15, 22).

Адамов грех, види *ѓрех Адамов и Евин.*

Азија (грч. Ἀσία), римска провинција *Asia proconsularis*, област у западном делу Мале Азије (види Д. ап. 2, 9; упореди Д. ап. 6, 9; 19, 10).

алилуја (јевр. *hall^elū-jāh:* хвалите Бога [= Јахвеа], богослужбени поклич (види 1. Дн. 16, 36; види Тов. 13, 18) или позив да се хвали Бог (упореди Пс. 104, 35; 106, 48 и др.). Осим тога,

алилуја стоји као натпис неких псалама (106, 111, 112, 113, 114, 135, 146, 147 и 148).

Амалик (јевр. *ʿămālēk*), номадско племе које је добило име по Исавовом сину Амалику (види Пост. 36, 12). Амалик је био у сталном рату с Израиљцима (види П. зак. 25, 17—19). За време једне борбе између Израиљаца и Амалика Израиљци су побеђивали све док је Мојсије држао руке подигнуте увис (види Изл. 17, 9—13). — у Србљаку је Амалик символ човечјег тела.

анђео (грч. ἄγγελος: гласник, весник), назив за разумна бестелесна бића или духове. *Анђео* је име које означава њихову службу или дужност (види Мт. 22, 30; 25, 31; Лк. 12, 8; 15, 10; 1. Тим. 5, 21).

анђели желе ѿривириѿи у дубине Божје (види 1. Кор. 2, 11; упореди 1. Кор. 2, 9; 1. Петр. 1, 12; Еф. 3, 10).

анђели се јављају људима (види 4. Цар. 1, 3. 15; Ис. 5, 2—7; Јез. 10, 1—22; Дан. 8, 16; 9, 21; Зах. 1, 9—19; 2, 3; 3, 3—6; 4, 1—4; Лк. 1, 11—20; 1, 26—38; 2, 9—13) и некада их ослобађају тамнице и окова (упореди Д. ап. 5, 19—20).

анђелска ѓлаварсѿва или *анђелски чинови.* Има их девет: серафими (Ис. 6, 2), херувими (Пост. 3, 24; Изл. 25, 18—22; Јез. 9, 3; 10, 1—20; Ис. 37, 16 и др.), престоли (Кол. 1, 16; упореди Еф. 1, 21), господства (Кол. 1, 16; упореди Еф. 1, 21; 3, 10; Кол. 2, 10), силе (Еф. 1, 21; Рим. 8, 38; 1. Петр. 3, 22), власти (Кол. 1, 16; упореди Еф. 1, 21; 3, 10; Кол. 2, 10), начела = поглаварства (Кол. 1, 16; упореди Еф. 1, 21; 3, 10; Кол. 2, 10), арханђели (Јуд. 9; 1. Сол. 4, 16) и анђели (Рим. 8, 38; 1. Петр. 3, 22; Откр. 12, 7 и др.).

број анђела је неизрецив (види Дан. 7, 9—10; Мт. 26, 53; Лк. 2, 13—14; Јевр. 12, 22; Јуд. 14; Откр. 5, 11).

анђео земаљски, или просто *анђео*, у преносном смислу означава људе које је Бог изабрао за веснике своје воље у свету (упореди Мал. 2, 7; 3, 1; Мт. 11, 10; Мк. 1, 2; Лк. 7, 27; 9, 52; такође 2. Дн. 36, 15; Аг. 1, 13; Откр. 1, 20; 2, 1. 8. 12. 18; 3, 1. 7. 14).

анђелски живот = бестрасни, духовни живот.

анђелски славослов Христу Богу, који је рођен од Деве гласи: „Слава на висини Богу, и на земљи мир, међу људима добра воља" (Лк. 2, 14).

Аполос (грч. Ἀπολλῶς; значење нејасно), Јеврејин, родом из Александрије, „човек речит и силан у књигама" (Д. ап. 18, 24; упореди Д. ап. 19, 1; 1. Кор. 3, 6 и даље; 4, 6; Тит. 3, 13).

Аполосово заливање (види 1. Кор. 3, 6).

апостоли (грч. ἀπόστολοι, од ἀπόστολος: посланик). Тако је Исус Христос назвао својих дванаест изабраних ученика (види Лк. 6, 13; упореди Мк. 6, 3—5). У ширем смислу тако се називају и други ученици Исуса Христа (види Лк. 11, 49; Јн. 13, 16; Рим. 16, 7; Еф. 2, 20; 4, 11. и др.).

апостолски престо = епископски престо или катедра.

архијереј, види *свештенство.*

Арон (јевр. *'ahărōn*; значење нејасно), први првосвештеник у Старом завету, старији брат Мојсијев (види Изл. 7, 7). Приликом изласка Јевреја из Египта служио је као „уста" своме брату Мојсију, то јест — говорио је у име његово (види Изл. 4, 10—17), како пред народом (види Изл. 4, 27—31) тако и пред фараоном (види Изл. 5, 1—5; 8, 11 и даље).

аскалонско приморје, приморска област око града Аскалона. Аскалон (јевр. *'ašqᵉlon*) је филистејски град-држава, који је лежао између Газе и Јамније. Доцније освојен од Јудина племена (види Суд. 1, 18; упореди Суд. 14, 19). Данас *chirbet 'ašqalān* = рушевине Аскалона.

„Бдите, молите се" (Мт. 26, 41; упореди Лк. 21, 36).

безакоње (грч. ἀνομία) = грех (грч. ἁμαρτία). „Грех је безакоње" (1. Јн. 3, 4).

бесемено зачеће Исуса Христа (види Лк. 1, 26—38; нарочито ст. 35).

беси (грч. δαιμόνια, од δαιμόνιον: демон, зли дух, бес; Мт. 7, 22; 9, 33—34; 10, 8; Мк. 1, 34; 7, 26; Лк. 4, 33. 35; 8, 27 и др.; Јн. 7, 20; Д. ап. 17, 18; или δαίμων; Мт. 8, 31) = ђаволи (грч. διάβολος: клеветник, опадач, оговарач; Мт. 4, 1; 13, 39; 25, 41; Лк. 8, 12 и др.) = нечастиви (грч. πονηρός: лукави; Мт. 13, 19 и др.) = сотона (јевр. *śāṭān:* противник, обмањивач, оптуживач; 1. Цар. 29, 4; 2. Цар. 19, 23; 3. Цар. 5, 18; 11, 14. 23. 25; Пс. 109, 6 и др.). Беси су пали анђели (упореди 2. Петр. 2, 4; Јуд. 6).

бесима сабориште = стан или пребивалиште бесова (види Мт. 12, 46; 17, 18; Лк. 4, 35; 11, 26; Откр. 18, 2).

бесовска пребивалишта. Због своје гордости сатана је отпао од истине и светлости и потонуо у мрак, сурвао се у пакао (види Ис. 14, 13—15; Јн. 8, 44). Тиме је *ад* или *пакао* постао пребивалиште бесова. Али, као духови, беси нису ограничени простором па пребивају свуда под небом (види Еф. 6, 12), а могу боравити и у људима (види Мт. 8, 28—32; 9, 32—33; 15, 22—26; 17, 14—18; Мк. 1, 23—36; 5, 2, 13; 7, 25—30; 9, 17—27; Лк. 4, 33—35; 8, 27—33; 9, 38—42; 11, 14; 13, 11—13 и др.).

бесовска тама. Беси су одступили од Бога — извора светлости и пали у окове мрака (упореди 2. Петр. 2, 4) и због тога се њихово присуство назива — бесовска тама.

бесовски пукови (грч. λεγιών: легија, пук). Број бесова је врло велики (упореди Мт. 12, 26; Лк. 8, 30; 10, 17. 20; 11, 18—20; Еф. 6, 12 и др.) и они имају своју војску, своје пукове (упореди Лк. 8, 30) и свога старешину — кнеза (упореди Мт. 9, 34; 12, 24; Мк. 3, 22; Лк. 11, 15).

бесмртне трпезе заједничар (види Лк. 22, 30).

бесмртни живот, то јест — вечни живот (види Јн. 5, 24—29; Рим. 2, 7; 2. Кор. 5, 1—3; Откр. 2, 10).

бесплотне силе, види *анђели*; *беси.*

Беспочетни родитељ = Отац, Прво лице Свете Тројице, по свом личном својству је беспочетан (грч. ἄναρχος) и безузрочан (грч. ἀναίτιος), а у односу према другим божанским лицима Он је почетак (грч. ἀρχή), беспочетни почетак и узрок (грч. αἰτία). У посебном односу према Сину Он је Отац (упореди Пс. 2, 7; Јевр. 1, 5) а према Светом Духу — производитељ (грч. προβολεύς; Јн. 15, 26).

Беспочетно Слово = Друго лице Свете Тројице, Бог Син, Исус Христос (види Јн. 1, 1—3; упореди Јн. 10, 30; 17, 21).

бисер многоцени, симвoл царства Божјег или небеског (Мт. 13, 45—46).

блага вечна су на небу, „где ни мољац ни рђа не квари, и где лупежи не поткопавају и не краду" (Мт. 6, 20; упореди Лк. 12, 33). — **Благо** = највиши циљ свих човекових тежњи.

благодат (грч. χάρις), божанска сила дарована човеку ради спасења (види Д. ап. 15, 11; Рим. 3, 24; Еф. 2, 5. 8; 2. Тим. 1, 9; Тит. 3, 7).

благо од бисера драгоценије, символ царства Божјег или небеског (види Мт. 13, 45—46).

благо у пољу, символ царства Божјег или небеског (види Мт. 13, 14).

„Благословите сва дела Господња Господа,
појте и преузносите на све векове" (Дан. 3, 57). Ових речи нема у Даничићевом преводу Старог завета, јер је он превео само првих тридесет стихова треће главе. Српскословенски текст гласи: благословите вьса дѣла господьнꙗ господа, поите и прѣвьзносите ѥго вь вѣкы.

блажени (јевр. *'ašrē*, грч. μακάριος), синоним за срећан, с тим што се наглашава унутрашње, душевно стање срећнога. Једино је Бог блажен у својој суштини (види 1. Тим. 6, 13; упореди 1. Тим. 1, 11). Али, у својим пројавама у области ограниченог света, Бог се јавља као извор блаженства ограничених бића (види Пс. 25, 8—13; 16, 11; Јак. 1, 17; Пс. 50, 15; 86, 11; Мт. 5, 3—12), па се због тога и човек назива блаженим (види Пс. 1, 1), било да се тиме изражава његово спољашње, земаљско благостање (види Пс. 1, 3) или награда на суду Божјем, то јест духовно, небеско блаженство (види Пс. 1, 6; упореди Мт. 5, 3—12).

блажени човек, (види Пс. 1, 1).

Бог. У јеврејском изворнику Старог завета има више имена Божјих али је најважније име *Јахве* (јевр. *jhwh:* Онај који јесте; Вечни, Који нема ни почетка ни свршетка; грч. κύριος: Господ). У Светом писму се нигде, ни у Старом завету ни у Новом, не доказује постојање Бога у философском смислу доказивања, јер, по Библији, једино безумници постављају питање о Божјем постојању (види Пс. 14, 1; 53, 1; упореди Пс. 10, 4). Свето писмо исповеда Бога који *постоји одувек*, живи сам од себе и нема потребу за своје постојање ни у коме и ни у чему изван себе (види Изл. 3, 14; Ис. 41, 4; 43, 10; 44, 6; 48, 12; Откр. 1, 17; 22, 13). Бог је *један* и *једини* по својој суштини (види П. зак. 6, 4; Неем. 9, 6; Пс. 83, 18; 86, 10; Ис. 37, 16. 20; Мк. 12, 29. 32; Јн. 17, 3; Рим. 3, 30; 1. Кор. 8, 4. 6; Гал. 3, 20; Еф. 4, 6; 1. Тим. 2, 5), али је Он *тројичан по лицима* (види Мт. 28, 19; 1. Кор. 12, 3—6; 2. Кор. 13, 13; 1. Петр. 1, 2; 1. Јн. 5. 7). Бог је *невидљив* и *несхватљив* не само за људе него и за анђеле (види Изл. 33, 20; Јов. 23, 3. 8—9; Јн. 1, 18; 5, 37; 1. Тим. 1, 17; 6, 16; Јевр. 11, 27; 1. Јн. 4, 12; упореди Мт. 11, 27; Рим. 11, 33—35; 1. Кор. 2, 11). Бог је *саздатељ* или *творац* неба и земље, то јест духовног и материјалног света или света видљивог и невидљивог (види Пост. 1, 1—2, 7; Пс. 8, 3; 33, 6; 89, 11—12; 102, 25; 136, 5; 146, 6; Ис. 44, 24; Јер. 10, 12; 51, 15; Зах. 12, 1; Јн. 1, 1—3; Д. ап. 14, 15; 17, 24; 2. Кор. 4, 6; Кол. 1, 16—17; Јевр. 11, 3; Откр. 4, 11; 10, 6). Не само што је творац неба и земље, него је Бог и *промислитељ*. Он се очински брине о свима створењима, непрестано дѐла у свету, све држи и свима управља (види Мт. 5, 45; Лк. 6, 35; Јн. 5, 17; Кол. 1, 17; упореди Пост. 8, 22; П. зак. 11, 14; Неем. 9, 6; Јов. 12, 10; Пс. 33, 13—15; 37, 9—13; 104; 136, 25; 145, 14—17; Приче 15, 3; Мудр. 11, 25—26; Ис. 46, 4; Мт. 6, 25—34; 10, 30; Лк. 12, 31—32; Д. ап. 17, 25—28; Рим. 11, 4; 1. Кор. 12, 6; Петр. 5, 7). Бог је *давалац свих добара* (види 1. Дн. 29, 14; Плач 3, 38; 1. Кор. 4, 7; Јак. 1, 17; 2. Петр. 1, 3). Бог *над свима царује*, Он је *Цар над царевима* (види 1. Тим. 6, 15). Бог је једини *свет* и живи у светима (види Лев. 19, 2; 20, 26; Пс. 99, 9; Ис. 57, 15; Јн. 17, 11; 1. Петр. 1, 16; Откр. 15, 4). Бог је *свезнајући*, све зна унапред (види Д. ап. 15, 18; Јевр. 4, 13; упореди Мт. 6, 4. 6; Мк. 13, 32). Бог је *дуготрпељив* (види Број. 14, 18; Неем. 9, 17; Пс. 86, 15; 103, 8; 114, 8; Рим. 15, 5).

богатство и слава, или **богатство света,** оставља се ради идења за Исусом Христом. Види разговор Исуса Христа с богатим младићем (Мт. 19, 16—22; упореди Мк. 10, 17—22; Лк. 18, 18—23).

богатство непролазно, супротност од богатства пролазног или потрошљивог. Види *блага вечна* и *богатство пролазно*.

богатство пролазно или потрошљиво (грч. μαμωνᾶς τῆς ἀδικίας или ὁ ἄδικος μαμωνᾶς), појам из приче Исуса Христа о неверном домопазитељу (види Лк. 16, 1—13).

бог други, богови други (јевр. *'elōhīm 'ăḥērīm*; П. зак. 7, 4). Само је један Бог (= Јахве), али се име *бог* или *богови* (јевр. *'elōhīm*) некада у Светом писму даје такозваним боговима или идолима (види Посл. Јер. 22. 65; упореди Број. 33, 4; П. зак. 10, 17; Ис. Нав. 22, 22; Пс. 95, 3; 135, 5; 136, 2; Гал. 4, 8), а некада се и људи називају боговима (види Пс. 82, 6; Јн. 10, 34), јер су позвани да буду као Бог (види Мт. 5, 48).

Бог Израиљев = Јахве (види Ис. 45, 3; упореди Ис. 22, 24, 4. Цар. 5, 15; Јездр. 1, 3; Ис. 48, 2; Јез. 8, 4 и др.).

Бог неће смрти грешника (види Јез. 33, 11; упореди Јез. 18, 23. 32; 2. Петр. 3, 9).

Богојављење (грч. θεοφανεία), празник који се празнује (6. јануара по старом календару) као успомена на *јављање Бога* приликом крштења Исуса Христа на Јордану. Тада се људима јавио Бог у три лица: *Отац* у гласу с неба, *Син* се крштавао, а *Свети Дух* у облику голуба који је лебдео над главом Исусовом (види Мт. 3, 13—17; упореди Мк. 1, 9—11; Лк. 3, 21—22).

Богомати (грч. μήτηρ κυρίου = Мати Господња; види Лк. 1 43) = Богородица.

Богоневеста (грч. θεονύμφη) = Богородица.

Богородица (грч. θεοτόκος), мати Исуса Христа. Она је на изузетан начин, бесемено родила (види Лк. 1, 26—38) Исток духовни = Исток с висине (Лк. 1, 78), Слово Божје = Бога (види Јн. 1, 2), Сунце правде (види Мал. 4, 2) — Исуса Христа. Богородица је *облак светлости* (види ту реч). Давид је предсказао Богородицу: ћивот свештени и Божје покојиште (види Пс. 132, 8). — Види *ћивот свештени*.

богосазнање, сазнање или познање Бога, условљено је чистотом срца (види Мт. 5, 8) и љубављу према Богу (види 1. Јн. 4, 8; упореди 1. Јн. 5, 20).

Бог осветник (види П. зак. 32, 35; упореди Пс. 94, 1; Рим. 12, 19; Јевр. 10, 30).

Бог отаца (јевр. *'ĕlohē 'abotām*; Изл. 3, 15; 4, 5) или *Бог отаца наших* (грч. θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν; Д. ап. 3, 13; 7, 32), то јест: Бог Авраамов, Исаков и Јаковљев (упореди Изл. 3, 6; Мт. 22, 32; Мк. 12, 26; Лк. 20, 37) = Јахве.

Богочовек (грч. θεὸς καὶ ἄνθρωπος), види *оваплоћење Слова.*

бог постати. Бог је заповедио човеку да се непрекидно усавршава и на тај начин постане као Бог, то јест *бог* (види Мт. 5, 48; упореди Лев. 11, 44; 19, 2; 1. Петр. 1, 16).

Бог рођен од Деве у јаслама = Исус Христос (види Лк. 2, 7).

Божанствено писмо (грч. θεία γραφή) = Свето писмо.

божанствено учење = наука која се садржи у Светом писму.

Божанство једно у три лица, види *Света Тројица.*

„Боже, Боже мој, ка Теби јутрим" (Пс. 63, 1). У Даничићевом преводу Старог завета није овако; ово је према српскословенском: **Боже мои къ тебѣ оутрьнюю.**

Божја матер = Богородица.

божја уста. Тако се називају они свети људи који су говорили по надахнућу Светог Духа, то јест Бога (упореди Изл. 2, 11—12; 2. Цар. 23, 2; Јер. 1, 4. 9).

божји миг (срп. слов. Мановениє или Маниє = миг, знак, заповест; од грч. νεύω = дати знак; мицати обрвама; види Лк. 5, 7; Јн. 13, 24; Д. ап. 24, 10), позив божји (види Мт. 4, 19. 21; 10, 1; Мк. 1, 17. 20; Лк. 5, 1—11).

Вавилон (асиро-вавилонски *bab-ili* = врата Божја; јевр. *bābēl*), град на реци Еуфрату, престоница вавилонског царства (види Пост. 11, 9; 4. Цар. 20, 14). Али свети Сава није посетио овај Вавилон него „Вавилон" египатски, то јест данашњи Каиро, кога су тако називали Копти, Грци и путописци са Запада.

Велијар (грч. Βελιάρ), име ђаволово (2. Кор. 6, 15). На јеврејском *blījā'al* значи: ништавило, гнусоба (упореди П. зак. 13, 14), неваљао човек (види Приче 16, 27), па се тако назива и ђаво.

Велики архистратиг = Архангел Михаил (упореди Ис. Нав. 5, 13—15).

„Велича душа моја Господа. . ." (Лк. 1, 46).

венац царски, символ царске власти (упореди 2. Цар. 12, 30; 4. Цар. 11, 12).

вера (грч. πίστις), једна од три основне и највеће јеванђелске врлине (види 1. Кор. 13, 13).

вера се упоређује с оклопом (види 1. Сол. 5, 8) и са штитом (види Еф. 6, 16);

веру сачува, трку оконча (упореди 2. Тим. 4, 7).

верни раб (грч. δοῦλος ἀγαθός), појам из приче о талантима (Мт. 25, 14—30).

вечне житнице (види Мт. 3, 12; упореди Лк. 12, 18).

виноград Господњи = људи (види Мт. 21, 33—41); *виноград* = дом Израиљев, Јевреји (упореди Ис. 5, 1—7).

Витлејем (јевр. *bēt-leḥem* = дом хлеба), место у коме се родио Исус Христос. Овај Витлејем налазио се у области Јудиној, недалеко од Јерусалима, и назван је Витлејем Ефрата (јевр. *bēt-leḥem 'ephrātā*; Мих. 5, 2) или Витлејем јудејски (грч. Βηθλέεμ, γῆ Ἰούδα = Витлејем, земља Јудина; Мт. 2, 6) за разлику од Витлејема у области Завулоновој (види Ис. Нав. 19, 15), који лежи северно од Назарета а западно од Генизаретског језера.

Вишњи (јевр. *'eljōn*), име Божје (види Број. 24, 16) или епитет који се придаје уз име Божје (види Пост. 14, 18. 22; Пс. 47, 3; 57, 3; 78, 35. 56). — У Србљаку се вишњима називају они који су на небу — анђели.

Вишњи Јерусалим, види *Горњи Јерусалим.*

вишње силе = анђели.

Владика (грч. ἐπίσκοπος = надзорник, надзиратељ; поглавар црквене заједнице или општине; види Д. ап. 20, 28; Флб. 1, 1; Тит. 1, 7; 1. Петр. 2, 25). У црквеној поезији уопште, а отуда и у Србљаку, Владиком се назива Исус Христос као глава или поглавар Цркве.

Владичица чиста = Богородица.

вода исцељења = вода очишћења (види Број. 19, 9).

враг (срп. слов. врагъ) = ђаво (види Мт. 13, 39; Лк. 10, 19). — Види *беси.*

вражји пукови, види *бесовски пукови.*

врата тесна (грч. στενὴ πύλη; Мт. 7, 13—14; или στενὴ θύρα Лк. 13, 24) воде у живот, у царство небеско.

вукови душегубни, вукови душепогубни (грч. λύκοι ἅρπαγες), лажни пророци и сви они који нападају верно стадо — следбенике Христове (види Мт. 7, 15; Д. ап. 20, 29; упореди Мт. 10, 16; Лк. 10—3).

Гаврил архистратиг, Гаврил арханђел (грч. Γαβριήλ, од јевр. *gabrī'ēl* = човек Божји), име једног од врховних анђела (види Дан. 8, 16; 9, 21; Лк. 1, 19—26).

Поздрав арханђела Гаврила Богородици гласи: „Радуј се, благодатна!“ . . . (Лк. 1, 28 и даље).

Гамалил (грч. Γαμαλιήλ, од јевр. *gamlī'ēl* = Бог чини добро, Бог је учинио добро), учитељ закона код кога се школовао

млади Савле, потоњи апостол Павле (види Д. ап. 22, 3). Гамалил је пустио апостоле из затвора (види Д. ап. 5, 23—40).

„Где је Христос Бог њихов“ . . . (види Пс. 79, 10).

Гедеон (јевр. *gid'ōn* = мачевалац), судија у Израиљу који је спасао свој народ из мадијамског ропства (види Суд. гл. 6—8). *Гедеоново уздање* = уздање у Бога. Уздајући се у божју помоћ, Гедеон је са свега триста људи победио многобројну војску Мадијамаца и Амаличана и на тај начин ослободио свој народ из ропства (види Суд. гл. 7.).

геjена (грч. γέεννα), грчки облик арамејске речи *gēḥinnām* (јевр. *gēhinnom*, скраћеница од *gē-bēn-ḥinnōm*) = Долина Еномова. Тако је названа долина у близини Јерусалима, с његове јужне стране. За време својих рђавих царева, Јевреји су у тој долини обављали култ амонићанском бакарном идолу Молоху (упореди 4. Цар. 16, 3; 21, 6; 2. Дн. 28, 3). Да би то место учинио вечно одвратним, побожни јудејски цар Јосија је заповедио да се ту бацају све угинуле животиње и лешеви преступника (упореди 4. Цар. 23, 10—14). Како би се спречили смрад и зараза, у тој су долини непрестано гореле ватре и спаљивано је све што је ту доношено. Због тога се у Светом писму *геjена* назива *геjена огњена* (грч. γέεννα πυρός; Мт. 5, 22) и означава *ад* или *пакао* (упореди Ис. 66, 24; Јер. 7, 32—33; 19, 7; и нарочито у Новом завету Мт. 5, 22—30; Мк. 9, 43—48; Мт. 10, 28; Лк. 12, 5; Мт. 23, 15. 33; Јн. 3, 6).

гладни и жедни правде божје, израз који је употребио Исус Христос у својој беседи на гори (види Мт. 5, 6).

Голијат (јевр. *gōljat*), особено име филистејског цина из града Гата (види 1. Цар. 17, 4. 23) који је погинуо у двобоју с младићем Давидом (упореди 1. Цар. гл. 17).

Гора синајска (јевр. *hār-sīnāj*), највиша планина на Синајском полуострву (види Изл. 24, 16; П. зак. 34, 2). На тој је гори Мојсије примио Закон божји (упореди Изл. гл. 19. и даље) па се назива и Гора Господња (јевр. *hār jhwh*; Број. 10, 33). Синај се још назива *Хорив* **(јевр.** *hōrēb*) или Гора божја (јевр. *hār-'ĕlōhīm*; Изл. 3, 1).

Горњи Јерусалим (грч. ἄνω Ἰερουσαλήμ), израз којим се означава царство Месијино или Црква Христова (види Гал. 4, 26; упореди Ис. 2, 2). Пошто ће се Црква Христова у своме пуном савршенству показати после васкрсења мртвих и све-

општег суда на небу, за њу се употребљавају још изрази: *Јерусалим небески* (грч. Ἰερουσαλὴμ ἐπουράνιος Јевр. 12, 22), *Нови Јерусалим* (грч. καινὸς Ἰερουσαλήμ; Откр. 3, 12; 21, 2), за разлику од старог Јерусалима, града у Палестини.

Горњи Сион = Горњи Јерусалим. — *Сион* (јевр. *ṣijōn*, грч. Σιών) је утврђени брежуљак у североисточном делу Јерусалима и назива се „град Давидов" (види 2. Цар. 5, 7; 3. Цар. 8, 1). Према пророчанству пророка Јоила, „на гори Сиону и у Јерусалиму биће спасење" (Јоил 2, 32), па су изрази *Горњи Сион* и *Горњи Јерусалим* синоними.

Господ (јевр. *jḥwḥ*, грч. κύριος), особено име божје (на пример у Пос. 2, 4).

Господ сведржитељ (грч. κύριος παντοκράτωρ; 2. Кор. 6, 18; упореди Откр. 1, 8; 4, 8; 11, 17; 15, 3; 16, 7. 14; 19, 6. 15; 21, 22; јевр. *šaddaj:* Јов. 6, 4, 14; 8, 3. 5; Пост. 49, 25; Број. 24, 4. 16; Рут. 1, 20; Пс. 68, 15; 91, 1; Ис. 13, 6; Јоил 1, 15; Јездр. 1, 24; 10, 5; *'el-šaddaj:* Изл. 6, 3; упореди Пост. 17, 1; 28, 3; 35, 11; 43, 14; 48, 3 и др.).

Господ је штедар (српскослов. щедръ, јевр. *raḥḥūm*, грч. οἰκτίρμων = сажаљив, милосрдан; Даничић: добар; види Пс. 103, 8; упореди Пс. 145, 8).

Господ даје бесконачно весеље (види Ис. 35, 10; 51, 11; 65, 18; Јер. 15, 16; Лк. 1, 14 и др.).

Господ небески = Отац небески (грч. πατὴρ οὐράνιος; Мт. 5, 16. 45. 48; 6, 14. 23. 32; 7, 11).

„Господа појте и преузносите на све векове" (види Дан. 3, 57).

„Господ даде, Господ узе" (Јов. 1, 21).

Господ господара (јевр. *'ădōnē 'ădōnīm*; Пс. 136, 3) = Бог, Спаситељ, Господ Исус Христос.

Господе Боже мој, отвори уста наша и напуни славословљем твојим (упореди Пс. 51, 15).

„Господе Исусе, прими дух мој " (Д. ап. 7, 59).

„Господе, не прими им ово за грех " (Д. ап. 7, 60) — делови из молитве првомученика Стефана коју је изговорио док су га каменовали (види Д. ап. 7, 54—60).

гостољубље Авраамово, види *Авраам*.

грех (грч. ἁμαρτία) = преступање божје заповести и божјег закона (упореди Пост. 2, 17; 3, 6; Изл. 32, 30—31; П. зак. 9, 21), уклањање од чисте и свете заједнице с Богом, па се грех назива безакоње (грч. ἀνομία; 1. Јн. 3, 4). Прави смисао греха најјасније и најбоље изражава стара семитска реч *хата* (јевр. *ḥāṭā*, од акадског *ḫaṭū* = промашити циљ, не погодити), што значи: промашај, скретање с циља (упореди Приче 8, 36; Јов. 5, 24; Ис. 65, 20).

бреме грехова = мноштво грехова (види Пс. 38, 4).

грех Адамов и Евин (види Пост. гл. 3; упореди Пост. 2, 17) је наследан. Сви њихови потомци рађају се у греху (види Јов. 14, 4; Ис. 53, 6; Јн. 3, 6), имају прародитељски грех на себи. Искупитељском жртвом Месије — Исуса Христа људи се ослобађају тога греха (види Мт. 1, 21; 20, 28; Јн. 1, 29; Д. ап. 4, 12; Рим. 5, 11—12; Гал. 3, 13; 4, 4—5; Еф. 1, 7; Кол. 1, 14; 1. Тим. 2, 6; Јевр. 9, 12. 15; 1. Петр. 1, 18—19. и др.).

гроб Господњи, гроб у Јерусалиму у коме је био сахрањен Исус Христос (види Мт. 27, 59—60; упореди Ис. 53, 9). Пророк Исаија је прорекао да ће тај гроб (јевр. *m^e^nūḥa* = место покоја, место пребивања; Даничић: пребивалиште) бити славан (види Ис. 11, 10). Гроб Господњи се и данас чува као велика хришћанска светиња, коју многи посећују.

губитељ душа = бес, демон, ђаво.

Давид (јевр. *dāwīd* = драган, драги, љубљени; глава племена), пастир из Витлејема јудејског, најмлађи син Јесејев (види 1. Дн. 2, 15; упореди Рут. 4, 17. 22; Мт. 1, 6), који је доцније постао цар, најпре само над племеном Јудиним (види 1. Цар. 16, 13; 2. Цар. 2, 4) а потом и над целим Израиљем, то јест над свих дванаест племена Израиљевих (види 2. Цар. 5, 3). Његов живот и царовање су описани у 1. Цар. гл. 16—24; 2. Цар. гл. 1—2. и 1. Дн. гл. 11—29.

Давид богоотац. Тако се назива, јер је телесни предак Исуса Христа (види Мт. 1, 6; Лк. 3, 31).

Давидова кротост. Давид је показао кротост приликом прогоњења од стране Саула (види, на пример, 1. Цар. гл. 24. и 26).

Давидова победа над Голијатом (види 1. Цар. гл. 17).

Давидово играње пред ковчегом завета било је изазвано његовим великим религиозним одушевљењем (види 2. Цар. 6, 14).

Давид је назвао блаженим човеком свакога који живи по божјем закону (види Пс. 1, 1—2).

Давид је предсказао Богородицу, види *Богородица.*

Давид је предсказао Месију као истинитог Бога (упореди Пс. 110, 1) и стварног, правог човека (види Пс. 72, 6; о томе више под речју *Богородица).*

Давид, назив за Књигу псалама. Писац 2-ге књиге макавејске назвао је Књигу псалама просто — *Давид* (2. Мак. 2, 13). Тај је назив доцније био уобичајен код Јевреја, а отуда је примљен и у хришћанску цркву.

давидски процветати. У псалму 72-ом предсказано је да ће у време Месије (= Исуса Христа) процветати праведник (Пс. 72, 7), то јест у његово време умножиће се праведност, мир и добра воља међу људима (упореди Лк. 2, 14).

даљу и ноћу о заповести размишљајући божанственој (упореди Пс. 1, 2).

Датан и Авирон. Побуњеници против Мојсија и Арона били су Корej (јевр. *kōrah)*, Датан (јевр. *dāṭān*) и Авирон (јевр. *'ăbirām*). Због побуне коју су изазвали они су кажњени смрћу и истребљене су им породице (види Број. 16, 1—33; упореди Број. 26, 9—10; П. зак. 11, 6; Пс. 106, 17).

да те сва твар благослови на све векове (упореди Дан. 3, 57).

дванаест апостола, ужи избор ученика Исуса Христа (види Мт. 10, 2—3; Мк. 3, 13—19; Лк. 6, 13—16; Д. ап. 1, 3).

дворац на небесима = кућа, дом божји. „Многи су станови у кући оца мојега“ (Јн. 14, 2; упореди Јн. 14, 23).

Дева (јевр. *'ălmā*, грч. παρθένος = девица). Тако се назива Богородица или мати Исусова. Израз је узет из пророчанства пророка Исаије (Ис. 7, 14), које се испунило рођењем Исуса Христа (види Мт. 1, 18—25; нарочито ст. 23).

Дева је у јаслама родила Бога = Исуса Христа (види Лк. 2, 7; упореди 1. Тим. 3, 16; Јн. 1, 1. 14).

Дева на рукама носила Христа у Египат (види Мт. 2, 13—15).

Дева Марија је скинула клетву са свих, родивши Исуса Христа, који све људе ослобађа прародитељског греха и клетве (види Мт. 1, 21; Рим. 5, 11—12). Упореди *грех Адамов и Евин.*

Деву је Авакум у давнини видео као гору духовну (види Авак. 3, 3 у грчком тексту). — Види *Авакум*, пророк.

Девица = Дева, то јест Богородица.

„Дела сва Господа појте
и преузносите у све векове“ (види Дан. 3, 57).

„Дела сва Господња Господа појте
и преузносите на све векове“ (види Дан. 3, 57).

демон (грч. δαιμόνιον; Мт. 7, 22; 9, 33—34. и др.; δαίμων; Мт. 8, 21) = зли дух, бес. Види *беси.*

десна страна, страна части. Десна страна божја у царству небеском одређена је за праведнике (види Мт. 25, 33—40).

десни пут = пут праведника. Упореди *десна страна.*

деца (грч. παιδία), симвoл незлобивости, безазлености и моралне чистоте. Ко себе смири као незлобиви младенац = дете, велики назваће се у царству божјем (види Мт. 18,3—4).

деца Израиљева = Јевреји. Упореди *нови Израиљ* = хришћани.

„Диван је Бог у светима својим,
у црквама благословићемо те, Господе!“ (види Пс. 68, 35. 27; срп. слов. вь светыхь; Даничић: у светињи).

„Диван си у слави, Господе,
и чудна су дела твоја!“ (упореди Пс. 72, 19; 139, 14; Изл. 15, 1; Откр. 15, 3).

Добри пастир. Тако се назива Исус Христос у пророчанствима Старог завета (види Ис. 40, 11), а тако и он назива себе (види Јн. 10, 11. 14).

„Добри пријатељу и верни,
у маломе веран био си —
над многим ћу те поставити!“ (види Мт. 25, 21. 23).

„Добри рабе и верни,
уђи у радост Господа својега!“ (види Мт. 25, 21. 23).

добро завршена трка (упореди 2. Тим. 4, 7).

дом Господњи (грч. οἰκία θεοῦ) = Црква Христова (види 1. Тим. 3, 15; Јевр. 10, 21).

домопазитељ (грч. οἰκόνομος; срп. слов. **приставникъ домоу; строитель**; Вук: пристав), појам из приче Исуса Христа о неверном домопазитељу = приставу (Лк. 16, 1—8).

дрво засађено крај водених потока (види Пс. 1, 3), символ праведника.

дрво живота (види Пост. 2, 9) прасликује Исуса Христа и богати живот у царству небеском (види Јез. 47, 12; Откр. 2, 7; 22, 2. 14).

дрво животно = дрво живота.

дрво неплодно (види Мт. 3, 10; 7, 17—19), символ грешника.

дрво непослушности, то јест дрво познања добра и зла (види Пост. 2, 9; упореди Пост. 2, 17; 3, 3).

дрво плодовито (упореди Пс. 1, 3), символ праведника.

„Дрво поред извора воде
плод свој даје у време своје" (види Пс. 1, 3).

други долазак Христов, види *Христос.*

дух (јевр. *rūaḥ*), нематеријални, виши, бесмртни део човека који се у часу смрти одваја од тела (види Проп. 12, 7; упореди Пост. 45, 27; Суд. 15, 9) и борави у загробном свету, а у дан свеопштег суда опет ће се сјединити с телом (упореди Јн. 5, 25—26; Јевр. 6, 2; Откр. 20, 12—13). — Види *душа.*

„Дух дише где хоће" (Јн. 3, 8).

духови лукави (грч. πονηρός = зао, лукав; срп. слов. **неприязнь**; Мт. 5, 37; 6, 13; Еф. 6, 16; 1. Јн. 2, 13; 5, 18) = беси, демони, ђаволи.

Дух Свети (грч. πνεῦμα ἅγιου), треће лице Свете Тројице (види Д. ап. 5, 3—4; 1. Кор. 2, 10; 3, 16).

Дух божанствени = Дух Свети (упореди Д. ап. 5, 3—4).

Духом Светим помазан. Помазање уљем је спољашњи знак помазања Светим Духом (види 1. Цар. 10, 1. 6; 16, 13), којим се посвећују и освећују божји служитељи: цареви (види 1. Цар. 10, 1. 6; 16, 3. 13; 3. Цар. 19, 16; Пс. 89, 20), пророци (види 3. Цар. 19, 16) и свештеници (види Лев. 8, 12; Изл. 40, 13—15).

Дух Утешитељ (види Јн. 14, 16—17; 15, 26; упореди Д. ап. 9, 31).

Силом Духа Светога изгоне се духови прелесни, то јест беси, демони (види Мт. 12, 28).

дух страха божјег, један од дарова божјих (упореди Ис. 11, 2).

духовне песме (грч. ᾠδαὶ πνευματικαί), врста религиозних богослужбених песама које су хришћани употребљавали још у апостолско време (види Еф. 5, 19; Кол. 3, 16).

душа (јевр. *n*^{e}*šāmā* или *nepheš*, грч. ψηχή), животни принцип, животни дах, дисање (види Пост. 1, 20. 24; 2, 7. и др.). Често у Светом писму стоје упоредо речи *дух* и *душа* као два различита појма и принципа (на пример *rūaḥ* са *n*^{e}*šāmā* у: Јов. 4, 9; 27, 3; 33, 4; 34, 14; Ис. 42, 5; 57, 16; или *rūaḥ* са *nepheš* у: Јов. 7, 11; 12, 10; Ис. 26, 9).

„Душо моја, Господа величај!" (види Лк. 1, 46).

Ђаво (грч. Διάβολος = клеветник, опадач), име поглавара палих анђела (види Откр. 12, 7—9).

ђаво (грч. διάβολος), име палих анђела (види Мт. 4, 1; 13, 39; 25, 41. и многа друга места у књигама Новог завета). — Види *беси.*

„Ево мене и деце коју ми даде, Господе" (упореди Ис. 8, 18).

Египат (грч. Αἴγυπτος, од егип. *ḥi-ku-ptah* = дом, кућа [бога] Птаха) или *Мисир* (јевр. *miṣraim*), име за Мемфис — земљу која се налази између две пустиње, Либијске и Арабијске, на њиховој целој дужини уз реку Нил. У јеврејском изворнику Старог завета употребљава се име *Мисир* (види Пост. 12, 10; Ис. 11, 11; Јер. 44, 1. и многа друга места), док се у грчком преводу Старог завета, и у Новом завету (види Мт. 2, 13—15. 19; Д. ап. 2, 10; 7, 9—40; 13, 27; Јевр. 3, 16; 8, 9; 11, 26. и даље; Јуд. 5; Откр. 11, 8) употребљава име *Египат.*

Јосиф царовао Египтом . . . (види Пост. 45, 9).

У Египат је Христос ношен на рукама Деве (упореди Мт. 2, 13. и даље).

египатско робовање = египатско ропство, ропство Израиљаца у Египту од одласка Јакова и његових синова (види Пост. гл. 46. и даље) до изласка у време Мојсија (види Изл. гл. 12—14.).

Едем (правилно је *Еден*, јевр. *'eden* = наслада), област у Месопотамији (види Пост. 2, 10—14).

едемски врт (јевр. *gan-'eden*; Пост. 3, 23—24; упореди Пост. 2, 8. 10. 15—16; 3, 1—3. 8).

епископ (грч. ἐπίσκοπος = надзорник, надзиратељ), највиши јерерхијски чин новозаветног свештенства (види Д. ап. 20, 18; Флб. 1, 2; 1. Тим. 3, 2; 1. Петр. 2, 25) = владика, архијереј.

женик (грч. νυμφίος: младожења), симбол Исуса Христа (види Мт. 9, 15; 25, 1; Јн. 3, 28—29).

жеравица (јевр. *riṣpāh* = усијани камен; Даничић: жив угљен), средство и симбол очишћења (види Ис. 6, 6). — Упореди *Исаија* пророк.

живи Бог. Као творац и господар живота Бог се назива *Бог живота* (јевр. *'el-ḥājjām*; Пс. 42, 8) или *Бог живи* (јевр. *'elōhīm*; П. зак. 5, 26; 1. Цар. 17, 26; грч. θεὸς ζῶν; Мт. 16, 16; Д. ап. 14, 15; 2. Кор. 3, 3; 6, 16; 1. Сол. 1, 9; 1. Тим. 4, 10; Јевр. 3, 12; 9, 14; 10, 31; 12, 22).

Животодавац = Бог, Онај који даје живот (упореди стварање света и човека у Пост. 1, 1—2, 7).

живот у обитељима праведних, види *обитељи праведних.*

Жидови (јевр. *j^ehūdīm* = Јудеји; види 4. Цар. 16, 6; 25, 5; Јер. 32, 12; Неем. 1, 2; 2, 16). По имену четвртог Јаковљевог сина Јуде (јевр. *j^ehūdā*; значење нејасно; види Пост. 29, 35; 35, 23) тако су названи *Јевреји* (јевр. *'ibrīm*, од старојевр. *'ēber* = прелазити; преко, грч. Ἑβραῖα, и лат. *Hebraei*; упореди Пост. 14, 13; 39, 14. 17; 1. Цар. 4, 9; Д. ап. 6, 1). — Види *Авраам.*

Називају се *богоборни Јевреји, христоубице,* јер су осудили Исуса Христа на смрт (види Мт. 27, 23; Мк. 15, 13; Лк. 23, 21; Јн. 18, 39—40; 19, 7. 15).

жртве бескрвне: *у Старом завету* сви плодови земље осим квасца и меда (види Лев. гл. 2.); *у Новом завету* — хлеб и вино у светој тајни евхаристије или причешћа, која служи као бескрвна жртва ради очишћења од греха (види Мт. 26, 26—28; Мк. 14, 22—24; Лк. 22, 19—20; 1. Кор. 11, 23—25).

жртва свеспаљеница (јевр. *'olāh*; види Лев. гл. 1.; 7, 8; 9, 17. и др.).

„жуч на крсту окуси нас ради" (упореди Мт. 27, 34; Јн. 19, 29).

заблудели, онај који је залутао, који лута или блуди. Речи *блуд* и *прељуба* у језику Светог писма некада означавају лутање, превару или изневеравање уопште, па се често примењују на религиозно отпадништво и припадање туђим боговима или идолима (упореди Изл. 34, 15—16; Јер. 23, 37).

заборављање онога што је позади (види Лк. 9, 62).

завет Господњи, савез (јевр. *b^erīt*) између Бога и људи (види Пост. 9, 9—17; 21, 27. 32; 31, 44; Изл. 6, 4; 34, 10. 27. и др.).

закон (јевр. *tōrā*, грч. νόμος) = заповести божје (види Изл. 18, 16). У Новом завету тако се назива цео Стари завет, то јест све књиге Старог завета (упореди Мт. 5, 17; 12, 5; 22, 36; 23, 23; Лк. 10, 26; 16, 17. и др.). У богослужбеним књигама православне цркве реч *закон* се употребљава са значењем: Свето писмо уопште; Јеванђеље; јеванђелско учење; писмено откривање божје.

Закон божји (јевр. *tōrā jhwh*, грч. νόμος κυρίου) или *закон богонадахнути*, назив за Свето писмо (види Изл. 13, 9; Пс. 1, 2).

Закон и пророци (грч. νόμος καὶ προφῆται), назив за Стари завет (види Мт. 5, 17; 22, 40).

Закон Мојсијев (грч. νόμος Μωϋσέως), назив за Петокњижје или пет књига Мојсијевих (види Лк. 22, 44).

залутала овца, појам из приче о изгубљеној овци (Лк. 15, 1—7), симбол грешника (види 1. Петр. 2, 25).

заступници пред Богом. Праведници и светитељи су заступници људи пред Богом, јер Господ услишује њихове молитве (упореди Пост. 20, 17; Јов. 42, 8; Приче 15, 29; 1. Јн. 5, 16).

земља обећана (грч. γῆ ἐπαγγελίας), назив за Палестину (види Јевр. 11, 9).

златник примљен од Господа, појам из приче о талантима (Мт. 25, 14—30), означава дар примљен од Бога.

змија лукава (јевр. *nāḥāš*; значење нејасно; у јевр. именица је мушког рода) = ђаво, демон, бес (види Пост. 3, 1—4. 13; упореди 2. Кор. 11, 3). У Србљаку се употребљавају још изрази: *змија злобна, змија непријатељска, морских дубина змија.*

иго Христово, *јарам* (грч. ζυγός) *Христов* = Христова наука, Христов закон, Јеванђеље (упореди Мт. 11, 29—30).

извршитељи Јеванђеља = апостоли. Њима је била дужност и задатак да проповедају Јеванђеље (упореди Мт. 10, 1. 7; 28, 19; Мк. 3, 14; 16, 15—20; Д. ап. 14, 7; 15, 7; Рим. 1, 15; 15, 19; Еф. 6, 19; 1. Сол. 2, 4).

Израиљ (јевр. *jišrā'ēl* = борац с Богом; од јевр. *sārāh* = борити се, и *el* = Бог), име библијског патријарха Јакова, Авраамовог унука, које је добио после борбе с тајанственим борцем или Богом на реци Јавоку (види Пост. 32, 22—28; упореди 35, 10—12; 37, 3. 13; 45, 21; 46, 8; Ос. 12, 4—5). — Види *Јаков*.

Израиљ (јевр. *jišrā'ēl*), име за Јевреје (види Изл. 3, 16. и даље; 24, 4; Број. 7, 2; грч. Ἰσραήλ; Мт. 19, 28; Д. ап. 4, 10).

Израиљ је изведен из египатског ропства (види Изл. гл. 12—14).

Израиљ је лутао по пустињи (види Изл. 16, 35; Број. 14, 33—34).

Израиљ је јео мāну у пустињи (види Изл. 16, 35; упореди П. зак. 8, 3; Јн. 6, 31).

Израиљ нов = хришћани, насупрот *древном Израиљу* = Јеврејима.

Израиљћани (= Израиљ) су наследили обећану земљу (види Пост. 12, 1. 7. 14; 26, 2—4; П. зак. 34, 5; Ис. Нав. 1, 2—4; упореди Јевр. 11, 9).

Илија (јевр. *'ēlijja[hu]* = Јахве је Бог) Тесвићанин, пророк у израиљском царству. Живео у првој половини 9. века пре Христа (види 3. Цар. 18, 22; 19, 16). Живот и рад пророка Илије описани су у 3. Цар. гл. 17—22. и 4. Цар гл. 1—2).

Илија је молитвом свео огањ с неба (види 3. Цар. 18, 36—38).

Илија је постио четрдесет дана (види 3. Цар. 19, 7—8).

Илијина колесница (јевр. *rekēb'ēš* = огњена кола), кола на којима се Илија узнео на небо (види 4. Цар. 2, 11—12).

Исавова неситост. Исав је продао своје првенаштво и сва права која оно доноси за једну зделу јела (види Пост. 25, 30—34; упореди Јевр. 12, 16).

Исаија (јевр. *jša'jāhū* = Јахве је спасење), један од великих пророка. Живео у 8—7. веку пре Христа у јудејском царству (види Књига пророка Исаије). Приликом позивања Исаије за пророка један од серафима дотакао је усне Исаијине *жеравицом* (види ту реч) и очистио безакоње његово (види Ис. 6, 6—7).

Исаијино пророчанство о гробу Господњем (Ис. 11, 10). — Види *гроб Господњи*.

Исак (јевр. *jiṣḥāq*; Пост. 21, 3—6; или *jišḥāq*; Пс. 104, 9; Јер. 33, 26; Ам. 7, 9. 16 = смех), син Авраамов од Саре (види Пост. 18, 10; 21, 1—3. и даље). Исаков живот описан је у Пост. гл. 21. и даље.

приношење Исака на жртву (види Пост. 22, 1—19) прасликује страдање и жртву Месије — Исуса Христа. Као што је Авраам добровољно и с вером принео Исака на жртву (види Рим. 4, 2; Гал. 3, 6; Јевр. 11, 17), тако Бог приноси свог Јединородног Сина на жртву (упореди Јн. 3, 16).

искупљење часном крвљу, види *Христос*.

Исмаил (јевр. *jišmā'ēl* = Бог чује), особено име Авраамовог сина од Сарине робиње Египћанке Агаре (види Пост. гл. 16.). Праобраз је многобожаца или нехришћана, па се они и називају његовим именом.

Исмаиљћани, у Даничићевом преводу Старог завета *Исмаиловци* (види Пс. 83, 6), потомци Авраамови по његовом сину Исмаилу (јевр. *jišmā'ēl*; упореди Пост. 17, 20). Још се називају *Агарени* (види 1. Дн. 5, 10. 19) по имену Исмаилове мајке *Агаре*. — Види *Агара*.

Исмаиљћани — синоним за пагане, безбожнике.

исповедање првомученика Стефана (види Д. ап. 7, 55—57).

истинити закон = Христово учење, Јеванђеље (упореди Јн. 17, 17).

Исток духовни или **Исток свише** (грч. ἀνατολὴ ὕψους) = Исус Христос (види Лк. 1, 78; упореди Мац. 4, 2).

истопити се као восак (види Пс. 22, 14).

Исус (грч. Ἰησοῦς), грчка форма јеврејског имена *Јешуа* (јевр. *jēšū'a*, скраћеница *jhōšū'a* = Јахве је спасење) = Спаситељ,

особено име Христово којим се истиче његов спаситељски подвиг (види Јн. 4, 42; Д. ап. 5, 31; Флб. 3, 10; 1. Тим. 1, 2; Тит. 1, 4; 2, 13; 3, 6; 2. Петр. 1, 2; 1. Јн. 4, 14). — Види *Христос*.

Исус Навин (јевр. *j^ehôšûa* или *jēšûa*), Исус син Навинов из племена Јосифовог (види Број. 13, 9). Друго му је име *Хошеа* (јевр. *ḥôšēa*, скраћеница од *j^ehôšûa* = Јахве је спасење; Даничић: *Авсије*). То је име добио Исус Навин када је пошао да уходи земљу Хананску (види Број. 13, 27; упореди П. зак. 32, 44). Био је Мојсијев сарадник (види Изл. 17, 14; 24, 12), а потом и наследник (види П. зак. 1, 37—38; Број. 27, 18—23; упореди П. зак. 31, 14—31). Увео је Израиљце у Палестину и поделио земљу на племена (види Књига Исуса Навина).

анђео се јавио Исусу Навину и заповедио му да изује обућу с ногу својих, јер је свето место на коме стоји (види Ис. Нав. 5, 15).

велики архистратиг (= војвода војске Господње) *јавио се Исусу Навину* и борио се за њега (види Ис. Нав. 5,13—15).

јагње = пасха (арам. *pasḥā'*, од јевр. *pesāḥ*, дословно значи: пролазак, поштеда). Када је Мојсије, пре изласка Јевреја из Египта, наговестио пропаст египатских првенаца, и људи и животиња, заповедио је да сваки Израиљац закоље по једно јагње или јаре од године дана и да његовом крвљу помаже праг и надвратник на вратима своје куће, да би то био знак за п о ш т е д у у време покоља египатских првенаца (види Изл. 12, 1—13. 21—23. 43—51). Од те поштеде добио је назив и празник и *јагње* које је клано за празник (грч. πάσχα; види Мк. 14, 12; Лк. 22, 7).

пасхално јагње је праобраз Исуса Христа (види Јн. 19, 36; Д. ап. 8, 32; 1. Кор. 5, 7; 1. Петр. 1, 18—20; Откр. 5, 6—14; 6, 1—11. 16—17; 7, 9—17; 8, 1; 12, 11; 13, 8; 14, 1—5. 10; 15, 3; 17, 14; 19, 7—9; 21, 9—14. 22—23. 27; 22, 1—5).

јагње божје за свет заклано;

јагње божје што грехе света очишћује (упореди Јн. 1, 29. 36; Откр. 13, 8; Ис. 53, 7). — Види *јагње*.

Јаков (јевр. *ja'ăkōb*; значење види Пост. 25, 24—26; 27, 36), библијски патријарх, млађи син Исавов, унук Авраамов. Живот Јаковљев описан је у Пост. 25, 24—34; гл. 27—37. и 46—49). — Види *Израиљ*.

јарам лаки (грч. ζυγὸς χρηστός; Мт. 11, 29—30) = *јарам Христов*, символ крста или страдања Христовог, или страдања уопште.

Јахве, види *Бог*.

јеванђеље (грч. Εὐαγγέλιον: радосна вест, благовест) = пропоprojекат вед и учење о спасењу подвигом Исуса Христа, или наука Христова (види Мк. 1, 15; 13, 10; 16, 15; Д. ап. 8, 25; 14, 21; 1. Кор. 9, 14; 2. Кор. 11, 7).

Јеванђеље (грч. Εὐαγγέλιον), списи који садрже Христову науку о спасењу.

јеванђеље о богатом младићу, одељак у Јеванђељу који говори о разговору једног богатог младића с Исусом Христом (Мт. 19, 16—30; упореди Мк. 10, 17—31; Лк. 18, 18—34).

једини свети који у светима почива = Бог.

једини Бог, види *Бог*.

„Једите тело моје. . ." (види Мт. 26, 26; Мк. 14, 22; Лк. 22, 23).

јелен (јевр. *'ajjāl*, лат. *Cervus elaphus*; Даничић: кошута), символ чежње за Богом (види Пс. 42, 1).

Јеремија (јевр. *jirm^ejāhû*; значење је спорно), пророк у јудејском царству. Живео у 7—6. веку пре Христа (види Јер. гл. 1. и даље).

Јеремијино плачевно живљење. Пошто је вавилонски цар Навуходоносор разорио Јерусалим 587/6. године пре Христа, пророк Јеремија је јадиковао над разореним Јерусалимом и испевао над њим тужбалицу, која је позната под именом *Плач Јеремијин*.

Јерихон (јевр. *j^erîḥô* и *j^erēḥô*; значење непознато), град у Јудеји који лежи око 7 км западно од Јордана. Приликом освајања Палестине под вођством Исуса Навина, Израиљци су заузели Јерихон на изузетан начин: око *јерихонских зидина* свештеници су носили *свештени ћивот* (= ковчег завета) и *трубили* у трубе шест дана по једанпут, а седмог дана седам пута. После тога разорене су јерихонске зидине и град је пао у руке Израиљаца (види Ис. Нав. 6, 1—20).

Јерусалим небески, види *горњи Јерусалим*.

Јесеј (јевр. *jišaj*, скраћеница *'iš-jhwh:* човек божји, праотац из Витлејема, отац цара Давида (види 1. Цар. 16, 18—22; упореди Рут. 4, 18—22; Мт. 1, 6; Лк. 3, 31—32).

Јесејев корен (види Ис. 11, 10; упореди Рим. 15, 12; Мт. 1, 5; Лк. 3, 32), симбол Месије који ће изаћи из „стабла Јесејева" и из „корена његова" изникнути (види Ис. 11, 1).

Јов (јевр. *'ijjōb*; значење непознато), главна личност у Књизи јо Јову. Помиње се још на неким местима у Светом писму (Јез. 14, 14. 20; Тов. 2, 12. 15; Сирах 49, 9. — само у јевр. тексту; Јак. 5, 11).

Авсидиски Јов. Јов је живео у земљи *Усу* (јевр. *ūṣ*; Јов 1, 1). У грчком преводу Старог завета Јовова отаџбина се назива *Авис̄ш̄ида* (грч. Αὐσ[ε]ιτις; Јов 1, 1), па се и Јов назива *авсидски* или *авсидиски*.

Јов на Ис̄ш̄оку беше: „славан и имућан, богоштоватељ и праведан, безлобив и милостив и мучењима почетак" (упореди Јов 1, 1. 3. 5. 8. 20; 2, 3).

милосрђе Јовово = милостивост, милостиња Јовова (види Јов 31, 16—21).

ране Јовове (види Јов 2, 7—8).

ш̄р̄иљење Јовово (види Јак. 5, 11).

Јован (јевр. *jōḥānān* = Бог се смиловао) **Креститељ и Претеча,** син свештеника Захарија и Јелисавете (види Лк. 1, 5). Рођен је шест месеци пре Исуса Христа (упори Лк. 1, 13. и 1, 26).

Јован Крс̄ш̄иш̄ељ (грч. Ιωάγγης βαπτιστής; Мт. 3, 1). Тако је назван јер је к р с т и о Исуса Христа (види Мт. 3, 13—17; упореди Мк. 1, 9—11; Лк. 3, 21—22).

Јован Пре̄ш̄еча. Реч претеча (грч. πρόδρομος) само је једанпут употребљена у Светом писму Новог завета и односи се на Исуса Христа (види Јевр. 6, 20). Али на основу пророчанства пророка Малахије, који је прорекао долазак „анђела који ће приправити пут" пред Месијом (види Мал. 4, 1), у црквеној пракси уобичајено је да се Јован Креститељ назива и Претечом.

Јордан (јевр. *jardēn*, или с чланом *ḥajjardēn*), најдужа река у Палестини. Извире с јужне стране Хермона, протиче кроз Меромско и Генизаретско језеро и улива се у Мртво море. На удаљености од око 7 км западно од Јордана налази се град Јерихон, недалеко од ушћа Јордана у Мртво море (види: освајање Јерихона, Ис. Нав. гл. 6).

Јосиф (јевр. *jōsēph* = [Бог] може дометнути), библијски патријарх, син Јакова и Рахиље (јевр. *rāḥēl* = овца), рођен у Харану (види Пост. 30, 22—24; 29, 4). Његов живот описан је у Пост. гл. 37. 39—50).

на̄ш̄ас̄ш̄и Јосифове. Јосифа су продала браћа египатским трговцима (види Пост. гл. 37.; упореди Пост. 45, 4) и он постаје слуга у Египту, где невин доспева у тамницу (види Пост. гл. 39.).

целомудрије Јосифово (види Пост. 39, 7—10).

Јосиф је *живео међу ин̄ойлеменицима* у Египту (види Пост. 37, 28; 39, 1).

Јосиф *царује Еї̄иш̄ом* (види Пост. 41. 43. 55; 42, 6; 45. 9).

Јосифово жӣш̄ораздавање (види Пост. 41, 56—57; упореди Пост. 42, 25—26). У Србљаку има израз *ӣшеницодавац*.

Јосифове кос̄ш̄и носили су Израиљци преко Црвеног мора (види Изл. 13, 9). Јосиф је умро у Египту, али је пре смрти заклео своју браћу да понесу његове кости када пођу из Египта у земљу коју је Бог обећао Аврааму, Исаку и Јакову (види Пост. 50, 24—25). Израиљци су испунили Јосифову жељу и понели су његове кости са собом, носили их за све време путовања по Синајском полуострву и донели их у Палестину и сахранили у Сихему (види Ис. Нав. 24, 32).

Јудејци (јевр. *jᵉḥūdī*; Даничић: *Јудеји*). У Старом завету тако се називају становници јудејског царства (на пример у 4. Цар. 16, 6; 25, 25; Јер. 34, 9; 40, 11; 43, 9) или провинције Јудеје (види Неем. 1, 2; 4, 10; Јест. 2, 5; 3, 4). Према новозаветној пракси (види Д. ап. 18, 14; грч. Ἰουδαίοι), у Србљаку се употребљава реч *Јудејци* у смислу *Јевреји*.

Кајин (јевр. *qajin*; значење непознато), први син Адама и Еве (види Пост. 4, 1), убио свог млађег брата Авеља (види Пост. 4, 8).

Кајин ӣо нарави = убојица.

камен (јевр. *'eben*; грч. λίθος; λίθον). По неким пророчанствима Старог завета (види Пс. 118, 22; Дан. 2, 34. 45) камен је

символ Месије — Исуса Христа (упореди у Новом завету: Мт. 21, 42; Мк. 12, 10; 1. Кор. 10, 4).

камен (грч. πέτρος), символ непоколебљиве вере. Када је апостол Петар исповедио Христа као Сина божјег = Бога, Исус Христос похваљује његову *веру* и каже да ће на том камену, то јест на вери коју је Петар исповедио, сазидати Цркву своју (види Мт. 16, 16—18).

камен заповести божјих: утврдити се на неподвижном камену заповести божјих = утврдити се у вери, извршавајући заповести божје.

камен исповедања Христова = вера у учење Христово.

камен крајеугаони (грч. λίθος ἀκρογωνιαῖος; 1. Петр. 2, 6; Еф. 2, 20), „*камен* који одбацише зидари поста *глава од угла*“ (Пс. 118, 22), символички означава Исуса Христа (види Мт. 21, 42; Лк. 10, 17; Д. ап. 4, 11; 1. Петр. 2, 7).

камен на коме се црква зида. Исус Христос је камен крајеугаони или камен темељац Цркве; светитељи — апостоли и пророци — јесу *камење* у темељима **Цркве** (види Еф. 2, 20).

каменовање првомученика Стефана (види Д. ап. 7, 54—60). — Упореди *Стефан првомученик.*

кедар ливански (*Cedrus libani*), зимзелено дрво из породице борова, расте самоникло у области Ливана. Брзо се размножава. По томе служи као символ праведника, који се умножавају „као кедар“ (види Пс. 92, 12; у срп. слов. праведникъ ꙗко финиѯ процвѣтетъ, и ꙗко кедръ иже въ ливанѣ оумножитсѧ, грч. πληθυνθήσεται).

Киликија (грч. Κιλικία), област у југоисточном делу Мале Азије (види Д. ап. 6, 9; 15, 23. 41; Гал. 1, 21; Д. ап. 21, 39; 22, 3; 23, 4).

Киринеја (грч. Κυρηναία=Κυρήνη), грчка колонија у северној Африци на обали Средоземног мора. Око 75. године пре Христа постала римска провинција. У Киринеји је живело много Јудејаца (види 1. Мак. 15, 23; Д. ап. 2, 10). Киринејци су проповедали јеванђеље у Антиохији (види Д. ап. 11, 20).

кип телета саградили су Израиљци за време Мојсијевог боравка на Синају. То је био златни кип коме су почели да се клањају (види Изл. 32, 1—6. и даље).

кладенац исцељења = бања исцељења = Витезда (јевр. *bēt-zētā'* = овчија кућа; или *bēt-ḥesdā* = кућа милосрђа), извор у Јерусалиму код овчијих врата (види Јн. 5, 2. и даље).

клас = пшеница, символ васкрсења човечјег тела (види Јн. 12, 24).

клетва, проклетство којим је Бог казнио човека због прародног греха (види Пост. 3, 15—19). — Упореди: *Дева*; *Христос.*

кнез таме (грч. κοσμοκράτωρ σκότους: Еф. 6, 12; ἄρχος . . . Еф. 2, 2) = ђаво. — Види *беси.*

књиге дела или *књиге живота* (јевр. *sēphēr hajjim*, грч. βίβλος ζωῆς). У њима су написана сва људска дела (упореди Пс. 69, 28; 139, 16; Дан. 12, 1; Флб. 4, 3; Откр. 3, 5; 13, 8. и др.); оне се чувају на небесима (упореди Лк. 10, 20; Јевр. 12, 23) и биће отворене на дан последњег или страшног суда (види Откр. 20, 12. 15; 21, 27).

ковчег завета (јевр. *'ărōn b^{e}rīt*; Број. 10, 33; Ис. Нав. 3, 3; 4, 7; 2. Цар. 15, 24) или *ковчег сведочанства* (јевр. *'ărōn 'ĕdūt*; Изл. 16, 34), свештени предмет који се чувао у светињи над светињама, најсветијем делу скиније (види Изл. 25, 10; 37. 1—9). Нико није смео да му се приближи нити да га дотакне. Само једном годишње улазио је првосвештеник у светињу над светињама и тада могао видети ковчег завета (види Лев. 16, 1. и даље). Приликом *преношења* ковчега завета морали су га свештеници завити у завесу светиње над светињама, а затим у још два покривача, и тек тада су га смели понети левити (види Број. 4, 4—6, 15). Нико други није смео дотаћи ковчег завета нити га носити. Ако би се то ипак догодило, „безакони носачи“ и „дрски носитељи“ изазвали би гнев божји и били би кажњени смрћу (види 2. Цар. 6, 6—7).

Давидово играње пред ковчегом завета. Давид је једном приликом самовољно и против прописа закона пренео ковчег завета из Киријат-Јарима у Јерусалим (види 1. Цар. 7, 1—2; 2. Цар. гл. 6). Том приликом он је играо пред ковчегом завета (види 2. Цар. 6, 13—15).

У Србљаку се ковчег завета назива *праобразни ковчег*, јер је он праликовао ковчег завета који је на небу (упореди Откр. 11, 9).

„Ко је Бог као ти, Бог наш“ (упореди Пс. 77, 13).

коза (грч. ἔριφος = јарац,) симвoл грешника (види Мт. 25, 32—33). — Види: *удео козји*; такође — *десни пут*; *леви пут*.

колесница огњена (јевр. *r^ekeb'ēš* = огњена кола), кола на којима се узнео пророк Илија на небо (види 4. Цар. 2, 11—12). — Види *Илија пророк*.

Корнилије (грч. Κορνήλιος), капетан (ἑκατοντάρχης= *Centurio*) римске војне јединице — чете (*centuria*), која је била у Ћесарији (види Д. ап. 10, 1. и даље).

Корнилијева молитва. Корнилије се „мољаше Богу без престанка" (Д. ап. 10, 2; упореди Д. ап. 10, 4), и тиме постао узор молитваника.

Корнилију се јавио анђео божји и рекао му да призове апостола Петра, да га он научи да позна истину и да се спасе (види Д. ап. 10, 3—6).

крв Господња = крв Исуса Христа којом су људи оправдани и искупљени од греха (види Рим. 5, 9; Еф. 1, 7; Јевр. 9, 22; Откр. 1, 5; 5), и постали стадо Христово (упореди Јн. 10, 14).

крило Авраамово (грч. κόλπος 'Αβραάμ: наручје, лоно Авраамово), израз који означава небеску славу или рај. После греха првих људи био је затворен људима улазак у славу небеску — рај (види Пост. гл. 3). Због тога су, пре доласка Месије Исуса Христа, све душе праведника чуване у месту покоја, где су очекивале Месију, да заједно с њим уђу у вечну славу. Пошто је Авраам био отац свих Јевреја по телу, и отац свих праведника по духу, то место покоја названо је *крило Авраамово* (види Лк. 16, 22—23).

крст (грч. σταυρός). Од времена Христове смрти на крсту (види Мт. 27, 35; Мк. 15, 24; Лк. 23, 33), крст је симвoл Христовог страдања и страдања уопште. У Светом писму Новог завета крст се помиње као симвoл следовања Христу и правог хришћанског живота (упореди Мт. 10, 38; 16, 24; Мк. 8, 34; Лк. 9, 23; 14. 27).

оружје крста — средство којим се умртвљује „змија непријатељска" — демон. Пошто је Исус Христос смрћу на крсту, и васкрсењем после смрти, усмртио демона и силу његову, крст служи као оруђе борбе против демона.

узети крст и поћи за Христом (види Мт. 10, 38; 16, 24. и др.).

Крститељ, види *Јован Крститељ*.

купина која огњем гори а не сагорева (види Изл. 3, 2; упореди П. зак. 33, 16; Д. ап. 7, 30), симвoл је Богородице — *Вечне Деве* Марије. — Види *Богородица*.

кућа на тврдом камену, симвoл чврстине и постојаности (упореди Мт. 7, 24—27).

лав који риче и тражи кога да прождре = ђаво, демон (упореди 1. Петр. 5, 8).

ливертински збор (грч. συναγωγὴ λιβορτίνων: ливерђанска синагога; Вук: л. зборница; Д. ап. 6, 9). *Ливертинци* (грч. λιβερτῖνος, од лат. *libertinus*), „слободњаци", вероватно Јевреји отпуштени из римског ратног ропства и настањени поново у Јерусалиму. Они су сачињавали заједно с Киринејцима и Александринцима у Јерусалиму црквену заједницу, можда с једном синагогом. Били су међу онима који су се препирали с архиђаконом Стефаном (види Д. ап. 6, 8. и даље).

лоза Исус Христос назива себе *чокотом* (грч. ἄμπελος) а своје ученике, то јест верне следбенике, *лозом* (грч. κλῆμα; види Јн. 15, 1—5. и даље).

лопата (грч. πτύον), симвoл одвајања пшенице од плеве (упореди Мт. 3, 12; Лк. 3, 17), то јест — праведника од грешника. — У Србљаку је лопата симвoл одвајања „тешког од лаког учења" то јест — истинитог од лажног, и вођења на стазу спасења.

љубав (грч. ἀγάπη), једна од три основне и највеће јеванђелске врлине (види 1. Кор. 13, 13).

љубав према Богу је прва и највећа јеванђелска заповест (види Мт. 22, 37—38; Мк. 12, 29—30; упореди П. зак. 6, 5) и ко је буде извршио наследиће вечно царство (види Јак. 1, 12; 2, 5). Бога треба љубити, јер он љуби нас (упореди 1. Јн. 4, 19).

љубав према човеку, људима је једна од две највеће јеванђелске заповести (види Мт. 22, 39; Мк. 12, 31; упореди Лев. 19, 18).

љубав побеђује мноштво грехова (види 1. Петр. 4, 8).

љубав по крви (грч. στοργή) запоставља се због *љубави духовне* (грч. ἀγάπη), то јест љубави према Богу (упореди Мт. 10, 37; Лк. 14, 26).

љубав се назива штитом (упореди 1. Сол. 5, 8; такође Ис. 59, 17).

љубављу се удостојава човек да види што око не виде . . . (види 1. Кор. 2, 9; упореди Ис. 64, 4).

људи без закона = многобошци, незнабошци (упореди Рим. 2, 14).

људи закона = Јевреји. Они су примили *закон* божји (види Рим. 2, 17. 23).

људи закона и благодати = хришћани, то јест сви они који верују у Исуса Христа као Искупитеља и Спаситеља. Они имају поред *закона* и *благодат* (види Рим. 3, 24; Еф. 28).

љути ратоборац = ђаво, демон, бес (упореди 1. Петр. 5, 8).

љути светодржац — ђаво, демон, бес (упореди Јн. 12, 31; 14, 30; 16, 11).

мази (грч. μάγοι, од μάγος = звездар, тумач снова; Вук: *мудраци)*, персијски свештеници или вавилонски астролози који су дошли ,,са Истока" у Јерусалим, да се поклоне тек рођеноме Исусу Христу (види Мт. 21—12).

мăна је тајанствена храна којом су се хранили Израиљци у пустињи (види Изл. 16, 4—35; П. зак. 8, 3—16; Ис. Нав. 5, 12; Јн. 6, 31; Јвер. 9, 4). Име *мана* је у Изл. 16, 15. објашњено питањем Израиљаца *man hu*' = шта је ово?, од чега је настало име *мăна* код свих народа. — *Мăна* символички означава Исуса Христа, заправо његово тело и крв, чијом помоћу хришћани добијају вечни живот (види Јн. 6, 35. 48. 50—58; упореди Јн. 6, 31. и даље).

маслина плодна или плодовита, символ праведника који су богати добрим делима (упореди Јер. 11, 16).

маслинова гранчица (јевр. *olēḥ zajīt* = маслинов лист), символ мира. У историји потопа маслинова гранчица је значила престанак опасности од воде (види Пост. 8, 11).

мач блистав (види Зах. 13, 7), символ несреће која долази. — Упореди *срп летећи*.

мач обострано оштар (види Пс. 149, 6; упореди Јевр. 4, 12), символ страшног божјег оружја којим кажњава грешнике.

мач љубави Христове, *мач Христов*, оружје којим се одваја зло од добра и праведници од грешника (види Мт. 10. 34. и даље).

миг Господњи (од грч. νεύω = дати знак; види Јн. 13, 24; Д. ап. 24, 10), знак или позив божји.

милот Илијин (јевр. *'ădĕrēt*), плашт, огртач пророка Илије (види 4. Цар. 2, 8. 13) који је примио његов ученик и наследник Јелисеј у часу Илијиног узношења на небо као символ примања посебног дара Духа божјег (види 4. Цар. 2, 1—15).

Михаил (јевр. *mikā'ēl:* ко је као Бог?; грч. Μιχαήλ), архистратиг или арханђел, врховни анђео. Његово име помиње се свега пет пута у Светом писму (П. зак. 10, 13, 21; 12, 1; Јуд. 9; Откр. 12, 7).

младенац (јевр. *jēlĕd*; грч. παιδίον). Ова реч је употребљена у пророчанству пророка Исаије о особинама Месије (Ис. 9, 6), а у Новом завету тако се назива рођени Месија — Исус Христос (види Мт. 2, 8—9. 11. 13—14. 20; Лк. 2, 12—17. 27). Овим изразом истиче се стварност човечанске природе у Месији — Исусу Христу.

многоокате силе, назив за анђеле (упореди, на пример, Јез. 10, 12). — Види *анђео.*

Мојсије боговидац (јевр. *mōšeh*, према коптском *mō* = вода, *ušeh* = избавити), вођа јеврејског народа који је извео Јевреје из египатског ропства. Живео у 13. веку пре Христа. Његов живот и рад описани су у књигама: Изласка, Левитској, Бројева и Поновљених закона.

Мојсије: *изашао на Синај* и примио заповести. На тај начин постао је *самовидац божанских сазнања* (види Изл. гл. 19. и даље); *поделио море* (види Изл. 14, 21—22); *постио четрдесет дана* (види Изл. 34, 28; П. зак. 9, 9. 18; упореди Изл. 24, 18); *саградио скинију* (види Изл. гл. 26; 31, 1—11; гл. 35—40); *удостојио се боговиђења* на Хориву (види Изл. 3, 1. и даље) и на Синају (види Изл. 19, 3. и др.); *учинио да тече вода из сухог камена* (види Изл. 17, 6; Броj. 20, 11).

молитва светитеља за спасење другога може много помоћи (упореди Пост. 20, 7; 1. Цар. 7, 8; Јов 42, 8; Приче 15, 29; Јак. 5, 16). — Види *заступници пред Богом.*

молитваник, онај ко се моли за другога. — Види *молитва светитеља за спасење другога.*

мрвице с трпезе (види Мт. 15, 21—28), символ милости божје.

мудраци, види *мăзи.*

мудре деве (види: *Прича о десет девојака*; Мт. 25, 1—13), символ и пример ревносних извршитеља Христовог јеванђеља.

небо (јевр. *šāmajim*; значење непознато; у јеврејском тексту облик множине; тако је и у грчком преводу Старог завета, док је у Новом завету често у једнини), *ваздушни простор* изнад и око Земље (упореди Пост. 1, 26; Мт. 6, 26); *престо божји* (види Ис. 66, 1 = Д. ап. 7, 49; Мт. 5, 34; 23, 22; упореди Пс. 2, 4); *место боравка анђела* (види Пс. 89, 6. и даље; Тов. 12, 15; Откр. 8, 2; Дан. 7, 10. и др.); *духовни свет* = анђели (види Пост. 1, 1; 2, 1. Тако је по тумачењу отаца и учитеља Цркве); *уснули одлазе на небо* (види Лк. 23, 43; упореди Лк. 24, 51; Д. ап. 1, 2. 9—11; такође Лк. 16, 19—31).

небеса вишња. У Светом писму се најчешће употребљава облик множине — *небеса*. Тако је у јеврејском изворнику Старог завета (јевр. *šāmajim*), тако и у грчком преводу Старог завета (грч. οὐρανοί); у Новом завету је чешћи облик једнине — *небо* (грч. οὐρανός) него множине — *небеса*. Апостол Павле, на пример, говори о узношењу једног човека до трећег неба (2. Кор. 12, 2). — Придев *вишњи* указује на удаљеност неба од Земље.

небески глас што уводи добре и верне рабе у радост вечну. То је глас божји на дан страшног суда којим се изриче награда праведницима (види Мт. 25, 21. 23. 34. и др.).

небески зборови = хорови анђела. — Види *анђео*.

небески чинови = анђелски редови. — Види *анђео*.

небеско царство, види *царство небеско*.

недра Авраамова, види *крило Авраамово*.

недремљиво око. Израз је створен на основу речи Песме над песмама: „Ја спавам, а срце је моје будно" (П. пес. 5, 2), које хришћанска црква узима као пророчанство о вечној будности Месије. Такво схватање поменутих речи потврђује и хришћанска иконографија. На иконама се слика Исус Христос како спава, а изнад њега су написане наведене речи Песме над песмама. — Светитељи могу стећи „недремљиво око", то јест сталну духовну будност.

„Нема им помоћника ни избавитеља" (види Ис. 42, 22).

„Нема светога осим Бога нашега
и нема праведна изнад тебе, Господе" (види Ис. 45, 21; упореди Ис. 44, 8; 45, 5. 14. 18; 46, 9; 48, 8. и даље).

непотребни раб (грч. δοῦλος ἀχρεῖος = беспослени слуга; Вук: залудни слуга; Лк. 17, 10). Пошто је човеков задатак да се непрестано и безгранично усавршава (види Мт. 5, 48), он никада не може бити беспослен (види Лк. 17, 10).

непокорни Израиљ (види Изл. гл. 17; Број. 20, 10—11. 24).

„Неправду ненавидим и мрзим је" (види П. зак. 25, 16; срп. слов. неправда; Даничић: криво; упореди Приче 11, 1).

нечастиви (грч. πονηρός; Мт. 13, 19; Еф. 6, 16; 1. Јн. 5, 18) = демон. — Види *беси*.

Никола (грч. Νικόλαος: који с народом побеђује), прозелит из Антиохије, један од седморице ђакона које су изабрали апостоли (види Д. ап. 6, 5).

нови завет (јевр. *ḥădāš b^erit*; грч. καινὴ διαθήκη = *нови савез* између Бога и људи, који је извршен преко Месије — Исуса Христа (види Јер. 31, 31; Мт. 26, 28).

нови завет = време после Христа.

Нови завет = Књиге Светог писма које су писане после Христа и садрже науку Исуса Христа.

Никодим (грч. Νικόδημος; који с народом побеђује), фарисеј, јеврејски кнез који је ноћу долазио Исусу (види Јн. 3, 1—21; 7, 50; 19, 39).

Ноје (јевр. *nōaḥ*; питање значења је компликовано), човек који је нашао милост пред Богом (види Пост. 6, 8) и са својом породицом остао жив за време општег потопа (види Пост. гл. 6—8.).

Нојева жртва. После потопа, када је изашао из своје лађе, Ноје је принео жртве (види Пост. 8, 20—21).

обећана земља, види *земља обећана*.

обитељи праведних (види Лк. 16, 9; Јн. 14, 2; упореди Пс. 26, 8; 43, 3).

облак светлости био је видљиви знак божјег присуства међу Израиљцима (= Јеврејима) и путоказ за време њиховог изласка из Египта и путовања по Синајском полуострву (види

Изл. 13, 21; 34, 5; Лев. 16, 2. и др.). — У богослужбеним књигама православне цркве *облак свеШлосШи* означава Богородицу.

обновљење (грч. ἀνακαίνωσις) човека извршио је Месија — Исус Христос (види Тит. 3, 5; упореди Рим. 7, 6; 12, 2). Обновљење се састоји у ослобођењу од прародитељског греха и враћања у првобитно блажено стање (упореди Мт. 1, 21; Јн. 1, 29, 36; Гал. 3, 13; Тит. 2, 14; Јевр. 9, 26; 1. Јн. 3, 5).

обући се у Христа (види Гал. 3, 27; Рим. 13, 14) = живети по закону Господњем, по Јеванђељу.

оваплоћење Слова = оваплоћење Сина божјег, Другог лица Свете Тројице (види Јн. 1, 14; упореди Јн. 1, 1; 1. Тим. 3, 16). Бог се јавио у телу, да би спасао људе од греха (упореди Јн. 3, 16).

оваплоћени Син = Исус Христос. — Види: *оваШлоћење Слова*; *СвеШа Тројица*; *ХрисШос*.

овца изгубљена (види Лк. 15, 1—7; упореди Мт. 18,12—14), символ грешника.

овце десне (види Мт. 25, 33), символ праведника.

огањ гејене, види *іејена*.

огањ гејенски, види *іејена*.

одежда божанствена = врлине, добродетељи (упореди Мт. 22, 12).

одлазак Богу = телесна смрт. — Види *смрШ*.

од твога твоје (види 1. Дн. 29, 14).

оклоп вере (види 1. Сол. 5, 8). — Види *вера*.

омити се од греха (види Ис. 1, 16; Д. ап. 22, 16; Откр. 1,5). Упореди *обред очишћења* у Старом завету који је био праћен свештеним омивањем (види Број. 19, 2—10).

Онај што изасја светлост и просветли јутро = Бог (види Пост. 1, 3. 5.).

онај што на висоту хулу изрече = ђаво (упореди Откр. 13, 6).

онај што се хвалисао да ће свој престо утврдити на облацима (види Ис. 14, 13).

они што су у тами и сенци (види Ис. 9, 2) = људи старог завета. Њима ће засијати светлост — Месија Исус Христос (види Мт. 4, 16).

орао понавља, обнавља своју младост (види Пс. 103, 5; упореди Ис. 40, 31) па је по томе символ духовног обновљења.

органон (јевр. *ʿūgāb:* двојнице; грч. ὄργανον), дувачки музички инструменат код Јевреја у старом завету (види Јов 21, 12; 30, 31; Пс. 150, 4).

органон Светога Духа. Тако се назива човек преко кога Свети Дух дела у свету (упореди Пс. 45, 1).

осана (јевр. *hōšiʿānā:* помози!; грч. ὡσαννὰ), у Пс. 118, 25. молитва за помоћ после победе. Пошто се Пс. 118. пева на Пасху и друге празнике, *осана* је постао уобичајени поклич (види Мт. 21, 9. 15; Мк. 11, 9—10; Јн. 12, 13).

освета (јевр. *nāqām*) припада једино Богу (види П. зак. 32, 35; Пс. 94, 1; Рим. 12, 19; Јевр. 10, 30).

отац (грч. ἀββὰ, од арам. *ʾab*), назив за старце у манастирима или свештена лица уопште. У старом завету, поред осталих, тако су називани и свештеници (види Суд. 17, 10; 18, 19).

Отац (грч. πατήρ) = Прво лице Свете Тројице. — Види *СвеШа Тројица*.

Отац небески (грч. πατὴρ οὐράνιος), једно од имена божјих (види Мт. 5, 16. 45. 48; 6, 9. 14. 26. 32; 7, 11. 21; 10, 32; 15, 13; 18, 32; Лк. 11, 2).

Отац, Син и Дух Свети — лица Свете Тројице (види Мт. 28, 19; Д. ап. 20, 28; Рим. 8, 9; Кор. 13, 13; Еф. 2, 18; 1. Петр. 1, 2; 1. Јн. 5, 7; Јуд. 20—21). — Види *СвеШа Тројица*.

„Отаца наших Боже, благословен јеси" (упореди Изл. 3, 6. 15; 4, 5; Д. ап. 3, 13; 7, 32).

отворити усне ради слављења Бога (упореди Пс. 51, 15).

остављање свега ради Христа (види Лк. 14, 25—35).

охолост = гордост, основ је свих грехова (види Сирах 10, 15).

„Очи свих ништих у те се уздаху. . .
и ти даваше храну њима" (упореди Пс. 145, 15).

очовечење (грч. ἐνανθρώπησις), јављање Бога у телу (види 1. Тим. 3, 16).

Павле (грч. Παῦλος, од лат. *Paulus*), римско име апостола Павла (види Д. ап. 9, 13). Његов живот од његовог обраћања до првог римског сужањства описан је у Делима апостолским, а у свим његовим посланицама има доста биографских података. Ради проповедања Јеванђеља апостол Павле предузима више мисионарских путовања по Малој Азији, Македонији, Грчкој, Ахаји и острву Кипру (*прво* путовање: Д. ап. гл. 13—14; *друго:* Д. ап. 15, 22—18, 22; *треће:* Д. ап. 18, 23—21, 15). Дела апостолска говоре још и о првом путовању апостола Павла у Рим и тамошњем сужањству (Д. ап. гл. 27—28). И ово путовање апостол Павле је користио за проповедање Јеванђеља.

Павле убица. Тако се назива апостол Павле, јер је присуствовао каменовању првомученика Стефана (види Д. ап. 7, 58).

Павле указује какав треба да је архијереј (грч. ἐπίσκοπος; Вук: владика; види 1. Тим. 3, 2—7).

Павлово божанско учење = јеванђелско учење за које је живео и које је проповедао апостол Павле.

Павлово засађење (види 1. Кор. 3, 6).

пастир (грч. ποιμήν) или *пастир добри* (грч. ποιμὴν καλός; Јн. 10, 11. 14) је сваки свештеник, а првенствено епископ као наследник апостола, којима је поверено да „пасу стадо" Христово (види Јн. 21, 15—17) и који су због тога с правом названи пастирима.

пастир добри тражи залуталу овцу (упореди Лк. 15, 6) и, ако је потребно, полаже душу за своје овце (упореди Јн. 10, 11). — Види *стадо*.

Пастир добри (грч. Ποιμὴν καλός) = Исус Христос (види Јн. 10. 11. 14).

пастири „поју од Деве рођеноме Христу Богу" (упореди Лк. 2, 8—20).

пастири и мудраци (грч. ποιμένες ; μάγοι) поклонили су се први Христу Богу, кога је родила у јаслама Дева (види Мт. 2, 1—12; Лк. 2, 8—20).

патријарх (грч. πατριάρχης од јевр. *'āb* = отац, *rōš ha'abōt* = глава отаца; главни, врховни отац), родоначелник (види 1. Дн. 24, 31; 2. Дн. 19, 8; 26, 12), вођа посебног колена или племена (види 1. Дн. 27, 22), војни старешина (види 2. Дн. 23, 30). Али, у доцнијим јудејским и ранохришћанским списима патријарсима су сматрани Авраам, Исак и Јаков (види 4. Мак. 7, 19) и њихови синови (види 4. Мак. 16, 25). Дела апостолска им прибрајају цара Давида (види Д. ап. 2, 29). А тако се називају и првих десет родоначелника човечијег рода од Адама до Ноја и девет праотаца од Сима до Таре, оца Аврамовог (види Пост. 11, 10—26).

перо Светога Духа, упореди: трска хитрог брзописца (Пс. 45, 1). Тако су називани пророци, који су писали по надахнућу Светог Духа.

Петар (грч. Πέτρος, облик мушког рода од арам. *kēphā:* стена, камен), један од дванаесторице апостола (види Мт. 10, 2; Мк. 3, 16; Лк. 6, 14; Д. ап. 1, 13). Био је у ужем кругу апостола и пратио Исуса Христа у најважнијим тренуцима његовог живота (види Мт. 17, 1; 26, 37; Лк. 8, 51).

Петрова ревност и слобода. Показао их у проповедању Јеванђеља (види Д. ап. 1, 15—26; 2, 14—36; 3, 1—26; 4, 1—12; упореди Д. ап. 5, 1—11; 5, 29—32; 8, 14—25; 9, 32—43; 10, 9—16. и др.).

Писмо божанствено (грч. θεία γραφή), назив за Свето писмо. Потиче од Атанасија Александријског (4. век по Христу).

пламена пећ, види *роса у пламеној пећи.*

плотска похота (грч. ἐπιθυμία σαρκός) = телесна жеља (види 1. Јн. 2, 16).

погани (лат. *pagani* = сељаци, од јевр. *gōjīm*), Исмаљћани, деца Агарина; многобошци. — Види: *Агара*; *Исмаилћани.*

погребсти своје мртваце (види Мт. 8, 22).

подобан Владици своме, подобећи се Владици своме, то јест Христу или Богу (упореди Мт. 5, 48). Подобљење Христу — Богу могуће је, јер је човек створен по слици божјој (види Пост. 1, 26—27).

појање на богослужењу: *у старом завету* појање на богослужењу било је праћено инструменталном музиком (упореди 1. Дн. 25, 16; на то указују и многи натписи над псалмима). *У новом завету* православна црква није увела инструменталну музику на богослужење.

покојиште божје, види *живот свештени.*

помазаник (јевр. *māšîaḥ*), назив за све оне који се уводе у дужност помазањем уљем као символом изливања божје благодати (упореди Изл. 29, 7; 28, 41; 1. Цар. 27. 11; 2. Цар. 12, 21. 25; 2. Цар. 19, 16; Ис. 45, 1; Дан. 9, 25).

помазање божанствено, види *помазаник*.

помазатељ царевима, види *Самуил*.

помазивање ароматима. Тела умрлих помазивана су ароматима (грч. ἀρώματα; Вук: мириси; упореди Мк. 16, 1; Лк. 24, 1).

понижени нас ради, види пророчанство пророка Исаије о страдањима и понижењу Месије (Ис. гл. 53; упореди Мт. 26, 47—27, 50; Мк. 14, 43—15, 37; Лк. 22, 47—23, 49; Јн. 18, 12—19, 42).

пород Богородичин = Исус Христос.

последњи биће први (види Мт. 12, 45; Лк. 11, 26).

посредник у Бога = светитељ. — Види *заступници пред Богом*.

пост и молитва (грч. νηστεία καὶ προσευχή), средства којима се изгоне беси и чисти душа (види Мт. 17, 21).

послушни и верни раб (грч. δοῦλος ἀγαθὸς καὶ πιστός) појам из приче о талантима (види Мт. 25, 21. 23).

потоп. Свеопшти потоп био је у време Нојево због људских грехова (види Пост. гл. 6—8).

почетак премудрости је страх божји (види Пс. 11, 10; Приче 1, 7; 9, 10).

праведник живи од своје вере (види Авак. 2, 4; упореди Рим. 1, 17; Гал. 3, 11; Јевр. 10, 38).

„Праведници на веки живе,
и прослављање је њима од Господа" (види Јез. 33, 8—19).

правду штовати, неправду омрзнути (види Пс. 45, 7; Јевр. 1. 9).

праг Господњи = праг дома Господњег (упореди Пс. 84, 10).

првомученик = архиђакон Стефан (грч. Στέφανος: овенчани; венац), који је први мученички умро због исповедања своје вере у Исуса Христа као Бога (види Д. ап. 6, 8—7, 60).

предзнање божје (грч. πρόγνωσις) огледа се у томе што Бог унапред зна све мисли, сва осећања и сва дела људска (упореди Пс. 39, 9; 119, 168; 139, 2—4; Мт. 6, 6; Дан. 13, 43).

предсказање или пророковање (грч. προφητεία). Бог укрепљује своје изабранике, да предсказују будућност и они објављују и пишу оно што им је Бог казао (види Јер. 26, 2. 8; Јез. 2, 7; 3, 4. 10. 11; 2. Цар. 23, 2; Д. ап. 1, 16; 2, 4; 28, 25; и многа друга места).

преисподња (грч. κατώτατα: најдоњи; у јевр. *taḥtît hāhār:* испод земље), назив за *ад* или *пакао* (види Пс. 63 ,9; Даничић: под земљом).

прелест ђавола (грч. πλάνη) = превара ђаволова (упореди 2. Петр. 2, 18; 3, 27; Рим. 1, 27; Еф. 4, 14; 1. Сол. 2, 3; 1. Јн. 4, 6).

преселити се ка Богу. У Светом писму се гледа на смрт као на сан (види Мт. 9, 24; Мк. 5, 39; Лк. 8, 52; Јн. 11, 11) или „одлазак оцима својим" (види Пост. 15, 15; 25, 8; 35, 29; 49, 33), то јест одлазак Богу (упореди Проп. 12, 7; Јов 34, 14—15; Пс. 104, 29). — Види *одлазак Богу*.

престоли се постављају на дан страшног суда да би на њима седели апостоли (види Мт. 19, 28; Лк. 22, 30).

Претеча и Крститељ Јован, види *Јован Крститељ*.

„Преузношени отаца наших Боже,
благословен јеси" (упореди Дан. 3, 32. и даље).
„Приђите, чеда, послушајте ме. . ." (Пс. 34, 11).
„Приклони ухо твоје, Господе!" (упореди Пс. 116, 2).

Приснодева = Богородица. Предсказано је њено вечно девичанство. — Види *купина која гори а не сагорева* (Изл. 3, 2) и *затворена врата* (Јез. 44, 2—3).

причестити се јагњетом божјим = у облику хлеба и вина јести тело и крв Спаситеља — Исуса Христа (упореди Мт. 26, 26—28; Мк. 14, 22—24; Ск. 22, 19—20).

причешће крвљу и телом Господњим = причешће јагњетом божјим.

промисао (грч. πρόνοια) божји, промисао Вишњега = непрекидно дејство мудрости, доброте, љубави и свемоћи божје којима Бог надгледа, чува и одржава све своје творевине, упућујући их њиховом крајњем циљу. — Види *Бог*.

Промислитељ, види *Бог*.

пророк (грч. προφήτης; јевр. *nābî'*), човек који говори у име другога (упореди Изл. 4, 14—16), који говори у име божје

и предсказује вољу божју (види, на пример, Броj. 22, 38; 23, 5. 16; П. зак. 18, 18; 2. Цар. 23, 2; Јездр. 1. 1; Ис. 51, 16; Јер. 1, 5—7. 9; Јез. 3, 27; Ос. 12, 11; Мт. 10, 20; Лк. 1, 70; Д. ап. 3, 21).

„Прославићу оне што мене славе,
слава је очева светиња синовља" (види 1. Цар. 2, 30. [у LXX и словенском преводу]; упореди Јн. 12, 26; Мк. 8, 38; Мт. 10, 33; Лк. 9, 26).

псалам (грч. ψαλμός), песма која се пева уз пратњу музичког инструмента, обично са жицама (види 1. Дн. 25, 1. 6; 16, 5—6; упореди Пс. 33, 2; 43, 4; 49, 4. и др.).

псалме и песме божанствене појући (упореди Еф. 5, 19; Кол. 3, 16).

псаламски = као у псалмима.

птица усамљена на крову (види Пс. 101, 7).

пут безбожника (види Пс. 1, 2).

пут Господњи (упореди Пс. 5, 8; 25, 4. 9—10; 27, 11; 67, 2; 77, 3; 95, 10; Јевр. 3, 10; такође Мт. 22, 16; Д. ап. 18, 25—26) = пут вечног живота, пут спасења, јер је Спаситељ — Исус Христос: пут, истина и живот (види Јн. 14, 6).

пут широки (грч. εὐρύχωρος ὁδός) = лаки, грешни живот који води у пропаст (види Мт. 7, 13).

пшеница, *зрно пшенично* (грч. κόκκος σίτου), символ васкрсења људског тела (види Јн. 12, 24).

раб будни (= раб добри и верни; грч. δοῦλος ἀγάθὸς καὶ πιστός), појам из приче Исуса Христа о талантима (види Мт. 25, 21. 23) и приче о десет кеса сребра (види Лк. 19, 17).

раб лењиви (грч. δοῦλος ὀκνηρός), појам из приче Исуса Христа о талантима (види Мт. 25. 26) и приче о десет кеса сребра (Лк. 19, 22).

радуј се! (грч. χαῖρε), поздрав којим су се поздрављали људи при сусрету у време Христово (Вук: здраво, према лат. *ave*: види Мт. 27, 29; Мк. 15, 18; Јн. 19, 3; и само на једном месту: радуј се!; Лк. 1, 28).

рај (грч. παράδεισος; јевр. *pardēs*, од перс. *pairi-daēra*, преко касносиријског *pardusi*) = парк, врт (упореди Јов 4, 13; Проп.

2, 5; Неем. 2, 8); врт у Едему (види Пост. 2, 8—3, 24); место пребивања праведника (упореди Лк. 23, 43; 2. Кор. 12, 4).

ране Христове. Исус Христос је поднео ране и смрт ради нашег спасења (види Ис. 53, 5; 1. Петр. 2, 24).

носити на себи ране Христове значи: поднети страдање као следбеник Исуса Христа (види Гал. 6, 17; упореди 2. Кор. 4, 6; 11, 23).

распети нас ради = Исус Христос (упореди Јн. 3, 16; Ис. 53, 5; 1. Петр. 2, 24).

реч божја (грч. λόγος θεοῦ) се упоређује с мачом обострано оштрим (грч. μάχαιραν δίστομον; види Јевр. 4, 12).

речи Христове = Јеванђеље, Христово учење.

риболовци и незналице, назив за апостоле (грч. ἁλιεῖς: риболовци; види Мт. 4, 18—19; Мк. 1, 16; Лк. 5, 2; ἰδιῶται: незналице; види Д. ап. 4, 13).

рог (јевр. *kērēn*; грч. κέρας), символ снаге, моћи, силе (види Лев. 4, 7; П. зак. 33, 17; 1. Цар. 2, 1. 10; 2. Цар. 22, 3. и др.).

Родитељка једнога од Тројице = Богородица, која је родила Бога-Сина.

роса у пламеној пећи. Бог је излива, да би спасао три младића од силе огња (види Дан. гл. 3).

руно (јевр. *gizah*), познатије под именом *руно Гедеоново* (види Суд. 6, 37—40), символ Пресвете Богородице.

саблазан змијина = саблазан ђаволова (упореди Пост. 3, 1—6).

савет нечастивих (види Пс. 1, 1) = безбожничко учење.

савет превечни. По учењу православне цркве стварању света претходио је *превечни савет* Свете Тројице (види Пост. 1, 26). У јеврејском изворнику ту је реч Бог дата у множини: *'elōhim*, па оци и учитељи Цркве у томе виде више лица у Богу, односно Свету Тројицу.

Савле (грч. Σαῦλος, грцизирани облик јеврејског *ša'ul* = измољен [од Бога]), јеврејско име апостола Павла (у Д. ап. 7, 58; 8, 1. 3; 9, 1. 8. 11. 22. 24; 11, 25. 30; 12, 25; 13, 1. 2. 7. 9).

Савле је *присуствовао каменовању првомученика Стефана* (види Д. ап. 7, 58).

Савле је *крштен од Ананије* и просветљен Светим Духом (види Д. ап. 9, 17).

Види *Павле апостол.*

савршенство младића. На питање једног младића: какво добро да учини да има живот вечни, Исус Христос даје упутства (види Мт. 19, 16. и даље). — У Србљаку се каже да се подражавањем тих упутстава постиже савршенство — *савршенство младића.*

Саздатељ, види *Бог.*

сазнање Бога неживом ствари, један од начина сазнања или познања Бога (упореди Пс. 8, 1. 3. 9; 19, 1; Ис. 40, 21—22. 26).

Самуил (јевр. *$\check{s}^{e}$mū’ēl*; значење несигурно), пророк (види 1. Цар. 3, 20), судија (види 1. Цар. 8, 1) и свештеник (види 1. Цар. 1, 9; 4, 18) у Израиљу. Његово рођење и живот описани су у Првој књизи о царевима, гл. 1—25. Био је „чедо молитве“, то јест *молитвом је испрошен од Бога* (види 1. Цар. 1, 9—20). *Од рођења био принесен и предан Богу* (види 1. Цар. 1, 11. 28). Био *помазатељ царева* у Израиљу (види 1. Цар. 10, 1; 16,13).

сатана, види *беси.*

сахрањивање мртваца. Треба оставити нека светски укопавају своје мртваце (види Мт. 8, 22) и бринути о духовном.

„Сва дела Господња, благословите Господа“ (види Дан. 3, 57).

свевидеће око = *Господње око,* символ Бога који све види (види Зах. 9, 1; упореди Јевр. 4, 13; Приче 15, 3; Пс. 11, 4; 139, 16; Сирах 23, 27—29, и др.).

свеспаљеница, врста жртве у старом завету. — Види *жртва свеспаљеница.*

свет, свет, свет. . . , усклик или поклич којим анђелски хорови прослављају тројичног Бога (види Ис. 6, 3; упореди Откр. 4, 8).

Света Тројица (грч. ἁγία Τριάς): Бог-Отац, Бог-Син и Свети Дух; три лица у једном Богу (види Мт. 3, 16—17; 28, 19; Мк. 1, 10—11; 16, 16; Лк. 1, 35; 3, 22; Јн. 1, 32—33; 13, 1—17. 26. и многа места у посланицама светих апостола). — У Србљаку се назива: *Божанствена Тројица*; *Тројица недељива у једном божанству*; *Живоначална Тројица*; *Тројица пребожаствена.*

свети град = Јерусалим (види Ис. 52, 1; Јевр. 11, 10; упореди Откр. 21, 2. 10).

светиљка (грч. λαμπάς; Вук: жижак), појам из приче Исуса Христа о десет девојака (види Мт. 25, 3—4. 7—8). *Уље у светиљкама* означава добра дела.

„Свет јеси, Господе!“ (упореди Ис. 6, 3).

Свето писмо (грч. ἁγίαι γραφαί = Света писма; употребљен је облик множине, јер Свето писмо сачињава већи број мањих књига; види Рим. 1, 2).

свећа душе, упореди *светиљка.*

свештене првине (јевр. *rē’šīt bīkūrīm:* првине плодова) = први плодови земље и стоке који су приношени Богу (види Изл. 23, 19; 34, 26; Лев. 2, 12; 23, 10; упореди П. зак. 26, 2—10).

свештенство. *У старом завету* била су три свештеничка реда: *левити* (јевр. *lēwī*) = помоћници свештеника (види 1. Дн. 9, 31—32; 23, 28; Број. 1, 50); *свештеник* (јевр. *koḥēn*), који је у јерархијском реду стајао врло високо над левитима (види Изл. 30, 21; Лев. гл. 8; 21, 17—21; 23, 3—6) и *првосвештеник* (грч. ἀρχιερεύς), који се назива *велики свештеник* (јевр. *kohēn gadōl*; 4. Цар. 22, 4. 8; 23, 4; 2. Дн. 34, 9. и др.). *главни свештеник* (јевр. *kohēn rō’š*; 2. Дн. 19, 11; 24, 11; Јездр. 7, 5. и др.) или *помазани свештеник* (јевр. *kohēn māšīah*; Лев. 4, 3. 5).

У новом завету има такође три свештеничка чина: *ђакон* (грч. διάκονος: служитељ; види Д. ап. 6, 2—3. и даље; 1. Тим. 3, 8. 12), *презвитер* (грч. πρεσβύτερος: старац, старешина; види Д. ап. 11, 30; 14, 23; 15, 2; 1. Тим. 5, 17—19; Тит. 1, 5; Јак. 5, 14; 1. Петр. 1, 1. 5; 2. Јн. 1; 3. Јн. 1) и *епископ* (грч. ἐπίσκοπος: владика; Д. ап. 20, 28; Флб. 1, 1; 1. Тим. 3, 2. Тит. 1, 7; 1. Петр. 2, 25).

свући старог човека (види Еф. 4, 22. 24) значи: одбацити грех и грешне навике.

секира што је при корену (види Мт. 3, 10).

сенка закона (види Јевр. 8, 5; 10, 1), израз који указује на пролазну важност старозаветног закона.

серафими, види *анђео.*

силе = свет анђела или небеске силе уопште; један од анђелских редова. — Види *анђео.*

Силоам (грч. Συλωάμ; јевр. *šilōaḥ* од корена *šlh* = слати), бања или купалиште у Јерусалиму код овчијих врата (види Јн. 9, 2), која је била с јужне стране града (види Неем. 3, 32; 12, 39). У силоамској бањи исцелио је Исус Христос слепорођеног човека (види Јн. 9, 1—12).

Син (грч. υἱός): Друго лице Свете Тројице или *Бог-Син*, који је једнобитан Оцу и равночастан Духу (види Јн. 1, 1; 17, 5); види *Света Тројица.* — *Исус Христос* или Син божји (види Мт. 3, 17; 8, 29; 14, 33; 16, 16. и многа друга места).

син божји постаје човек по причешћу, хранећи се ,,јагњетом божјим закланим за свет". — Види *јагње божје за свет заклано; причешће јагњетом божјим.*

Синај (јевр. *s^eneh:* трн, багрем), Синајска гора = божја гора на којој је Мојсије примио откривење од Бога (види Изл. гл. 19.). — Види *Хорив.*

Син човечји (грч. υἱός ἀνθρώπων) = Исус Христос (види Мт. 8, 20; 9, 6; 10, 23; 11, 19; 12, 8. и многа друга места). Својим искупитељским подвигом *Син човечји* твори од људи *синове божје* (упореди Лк. 20, 36; Јн. 1, 12—13; Рим. 8, 14—21. 19; 9, 8. 26; Гал. 3, 26; 4, 4—7; Еф. 1, 5).

Сион (јевр. *ṣijjōn*), првобитно означава јеврејску тврђаву на источном углу Јерусалима коју је освојио цар Давид и од тада се назива град Давидов (види 2. Цар. 5, 7; 3. Цар. 8, 1). Од како је у Сиону постављена скинија (види 2. Цар. 6, 17) и доцније саграђен храм (види 3. Цар. гл. 6. и даље), Сион је постао *божје боравиште.*

Пророк Исаија је прорекао да ће многи долазити на Сион (види Ис. 2, 2). Пошто из Сиона долази избављење (види Ис. 2, 3; Рим. 11, 26), Сион се назива *Црква божја света.*

сиромаштво Христово = сиромаштво Христа ради (упореди Мт. 19, 21; Мк. 20, 21).

скинија, првобитни храм Израиљаца у старом завету. Прву скинију саградио је Мојсије. Скинија праслику је новозаветну, Христову цркву. — Види *Мојсије.*

скончање (грч. συντέλεια: свршетак), одвајање душе од тела, после чега се тело враћа у земљу од које је и саздано, а дух Богу који га је дао (види Проп. 12, 7). — Види *одлазак Богу.*

,,Слава Богу што твори чудеса преславна" (види Пс. 136, 3—4).

,,Слава у вишњима Богу" (види Лк. 2, 14).

Слово (грч. λόγος), Логос, Реч = Друго лице Свете Тројице (упореди Јн. 1, 1). — Види *беспочетно Слово.*

Слово божје оваплоћено = Исус Христос (упореди Јн. 1, 14; 1. Тим. 3, 16).

Богородица је неискусобрачно и бесемено *родила Слово божје* — Исуса Христа (види Лк. 1, 31; Мт. 1, 18—23; упореди Ис. 7, 14).

смотрење божје (грч. οἰκονομία), божје старање или брига о свету (види Еф. 1, 10; 3, 2).

смрт (јевр. *māwēt*; грч. θάνατος). *Физичка смрт* је р а з л о ж е њ е, одвајање душе од тела (види Проп. 12, 7; Јов 34, 14—15; Пс. 104, 29), и то привремено, после кога ће се, на дан свеопштег васкрсења, поново спојити (види Јез. 37, 1—10; Д. ап. 24, 15). Стога се на физичку смрт гледа у Светом писму као на сан или спавање (види Мт. 9, 24; Мк. 5, 39; Лк. 8, 52; Јн. 11, 11; упореди Д. ап. 20, 10). — Смрт је *прелазак у бесмртни живот* (види 1. Јн. 3, 14; Рим. 5, 21) па се стога назива добитком (види Флб. 1, 21). — *Смрт праведника* часна је пред Господом (упореди Пс. 116, 15).

Духовна смрт је одвајање душе од Бога, од божјег живота (види Еф. 4, 18; упореди Мт. 7, 23; 25, 41; Лк. 13, 27). То је вечна или коначна смрт па се назива још и другом смрћу (види Откр. 2, 11; 20, 14; 21, 8) или пропашћу и погибљу (види Јов 31, 3; Пс. 92, 7; Мт. 7, 13; Рим. 9, 22; Флб. 3, 19; 1. Тим. 6, 9; 2. Петр. 2, 12).

Содома (јевр. *s^edōm*; значење непознато; *Vg Sodoma*), град који је лежао југозападно од Мртвог мора. Уништен је, заправо запаљен због противприродног греха (види Пост. 19, 24; упореди Пост. 13, 13; Јез. 16, 48—50; 2. Петр. 2, 6—8; Јуд. 7).

Соломон (јевр. *š^elōmō*, од *šālom:* добитак), син Давидов, цар Израиљев. Живео и царовао у 10. веку пре Христа. Његова

владавина описана је у 3. Цар. гл. 1—11. Познат је по својој мудрости (види 3. Цар. 4, 29—34).

Соломонова старост, символ његове мудрости и искуства што их је показао у делима *Приче Соломонове* и *Књига проповедника*, које му приписују јудејска и хришћанска традиција.

Спас, Спаситељ = Исус Христос. — Види *Исус*; *Христос*.

„Спасе ме десница твоја, Господе" (види Пс. 137, 7).

„Спомен је праведника с похвалама" (срп. слов. пáметь праведныхъ съ похвалами; Приче 10, 7).

срп летећи. Пророк Захарија видео је „књигу где лети", заправо свитак који је био савијен у облику српа, па се због тога Захарија назива у богослужбеним књигама *срповидац* (упореди Зах. 5, 1—4). — Види *мач блистав*.

стадо (грч. *ποίμνη*), назив за следбенике Исуса Христа, за верне или лаике — народ (види Лк. 12, 32; Д. ап. 20, 28—29; 1. Петр. 5, 2—3; упореди Мт. 26, 31; Зах. 13, 7). Насупрот томе свештеници се називају пастирима. — Види *пастир*.

срце (јевр. *lēb*; грч. *καρδία*) у Светом писму означава средиште човекове личности, његов „персонални дух", то јест свецелог човека. Тако је срце орган и начело човековог с а з н а њ а (види Јн. 12, 40; Приче 14, 33; 15, 14; упореди Пс. 20, 4; 33, 21); начело света о с е ћ а њ а (упореди Пс. 13, 2; Приче 4, 23; 15, 13. 15; 21, 4; Јез. 11, 9; 1. Петр. 3, 4); центар в о љ е као пријемника спољашњег света, или врела стваралачке или рушилачке човекове делатности (упореди Мт. 12, 35; Пс. 38, 8; 40, 8; Д. ап. 5, 3).

стаза тесна (види Мт. 7, 14), символ патње, страдања. — Види *пут широки*.

стаза узана, пут узани који води у рај. — Упореди *стаза тесна*; *пут широки*.

стајање с десне стране знак је спасења и награде на суду после свеопштег васкрсења (упореди Мт. 25, 32. 34. и даље).

Стефан првомученик (грч. Στέφανος: овенчани, венац), један од седморице првих ђакона, које су апостоли изабрали (види Д. ап. 6, 5) и рукоположењем, „стављањем руку", увели у нову дужност (види Д. ап. 6, 6). Исповедио је Исуса Христа

као Бога и речју и делом; речју — одржавши чувену проповед у Јерусалиму (види Д. ап. 7, 1—52; упореди Д. ап. 6, 8—15), делом — претрпевши мученичку смрт за веру у Господа Исуса Христа (види Д. ап. 7, 53—60). Он је *први мученик* за веру Христову после оснивања Цркве (упореди Д. ап. 2, 1—4). Назива се *апостолом* и *архиђаконом*. Имао је чин *анђелски*, то јест ђаконски, јер ђакони представљају анђеле који непрестано с л у ж е Господу (упореди Јевр. 1, 14; 1. Петр. 3, 22).

„Стражите и молите се Богу" (Мт. 26, 41; упореди Мт. 24, 42; 25, 13; Лк. 21, 36). — Види *бдите, молите се*.

странство Владичино = Христово живљење на Земљи (види Варух 3, 38).

страх божји је почетак мудрости (упореди Пс. 111, 10; Приче 1, 7; 9, 10).

страшни суд или **дан суда** (грч. *ἡμέρα κρίσεως*), последњи и коначни суд божји над свима људима и народима (види Мт. 25, 31—46; 13, 40—43. 49—50; Откр. 20, 11—15; упореди Рим. 14, 10; 2. Кор. 5, 10. и др.). Пророци Јоил и Малахија називају тај суд „великим и страшним даном Господњим" (Јоил 2, 31; Мал. 4, 5; упореди Д. ап. 2. 20), па се због тога тај суд назива *страшним*.

„Страшно је пасти у руке Бога живога" (Јевр. 10, 31).

стуб и утврђење Цркве. За Цркву се каже да је „стуб и утврђење истине" (види 1. Тим. 3, 15), а праведници и светитељи називају се стубовима и утврђењем Цркве (упореди Гал. 2, 9).

сујета (јевр. *hăbēl*; грч. *ματαιότης*; Даничић: таштина; види Проп. 1, 1).

сунце правде = Исус Христос. Тако се назива по пророчанству пророка Малахије (види Мал. 4, 2; упореди Лк. 1, 78).

сухи жезал или *жезал Аронов*. Иако је био сух, жезал Аронов је процветао (види Број. 17, 8) и по томе је символ бесеменог рођења Исуса Христа од Деве.

таблице јеванђеља = Нови завет. — Види *таблице камене*.

таблице камене на којима је био написан закон божји, који је примио Мојсије на Синају (види Изл. 24, 12; 32, 19; упореди Изл. 34, 1. и даље). У ширем смислу таблице камене означавају Стари завет (види 2. Кор. 3, 3), насупрот *табли-*

цама јеванђеља, таблицама људских срца (види Јер. 31, 33; 2. Кор. 3, 3), које означавају Нови завет.

талант (грч. τάλαντον; јевр. *kikkār*), сребрни новац (види 3. Цар. 20, 39). У причи Исуса Христа о талантима (Мт. 25, 14—30) талант је симбол дарова које људи примају од Бога.

тама овога света (види Еф. 6, 12).

тамни кнез = ђаво, сатана, кнез таме (упореди Еф. 6, 12; такође Лк. 22, 53; Јн. 12, 31; Кол. 1, 13).

творац безданог мора = Бог (види Пост. 1, 9—10). — Види *Бог*.

тврд вере = чврстина вере (упореди Јевр. 11, 1).

Тезвићанин, Тесвићанин = пророк Илија (види 3. Цар. 17, 1).

тесан пут (грч. τεθλιμμένη ὁδός; Мт. 7, 14), симбол патње, страдања. — Упореди *пут широки*.

„Тесвићанина ревношћу
срамне јереси истреби" (упореди 3. Цар. гл. 18).

течење воде из сухог камена (види Изл. 17, 6; Број. 20, 11). — Види *Мојсије*.

тор покајања, симбол покајаног грешника, заправо враћање грешника с грешничког пута. У Србљаку се покајање грешника упоређује с проналажењем залутале овце и њеним враћањем у тор. — Упореди *овца изгубљена*.

трава, симбол пролазности (види Пс. 103, 15—16).

трговина добра = куповање вечног богатства пропадљивим (види Лк. 16, 1—13). Упореди *домопазитељ*.

тридневно погребење Владике = боравак Христов у гробу од петка увече до недеље изјутра (види Лк. 24, 7. 46; Д. ап. 10, 40; 1. Кор. 15, 4; упореди Мт. 16, 21; 17, 23; 20, 19; Мк. 9, 31; Ос. 6, 2).

Трисаставно божанство = Света Тројица.

Трисвета јединица тројична = Света Тројица.

Трисветла Тројица = Света Тројица.

трице, симбол безвредног (види Флб. 3, 8).

трка, симбол живота. Апостол Павле упоређује живот с трчањем (види 2. Тим. 4, 7).

Тројица света, види *Света Тројица*.

Ћивот, *ћивот завета Господњег* (грч. κιβωτός; 2. Мак. 2, 4—5). Види *ковчег завета*.

Ћивот свештени = Богородица. Цар и пророк Давид предсказао је Богородицу као „ћивот свештени и божје покојиште" (Пс. 132, 8; у срп. слов. воскресни господи въ покои твои, ты кївотъ светини твоеи). Ове пророчке речи извршиле су се при васкрсењу Исуса Христа и његовог васкрсавања Богородице.

удео козји = казне грешника (види Мт. 25, 32—33. 41—46). — Види *коза*.

узети крст = бити спреман на страдања (види Мт. 10, 38; Лк. 14, 27; Мт. 16, 24; Мк. 8, 34; Лк. 9, 23; Мк. 10, 21).

у јаслама од Деве рођени Бог = Исус Христос (види Лк. 2, 7). — Упореди *Христос*; *Дева, Богородица*; *Бог рођени од Деве*.

улазак Богородичин у храм. Када је Дева Марија навршила три године, родитељи су је одвели из Назарета у Јерусалим, да изврше своје раније обећање и предају је Богу на службу. Успомени на тај догађај посвећен је празник *Ваведење* (21. новембра по старом календару). — О овоме догађају нема података у Светом писму него се зна о њему из предања.

у сваком роду и роду, израз који указује нешто што траје непрестано, вечно, „од колена до колена" (од јевр. *dōr:* поколење, колено, генерација; види Пс. 33, 11; 44, 17; 61, 6; 72, 5; 77, 8; 79, 13; 85, 5; 89, 4; 90, 1; 100, 5; 102, 12. и др.).

усиновљење Богу (упореди Јн. 1, 12).

уснуће = тренутак физичке смрти. — Види *смрт*.

Утешитељ (грч. παράκλητος) = Треће лице Свете Тројице, Свети Дух (види Јн. 14, 16; 15, 26; 16, 7).

утишавање мора и ветрова, једно од чуда Исуса Христа (види Мт. 14, 32—33; Мк. 6, 51; Јн. 6, 18, 21).

ученици Христови = следбеници Христови. Било их је више, од којих је Исус Христос изабрао дванаесторицу, „које и апо-

столима назва“ (Лк. 6, 13; упореди Мк. 6, 30). — Види *айостоли.*

Учитељ (грч. διδάσκαλος) = Исус Христос (види Мт. 23, 8. 10; Јн. 3, 2. и многа друга места).

фараон (јевр. *par'ō*), библијски назив за египатске цареве, владаре (види Пост. 12, 15—20; гл. 40—47; Изл. 2, 23; 3. Цар. 11, 18—22. 40).

фараон потопљен у мору (види Изл. 14, 28).

фарисеји (грч. φαρισαῖος, од јевр. p^{e}rūšīm: одељени, преко арам. p^{e}riššajjā), религиозно-политичка странка код Јевреја у време Христово. Фарисеји су се строго придржавали Мојсијевог закона и осталих предања (види Мт. 15, 2; Мк. 7, 3), али су пазили на спољашну форму закона, чиме су се гордили (види Лк. 18, 11—12). Отуда израз *фарисејска їордосш.*

феникс (јевр. *tāmār*; грч. φοῖνιξ: палма), палмово дрво (види Изл. 15, 27; Лев. 23, 40; Број. 33, 9; Неем. 8, 15; Пс. 92, 13; П. пес. 7, 8; Јоил 1, 12), символ је процветања праведника (види Пс. 92, 12; — Даничић: палма, а само у Пс. 92, 12: финик). — Упореди *кедар ливански.*

Феникс давидски, јер се помиње у Давидовим псалмима;

феникс лейорасли, јер феникс расте високо;

феникс йсаламски, јер се феникс помиње у псалму (Пс. 92, 12).

„Хајде за мном“, речи којима је Исус Христос позвао Филипа за апостола (Јн. 1, 43; упореди Мт. 4, 19).

херувими, један ред или чин небеских сила. — Види *анђео.*

хлеб и чаша, символи свете тајне евхаристије или причешћа (упореди Мт. 26, 26—28; Мк. 14, 22—24; Лк. 22, 19—20). — Види *йричешће јаїњешом божјим.*

хлеб небески = Слово божје, Исус Христос, који „силази с неба и даје живот свету“ (Јн. 6, 32—35; види и даље до ст. 60).

„Ходите чеда, страху Господњем научите се!“ (види Пс. 34, 11).

Хорив (јевр. *ḥorēb:* суша; усамљеност), брдо на коме је Мојсије имао виђење Бога (упореди Изл. 3, 1. и даље). Опште

је мишљење да су Хорив и Синај једно исто брдо. — Види *Синај.*

Христос (грч. χριστός; јевр. *māšîaḥ:* помазаник), титула Исусова (види Мт. 1, 26; 27, 17; Д. ап. 5, 42; 9, 34; Мк. 1. 1; Јн. 1, 17. и др.), која је најпре постала саставни део његовог имена а доцније почела и самостално да се употребљава као његово име, па су по том имену названи следбеници његови — *хришћани* (види ту реч). *Исус Хрисшос* је Бог који се јавио у људском телу (види 1. Тим. 3, 16; Јн. 1. 1. 14), да би спасао људе прворoдног греха (упореди Јн. 3, 16—17). Он је:

Боī од Деве ованлоћени, Боī рођени од Деве у јаслама (упореди Лк. 2, 7);

Боī на веки све (упореди Рим. 9, 5);

даровалац ірадожишељсшва на небесима (упореди Јн. 14, 2—3; Еф. 2, 6; Флб. 3, 20; Јевр. 11, 14—16);

давалац ойроштаја ірехова (види Мт. 9, 2; Мк. 2, 5; Лк. 7, 48; Кол. 3, 13);

доћи ће у слави својој (види Мт. 25, 31);

друīи долазак Хрисшов биће изненадно (види Мт. 24, 42. 44; 25, 13; Лк. 12, 40), а циљ му је свеопшти суд Христов свету (види Пс. 50, 3—4; Мт. 16, 27; 25, 31—46; Мк. 8, 38; 2. Тим. 4, 1; Јуд. 13; Откр. 20, 11—13);

жив на векове; *живош* (види Јн. 1, 4; 11, 25; 14, 6; Кол. 3, 4; 1. Јн. 1, 2; 5, 20);

жршвова се нас ради (види 1. Јн. 2, 2; 4, 20);

има два сушшасшва, две йрироде: он је Б о г (види Јн. 1, 1; 20, 28; Рим. 9, 5; 1. Тим. 3, 16; Јевр. 1, 8—9; 2. Петр. 1, 1; 1. Јн. 5, 20) и ч о в е к (види Д. ап. 17, 31; 1. Тим. 2, 5); (упореди *ованлоћење Слова*;

исшиниши Син божји (упореди Мт. 14, 33; 26, 63—64; Мк. 1, 1; Лк. 27, 70; Јн. 1, 49; 6, 69; 9, 35. 37; 10, 36; 11, 27; 20, 31; Д. ап. 9, 20; Рим. 1, 4. и др.).

исшока духовноī сунце, духовно јушро (упореди Лк. 1, 78; Мал. 4, 2);

мāна (види Јн. 6, 35. 48. 50—58); види *мана*;

мироšворац (види Мт. 11, 29; Лк. 24, 36; Јн. 14, 27; 20, 19—21; 2. Сол. 3, 16);

мучење, расиеће и иоиребење ирешрйео ради нас (види Мт. 26, 47—27, 61; Мк. 14, 43—15, 47; Лк. 22, 47—23, 56; Јн. гл. 18—19; упореди Мт. 2, 13; Јевр. 12, 3);

нераздељив од Оца и Духа (види Јн. 10—30; 14, 7. 9. 11; 17, 21; Д. ап. 5, 3—4. и др.); види *Свеша Тројица;*

Оваиложени Син једнак Оцу и Духу (упореди Флб. 2, 7);

ирвойасшир = поглавар пастирски (види 1. Петр. 5, 4; упореди Јевр. 13, 20);

йредсказивали їа Закон и йророци = Стари завет; види *Закон и йророци.*

раван Оцу и саирестолан Духу, види *Свеша Тројица;*

све држи (упореди Јевр. 1, 3);

свешлосш неисказана, свешлосш свију (упореди Јн. 8, 12; 9, 5; такође 1, 5. 9);

свешлосш шшо у свеш дође (Јн. 12, 46);

Слово — Логос, Реч (грч. λόγος; види Јн. 1, 1. 14; 1. Јн. 5, 7; упореди Откр. 19, 13);

Сйас, Спаситељ (види Лк. 2, 11; Јн. 1, 42; Д. ап. 5, 31; 13, 23; Еф. 5, 23; Флб. 3, 20; 2. Тим. 1, 10; Тит. 1, 1. и др.).

Сйасишељ и Обновишељ (упореди Тит. 3, 5);

Учишељ (види Мт. 23, 8. 10; Јн. 3, 2);

Хрисшово сиромашшво (види 2. Кор. 8, 9; упореди Мт. 8, 20; Лк. 9, 58; Флб. 2, 6—7);

часном крвљу искуйио је сшадо (види Д. ап. 20, 28; Еф. 1, 7; Кол. 1, 14; Јевр. 9, 12. 15; 1. Петр. 1, 18—19; Откр. 5, 9);

чува и сйасава душе наше (упореди Рим. 14, 9; 1. Петр. 3, 22).

Христова пречиста Мајка = Богородица.

Христова тишина = Христов мир (види Јн. 14, 27; упореди Лк. 24, 36; Јн. 20, 19. 21).

Христов долазак у слави (види Мт. 16, 27; Мк. 8, 38; Мт. 25, 31).

Христов долазак у телу проповедао је првомученик Стефан (види Д. ап. 6, 8—7, 53; нарочито 7, 52).

Христово обличје постиже се непрестаним усавршавањем по угледу на Исуса Христа (упореди Еф. 4, 12—16).

хришћани (грч. χριστιανός), назив за следбенике Исуса Христа. Тако су они названи први пут у Антиохији (види Д. ап. 11. 26; упореди Д. ап. 26, 28; 1. Петр. 4, 16).

Цар над царевима; Цар и Господ господара = Спаситељ Исус Христос (види 1. Тим. 6, 15; Откр. 17, 14; 19, 16).

Цар сила = Бог. Назива се царем (види Дан. 4, 37) и Богом духова (види Број. 16, 22; 27, 16).

царство небеско (грч. βασιλεία τῶν οὐρανῶν; Мт. 5, 3), израз истакнут насупрот земаљском царству (види Мт. 7, 21; Рим. 2, 13) = царство божје.

Црвено море прешли су Израиљци (= Јевреји) приликом изласка из Египта (види Изл. 13, 18; 15, 22; упореди Јевр. 11, 29), носећи са собом кости Јосифове (види Изл. 13, 19).

„Часна је пред Господом смрт светих његових“ (срп. слов. Чьстна прѣдь господемь сьмрьть светыихь его; Пс. 115, 6).

часна крв, види *Хрисшос.*

четрдесетодневни пост. *У сшаром завешу* држали су пророк Мојсије (види Изл. 34, 28; П. зак. 9, 9. 18) и пророк Илија (види 3. Цар. 19, 7—8), а *у новом завешу* Исус Христос (види Мт. 4, 2).

чинови небески = анђелски редови. — Види *анђео.*

човек је твар божја, створење божје (види Пост. 1, 26—27; 2, 7).

Човекољубац (грч. φιλάνθρωπος човекољубиви) = Христос, Бог (упореди Изл. 34, 6; такође Јн. 3, 16; Рим. 8, 5; 1. Јн. 4, 8).

„Чудесна су дела твоја, Господе!“ (Откр. 15, 3).

шестокрилате силе = серафими (упореди Ис. 6, 2). — Види *анђео.*

„Што око не виде ни ухо не чу ни на срце човеку не изађе. . .“ (види 1. Кор. 2, 9).

Младомир А. Тодоровић

хришћани (грч. χριστιανοί), назив за следбенике Исуса Христа. Тако су они названи први пут у Антиохији (види Д. ап. 11, 26; упореди Д. ап. 26, 28; 1. Петр. 4, 16).

Цар над царевима; Цар и Господ господара = Спаситељ Исус Христос (види 1. Тим. 6, 15; Откр. 17, 14; 19, 16).

Цар сила = Бог; Небески цар (види Дан. 4, 37) и Бог сила (види Број. 16, 22; 27, 16).

царство небеско (грч. βασιλεία τῶν οὐρανῶν, Мт. 5, 3) истакнут насупрот земаљском царству (види Мт. 7, 21; Рим. 2, 13) = царство божје.

Црвено море прешли су Израиљци (= Јевреји) приликом изласка из Египта (види Изл. 13, 18; 15, 22; упореди Јевр. 11, 29); понели са собом кости Јосифове (види Изл. 13, 19).

„Часна је пред Господом смрт светих његових" (срп. слов. Чѣстна прѣдъ Господемь съмрьть прѣподобныихь его, Пс. 115, 6).

часни крст, види Крсни.

четрдесетодневни пост. У старом завету држали су пророк Мојсије (види Изл. 34, 28; Пн. зак. 9, 9, 18) и пророк Илија (види 3. Цар. 19, 7—8), а у новом завету Исус Христос (види Мт. 4, 2).

чинови небески — анђелски, божански. Види Небеска.

човек је Син божји, ... (види Посл. Кол. 2, 7).

Човекољубац (грч. φιλάνθρωπος, човекољубиви) = Христос, Бог (упореди Изл. 34, 6; Јаков. 5, 11; Рим. 8, ...; 1. Јн. 4, 8).

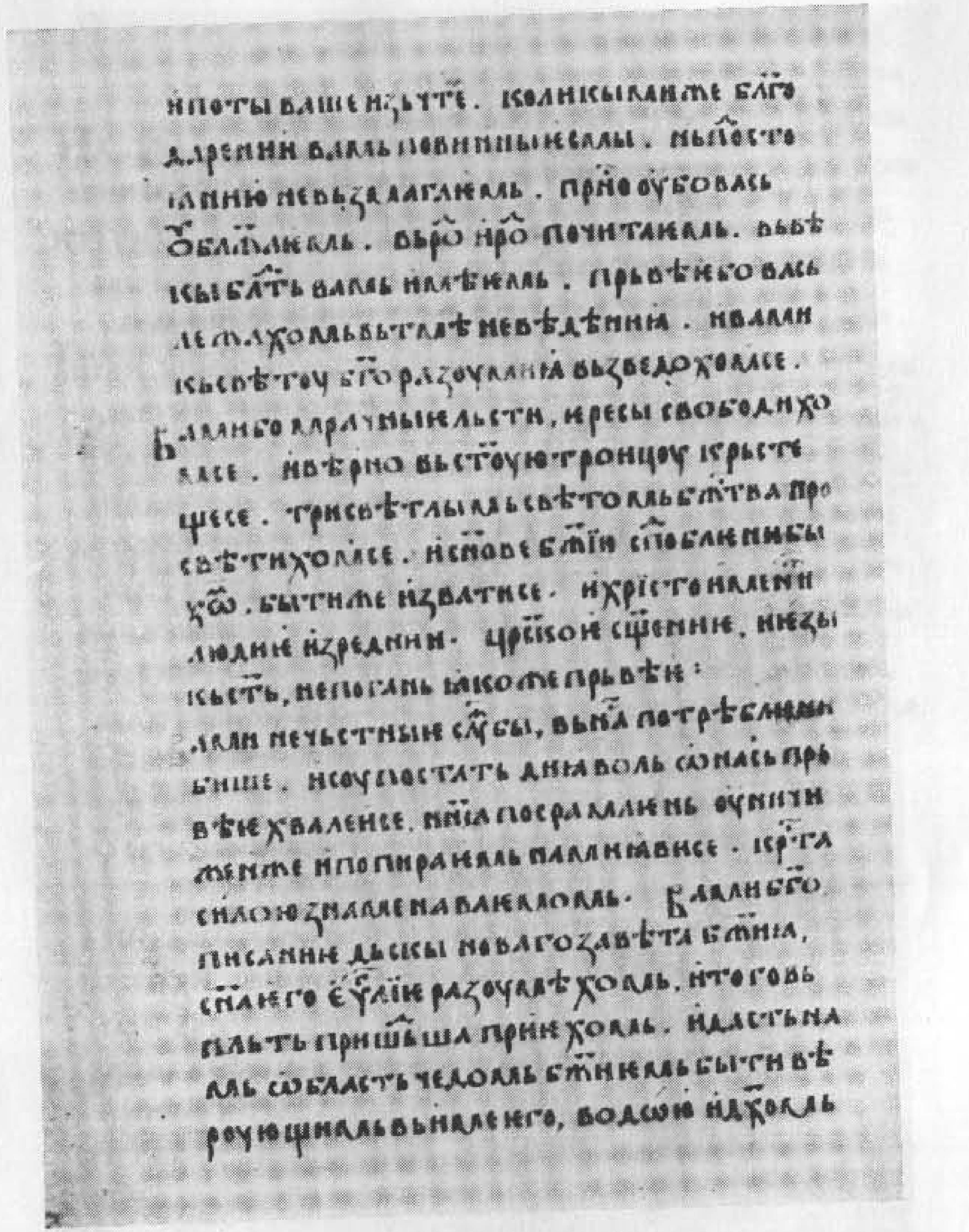
„Чудесна су дела твоја, Господе!" (Откр. 15, 3).

шестокрилате силе — серафими (упореди Ис. 6, 2), анђели.

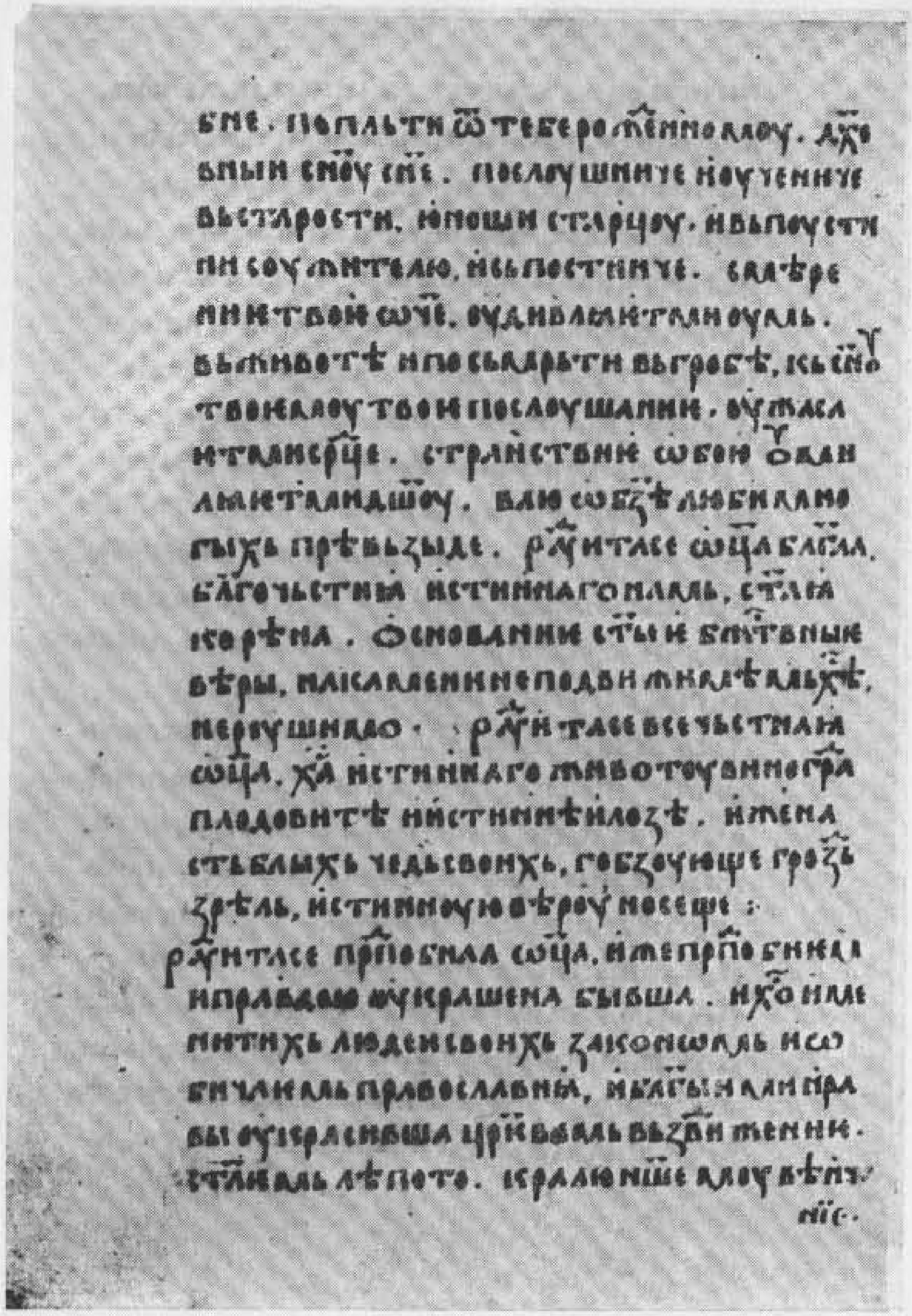
„Што око не виде ни ухо не чу, ни на срце човеку не дође..." (види 1. Кор. 2, 9).

Миодраг Д. Тодоровић

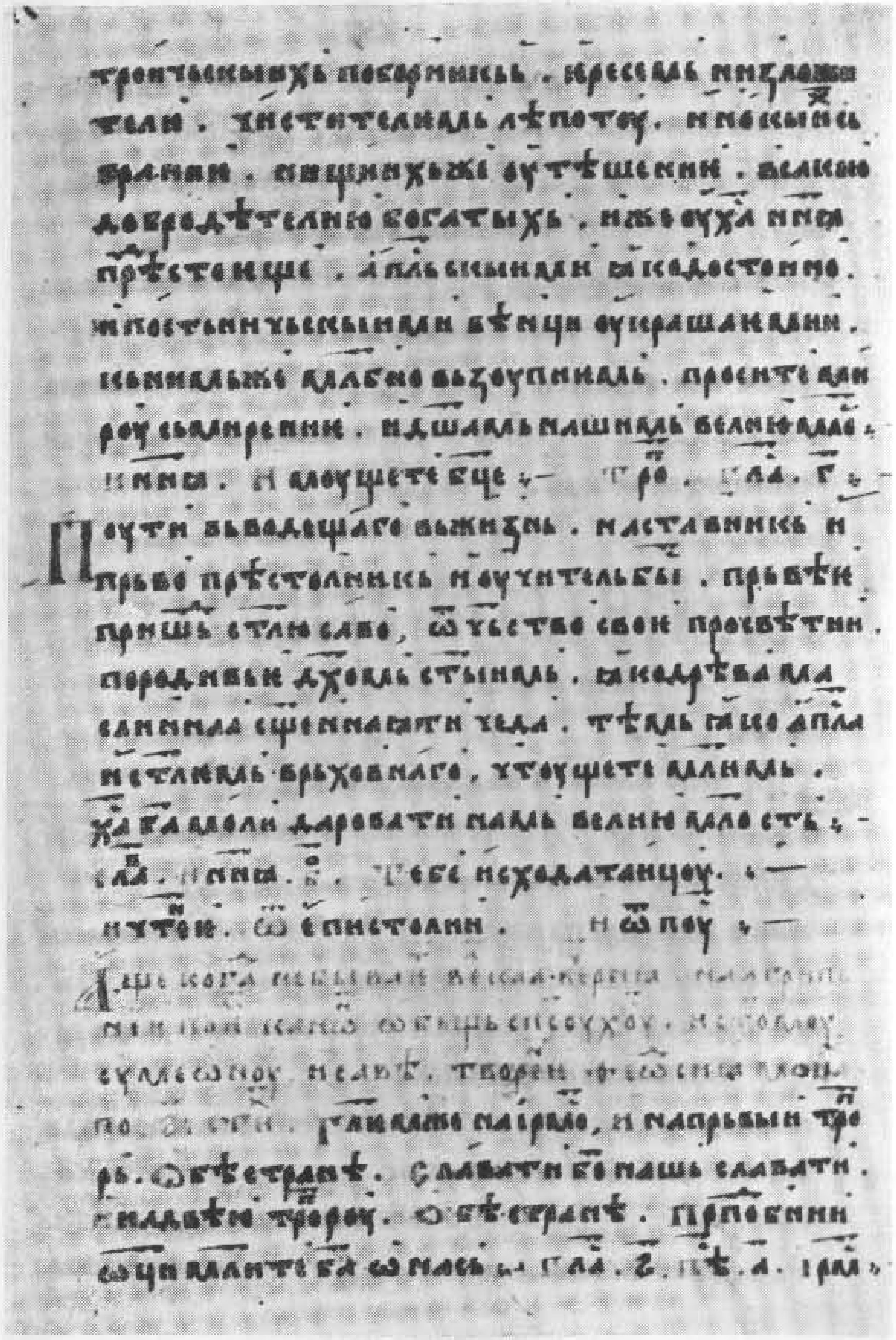
Илустрације

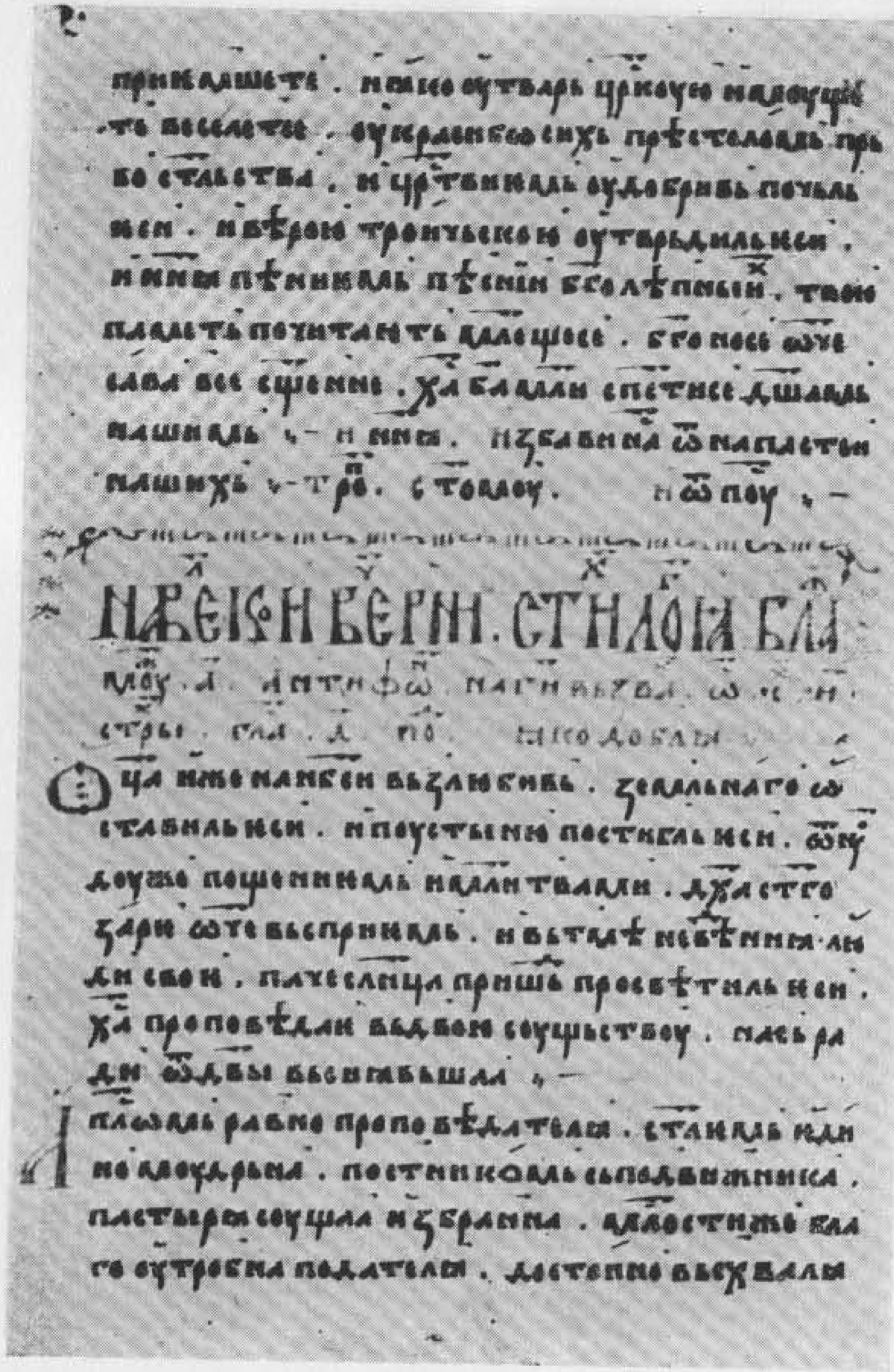
Минеј из средине XIV века, Хлудов 151, л. 146

Минеј из средине XIV века, Хлудов 151, л. 152

Зборник Таха Марка из 1370/75. године, л. 272 (НБС, Рс 17)

Зборник Таха Марка из 1370/75. године, л. 273 (НБС, Рс 17)

Стара српска књижевност у 24 књиге
књига пета/свеска друга

ТЕОДОСИЈЕ
СЛУЖБЕ, КАНОНИ И ПОХВАЛА

Уредник
Милутин Станисавац

Рецензент
Радмила Маринковић

Ликовно-графичка опрема
Добрило Николић

Технички уредник
Миољуб Поповић

Коректор
Мирјана Шешлија

Издавачи
Издавачка радна организација *Просвета*
ООУР „Издавачка делатност"
Београд, Добрачина 30

Српска књижевна задруга
Београд, Маршала Тита 19

Штампа
Београдски издавачко-графички завод
Београд, Булевар војводе Мишића 17

Тираж
7 000 примерака

Београд, 1988.

ISBN 86-07-00317-8